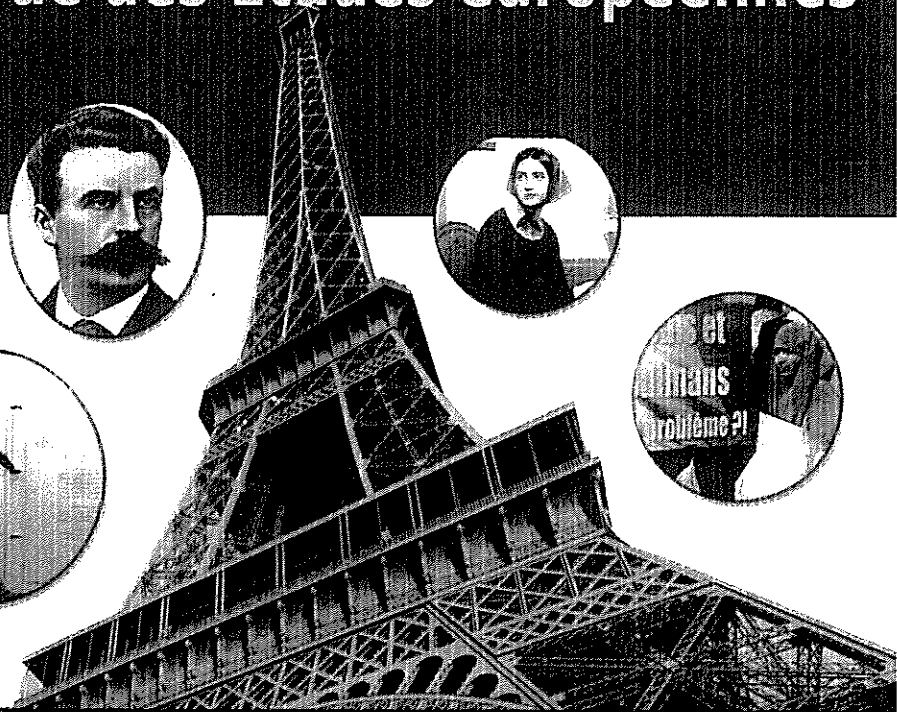
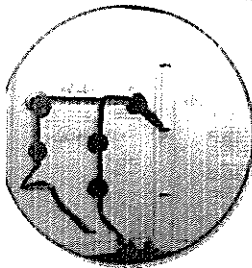

วารสารยุโรปศึกษา
ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Revue des Études européennes

FRANCE

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2556

บรรณาธิการพิเศษ รศ.ดร.จินตนา ดำรงค์เลิศ

บรรณาธิการ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ พลิกฐ์ ลั่นเรืองฤทธิ์

ที่ปรึกษา รศ. วิมลวรรณ ภัทโรตม

ผศ.ดร.จาริต ดิงศภักดิ์

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เพรส จำกัด โทร 0-2331-5107

ศูนย์ยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชั้น 3 อาคารวิทย์พัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-3922-3 โทรสาร 0-2215-3580

เว็บไซต์: <http://ces.in.th> อีเมล: palist.l@chula.ac.th

Special Editor Assoc. Prof. Dr. Chintana Damronglerd

Editor Dr. Natthanan Kunnamas

Assistant Editor Palist Lunruangrit

Advisors Assoc. Prof. Vimolvan Phatharodom

Asst.Prof.Dr. Charit Tingsabadh

Printing P. Press Printing House Tel: +662-331-5107

Center for European Studies, Chulalongkorn University

3rd Fl., Vidyabhathana Building, Chulalongkorn University,

Phyathai Road, Patumwan, Bangkok, 10330, Thailand

Tel: +662-218-3922-3 Fax: +662-215-3580

Website: <http://ces.in.th> e-mail: palist.l@chula.ac.th

ISSN 0858-7795

บทบรรณาธิการ

วารสารของศูนย์ยุโรปศึกษา ฉบับนี้ มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสรวม 7 บทความ เป็นบทความวิจัยด้านสังคมศาสตร์ 2 เรื่อง การศึกษาด้านวรรณคดี 2 เรื่อง ด้านภาษาศาสตร์ 1 เรื่อง ส่วนอีก 2 เรื่องเป็นปัญญะเกี่ยวกับกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส และสุสานที่กรุงปารีส

ในบทความแรก วิรัช ศรีพงษ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนีที่ก้าวเข้าสู่ปีที่ห้าสิบของการสถาปนามิตรภาพของทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ นับตั้งแต่ค.ศ. 1950 มาจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้มีการพัฒนาไปสู่รูปแบบของความเป็นสถาบัน (Institutionalisation) ทั้งสองประเทศได้ก้าวข้ามปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันที่มีมาระหว่างปี ค.ศ. 1870 และ 1945 การสถาปนาความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองฝ่ายและได้ทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวกลายมาเป็นหนึ่งในกลไกทางการเมืองที่สำคัญทางการเมืองการบูรณาการของสหภาพยุโรป บทความนี้จึงมุ่งเสนอภาพรวมของความสัมพันธ์และผลของความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนีต่อการศึกษาการบูรณาการของสหภาพยุโรป

บทความจากงานวิจัยของครองธรรม นิละไพจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระแสความเกลียดกลัวอิสลาม กระบวนการสร้างภาพที่น่ากลัวของอิสลาม และชาวมุสลิม และปฏิบัติการตอบโต้โดยสันติวิธีในสังคมการเมืองฝรั่งเศส ช่วงศตวรรษที่ 2540 – 2550 จากการศึกษาค้นพบว่าสาเหตุสำคัญมาจากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ถูกกระตุ้นจากเหตุการณ์ถล่มตึก World Trade Center เมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 ณ มหานครนิวยอร์ก ผู้ที่ใช้ถ้อยคำแสดงความเกลียดชังมุสลิมในประเทศฝรั่งเศสมีหลากหลาย เช่น ผู้นำทางการเมือง สื่อมวลชน ศิลปิน ฯลฯ นอกจากนี้ ภาพอัตลักษณ์เชิงกร้าวของมุสลิมยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สตรีชาวมุสลิมตกเป็นเหยื่อของกระแสความ

เกลียดกลัวอิสลามอีกด้วย

บทความด้านวรรณคดีเรื่องแรกเขียนโดยรองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ดำรงค์เลิศ เป็นการศึกษาสภาวะความเป็น “เหยื่อ” ในเรื่อง Madame Bovary ของกุสตาฟว์ โฟลแบร์ (Gustave Flaubert) โดยเปรียบเทียบกับนางเอกที่ชื่อ เรียม ในเรื่อง แผลเก่า ของไม้เมืองเดิม นางเอกทั้งสองคนตกเป็นเหยื่อของวัตถุนิยมในสังคม มาตามบอวารีหลงใหลในชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ ใช้เงินฟุ่มเฟือยจนตกเป็นหนี้สินและมีชู้รัก เมื่อเธอถูกชู้รักทอดทิ้งและมีหนี้สินล้นพ้นตัว เธอจึงฆ่าตัวตายในที่สุด ส่วนเรียมนั้นก็มิใช่ชากรรมมิได้ต่างไปจากมาตามบอวารีในตอนจบ

กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant) เป็นนักเขียนฝรั่งเศสแนวลัทธินิยมที่สำคัญอีกคนหนึ่งเช่นเดียวกับโฟลแบร์ เขาเป็นนักเขียนที่ได้รับยกย่องในระดับโลกว่าเป็นผู้บุกเบิกวรรณกรรมแนวฟุ้งเฟ้อตลก (fantastique) หรือแนวเขย่าขวัญ บทความของสุภกนิษฐ์ เอี่ยมสุโร เสนอผลการศึกษางค์ประกอบวรรณกรรมฟุ้งเฟ้อตลกในเรื่องสั้นของ กี เดอ โมปาซ็อง จำนวน 5 เรื่อง เช่น ฉาก ตัวละคร ปมเรื่อง แก่นเรื่อง ตลอดจนการใช้ภาษา ทั้งนี้ยังมีบทความความเป็นมาของวรรณกรรมประเภทนี้อีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงในวารสารเล่มนี้มี ๒ บทความ ได้แก่ เรื่องการใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส โดย สามาวดี ตรีกุล และเรื่อง กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส ความเห็นของคนฝรั่งเศสในเว็บไซต์รูว์ 89 (Rue 89) โดย เลนส์ ไพรพนาวงศ์

การใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสเป็นปรากฏการณ์อันสืบเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน การปนภาษาทั้งสองอาจพบได้ในสื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณา ข่าว อินเทอร์เน็ต แม้แต่ในเพลง ในบทความนี้ สามาวดี ตรีกุล ยกตัวอย่างภาษาทั้งสองในรูปแบบของการยืมมาใช้โดยตรง การสร้างคำใหม่ และการยืมในระดับวลีหรือประโยคสั้นๆ การปนภาษาอังกฤษในภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า “Franglish”

บทความของ เลนส์ ไพรพาวงศ์ เกี่ยวกับความนิยมเพลงป๊อปเกาหลี่ในประเทศฝรั่งเศส โดยเก็บข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน ๗๔ รายซึ่งมีหน้าที่การงานหลากหลาย เช่น เป็นนักเรียนระดับมัธยมนักวิจัย ครู ผู้บริหาร ลูกจ้าง ฯลฯ ผลการวิจัยแสดงว่าผู้สนใจในเพลงป๊อปเกาหลี่ในประเทศฝรั่งเศสมีทั้งเพศหญิงอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี เพศชายอายุเกินกว่า ๒๕ ปี บุคคลเหล่านี้มีระดับการศึกษาดี เป็นชนชั้นกลาง

บทความเรื่องสุดท้ายว่าด้วย ระบบสุสานของปารีส – ตัวอย่างสวนสุสานแปร์-ลาแซช โดย โซติรอส โกวิทวัฒนพงศ์ ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการศพในเมืองหลวงที่มีชื่อเสียงเช่นกรุงปารีสนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทความเสนอเรื่องสุสานแปร์-ลาแซชเป็นตัวอย่างเพราะเป็นสุสานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

วารสารยุโรปศึกษาหวังว่าจะมีบทความอื่นๆเกี่ยวกับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปส่งมาร่วมตีพิมพ์อีกในโอกาสต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ดำรงค์เลิศ
ราชบัณฑิตยสถาน
บรรณาธิการพิเศษ

แนะนำสาธารณรัฐฝรั่งเศส

รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ดำรงค์เลิศ
ราชบัณฑิต

สาธารณรัฐฝรั่งเศส (ภาษาฝรั่งเศส : République Française / ภาษาอังกฤษ : French Republic) ตั้งอยู่ในทวีปยุโรปด้านตะวันออก และยังมีดินแดนโพ้นทะเลรวมอยู่ด้วยอีกหลายแห่ง สาธารณรัฐฝรั่งเศสส่วนกลางมีพรมแดนทางทะเลจากเมดิเตอร์เรเนียนไปจนถึงช่องแคบอังกฤษและทะเลเหนือ และยังมีชายแดนจากแม่น้ำไรน์ไปจรดมหาสมุทรแอตแลนติก ดินแดนส่วนกลางนี้มีรูปร่างเหมือนรูปหกเหลี่ยม ดังนั้นในภาษาฝรั่งเศสจึงมักเรียกสาธารณรัฐฝรั่งเศสว่า L'Hexagone (เล็ก-ซา-กอน)

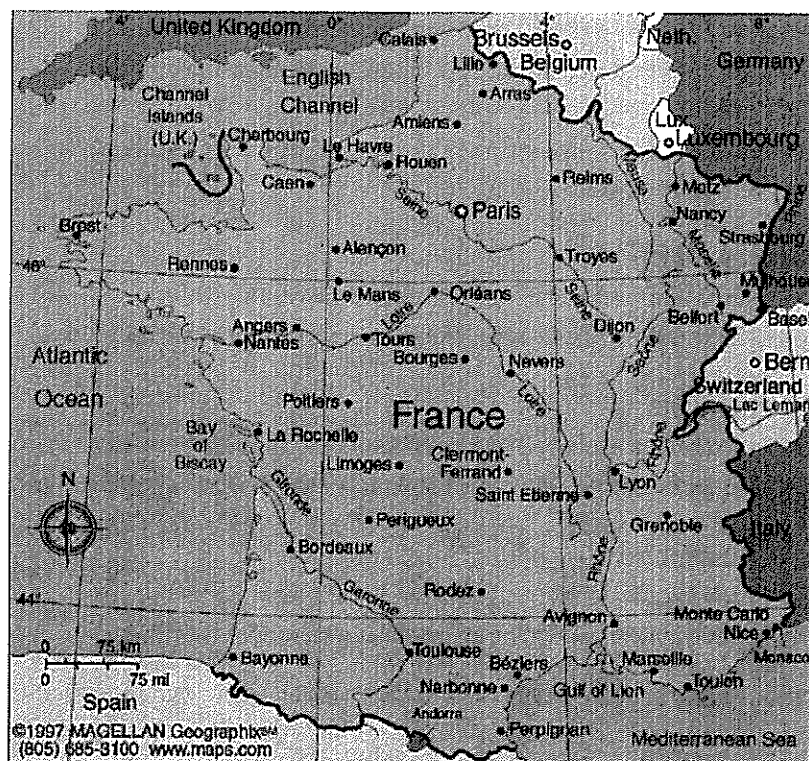
สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป (EU : European Union) เป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก และมีขนาดกว้างที่สุดในประเทศยุโรป สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การทหาร และทางการเมือง ที่มีอิทธิพลในทวีปยุโรปและในโลก สาธารณรัฐฝรั่งเศสสืบทอดอุดมการณ์ตามประกาศสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและราชฎในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ฝรั่งเศสเป็นประเทศเจ้าอาณานิคมลำดับที่ 2 มีอาณานิคมในครอบครองอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ อินเดีย แอฟริกากลางและตะวันตกเฉียงเหนือ มาดากัสการ์ อินโดจีน จีนภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนหมู่เกาะจำนวนมากในทะเลแคริบเบียน และมหาสมุทรแปซิฟิก

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นมูลค่าลำดับที่ 5 ของโลก หรือลำดับที่ 2 ของทวีปยุโรป

ชาวฝรั่งเศสมีมาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูง มีการจัดการศึกษาภาครัฐระดับสูงที่ดีเลิศ ประชากรฝรั่งเศสมีอายุไขเฉลี่ยยืนยาวที่สุดประเทศหนึ่งของโลก ในด้านการท่องเที่ยวฝรั่งเศสได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนมากที่สุดในโลก มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติแต่ละปีสูงถึง 79.5 ล้านคน

สาธารณรัฐฝรั่งเศสจัดสรรงบประมาณด้านกลาโหมมากเป็นอันดับที่ 5 ของโลก มีกำลังพลเป็นจำนวนมากที่สุดในสหภาพยุโรป และส่งกำลังทหารไปประจำการในกลุ่มประเทศสมาชิกสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) เป็นจำนวนมากอยู่ในลำดับที่ 3 สาธารณรัฐฝรั่งเศสสะสมอาวุธนิวเคลียร์มากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก มีคณะทูตานุทูตประจำการอยู่ในประเทศต่างๆ มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา

(เอกสารอ้างอิง : Wikipedia สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2556)

เกี่ยวกับผู้เขียน

วิรัช ศรีพงษ์

รัฐศาสตรบัณฑิต การระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Institut d'Études Politiques Paris: Sciences-Po Paris ,France.

ครองธรรม นีละไพจิตร

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาฝรั่งเศส (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จินตนา ดำรงค์เลิศ

อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Maîtrise-ès-lettres และ Docteur, spécialité Littérature française (Mention Très Bien), Université de Toulouse-le Mirail, France.
Diplôme supérieur d'enseignement du français, langue étrangère, Université Paul Valéry, Montpellier, France.

สุภกนิษฐ์ เอี่ยมสุโร

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาฝรั่งเศส (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สามาวดี ตรีกุล

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาฝรั่งเศส (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลนส์ ไพโรพนาพงศ์

รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โชติรส โกวิทวัฒนพงศ์

B.A. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

Licence-ès-lettres de linguistique, Université de Besançon, France.

Maîtrise de linguistique, *Université de Paris III*, France.

Doctorat du 3e cycle de Linguistique-Phonétique, *Université de Paris III*, France.

เนื้อหา ความคิดเห็น ตลอดจนการตีความต่างๆ ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดของผู้เขียน มิได้สะท้อนทัศนคติและนโยบายของศูนย์ยุโรปศึกษา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ประการใด

The author is responsible for the contents, views and analyses expressed in the paper, which are neither the same as ones of Centre for European Studies, nor the editorial staff.

สารบัญ

ห้าทศวรรษของมิตรภาพฝรั่งเศส – เยอรมนีกับสหภาพยุโรป:	
จากคู่อริสู่การเป็นกลไกหลักของการบูรณาการ _____	2
<i>วิรัช ศรีพงษ์</i>	
กระแสความเกลียดกลัวอิสลาม กระบวนการสร้างภาพที่น่ากลัว	
ของอิสลามและชาวมุสลิม และปฏิบัติการตอบโต้โดยสันติวิธี	
ในสังคมการเมืองฝรั่งเศส ช่วงศตวรรษที่ 2540-- 2550 _____	16
<i>ครองธรรม นิละไพจิตร</i>	
เหยื่อ : จากมาตามโบวาร์ถึงอีเรียม _____	46
<i>จินตนา ดำรงค์เลิศ</i>	
องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์ติก (fantastique) ในเรื่องสั้น	
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant) _____	58
<i>สุภกนิษฐ์ เอี่ยมสุโร</i>	
การใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส _____	78
<i>สามาวดี ศรีกุล</i>	
กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส	
ความเห็นของคนฝรั่งเศสในเว็บไซต์ Rue 89 _____	96
<i>เลนส์ ไพรพนาพงศ์</i>	
ระบบสุสานของปารีส – ตัวอย่างสวนสุสานแปร์-ลาแซซ _____	122
<i>โชติรส โกวิทวัฒนพงศ์</i>	

สนธิสัญญาเอลิเซนั้นทำให้ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนียืนหยัดเป็น
กลไกสำคัญของการกำหนดนโยบายและการบูรณาการ ท่ามกลางความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ

ABSTRACT

European integration. France and Germany celebrate the fiftieth anniversary of their friendship

Wiraj Sripong

The year 2013 marks an important moment of the European integration. France and Germany celebrate the fiftieth anniversary of their friendship, restored in the early 1960s. The signing of the Élysée Treaty in January 1963 has turned the page of the Franco-German history and the one of Europe. The effort to re-establish the ties between the two countries has ended the seventy-five year long hostility, lasting from 1870 to 1945. Nowadays, war between France and Germany is not only unlikely, but unthinkable. The creation of the European Coal and Steel Community in 1950 was the very first step to overcome the causes of the Second World War. The signing of the treaty further contributed to deepen the relations between the two nations. Fifty years of amity have led to the institutionalization of their cooperation at the regional level. Over time, this regularised bilateralism has become the cornerstone in the formulation of French and German foreign policy. A strong alliance has been formed and has become the main engine of the European integration process.

This article has the objective to commemorate the event that has led to the creation of the so called "Franco-German motor". This is not to forget the leitmotiv of this article, to introduce the history of the Franco-German relationship to a wider Thai public. Thus, the focus of this article will be drawn on the development of the Franco-German relationship and its impact on the studies of European integration. This article will begin with the explanation of the reasons leading the two countries to cooperate. It will end with the description of the impact of this special relationship on the studies of European affairs.

ห้าทศวรรษของมิตรภาพฝรั่งเศส – เยอรมนีกับสหภาพยุโรป: จากคู่อริสู่การเป็นกลไกหลักของการบูรณาการ

วิรัช ศรีพงษ์

บทนำ

ตลอดทศวรรษสามปีแห่งการบูรณาการสหภาพยุโรป ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีได้รับการมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการรวมตัวของภูมิภาคแห่งนี้ เมื่อมีการกล่าวถึงการรวมตัวของสหภาพยุโรปในแวดวงวิชาการด้านยุโรปศึกษาในประเทศฝรั่งเศส หัวข้อที่มักจะได้รับกล่าวถึงและได้รับความสนใจเป็นอย่างมากคือ ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนี ปี ค.ศ. 2013 เป็นปีครบรอบห้าทศวรรษของการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการของทั้งสองประเทศ หลังจากที่สองคราญโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้กลายมาเป็นกลไกสำคัญของการบูรณาการและเป็นพื้นที่ทางการประนีประนอมทางการทูตของทั้งสองประเทศ

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศภายใต้สนธิสัญญามิตรภาพเอลิเซ (Treaty of Élysée) ผู้เขียนจะเริ่มต้นจากการแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นทางการเมืองที่นำมาสู่การร่วมมือกันระหว่างสองประเทศ ในช่วงที่สองผู้เขียนจะมุ่งเน้นไปที่การมองภาพรวมตลอดห้าทศวรรษของความสัมพันธ์ดังกล่าวและผลของสนธิสัญญาเอลิเซต่ออียูโรปศึกษา

วิสัยทัศน์ที่แตกต่าง กับ การเป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการระดับภูมิภาค และ การสถาปนามิตรภาพฝรั่งเศส – เยอรมนี

ปี ค.ศ. 2013 นับเป็นปีสำคัญอีกปีหนึ่งในการบูรณาการระดับภูมิภาคของสหภาพยุโรปเนื่องจากเป็นปีที่ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 50 ปี ของ สนธิสัญญามิตรภาพระหว่างสองประเทศซึ่งได้รับการลงนามจากผู้นำของทั้งสองฝ่ายเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1963 สนธิสัญญาดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ รวมไปถึงการพัฒนาการรวมตัวของสหภาพยุโรปเช่นกัน

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในช่วงปี ค.ศ. 1945 เป้าหมายสำคัญของการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของภูมิภาคยุโรปนั้นคือการหลีกเลี่ยงการกีดกันเยอรมนีดังที่เป็นมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และนำยุโรปภาคพื้นทวีปกลับสู่ภาวะปกติทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนากระบวนการปกครองทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นไปตามแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย จุดประสงค์สำคัญของกลุ่มสัมพันธ์มิตรในการดำเนินนโยบายดังกล่าวคือการป้องกันการขยายกระแสความนิยมในการปกครองตามระบอบคอมมิวนิสต์ นับจากปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมากระบวนการเมืองโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองค่อยๆก้าวสู่ยุคของสงครามเย็น ภูมิภาคยุโรปได้กลายเป็นเวทีสำคัญของการปะทะกันของสองแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่าง ในปี ค.ศ. 1949 เยอรมนีเองได้ถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ กล่าวคือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany หรือ “เยอรมนีตะวันตก”) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (German Democratic Republic “เยอรมนีตะวันออก”)

ในช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1946 และ ปี ค.ศ. 1950 กลุ่มนักคิดและนักการเมืองได้พากันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค ในปี ค.ศ. 1946 Winston Churchill นายกรัฐมนตรีอังกฤษในขณะนั้น ได้เสนอการรวมตัวแบบ “สหพันธรัฐยุโรป (United States of Europe)” ในปี

ห้าทศวรรษของมิตรภาพฝรั่งเศส – เยอรมนีกับสหภาพยุโรป: จากคู่อริสู่การเป็นกลไกหลักของการบูรณาการ

ค.ศ. 1948 ได้มีการประชุมที่กรุงเฮกของกลุ่มนักการเมืองและนักคิดที่สนับสนุนการรวมตัวระดับภูมิภาค ซึ่งกลุ่มนักคิดเหล่านั้นรวมไปถึงกลุ่มผู้ก่อตั้ง “ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้า” (European Coal and Steel Community: ECSC) อันได้แก่ Robert Schuman Paul-Henri Spaak หรือแม้กระทั่ง Konrad Adenauer การประชุมครั้งดังกล่าวได้นำไปสู่การก่อตั้ง “คณะมนตรีแห่งยุโรป” (Council of Europe) ในปี ค.ศ. 1949 ทว่ากรอบความร่วมมือและกลุ่มประเทศสมาชิกขององค์กรดังกล่าวนั้นไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การก้าวข้ามปัญหาทางการเมืองที่มีระหว่างคู่อริในช่วงสงคราม ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนียังคงต้องการพื้นที่ทางการเมืองที่จะประสานผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่ายได้โดยตรง

การแก้ไขปัญหาคัดแย้งระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีด้วยการตั้ง “ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้า” ในปี ค.ศ. 1950 นั้นจึงนับเป็นก้าวสำคัญที่ทั้งสองประเทศมุ่งการใช้วิธีการประสานผลประโยชน์แห่งชาติในทาง “ปฏิบัตินิยม” (Pragmatism) เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการถือครองทรัพยากรทางอุตสาหกรรมหนัก อันได้แก่ ถ่านหินและเหล็กกล้า การจัดตั้ง “องค์กรบริหารร่วมกันเหนือรัฐ” (High Authority) นับเป็นก้าวสำคัญที่คู่อริในสงครามได้หันมาหาการแก้ปัญหาภายใต้กรอบการเจรจาทางการทูตและการบริหารระหว่างประเทศ หลังจากที่มีความร่วมมือดังกล่าวได้รับการสถาปนา ประเทศทั้งสองต่างก็มองเห็นถึงความจำเป็นที่จะส่งเสริมพัฒนาการขององค์กรดังกล่าวให้มีความเป็นสถาบัน (Institutionalization) อย่างต่อเนื่อง

สำหรับฝรั่งเศสและเยอรมนี การส่งเสริมพัฒนาการด้านความร่วมมือระดับภูมิภาคในเชิงลึก หรือ การบูรณาการยุโรปมีความจำเป็นที่จะต้องยึดเอาความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทิศทางการบูรณาการของยุโรปให้เป็นไปตามความต้องการของทั้งสองฝ่าย เป็นที่ทราบกันดีว่าวิสัยทัศน์ในการบูรณาการของทั้งสองประเทศนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง :

ฝรั่งเศส มีจุดประสงค์สำคัญที่จะอาศัยพื้นที่ของการบูรณาการยุโรปเพื่อ

หวนคืนสู่การเป็นมหาอำนาจในเวทีระหว่างประเทศและรักษาสถานะดังกล่าวเอาไว้ ด้วยความที่ประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็น “รัฐเดี่ยว” (Unitary State) เน้นระบบการบริหารประเทศแบบรวมศูนย์อำนาจ (Concentration) ดังนั้นวิสัยทัศน์ที่ฝรั่งเศสมีต่อการบูรณาการยุโรปจึงเน้นไปที่ระบบ “รัฐบาลสัมพันธนิยม” (Intergovernmentalism) กล่าวคือ การบริหารการบูรณาการโดยรัฐซึ่งจะทำงานร่วมกันใน “คณะมนตรี” (Council) การตัดสินใจในประเด็นทางการเมือง (High Politics) จำเป็นที่จะต้องอยู่ในขอบข่ายอำนาจของรัฐ และ การลงคะแนนเสียงแบบเอกฉันท์ (Unanimity)¹ โดยสรุปแล้วฝรั่งเศสมีความต้องการให้การกำหนดทิศทางการบูรณาการของสหภาพยุโรปอยู่ในอำนาจของรัฐสมาชิก และต้องการจำกัดอำนาจขององค์กรให้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐเป็นสำคัญ

เยอรมนี นั้นต้องการใช้พื้นที่ของการบูรณาการเพื่อค่อยๆ ฟื้นฟูสถานะของตนเองในเวทีระหว่างประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ในเวลาต่อมาพื้นที่ของประชาคมยุโรปหรือสหภาพยุโรปในปัจจุบันได้กลายเป็นฐานสำคัญที่ช่วยให้เยอรมนีมีบทบาทในเวทีเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ วิสัยทัศน์ของประเทศเยอรมนีนั้นมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการในรูปแบบ “สหพันธรัฐ” (Federalism) เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรทางการเมืองระดับภูมิภาคไม่ว่าจะเป็น “รัฐสภาของสหภาพยุโรป” (European Parliament) หรือ “คณะกรรมการธิการของสหภาพยุโรป” (European Commission) ให้เข้ามามีส่วนในการกำหนดนโยบายของสหภาพยุโรปเอง วิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้มีที่มาจากสิ่งที่เยอรมนีเป็นสหพันธรัฐ เน้นการปกครองแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) นอกเหนือไปจากนี้ การที่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้วางรากฐานการปกครองของประเทศเยอรมนีให้รัฐสภามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง สิ่งดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายถึงมุมมองของประเทศเยอรมนีที่มีต่อการบูรณาการยุโรป

¹ Calla, Cécile, Demesmay, Claire. “Que reste-t-il du couple franco-allemand?”, *La Documentation Française*, 2013, p. 104.

เมื่อฝ่ายหนึ่งมุ่งเน้นที่จะให้การบูรณาการเป็นไปในรูปแบบความร่วมมือที่หลวม โดยเน้นเพียงกรอบความร่วมมือแบบ “รัฐบาลสัมพันธ์นิยม” (Intergovernmentalism) และ อีกฝ่ายหนึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่องค์กรระดับภูมิภาค (Communitarian Method) ความจำเป็นที่จะหาพื้นที่การตกลง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” (National Interests) ร่วมกันจึงเกิดขึ้น

แน่นอนว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศมีจุดเริ่มต้นมาจากการเห็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและการเมืองร่วมกันดังได้กล่าวไปในข้างต้น นอกเหนือไปจากนี้การบูรณาการยุโรปได้ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญของทั้งสองประเทศในการที่จะควบคุมการกำหนดนโยบายของกันและกันในระดับภูมิภาค ทั้งนี้พื้นที่ทางการบูรณาการได้เปิดทางให้ทั้งสองฝ่ายได้ใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อมิให้ประเทศใดประเทศใดหนึ่งได้ประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว สิ่งที่จะลี้มไปเสียมิได้คือการที่ผู้นำของทั้งสองประเทศต่างปรารถนาที่จะเห็นผลของความร่วมมือนี้เพื่อที่จะก้าวพ้นความเป็นคู่ริที่มีมาในอดีต

ในทศวรรษของผู้นำฝรั่งเศสนับตั้งแต่ประธานาธิบดี Charles de Gaulle เป็นต้นมาได้มองเห็นถึงความสำคัญที่จะต้องสถาปนาความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ในที่สุด บัจยดังกล่าวประกอบกับความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันของทั้งสองประเทศ หรือ สภาวะน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า (Interdependency) กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสมีความต้องการที่จะอาศัยศักยภาพทางเศรษฐกิจของเยอรมนีเพื่อที่จะส่งเสริมบทบาททางการเมืองของตนในเวทีระดับภูมิภาคและในเวทีระหว่างประเทศ ทางฝ่ายเยอรมนีก็มีความต้องการที่จะใช้ความทะเยอทะยานทางการเมืองของประเทศฝรั่งเศสในการที่จะผลักดันบทบาทของตัวเองในเวทียุโรปและนานาชาติ ด้วยเหตุนี้ทั้งสองฝ่ายจึงตกลงที่จะลงนามใน “สนธิสัญญามิตรภาพเอลิเซ” (Treaty of Élysée) เมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1963

สนธิสัญญาดังกล่าวได้สถาปนากรอบการพบปะพูดคุยอย่างเป็นทางการ

ของผู้นำทั้งสองฝ่ายในด้านการเมือง ความมั่นคง การต่างประเทศ และ วัฒนธรรม นอกเหนือไปจากนี้ สนธิสัญญาเอลิเซได้พลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือสนธิสัญญาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ที่ก้าวพ้นความขัดแย้งที่มีระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนีที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1870 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1945² การพบปะของผู้นำทั้งสองประเทศอย่างสม่ำเสมอ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 เป็นต้นมาได้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีได้รับการมองว่าเป็นหุ้นส่วนและกลไกสำคัญของการบูรณาการระดับภูมิภาค ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงกลายเป็นที่มาของหลายๆ สำนวนในสื่อระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น “Couple franco-allemand” ที่มักจะได้ยินกันในแวดวงวิชาการด้านยุโรปศึกษาในประเทศฝรั่งเศส หรือ ที่ “Franco-German Motor” ที่มักนิยมนำมาใช้กันในการวิชาการด้านยุโรปศึกษาโดยทั่วไป คำกล่าวขานดังกล่าวล้วนแล้วแต่สื่อความหมายถึง ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น และการเป็นหุ้นส่วนสำคัญ เป็นหัวใจและกลไกสำคัญของการบูรณาการระดับภูมิภาค

ห้าสิบปีของการเป็นกลไกหลักของการบูรณาการยุโรป และมุมมองทางทฤษฎี

การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนั้นไม่ใช่เส้นทางที่โรยไปด้วยกลีบกุหลาบ ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้นว่าวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองของทั้งสองประเทศได้สร้างความแตกต่างในเชิงทัศนคติของผู้นำทั้งสองฝ่ายที่มีต่อการบูรณาการของสหภาพยุโรป ความต่อเนื่องด้านความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายที่มีมาตลอดห้าสิบปีนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 ส่วนสำคัญนั้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ในปัจจุบัน หลายครั้งที่นักสังเกตการณ์การรวมตัวยุโรปรวมไปถึงผู้สื่อข่าวจะกล่าวถึง ฝรั่งเศสและเยอรมนีในเชิงของการมีหุ้นส่วน และ เป็นกลไกสำคัญ

² Krotz, Ulrich, Schild, Joachim. “Shaping Europe: France, Germany, and Embedded Bilateralism from the Élysées Treaty to Twenty-First Century Politics”, Oxford University Press, 2013, p. 54.

ของการขับเคลื่อนหรือผลักดันนโยบายระดับภูมิภาค อันที่จริงทัศนคติดังกล่าว เพิ่งได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังนับตั้งแต่ยุคของประธานาธิบดี Valéry Giscard d'Estaing และ นายกรัฐมนตรี Helmut Schmidt เป็นต้นมา³ ทั้งนี้เนื่องมา ผู้นำทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเป็นการส่วนตัว และเป็นยุคที่ผู้นำทั้งสอง ประเทศสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเต็มที่เพื่อผลักดันนโยบายระดับภูมิภาค ด้วยเหตุนี้การสนับสนุนภาพ “คู่ฝรั่งเศส-เยอรมนี” (Couple franco-allemand) จึงได้เกิดขึ้นและกลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการรวมตัวของสหภาพยุโรป

นับตั้งแต่มีการรวมตัวของสหภาพยุโรปในปี ค.ศ. 1950 จนกระทั่งปัจจุบัน นักวิชาการด้านยุโรปศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อผู้นำของสองประเทศประมาณ 7 คู่ ได้แก่ Charles de Gaulle - Konrad Adenauer (ค.ศ. 1958 - 1963), George Pompidou - Willy Brandt (ค.ศ. 1969 - 1974), Valéry Giscard d'Estaing - Helmut Schmidt (ค.ศ. 1974 - 1981), François Mitterrand - Helmut Kohl (ค.ศ. 1982 - 1995), Jacques Chirac - Gerhard Schröder (ค.ศ. 1998 - 2005), Nicolas Sarkozy - Angela Merkel (ค.ศ. 2007 - 2012), François Hollande - Angela Merkel (ค.ศ. 2012 - ปัจจุบัน) ภาพความสัมพันธ์ของผู้นำทั้งสองฝ่ายนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 เป็นต้นมาได้รับการเชื่อมโยงกับการรวมตัวระดับภูมิภาคอย่างไม่ทางที่จะสามารถแยกออกจากกันได้ สภาวะน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่าได้กลายเป็นจุดเชื่อมโยงให้มิตรภาพดังกล่าวเกิดความเป็นสถาบัน ผู้นำของทั้งสองฝ่ายนับตั้งแต่ นายพล Charles de Gaulle ผู้ริเริ่มการติดต่อกับเยอรมนีอย่างเป็นทางการ ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้มีความต่อเนื่องตลอดห้าสิบปีที่ผ่านมา แน่นนอนว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้ราบรื่นเสมอไป นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1995 กลุ่มผู้นำที่เข้ามาบริหารประเทศล้วนแล้วเป็นผู้ที่ได้เคย

³ Soutou, Georges-Henri. “L'Émergence du couple franco-allemand: un mariage de raison”, *Institut français des relations internationales*, avril 2012, p. 727.

มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่สอง ฉะนั้นแล้วสิ่งที่อยู่ในความตระหนักของผู้่านอกเหนือจาก “ผลประโยชน์แห่งชาติ” แล้วคือการรักษาพัฒนาการของการรวมตัวเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่จะปะทุขึ้นเป็นสงครามดังในอดีต ทว่าผู้นำนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 เป็นต้นมานั้นเป็นกลุ่มผู้นำที่เติบโตมาในบริบททางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นทัศนคติของผู้นำทางการเมืองนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 เป็นต้นมาจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่ากลุ่มผู้นำในช่วงสี่ทศวรรษแรกของการบูรณาการ อย่างไรก็ตามแม้ว่าการให้ความสำคัญต่อน้ำหนักเรื่องความสัมพันธ์ในระดับส่วนบุคคลจะแตกต่างกัน แต่การดำเนินการติดต่อและปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการของทั้งสองฝ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระดับภูมิภาคนั้นมีมาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ปัจจัยดังกล่าวจึงได้ทำให้นักวิชาการด้านยุโรปศึกษาที่เฝ้าจับตามองพัฒนาการของ “คู่ฝรั่งเศส-เยอรมนี” ได้แก่ Ulrich Krotz และ Joachim Schild ได้นำเสนอทฤษฎี “Regularized Bilateral Intergovernmentalism”⁴ จากกรอบความสัมพันธ์ของสองประเทศนี้ขึ้น ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งศึกษาและประเมิน “การติดต่อกันอย่างต่อเนื่องของรัฐบาลที่ได้รับการพัฒนาไปสู่เวทีการพบปะอย่างเป็นทางการ”⁵ ลักษณะสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวมี 5 ประการอันได้แก่

1. การพบปะกันอย่างสม่ำเสมอของแต่ละฝ่ายจะต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นประจำและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศ
2. ปรากฏการณ์ “Regularized intergovernmentalism” เกิดขึ้นเมื่อปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างรัฐบาลเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและมีการเพิ่มการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง

⁴ Krotz, Ulrich, Schild, Joachim. “Shaping Europe: France, Germany, and Embedded Bilateralism from the Élyées Treaty to Twenty-First Century Politics”, Oxford University Press, 2013, pp. 50 – 74.

⁵ Ibid. (Krotz, Ulrich, Schild, Joachim), p. 53.

3. กรอบทฤษฎีดังกล่าวมักใช้กับความสัมพันธ์แบบทวิภาคี หรือ กรอบความสัมพันธ์ที่จำกัดตัวแสดง (Minilateralism)
4. ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในกรอบทฤษฎีนี้มักเป็นตัวแทนของรัฐ องค์การระดับภูมิภาค และ องค์การระหว่างประเทศ
5. ทฤษฎีนี้เลือกจำกัดที่จะศึกษาตัวแสดงในระดับผู้นำหรือข้าราชการระดับสูง

ความต่อเนื่องในการไปมาหาสู่และการร่วมมือระหว่างรัฐบาลและภาคราชการของทั้งสองประเทศตลอด 50 ปีที่ผ่านมาหลังจากการลงนามใน “สนธิสัญญาเอลิเซ” ได้ทำให้กลไกความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนีกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของทั้งสองประเทศที่จะผลักดันนโยบายการบูรณาการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมักจะได้รับการยกเป็นตัวอย่างของ “Regularized intergovernmentalism” และได้รับการมองว่าเป็น ความสัมพันธ์แบบทวิภาคีที่มีความเป็นสถาบันในระดับที่ยากจะปฏิเสธ

บทสรุป

ตลอด 50 ปีของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในการร่วมมือกันทางการเมืองระดับภูมิภาค ประเทศทั้งสองได้เรียนรู้ที่จะก้าวข้ามความเป็นคู่กรณีที่เคยมีระหว่างปี ค.ศ. 1870 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1945 ประเทศทั้งสองได้เรียนรู้ที่จะประสานผลประโยชน์แห่งชาติผ่านการสานสัมพันธ์ทางการทูตและพัฒนากรอบความสัมพันธ์ทวิภาคีให้มีความเป็นสถาบันจนกระทั่งกลายเป็นกลไกหลักของการบูรณาการ แม้ว่าการเมืองภายในจะประสบปัญหามากน้อยเพียงใด ผู้นำทั้งสองประเทศยังยึดมั่นที่จะคงสถานะของกรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวเอาไว้ กรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการประนีประนอม (Compromise) ที่นำไปสู่การส่งเสริมสถานะทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายในเวทีระดับภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศ สิ่งที่จะปฏิเสธเสียมิได้ในปัจจุบันคือผลของความเป็นสถาบัน

ของสนธิสัญญาเอลิเซนั้นทำให้ประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนียืนหยัดเป็นกลไกสำคัญของการกำหนดนโยบายและการบูรณาการ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ

ปรากฏการณ์ที่สำคัญและจะไม่กล่าวถึงเสียมิได้คือการที่ภาคประชาสังคมของทั้งสองประเทศก็เป็นส่วนผลักดันสำคัญที่ทำให้กรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างดี ภายใต้กรอบความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ประเทศทั้งสองได้ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนและการแลกเปลี่ยนบุคลากร สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนั้นมีรากฐานที่แข็งแกร่งทั้งในระดับผู้นำและในระดับของสังคมโดยทั่วไป ในโอกาสที่กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สิบประเทศกำลังจะก้าวไปสู่ปีแห่งการสถาปนาประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 ประสบการณ์ดังกล่าวสามารถนำมาเป็นเครื่องเตือนใจและเป็นแรงบันดาลใจ (Inspiration) ให้กับอาเซียนได้ในวิถีของอาเซียนเอง นอกเหนือไปจากนี้กรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวยังน่าจะมีการนำไปศึกษาวิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับกรณีอื่นที่อาจสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของฝรั่งเศสและเยอรมนีเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อีก

•

บรรณานุกรม

- Allain, Jean-Claude, Guillen, Pierre, Soutou, Georges-Henri, et al. "Histoire de la diplomatie française de 1815 à nos jours", Perrin, 2007.
- Calla, Cécile, Demesmay, Claire. "Que reste-t-il du couple franco-allemand?", La Documentation Française, 2013.
- Devin, Guillaume, Smouts, Marie-Claude. "Les organisations internationales", Armand Colin, 2011.
- Kahn, Sylvain. "Histoire de la construction de l'Europe depuis 1945", Presses universitaires de France, 2011.
- Krotz, Ulrich, Schild, Joachim. "Shaping Europe: France, Germany, and Embedded Bilateralism from the Élyées Treaty to Twenty-First Century Politics", Oxford University Press, 2013.
- Rittberger, Volker, Zangl, Bernhard. "International Organization: Polity, Politics and Policies", Palgrave Macmillan, 2006.
- Soutou, Georges-Henri. "L'Émergence du couple franco-allemand: un mariage de raison", Institut français des relations internationales, avril 2012.
- Guérot, Ulrike. "Noces d'or franco-allemandes: Le Couple est-il fini?", Institut français des relations internationales, avril 2012.

ข้อห้ามดังกล่าว แสดงให้คนทั้งโลกได้เห็นปัญหาของการบูรณาการประเทศฝรั่งเศส ... เสรีภาพ ความเสมอภาค มาตรฐาน เป็นหลักพื้นฐานของสาธารณรัฐ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยในฝรั่งเศสยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใดนับตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ผ่านมา คนนอกในประเทศฝรั่งเศสยังคงเป็นกลุ่มคนจน ชาวอาหรับ คนผิวดำ และแน่นอนที่สุดคือพวกฮิปปี้โรมา

ABSTRACT

Islamophobia and Islamization: From Hate Speech to Art Street in France

Krongthum Neelapaichit

This article is to study 'Islamophobia', the hatred towards Islam and Muslims, and its non-violent response experienced in the French society during 1997 - 2007. This research finds that Europe has been under the two major social trends; Islamophobia and Islamization, in which some cases can lead to communal conflict. In particular France, it is observed here that Islamophobia and other physical action against Muslim experienced in French society have been rooted in the structure conflict and the cultural belief, greater fuelled by the 9/11 attack. This hostility includes the action of hate speech, often delivered by the influential actors such as political leaders, media, and famous artists. This research also finds out that 'Islamization', constructing and imposing an intense identity over Muslim Europeans, usually makes Muslim women victims of violence fuelled by Islamophobia. Nevertheless, it has been shown in France that Muslim and non-Muslim women artists choose to react hostility against Islam through the non-violent expression. It is verified by the cases of 'Princess Hijab' or 'Niqabitch', the performative protests against the burqa ban. Through different ways, both present and interrogate the strands of debate on the issue of veiling in France.

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

ครองธรรม นีละไพจิตร

I. บทนำ

เหตุวินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ในสหรัฐอเมริกาถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพระหว่างชุมชนต่างศาสนาในโลกอย่างชัดเจน อย่างน้อยในสองลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน กล่าวคือการเกิดขึ้นของกระแสความเกลียดกลัวอิสลามและชาวมุสลิม (Islamophobia) อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสังคมตะวันตกจากการสร้างภาพว่ามุสลิมเป็นพวกป่าเถื่อน นิยมความรุนแรง และไร้อารยะ¹ ในแง่หนึ่งของเหตุการณ์ 11 กันยายน และกระแสความเกลียดกลัวอิสลามและชาวมุสลิมที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้น ดูเหมือนว่าได้กลายมาเป็นชนวนแห่งความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างชุมชนชาวมุสลิมกับชุมชนต่างศาสนาในโลกตะวันตกโดยตรง แต่ในท่ามกลางสายตาก็ยังพุ่งไปถึงชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามอยู่นั้น ยิ่งทำให้ศาสนาอิสลามเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมตะวันตกและทั่วโลกด้วย

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการสำรวจทางสถิติขององค์กรวิจัยชื่อดังอย่าง Pew Research Center ในสหรัฐอเมริกา จะพบว่าปีพ.ศ. 2554 กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) ถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มมากที่สุดในโลกเมื่อเปรียบเทียบกับผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ทั้งนี้การเพิ่มจำนวนขึ้นดังกล่าวเกิดขึ้นกับทุกทวีปของโลก Pew Research Center ได้คาดคะเนว่าต่อจากนี้ (ปี 2554) จนถึงปี 2573 หรือ

¹ สุชาติ เศรษฐมาลินี, *ความรุนแรง สันติภาพ และความหลากหลายในโลกอิสลาม*, กรุงเทพฯ : ศยาม, 2550.

อีกประมาณ 20 ปีข้างหน้า จำนวนของมุสลิมทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 1.5 ซึ่งเป็นไปได้ว่า อีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรโลกจำนวนถึง 8.3 พันล้านคนจะเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม² นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะในภูมิภาคยุโรป ปรากฏว่าในปัจจุบัน ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เติบโตเร็วที่สุดในภูมิภาคอันเนื่องมาจากจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะไม่สามารถระบุตัวเลขทางสถิติเกี่ยวกับจำนวนชาวมุสลิมในยุโรปได้อย่างชัดเจน แต่การสำรวจอย่างไม่เป็นทางการของเว็บไซต์แห่งหนึ่งที่รวบรวมข้อมูลโดยอ้างอิงข้อมูลการประเมินจำนวนประชากรของรัฐบาลประเทศต่างๆ ทั่วยุโรป เผยให้เห็นตัวเลขคร่าวๆ ว่าในปี 2556 สัดส่วนของประชากรมุสลิมในยุโรปน่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.63 (โดยประมาณ) ของประชากรทั้งหมดในภูมิภาคแล้ว³ เมื่อปี 2547 ประเทศฝรั่งเศสถือเป็นประเทศที่มีประชากรชาวมุสลิมมากที่สุดในภูมิภาคยุโรปตะวันตกด้วย⁴ ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรชาวมุสลิมในยุโรปมีที่มาจากปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการคือ การอพยพย้ายถิ่นของชาวมุสลิมจากส่วนต่างๆ ของโลก การเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามของคนยุโรปดั้งเดิม และรวมทั้งการเพิ่มประชากรโดยการเกิด เป็นต้น

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นความท้าทายที่เกิดขึ้นภายในสังคมการเมืองภูมิภาคยุโรปภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน กล่าวคือบรรยากาศของ **พลังของกระแสความเกลียดกลัวชาวมุสลิม (Islamophobia) กับพลังของกระแสการทำให้**

² Pew Research Center. *The future of the global Muslim population*. Retrieved March 3, 2013, from <http://www.pewforum.org/The-Future-of-the-Global-Muslim-Population.aspx>

³ ตัวเลขดังกล่าวถูกประกาศอย่างเป็นทางการโดยศูนย์ยุโรปเพื่อการเฝ้าระวังสถานการณ์ความเกลียดชังทางเชื้อชาติ (European Monitoring Center on Racism and Xenophobia - EUMC) เมื่อปีพ.ศ. 2550 ประเมินว่าประชากรชาวมุสลิมในยุโรปมีจำนวนประมาณ 13 ล้านคนซึ่งนับเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.5 ต่อประชากรทั้งหมดในยุโรป โปรดดูเพิ่มเติมใน <http://www.muslimpopulation.com/Europe/>

⁴ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติและการศึกษาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลฝรั่งเศส พบว่าประชากรมุสลิมในประเทศฝรั่งเศสมีจำนวน 5-6 ล้านคน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 62.3 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8-9.6 ของประชากรทั้งหมดในฝรั่งเศส

เป็นอิสลาม (Islamization) ซึ่งดำเนินไปพร้อมกัน รวมทั้งปะทะกันอยู่บ่อยครั้ง และกระตุ้นไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในภูมิภาค⁵ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวบทความชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจบรรยากาศการปะทะกันระหว่างพลังทั้งสองด้านดังกล่าวโดยศึกษาผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่มีชุมชนชาวมุสลิมขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคยุโรปทำให้มีการประกาศใช้มาตรการควบคุมการแต่งกายของสตรีชาวมุสลิม (กฎหมายห้ามสวมบูร์กา) ในที่สาธารณะ อันเป็นมาตรการที่สร้างกระแสการถกเถียงอย่างกว้างขวางในทวีปยุโรปและทั่วโลก นอกจากนี้มาตรการดังกล่าวยังมีส่วนกระตุ้นให้เกิดปฏิบัติการโต้ตอบในเชิงรูปธรรมด้วย ดังนั้นจึงนำมาสู่คำถามของการศึกษาหลัก 2 ประการว่า

- (1) กระแสความเกลียดกลัวอิสลามและมุสลิมและมีลักษณะอย่างไร มีตัวแสดงอะไรบ้าง รวมทั้งแต่ละตัวแสดงมีบทบาทอย่างไรในการสร้างกระแสเกลียดกลัวอิสลามและมุสลิม?
- (2) ปฏิบัติการโต้ตอบ ทำลายการสร้างภาพที่น่ากลัวให้แก่อิสลามและชุมชนมุสลิมมีลักษณะอย่างไร?

II. กรอบแนวคิดการอธิบายเรื่องกระแสความเกลียดกลัวชาวมุสลิมในประเทศฝรั่งเศส

ในส่วนนี้คือการตอบคำถามการศึกษาทั้ง 2 ประการข้างต้นได้แก่ การทำความเข้าใจกระแสความเกลียดกลัวชาว

มุสลิมรวมทั้งกระบวนการสร้างกระแสความรู้สึกดังกล่าวในสังคมฝรั่งเศส และปฏิบัติการตอบโต้การห้ามสวมบูร์กา (ผ้าคลุมหน้าของสตรีชาวมุสลิม) ในที่สาธารณะ ในการตอบคำถามแรกในงานชิ้นนี้จะประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่อง

⁵ ดูตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรงทางกายภาพที่เกิดขึ้นกับชาวมุสลิมในยุโรปได้จาก Geaves, Ron. et al., *Islam & the West Post 9/11*. Hants : Ashgate Publishing Limited, 2004.

“ชั้นความรุนแรง” (Layers of violence) โดย โยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) และแนวคิดเรื่อง “ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง” (Hate speech)⁶ โดย ชาญชัย ชัยสุขโกศล และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ในการทำความเข้าใจกระแสความเกลียดกลัวอิสลามและปฏิบัติการตอบโต้ที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส

แนวคิดเรื่อง “ชั้นความรุนแรง” (Layers of violence) โดยโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นักคิดคนสำคัญของการศึกษาสันติภาพสมัย ได้อธิบายว่า ความรุนแรงมีความซับซ้อนมากกว่าสิ่งที่ปรากฏตรงหน้า ดังนั้นเพื่อจะทำความเข้าใจความซับซ้อนของความรุนแรงได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น กัลตุงจึงได้แบ่งความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับได้แก่ ความรุนแรงทางตรง/ชั้นบุคคล (direct/personal violence) ความรุนแรงชั้นโครงสร้าง (structural violence) เพื่อชี้ให้เห็นว่ามีความรุนแรงอยู่อีกหลายชนิดที่ปราศจากผู้ก่อที่เป็นตัวบุคคล แต่แหล่งกำเนิดความรุนแรงกลับอยู่ที่ระบบ โครงสร้าง หรือสถาบันของสังคมนั่นเอง และความรุนแรงชั้นวัฒนธรรม (cultural violence) ซึ่งทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับการกระทำต่างๆ ทำให้ผู้ใช้ความรุนแรงรู้สึกว่าการกระทำของตนเป็นที่ยอมรับได้เพราะถูกต้องชอบธรรม ซึ่งโดยมากแหล่งอ้างอิงของความชอบธรรมเช่นว่ามักมาจาก ศาสนา อุดมการณ์ ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมจึงทำหน้าที่ให้การสนับสนุนรองรับความรุนแรงทั้งชนิดทางตรงและเชิงโครงสร้างนั่นเอง⁷

สำหรับแนวคิดเรื่อง “ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง” (Hate speech) ได้รับการอธิบายจากนักวิชาการไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งชาญชัย ชัยสุขโกศล ได้อธิบายว่า Hate speech เป็นการแสดงออก ทั้งทางคำพูด ข้อเขียน และ

⁶ ใช้คำแปลภาษาไทยตามบทความของพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ เรื่องถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate Speech): มีหรือไม่มี? โปรดดูเพิ่มเติมใน http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1370952572&grpid=03&catid=03

⁷ Galtung, Johan. Conflict Transformation by Peaceful Means. The Transcend Method New York: United Nations Disaster Management Training Program, 2000, pp.130-131.

การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ ที่มุ่งโจมตี ประจาน สบประมาท หรือข่มขู่ ผู้ถูกกล่าวถึงอย่างร้ายแรง (extreme) ถึงขั้นที่ประหนึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำร้ายหรือก่ออันตรายต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึงได้ แม้ว่าการรุกรานจะหยุดยั้ง ณ จุดหนึ่งที่ใกล้เคียงมาก ก่อนที่จะถึงจุดที่เป็นการส่งเสริมให้ใช้ความรุนแรงทางกายภาพต่อมนุษย์หรือวัตถุสิ่งของ แม้โดยปกติแล้ว hate speech ใช้ประเด็นเรื่องสีผิว เชื้อชาติ ศาสนาและเพศ เป็นแกนเรื่องหลัก แต่ก็สามารถขยายครอบคลุมได้แทบประเด็นทั้งชั้นชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อุดมการณ์ และอื่นๆ⁸ อย่างไรก็ตาม พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อธิบายกำกับเพิ่มเติมว่าแนวคิดเรื่องถ้อยคำแห่งความเกลียดชังนั้นมีความแตกต่างจากการหมิ่นประมาท อาฆาตมาดร้ายบุคคลที่มีอยู่ทั่วไปซึ่งในบรรทัดฐานของทุกสังคมล้วนแต่มีการกำหนดให้เป็นความผิดทางกฎหมายอยู่แล้ว แต่เมื่อพูดถึง Hate speech เรากำลังหมายถึงลักษณะของการหมิ่นประมาทและอาฆาตมาดร้ายที่มีฐานะ มาจากอคติ และการเลือกปฏิบัติที่วางอยู่บนความคิดความเชื่อบางประการที่มีต่อกลุ่มคนกลุ่มความคิด ดังนั้น การที่จะมองว่าอะไรคือ Hate speech (ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง) จำจะต้องทำความเข้าใจก่อนว่าในสังคมช่วงนั้นมีอคติและการเลือกปฏิบัติอะไรอยู่บ้าง ทั้งนี้โดยทั่วไปอคติและการเลือกปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในสังคมโลกนั้น มักจะเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของกลุ่มอื่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนชั้น วรรณะ เพศสถานะ สีผิว ศาสนาความเชื่อ และชาติพันธุ์ต่างๆ พิชญ์สรุปว่า “การเข้าใจว่า Hate Speech นั้นมีในสังคมหรือไม่นั้น ก็ต้องระลึกอยู่เสมอก่อนว่ามันเกี่ยวพันกับถ้อยคำที่มันสะท้อนออกซึ่งความขัดแย้งในสังคมที่ดำรงอยู่ และเมื่อผ่านการกระทำที่เรียกว่า Hate Speech แล้ว มันมีแนวโน้มหรือเชื่อได้ว่าจะก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น (ไม่ว่าจะมองว่าความรุนแรงนั้นเป็นเรื่องทางกายภาพ หรือเป็นเรื่องที่บาดเจ็บทางจิตใจอารมณ์ความรู้สึกก็ตาม) ซึ่งในแง่

⁸ ชาญชัย ชัยสุขโกศล, Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง (Hate Speech & Harmful Information: Alternatives for Political Response), กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2555.

ก็คือทำให้ความขัดแย้งนั้นกระจายตัวออกไป หรือยกระดับขึ้น”⁹

แนวคิดดังกล่าวหากนำไปใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์จากความเกลียดกลัวอิสลามในฝรั่งเศสอาจมองได้ว่า กระแสเกลียดกลัวอิสลามในฝรั่งเศสซึ่งทวีความตึงเครียดและกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างคนขาวกับชุมชนชาวมุสลิมเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ 9/11 นั้นนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทางกายภาพที่ชัดเจนอย่างน้อย 2 เหตุการณ์ที่สำคัญได้แก่ เมื่อปี 2550 (2007) ในการหาเสียงเลือกตั้งของนายนิโกลา ซาโกซี (Nicolas Sarkozy) ที่เสนอว่า หากได้รับเลือกตั้งเขาจะตั้งกระทรวงใหม่ชื่อว่า “กระทรวงการเข้าเมืองและอัตลักษณ์แห่งชาติ” (ministry of immigrant and national identity) พร้อมการรณรงค์เรื่องความเป็นฝรั่งเศสเพื่อตอบสนองต่อกระแสความเกลียดกลัวอิสลามของหมู่คนผิวขาวในประเทศ อีกเหตุการณ์หนึ่งคือ เหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นในร้านค้าแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวชาวอาหรับเอมิเรตซึ่งถูกครุผู้หญิงคนหนึ่งสนับสนุนการสั่งห้ามแสดงสัญลักษณ์ทางศาสนา ฉีกผ้าปิดหน้าทิ้ง แล้วเข้าดบตีหญิงชาวเอมิเรตคนนั้น ส่งผลให้ครุสาวคนนั้นถูกจำคุก 1 เดือน¹⁰ ทั้งสองเหตุการณ์ข้างต้นเป็นความรุนแรงเชิงกายภาพซึ่งอาจมองได้ว่า ในชั้นความรุนแรงขั้นบุคคลจากกรณีนี้ นักการเมืองอย่างนายซาโกซี และหญิงผู้ใช้ความรุนแรงต่อนักท่องเที่ยวหญิงชาวอาหรับเอมิเรต ถือว่าเป็นผู้กระทำความรุนแรง โดยมีชาวมุสลิม (และชนชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในฝรั่งเศส) และนักท่องเที่ยวหญิงชาวมุสลิมเชื้อสายอาหรับ เป็นเหยื่อของความรุนแรง

เมื่อมองลึกลงไปในชั้นโครงสร้างอาจมองได้ว่า กระแสความเกลียดชังอิสลามและมุสลิมในฝรั่งเศส (และในยุโรปโดยรวม) มิได้เป็นผลมาจาก

⁹ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate Speech): มีหรือไม่มี? ใน กระแสทรรศน์ หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 11 มิถุนายน 2556 (ออนไลน์) http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1370952572&grp_id=03&catid=03

¹⁰ ชาญชัย ชัยสุขโกศล. Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง (Hate Speech & Harmful Information: Alternatives for Political Response). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2555.

เหตุการณ์ 9/11 เท่านั้น หากแต่เกิดขึ้นในบริบทซึ่งฝรั่งเศสต้องเผชิญกับการอพยพย้ายถิ่น (Immigration) ของแรงงานข้ามชาติจำนวนมากมาตั้งแต่ในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ทั้งนี้ มีข้อมูลปรากฏว่าประชากรมุสลิมที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในฝรั่งเศสนั้นไม่ใช่ชาวมุสลิมท้องถิ่นที่มักจะอาศัยในแถบบอลข่านและบอลติก แต่ชาวมุสลิมเหล่านั้นเป็นแรงงานอพยพที่มาจากทวีปแอฟริกาเหนือ ตุรกีและจากฝั่งยุโรปตะวันออกเป็นหลัก¹¹ ในแง่นี้ เหตุการณ์ 9/11 จึงถือว่าเป็นเพียงเหตุการณ์ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกต่อต้าน “ผู้อพยพต่างชาติที่นับถือศาสนาอิสลาม” มากขึ้นเท่านั้น ในปี 2547 (2004) การกีดกันทางด้านการศึกษาและด้านการประกอบอาชีพต่อผู้อพยพชาวมุสลิมจึงปรากฏเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ตามมาด้วยการที่รัฐบาลฝรั่งเศสออกกฎหมายห้ามสวมฮิญาบหรือสัญลักษณ์ทางศาสนาอื่นๆในโรงเรียนของรัฐ และล่าสุดในปี 2553 (2010) กฎหมายห้ามบอร์ก้า (burqa ban) ผ่านรัฐสภาฝรั่งเศส มีผลบังคับใช้ในปีถัดมา (2011) ส่งผลให้หญิงมุสลิมที่คลุมผ้าปิดหน้าทั้งหมดในที่สาธารณะ นับตั้งแต่สำนักงานภาครัฐในระบบขนส่งสาธารณะ ไปจนถึงตามท้องถนน ในซูเปอร์มาร์เก็ต และในสำนักงานบริษัทเอกชน จะถูกถือว่าผิดกฎหมาย ส่งผลให้คนมุสลิมที่อยู่ในฝรั่งเศส โดยเฉพาะรุ่นที่สามและสี่ที่เกิดในฝรั่งเศสรู้สึกเป็นคนชายขอบและเป็นพลเมืองชั้นสองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถมองได้ว่าการประกาศนโยบายในระหว่างการหาเสียงของนายซาโกซีในขณะที่เขาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นการใช้ “ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง” เนื่องจากการประกาศนโยบายของเขายู่ในบริบทที่ฝรั่งเศสเผชิญกับสถานการณ์แรงงานต่างชาติอพยพเข้ามาจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้น การประกาศนโยบายของเขายังเป็นการยั่วยุให้เกิดการกีดกันเชิงชาติพันธุ์ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วในสังคมนั่นเอง

และเมื่อพิจารณาความรุนแรงในระดับวัฒนธรรมอาจมองได้ว่า กระแสความเกลียดกลัวอิสลามและมุสลิมในฝรั่งเศสและยุโรปโดยรวมเกิดขึ้นจาก

¹¹ Geaves, Ron et al. *Islam & the West Post 9/11*. Hants : Ashgate Publishing Limited, 2004, p.135

อคติความเชื่อดั้งเดิมหลายประการของคนผิวขาวในยุโรปที่มีต่อผู้นับถือศาสนาอิสลามซึ่งอคติความเชื่อดังกล่าวถูกใช้เป็นข้ออ้างรองรับในการใช้ความรุนแรงต่อชาวมุสลิมในฝรั่งเศสและยุโรปโดยรวม ดังที่ปรากฏข้อเท็จจริงอาทิเช่นตัวอย่างที่น่าสนใจ 2 ตัวอย่างได้แก่ ตัวอย่างแรกคือ การที่มีความเชื่อเหมารวมว่ามุสลิมมีอัตลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เช่น มุสลิมแต่งกายเหมือนกันหมด ความเชื่อดังกล่าวทำให้ในฝรั่งเศสและเยอรมันจะแยกแยะชาวมุสลิมชายจากการที่คนๆ นั้นไว้เครา (ตามธรรมเนียมชาวแอฟริกาเหนือ) ในขณะที่ชาวอังกฤษมีความเชื่อว่าชาวมุสลิมคือผู้ที่มีผ้าโพกบนศีรษะ (ตามธรรมเนียมชาวอินเดีย) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมุสลิมในประเทศต่างๆ ในยุโรปนั้นแต่งกายตามประเพณีของเชื้อชาติของตน ในแง่นี้จึงสะท้อนว่าชาวยุโรปไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงความหลากหลายของมุสลิมแต่อย่างใดซึ่งการตัดสินผู้คนจากการสังเกตการณ์แต่งกายบางลักษณะทำให้ผู้หญิงชาวมุสลิมมักจะถูกเป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรง¹² นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการที่รัฐบาลฝรั่งเศสให้เหตุผลรองรับการประกาศกฎหมายห้ามบอร์ก้า (burqa ban) ว่าเพื่อปกป้องสิทธิสตรี และหยุดยั้งการถูกผู้ชายบังคับให้ต้องคลุมหน้าซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวยุโรปมีความเชื่อว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาซึ่งมีการกดขี่สตรีนั่นเอง

ตัวอย่างประการต่อมาคือ ข้อมูลจากศูนย์ยุโรปเพื่อการเฝ้าระวังสถานการณ์ความเกลียดชังทางเชื้อชาติ (European Monitoring Center on Racism and Xenophobia - EUMC) เมื่อปีพ.ศ. 2550 ระบุว่าปัจจัยที่ปลุกกระแสความเกลียดกลัวอิสลามนอกจากเหตุการณ์ 9/11 แล้วอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ยุโรปเองซึ่งถ่ายทอดต่อกันมาว่าชนชาติมุสลิมอาหรับเป็นศัตรูที่เข้ายึดครองและทำลายอารยธรรมชาวยุโรปดั้งเดิมในช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ยุโรป ทำให้มีผู้วิเคราะห์ว่ากระแสความเกลียดกลัวอิสลามไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 9/11 แต่เป็นกระแสที่มีอยู่ก่อนแล้วซึ่งนักวิเคราะห์เหล่านั้นจึงเรียกมันว่าเป็น “คลื่นแห่งความเกลียดกลัว

¹² Ibid., pp.134-135

อิสลามระลอกใหม่” เท่านั้น¹³ โดยสรุปแล้ว กระแสความเกลียดกลัวอิสลามและมุสลิมในฝรั่งเศสจึงมีความสลับซับซ้อน กล่าวคือมีสาเหตุที่มาจากบริบททางสังคมการเมืองของฝรั่งเศสเอง รวมทั้งมีที่มาจากความเชื่อถือทางประวัติศาสตร์และอคติที่มีต่อแนวความคิดเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมเป็นข้ออ้างรองรับให้แก่การสร้างมาตรการต่างๆ เพื่อกีดกันชาวมุสลิมในฝรั่งเศส ซึ่งในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่ากระแสความเกลียดกลัวอิสลามและชาวมุสลิมเป็นพลังที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของฝรั่งเศสอยู่แล้ว

หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางสังคมการเมืองของฝรั่งเศสซึ่งสนับสนุน หล่อเลี้ยงกระแสความเกลียดกลัวอิสลามให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมฝรั่งเศสแล้ว ในส่วนถัดไปจะเป็นการลงรายละเอียดเกี่ยวกับปฏิบัติการของกระแสความเกลียดกลัวอิสลามในฝรั่งเศสผ่านการใช้อ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate speech) ของตัวแสดงต่างๆ ในฝรั่งเศสในช่วงทศวรรษที่ 2540 -2550

III. ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate speech): ภาพสะท้อนความเกลียดกลัวอิสลามในฝรั่งเศส

“ดูเหมือนประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์อื่นที่นอกเหนือไปจากการขาดดุลงบประมาณ นั่นคือ การไม่บูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ อาการหนึ่งที่เราเห็นได้คือการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างไปต่อชาวมุสลิมที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ผลสำรวจความคิดเห็นหลายประเทศในยุโรปสะท้อนให้เห็นความกลัว ความหวาดระแวง และความเห็นด้านลบที่มีต่อชาวมุสลิมและวัฒนธรรมอิสลาม อคติที่เกี่ยวข้องกับความกลัวในศาสนาอิสลามถูกนำมารวมเข้ากับทัศนคติการเหยียดเชื้อชาติ ซึ่งไม่ได้มุ่งต่อต้านประชาชนที่มาจากตุรกีประเทศแถบอาหรับ และเอเชียตอนใต้ ชาวมุสลิมที่มีภูมิหลังเหล่านี้ถูก

¹³ Ibid., p. 140

เลือกปฏิบัติต่อต้านในตลาดแรงงานและระบบการศึกษาในหลาย
ประเทศในทวีปยุโรป”¹⁴

ดังที่กล่าวแล้วในส่วนที่สองว่า การใช้ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate speech) เป็นการใช้ความรุนแรงทางกายภาพอันเป็นผลสะท้อนปัญหาความขัดแย้งที่มีการกีดกันทางเชื้อชาติและศาสนา (เฉพาะศาสนาอิสลาม) ในสังคมฝรั่งเศส แต่ในบางกรณีการใช้ถ้อยคำแห่งความเกลียดชังก่อให้เกิดผลสะท้อนที่รุนแรงขึ้นได้ด้วยการลดทอนคุณค่าของชาวมุสลิมอีกทั้งยังอาจกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อชาวมุสลิมในฝรั่งเศสมากยิ่งขึ้น ซึ่งในกรณีของฝรั่งเศสมีความน่าสนใจในแง่ที่ว่า กระแสความเกลียดกลัวอิสลามกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายประชานิยม ดังนั้น ในบางกรณีถ้อยคำแห่งความเกลียดชังจึงถูกสอดแทรกตามสื่อต่างๆ โดยตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อสังคม ดังที่ มาโคร เปโรลินี (Marco Perolini) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรแอมเนสตี้สากล (Amnesty International) ด้านการกีดกัน/การเลือกปฏิบัติในยุโรป ได้กล่าวถึงการเพิ่มขึ้นของอคติเหมารวม (Stereotypes) และความลำเอียง (Prejudices) ต่อศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ มาโครเน้นย้ำว่าอคติดังกล่าวมิได้เกิดจากปฏิกิริยาต่อต้านของภาคประชาสังคมเพียงอย่างเดียว หากแต่มีแรงผลักดันมาจากภาครัฐและนักการเมืองด้วย¹⁵

วิวาทะเรื่องศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลาม เป็นที่ถกเถียงมากขึ้นในสังคมฝรั่งเศสนับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา และมักจะมุ่งเน้นไปที่ชาวฝรั่งเศสที่มีต้นกำเนิดจากอดีตประเทศอาณานิคมเป็นหลัก¹⁶ เห็นได้ชัดเจน

¹⁴ Hammarberg, Thomas. *Human rights' comment "European Muslims are stigmatized by populist rhetoric"*. 2010. Retrieved February 8, 2013, from http://commissioner.cws.coe.int/tiki-view_blog_post.php?postId=99

¹⁵ Amnesty International Report 2012. *Choice and Prejudice : Discrimination Against Muslim in Europe*. London: Amnesty International Ltd., 2012.

¹⁶ Deltombe, Thomas. *L'islam imaginaire. La construction médiatique de L'islamophobia en France 1975-2005*. Paris: La Découverte, 2005.

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

จากกรณีของนายฌอง มาคีร์ เลอ แปง (Jean-Marie Le Pen) อดีตทหารในสงครามแอลจีเรีย¹⁷ รวมทั้งเป็นอดีตผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี และอดีตหัวหน้าพรรคฟรอนท์ นาชันนาล (Front National) ผู้มีอุดมการณ์ชาตินิยมและนโยบายต่อต้านชาวต่างชาติ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอพยพของชาวมุสลิมในฝรั่งเศสในเลอ มง (Le Monde) เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2003 ว่า “วันหนึ่ง ชาวมุสลิมในฝรั่งเศสคงไม่ได้มีแค่ 5 ล้านคน แต่คงเพิ่มขึ้นเป็น 25 ล้านคน แล้วพวกเขาก็คงจะกลายมาบริหารประเทศ... และชาวฝรั่งเศสก็จะหายไปกับกำแพง ถูกกดลงบนพืดยาในขณะที่ยังปิดอยู่ เมื่อพวกเขาไม่ทำในสิ่งที่ต้องการ คงพูดกับเขาว่า มองหน้าอย่างนั้นทำไม หรืออยากจะมีเรื่อง?”¹⁸ จากคำพูดดังกล่าวทำให้เขาถูกพิพากษาว่าความผิด เนื่องจากคำพูดดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นปรีกษณ์และการไม่ยอมรับผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถูกมองว่าเป็นพวกชอบใช้อำนาจและก้าวร้าว จนก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ความเกลียดชัง และความรุนแรงต่อสังคม ในคดีดังกล่าวเขาถูกปรับเป็นเงินจำนวน 10,000 ยูโร

เช่นเดียวกับทายาทของเขาซีอานงมาร์ตี เลอ แปง (Marine Le Pen) ผู้สมัครประธานาธิบดีจากพรรคชาตินิยมเช่นเดียวกับบิดา ซึ่งถูกมองว่าเป็นพวกหัว

¹⁷ ปี พ.ศ. 2373 ฝรั่งเศสได้รุกรานแอลจีเรียและถือเอาแอลจีเรียเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศส ซึ่งในระหว่างปีพ.ศ. 2497 - 2498 ได้มีการลุกขึ้นต่อต้านการยึดครองของฝรั่งเศสกับชาวอาหรับในแอลจีเรีย จนกลายเป็นสงครามใหญ่ และมีผู้เสียชีวิตกว่า 1 ล้านคน ในปีพ.ศ. 2505 ประธานาธิบดีชาลส์ เดอ โกลล์ (Charles de Gaulle) ของฝรั่งเศส ได้เจรจาสันติภาพกับแอลจีเรีย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 แอลจีเรียจึงไปรับเอกราชปกครองตนเอง จากสงครามแอลจีเรียนี้เองที่ทำให้ฌอง เลอ แปงมีอคติแง่ลบกับผู้อพยพชาวมุสลิม นอกจากนี้เขายังถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ข่มขู่ชาวมุสลิมจำนวนมาก ซึ่งนายเลอ แปง กล่าวยอมรับว่าเป็นผู้ข่มขู่จริง อีกทั้งยังกล่าวว่า ‘ผมไม่เคยหลบซ่อน เราเคยข่มขู่มาจริง เพราะเป็นสิ่งที่เราต้องทำในตอนนั้น’

¹⁸ Le Monde, Jean-Marie Le Pen condamné pour incitation à la haine raciale. Retrieved March 23, 2013, from http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/02/24/jean-marie-le-pen-condamne-pour-incitation-a-la-haine-raciale_399429_3224.html

รุนแรงขว้างจัด เหยียดผิว และมีพฤติกรรมต่อต้านยิวและอิสลาม ได้ชูนโยบาย การต่อต้านการหลบหนีเข้าเมืองของชาวมุสลิม และเคยการประกาศกร้าวว่า “จะกำจัดวัฒนธรรมอิสลามฝรั่งเศส”¹⁹ อีกทั้งยังกล่าวโจมตีนิโกลา ซาโกซี (Nicolas Sarkozy) ที่ได้ตั้งสภาวัฒนธรรมอิสลามแห่งฝรั่งเศส (Conseil Français Du Culte Musulman : CFCM)²⁰ อย่างไรก็ดี การที่พรรคการเมืองฝ่ายขวาจัด ของนางมาร์คี เลอ แปงได้คะแนนเป็นอันดับสามด้วยคะแนนเสียงสูงเป็น ประวัติการณ์ถึง 18.48% ซึ่งเป็นคะแนนที่สูงกว่าของ มาคี เลอ แปง ผู้พ้อเมื่อ ปีค.ศ. 2002 เสียอีก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้สร้างความประหลาดใจแก่วงการ ชาวฝรั่งเศสตลอดจนต่างประเทศเป็นอย่างมาก เพราะแม้มาร์คี เลอ แปงจะมี ท่าทีไม่สุดโต่งเท่าบิดา แต่เธอและพรรคก็ถูกกล่าวหาว่าเหยียดเชื้อชาติเช่น เดียวกัน ส่งผลให้เกิดคำถามว่าแนวความคิดชาตินิยมขวาจัดจะกลับมาอีกครั้ง หรือไม่ หรือแท้ที่จริงแล้วความคิดการเหยียดเชื้อชาติ (racism) ในฝรั่งเศสไม่ได้ สูญหายไปไหน หากแต่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในใจชาวฝรั่งเศสจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี แม้วานานนิโกลา ซาโกซี (Nicolas Sarkozy) ซึ่งครั้งหนึ่งจะ เคยผลักดันให้เกิดสภาวัฒนธรรมอิสลามสมัยดำรงรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย แต่เมื่อได้รับตำแหน่งประธานาธิบดี เขากลับสานต่อกฎหมายห้ามสวมสัญลักษณ์ ทางศาสนาในโรงเรียนต่อจากอดีตประธานาธิบดีซัค ซีรัก ด้วยการสนับสนุน กฎหมายห้ามสวมบูร์กา (Burqa) และผ้าคลุมศีรษะ (headscarf) ในที่สาธารณะ โดยกล่าวว่า ‘บูร์กาไม่ใช่สัญลักษณ์ทางศาสนา หากแต่เป็นสัญลักษณ์ของการถูกกดขี่ ของสตรี ผมอยากพูดอย่างจริงจังว่า การกระทำเช่นนั้นจะไม่ได้รับการต้อนรับใน

¹⁹ Le monde. Marine Le Pen : L'Islam de France n'existe pas. Retrieved March, 23, 2013, from http://www.lemonde.fr/politique/article/2012/10/07/marine-le-pen-l-islam-de-france-n-existe-pas_1771473_823448.html

²⁰ ในสมัยที่เขาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยแรก ซาร์โกซี สนับสนุนการก่อตั้งสภาวัฒนธรรมอิสลามแห่งฝรั่งเศส (Conseil Français du Culte Musulman : CFCM) เพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างชาวฝรั่งเศสทั่วไปกับชุมชนมุสลิม ซึ่งใน ประเทศฝรั่งเศสนั้น คริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ต่างมีโครงสร้างทางการ ปกครอง แต่ชุมชนมุสลิมไม่มีโครงสร้างดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหากับรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง

สาธารณรัฐฝรั่งเศส เราไม่อาจยอมรับการกดขี่ผู้หญิงในแผ่นดินฝรั่งเศส²¹ นอกจากนี้ ยังเคยให้สัมภาษณ์ต่อต้านผู้อพยพชาวมุสลิมกับ ฟร็องซ์ เดอ (France 2) ว่า “ระบบบูรณาการของเราดำเนินไปอย่างแย่งๆ อันเนื่องมาจากมีคนต่างชาติในประเทศเรามากเกินไป และเราจะไม่สนับสนุนพวกเขาอีกต่อไปในการหาที่อยู่ งาน โรงเรียน”²² ในขณะที่ผู้นำคนสำคัญของฝรั่งเศสอย่าง

นอกจากวาทกรรมการเมือง (Political Discourse) แล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าการนำเสนอของ สื่อกระแสหลัก เอง ก็มีบทบาทให้การยั่วยุให้เกิดความเกลียดชังเช่นกัน อิสซาเบล คีร์โกนี (Issabelle Rigoni) อ้างอิงผลสำรวจความคิดเห็นที่ว่า ‘สื่อในฝรั่งเศสวาดภาพอิสลามในฐานะของการคุกคามกฎหมายแห่งสาธารณรัฐ ระบบฆราวาสนิยม (secularism) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิสตรี และเนื่องจากขบวนการก่อการร้ายที่มักจะถูกหมายรวมด้วยนั้น อิสลามได้คุกคามความปลอดภัยของประเทศและซีกโลกตะวันตกทั้งหมด’²³ ภาพสะท้อนที่ชัดเจนจากผลสำรวจดังกล่าว ปรากฏในปีค.ศ. 2002 นักเขียนชื่อดังชาวฝรั่งเศสไมเคิล โอแอลเบค (Michel Houellebecq) ถูกฟ้องร้องจากองค์กรมุสลิม ภายหลังจากบทสัมภาษณ์ในเล็กแพรส (L’Express) เกี่ยวกับหนังสือของเขาที่ชื่อ ‘Plateforme’ ซึ่งกล่าวถึงศาสนาอิสลามโดยใช้คำว่า ‘โง่เง่า’ และ ‘อันตราย’²⁴ ซึ่งเขาปฏิเสธว่าทัศนคติแง่ลบที่มีต่ออิสลามไม่ได้เกี่ยวพันกับการแม่ของเขาเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามแต่อย่างใด

²¹ Aburawa, Arwa. *Veiled Threat: Bitch Magazine*. Retrieved from <http://bitchmagazine.org/article/veiled-threat>.

²² L’Express. *Emploi, Sécurité sociale, Santé: Le vrai coût de l’immigration*. N°semaine du 14 au 20 novembre, 2012, p. 50.

²³ Rigoni, Isabelle. *Access to Media for European Muslims, in European Islam: Challenges for Society and Public Policy*. The Centre for European Policy Studies: Brussels, p.109.

²⁴ L’Express. *Entretien : Michel Houellebecq*. Retrieved March 30, 2013, from http://www.lexpress.fr/culture/livre/michel-houellebecq_804761.html

นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่เกี่ยวข้องกับทศวรรษของอดีตนางแบบและนักแสดงชื่อดังชาวฝรั่งเศส บริจิต บาร์โด (Brigitte Bardot) ซึ่งได้แสดงความเห็นทางการเมืองในด้านการอพยพชาวมุสลิมในประเทศฝรั่งเศส และแสดงท่าทีต่อต้านมุสลิมในฝรั่งเศสอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวประณามการเชือดแกะเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในวันตรุษของชาวมุสลิม²⁵ ในหนังสือชื่อ ‘Le Carré de Pluton’ ว่าเป็นการกระทำที่ป่าเถื่อน อีกทั้งยังส่งจดหมายเปิดผนึกถึงนายซาโกชี สมัยที่เขาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อร้องเรียนกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ เธอยังแสดงความคิดเห็นใน ‘Open Letter to My Lost France’ ว่า ‘ประเทศฝรั่งเศสของข้าพเจ้า บ้านเกิด และแผ่นดินกำลังถูกรุกรานอีกครั้งอันเนื่องมาจากจำนวนประชากรที่มากเกินไปของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมุสลิม’ หรือแม้แต่ในหนังสือของเธอซึ่งตีพิมพ์ในปี 2003 ‘Un cri dans le silence (“A Scream in the Silence”)’ Brigitte กล่าวถึง กระแสอิสลามานุวัตรในฝรั่งเศส (Islamicization of France) ว่า “นานกว่า 20 ปีแล้วที่เราถูกหยาบคายกับการแทรกแซงที่มีดดำ (subterranean) อันตราย และไม่อาจควบคุมได้ ซึ่งไม่เพียงแต่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกฎหมายของเรา ยังจะพยายามกำหนดกฎหมายของตัวเองในตลอดหลายปีที่ผ่านมา”

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2556 สถาบันสำรวจความคิดเห็นแห่งฝรั่งเศส (L’Institut Français d’Opinion Publique: IFOP) เปิดเผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นของชาวฝรั่งเศสในเรื่องกฎหมายห้ามสวมบูร์กา มีจำนวนมากถึง

²⁵ การเชือดสัตว์ในศาสนาอิสลาม เรียกว่าการทำกุรบาน อันหมายถึง การนำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเป็นสื่อในความใกล้ชิดต่อพระผู้เป็นเจ้า (พระองค์อัลลอฮ์(ช.บ)) ซึ่งสิ่งนั้นอาจจะเป็นการเชือดสัตว์หรือสิ่งอื่นๆ ก็ได้ สัตว์ที่นำมาใช้ทำกุรบานได้คือ สัตว์จำพวกแพะ แกะ อูฐ และวัว เนื้อที่ได้จากการทำกุรบานนั้น มีข้อปฏิบัติให้เจ้าของกุรบานรับประทานเนื้อส่วนหนึ่ง และอนุญาตให้บริจาคแก่ชาวมุสลิมทั่วไปและผู้ยากไร้ โดยจะบริจาคบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ ชาวมุสลิมจะทำกุรบานในวันตรุษอีดิลอัฎฮา กล่าวคือ วันที่ 10 ของเดือนซุลหิจญะฮ์ (เดือนในศาสนาอิสลาม) ทั้งนี้ สาเหตุที่บริจิต บาร์โดต่อต้านนั้น ก็เนื่องมาจากวิธีการเชือดของชาวมุสลิม ที่จะเชือดคอสัตว์ในขณะที่มันมีชีวิตอยู่ โดยที่ไม่ได้ฉีดยาชาหรือทำให้มันหมดความรู้สึกก่อน

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

84% ที่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว 12% รู้สึกเฉยๆ มีเพียง 4% เท่านั้นที่ต่อต้าน จากที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าท่ามกลางกระแสความคิดเห็น ความรู้สึก ข้อมูลรวมทั้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมุสลิมที่กล่าวมานั้น ยังไม่มีส่วนใดที่สะท้อนชัดเจนถึงความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือความเข้าใจภาพรวมของชุมชนมุสลิมอย่างชัดเจนมากไปกว่าการระบุลักษณะที่แตกต่างออกไปของชาวมุสลิมในสังคมการเมืองฝรั่งเศส ในสถานการณ์เช่นนี้ทำให้เป้าหมายของการโจมตีและการตกเป็นเหยื่อของกระแสความเกลียดกลัวมุสลิมจึงเป็น “สตรีชาวมุสลิม” อยู่แน่นอน เนื้อหาในส่วนต่อไปจะเป็นการยกตัวอย่างกิจกรรมการตอบโต้เชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในสังคมฝรั่งเศสเองผ่านกรณี *เจ้าหญิงฮิญาบ* (Princess Hijab) และ *ผู้หญิงใส่เสื้อที่สวมชุดนิกอบ* (Nigabitch) ที่เกิดขึ้นโดยศิลปินสตรีชาวฝรั่งเศสทั้งที่เป็นชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม

IV. ปฏิบัติการต่อต้านแบบไร้ความรุนแรงด้วยการปั่นป่วนทางวัฒนธรรมในฝรั่งเศส: จาก “เจ้าหญิงฮิญาบ” สู่ “ผู้หญิงใส่เสื้อที่สวมชุดนิกอบ”

หากกล่าวถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Expression) ไม่ใช่เพียงแต่การแสดงออกทางวาจาเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายรวมถึงศิลปะเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือ ‘ศิลปะประท้วง’ (Protest Art) นั้น²⁶ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยการทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนในสังคม นำมาสะท้อนผ่านผลงานศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งยังมีรูปแบบการเคลื่อนไหวในที่สาธารณะต่างๆ ด้วยวิธีทางศิลปะที่แตกต่างกันไป เช่น การประท้วง การเดินขบวน การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์เหตุการณ์ (Media event creative) หรือเหตุการณ์ที่เป็นการแสดง

²⁶ ลลิตธร เพ็ญเจริญ, วสันต์ สิทธิเขตต์ : ศิลปะเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554, หน้า 16.

(Performative events)²⁷ ศิลปะประเภทนี้ได้รับความสนใจมากขึ้นหลังลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) และถูกมองว่าเป็นสื่อที่มีพลังและขาดไม่ได้ในการแสดงออกทางการเมืองนับแต่นั้นมา

ประกอบกับการสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี ที่ทำให้การสื่อสารในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายและเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการไหลเวียนของความรู้และข่าวสารต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่มาจากสื่อออนไลน์ สื่อใหม่ (New media) ซึ่งกำลังทำหน้าที่คู่ขนานไปกับสื่อกระแสหลัก เอื้อให้ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารกลายเป็นผู้สร้างเนื้อหาการสื่อสารด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นช่องทางหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นที่เข้าถึงได้ง่ายและสามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง นับเป็นการคืนอำนาจการสื่อสาร (Communication power) ให้กับประชาชนทั่วไปและโดยเฉพาะผู้ที่อ่อนแอกว่า²⁸ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในสังคมประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้คิดวิเคราะห์และนำเสนอความคิดเห็นของตนเองจนเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมเป็นช่องทางที่คนชั้นกลางจะร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมด้วย²⁹ ด้วยเหตุนี้เองสื่อออนไลน์จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนเลือกใช้ในการรณรงค์ทางสังคมหรือการแสดงความคิดเห็นกับประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลัน แต่อย่างน้อยก็เพื่อแบ่งปันข้อมูลและเปิดประเด็นให้คนในสังคมร่วมขบคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ในการนี้ จึงขอยกตัวอย่าง 2 กรณีในประเทศฝรั่งเศส ที่สร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อต่อต้านการประกาศใช้กฎหมายห้ามสวมนิกอบและบูรกา

²⁷ Ibid., หน้า 37.

²⁸ ชาญชัย ชัยสุขโกศล. *Hate Speech และข้อมูลอันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง* (Hate Speech & Harmful Information : Alternatives for Political Response). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2555.

²⁹ ชาธิป สุวรรณทอง. *ศิลปะในการเมือง*. Retrieved May 9, 2013, from <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/life-style/lifestyle/20130524/507942/ศิลปะในการเมือง.html>.

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

ปรากฏการณ์ศิลปะจรรยา (guerilla art)³⁰ อย่าง ‘เจ้าหญิงฮิญาบ’ (Princess Hijab) เกิดขึ้นครั้งแรกในปีค.ศ. 2006 ณ สถานีรถไฟอาฟร์-โคมาร์แต็งใจกลางกรุงปารีส สถานที่ที่ปกคลุมไปด้วยโฆษณาแทบทุกตารางนิ้ว เฉกเช่นเมืองใหญ่ทั่วโลกที่ถูกกัดกินจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ศิลปินบรรจงแต่งแต้มแผ่นป้ายโฆษณาบางชิ้นด้วยปากกาหมึกสีดำ จนกลายเป็นเครื่องแต่งกายแบบสตรีมุสลิม กล่าวคือ นิกอบ (Niqab) และบูรกา (Burqa) ปรากฏขึ้นบนใบหน้าของนายแบบและนางแบบชื่อดังบนโฆษณาเหล่านั้น

แม้ผลงาน ‘เจ้าหญิงฮิญาบ’ จะปรากฏขึ้นเพียงไม่ถึง 1 ชั่วโมงก่อนที่จะถูกผู้มีอำนาจสั่งลบทิ้งไป อีกทั้งเธอจะลงมือสร้างสรรค์ผลงานเพียง 4-5 ชิ้นต่อปี แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าปฏิบัติการทำให้เป็นฮิญาบ (Hijablisation) ของเธอจะไม่เป็นที่รับรู้ของคนทั่วโลก เนื่องจากเธอเลือกที่จะใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ผลงานดังกล่าวสู่สาธารณะชน ด้วยการอัปโหลดภาพเหล่านั้นบนเว็บไซต์ princesshijab.org และเว็บไซต์รับฝากภาพสาธารณะอย่าง flickr.com นอกจากนี้เจ้าหญิงฮิญาบยังไปปรากฏตามบล็อกต่างๆ รวมทั้งในสื่อกระแสหลักอย่าง The Guardian Aljazeera หรือ Press Europe รวมทั้งเว็บไซต์นิตยสารที่มีบทสัมภาษณ์เจ้าหญิงฮิญาบประกอบด้วย อีกทั้งยังมีผู้นำภาพเหล่านี้ไปจัดนิทรรศการแสดงภาพตามเมืองใหญ่ทั่วโลก แสดงให้เห็นว่า ด้วยคุณสมบัติและพลังของสื่อออนไลน์นั้น ทำให้ปฏิบัติการทางการเมืองวัฒนธรรมเพื่อสื่อสารกับสังคมในระดับข้ามประเทศนั้น สามารถเกิดขึ้นได้แม้โดยบุคคลธรรมดาเพียงคนเดียว³¹

³⁰ คำว่า Guerrilla เป็นคำที่มาจากภาษาสเปน แปลว่า ‘Little war’ หรือ สงครามเล็กๆ คำนี้มีใช้กันมากในช่วงศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า ‘Guerrilla warfare’ อันหมายถึง สงครามกองโจร ซึ่งเป็นรูปแบบการสู้รบที่ไม่ปกติ ด้วยการมีกำลังรบที่แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ใช้กลยุทธ์การรบ เช่น การดักโจมตี (ambushes), การก่อวินาศกรรม (sabotage), การตรวจค้นหรือเข้าปล้น (raids) ปัจจุบันถูกนำมาใช้ในหลายบริบทไม่ว่าจะเป็นด้านตลาดการค้า กลยุทธ์สงครามการตลาดแบบกองโจร (Guerrilla marketing warfare strategies) รวมทั้งงานศิลปะ

³¹ ขาญชัย ชัยสุขโกศล. “Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย : ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง” (Hate Speech & Harmful Information : Alternatives for Political Response). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2555 หน้า 47

ภาพที่ 1 ตัวอย่างศิลปะแบบ street art ของเจ้าหญิงอิญาบ³²

การวาดนิกอบและบูรก้าบนแผ่นป้ายโฆษณา นั้น ถูกมองเป็นสัญญาณของการต่อต้านสิ่งที่เจ้าหญิงอิญาบเรียกว่า ลัทธิการก่อการร้ายทางสายตา (visual terrorism) ของตลาดการค้าแบบเสรีนิยม (market liberalism)³³ ไม่น่าแปลกใจถึงสาเหตุที่ศิลปินเลือกที่จะใช้พื้นที่บริเวณสถานีรถไฟเพื่อปฏิบัติการทำให้เป็นอิญาบ (Hijabization) สถานที่ที่สิทธิในการแสดงความคิดเห็นถูกแทนที่ด้วยสิ่งประชานิยม โฆษณา และเครื่องมือของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม³⁴ ศิลปินยอมรับว่าได้รับแรงบันดาลใจจากหนังสือเรื่อง “No Logo” ของ Naomi Klein³⁵

³² ที่มาภาพจาก <http://theviralmedialab.org/876/2011/10/princess-hijab/>

³³ Moors, Annelies. NiqaBitch and PrincessHijab: Niqab activism, satire and street art, in Feminist review retrieved April 10, 2013 from http://www.academia.edu/810633/_2011_NiqaBitch_and_Princess_Hijab_Niqab_activism_satire_and_street_art.

³⁴ Aburawa, Arwa. Veiled Threat: Bitch Magazine retrieved May 20, 2013, from <http://bitchmagazine.org/article/veiled-threat>.

³⁵ หนังสือ No Logo : Talking Aim at the Brand Bullies เป็นผลงานของ Naomi Klein นักหนังสือพิมพ์ชาวแคนาดา ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร Knopf Canada ช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 2000 ภายหลังจากเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงการประทุมนานาชาติ

ซึ่งมีแนวคิดในการต่อต้านโฆษณาสินค้าและลัทธิบริโภคนิยม เจ้าหญิงฮิญาบจึงถูกมองว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำลายภาพลักษณ์ (a form of iconoclasm) อีกทั้งบริเวณนี้ยังเป็นสถานที่ที่ผู้คนเดินทางผ่านไปมามากที่สุดในแต่ละวัน หลังจากสร้างสรรค์ผลงานเสร็จ ศิลปินจะยืนอยู่บริเวณนั้นเพื่อสังเกตปฏิกิริยาของคนที่ผ่านมา ด้วยเชื่อว่า เมื่อทุกคนกลับบ้านไป สิ่งที่ได้พบเห็นในวันนี้จะยังคงติดตามพวกเขาอยู่³⁶

อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจากการกระทำของเธอที่รัฐมองว่า ผิดกฎหมาย ‘เจ้าหญิงฮิญาบ’ เลือกที่จะไม่เปิดเผยตัวตนและปล่อยให้คนจินตนาการเอาเอง แต่ได้บอกเหตุผลของปฏิบัติการนี้ดังกล่าว่า “ข้อห้ามดังกล่าว แสดงให้คนทั้งโลกได้เห็นปัญหาของการบูรณาการประเทศฝรั่งเศส ... เสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพ เป็นหลักพื้นฐานของสาธารณรัฐ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยในฝรั่งเศสยังไม่ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด นับตั้งแต่ครั้งศตวรรษที่ผ่านมา คนนอกในประเทศฝรั่งเศสยังคงเป็นกลุ่มคนจน ขาวอาหรับ คนผิวดำ และแน่นอนที่สุดคือพวกยิปซีโรมา”³⁷

ของ WTO ที่เมืองซีแอตเติล ประเทศสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1999) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีอิทธิพลของการเคลื่อนไหวต่อต้านโลกาภิวัตน์ (Anti-globalization Movement) เนื่องจากหนังสือเล่มนี้พูดถึงเรื่องการสร้างตราผลิตภัณฑ์ (Branding) เข้ากับการเคลื่อนไหวต่อต้านโลกาภิวัตน์ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ No space / No Choice / No Jobs และ No Logo โดย 3 เรื่องแรกเป็นผลของการสร้างตราผลิตภัณฑ์และกิจกรรมทางการตลาดของกิจการบริษัท (brand - oriented corporate activity) และเรื่องสุดท้าย No Logo เป็นภาคปฏิบัติการตอบโต้จากประชาชน/ผู้บริโภคที่ลุกขึ้นมาจัดระเบียบตนเองต่อสู้กับโลกาภิวัตน์

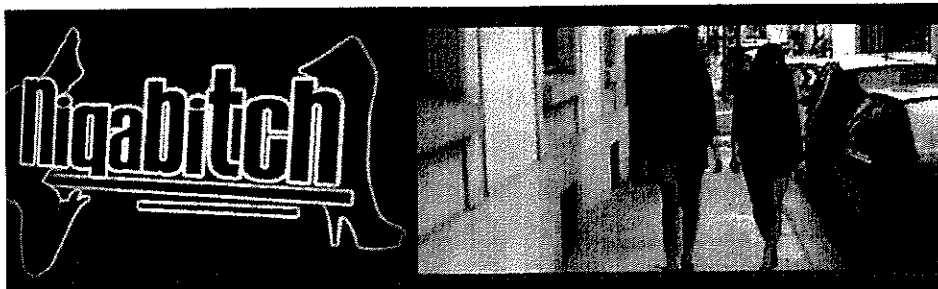
³⁶ Press Europe. *L'Européen De La Semaine: L'énigme Princess Hijab*. Retrieved March 7, 2013, from www.presseurop.eu/fr/content/article/387301-l-enigme-princess-hijab.

³⁷ Kane, Erin Elizabeth. *Eroticism and Vandalism: NiqaBitch and Princess Hijab on the Burqa Ban in France*. Retrieved March 5, 2013, from http://digitool.library.colostate.edu//exlibris/dt/d3_1/apache_media/

การปั่นป่วนทางวัฒนธรรมสร้างความสั่นสะเทือนแก่ประเทศฝรั่งเศสอีกครั้งในวันที่ 30 กันยายน 2553 (2010) ในรูปแบบของการต่อต้านแบบการแสดง (Preformative protest) ผ่านภาพยนตร์สั้นซึ่งนำแสดงโดยนักศึกษาสาวสองคน เดินไปตามท้องถนนในกรุงปารีส สิ่งที่สะดุดตาผู้ชมมากที่สุดเห็นจะเป็นการแต่งตัวของหญิงสาวทั้งสองคน เนื่องจากพวกเธอสวมผ้าคลุมศีรษะแบบปิดหน้าเหลือเพียงดวงตา (Niqab) ในท่อนบน แต่กลับสวมกางเกงขาสั้นรัดรูป (Hot Pants) พร้อมทั้งสวมรองเท้าส้นสูงในท่อนล่าง สอดคล้องกับชื่อที่บุคคลทั้งสองเรียกตัวเองว่า ‘NiqaBitch’ หรือ ผู้หญิงใส่สวมนิกอบ³⁸ อีกทั้งเพลงที่ใช้ประกอบภาพยนตร์นี้คือ Hey Fuck You ของ Beastie Boys แสดงความรู้สึกที่ปลุกเร้าอารมณ์อย่างชัดเจน และสื่อถึงการต่อต้านสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะประโยค “หากคุณไม่ชอบมัน ก็อย่าไปสนใจ” (‘If you don’t like it, then hey fuck you’) ราวกับจะสื่อไปยังรัฐบาลและบุคคลทั่วไปที่ไม่เห็นด้วยกับการสวมนิกอบว่าถ้าพวกเขาไม่ชอบ ก็ไม่ควรจะใส่ใจ³⁹ ภาพยนตร์ดังกล่าวใช้สื่อออนไลน์อย่างบนเว็บไซต์ ‘Rue 89’ ในการเผยแพร่ ประกอบกับการนำเสนอของสื่อกระแสหลักในแง่มุมต่างๆ ทำให้จำนวนผู้คลิกเข้าชมคลิปหนึ่งสั้นของทั้งสองสาวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลาเพียงไม่กี่สัปดาห์

³⁸ คำประสมระหว่างคำว่า ‘Niqab’ หมายถึงชุดนิกอบ เครื่องแต่งกายของสตรีชาวมุสลิมที่จะปกปิดอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้นดวงตา และคำว่า ‘Bitch’ หมายถึงผู้หญิงใส่สวมนิกอบ

³⁹ Moors, Annelies. *NiqaBitch and PrincessHijab: Niqab activism, satire and street art*, in *Feminist Review*. Retrieved April 10, 2013 from http://www.academia.edu/810633/_2011_NiqaBitch_and_Princess_Hijab_Niqab_activism_satire_and_street_art.

ภาพที่ 2 การแสดงในที่สาธารณะของ 'หญิงล้าสอนในชุดนิกอบ'⁴⁰

นอกจากเครื่องแต่งกายที่พวกเธอสวมใส่แล้ว สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งของภาพยนตร์นี้คือ การที่หญิงสาวทั้งสองเดินไปปรากฏกายหน้าสถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบอบสาธารณรัฐฝรั่งเศส (The French republic) ไม่ว่าจะเป็นที่ทำการพรรคสังคมนิยม ('Le siege du parti socialiste') กระทรวงกลาโหม ('Ministère de la Défense') และสถาบันวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ของฝรั่งเศส ('Centre d'analyse stratégique du Premier Ministre') อีกทั้งยังยืนโพสท่าหน้าสถานที่เหล่านั้นและโบกมือทักทายอย่างเป็นมิตร แสดงนัยยะของการสวมนิกอบที่มีได้ทำอันตรายใดๆ กับสาธารณรัฐฝรั่งเศส สร้างความสนใจให้แก่ผู้คนตามท้องถนนที่เดินผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก จนถึงกับขอถ่ายรูปและทักทายกับเธอทั้งสองอย่างเป็นมิตร

ถัดจากนั้น ทั้งคู่พยายามจะเดินเข้าไปในที่ทำการของกระทรวงผู้อพยพเข้าเมืองและอัตลักษณ์แห่งชาติ ('Ministère de L'immigration et de L'identité nationale') แต่ได้รับการปฏิเสธจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ชายที่รักษาความปลอดภัยอยู่ว่า "ให้พวกเธอเดินไปที่อื่น" อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้หญิงอีกคนที่ยืนอยู่ด้วยกับนั้น กลับแสดงท่าที่ประทับใจในการแต่งกายของทั้งสอง โดยกล่าวว่า "ฉันชอบการแต่งกายของพวกคุณมาก คุณแต่งตัวแบบนี้เพื่อแสดงปฏิกิริยาบางอย่างต่อกฎหมายใหม่ใช่ไหม?" นักศึกษาหนึ่งในสองคนตอบว่า "ใช่ เราต้องการที่จะปฏิเสธลักษณะเกินจริงที่กำลังเกิดขึ้นในสถานการณ์ตอนนี้"

⁴⁰ ที่มาของภาพจาก www.altmuslimah.com

ตำรวจหญิงรายนั้นได้ตอบกลับว่า “มันเยิ้มมากเกินไป ฉันฉันทนถ่ายรูปรูปพวกเธอได้ไหม?” บทสนทนาดังกล่าวสะท้อนปฏิกิริยาที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจรายนี้ ซึ่งในอนาคตหากกฎหมายฉบับใหม่นี้มีผลบังคับใช้⁴¹ เธอจำเป็นจะต้องลงโทษปรับเงินสตรีที่แต่งกายด้วยชุดนิกอบในสถานที่สาธารณะ ยิ่งไปกว่านั้น ยังตอกย้ำให้เห็นถึงสาระของข้อห้ามดังกล่าวที่อาจขัดกับความรู้สึกของผู้คนในสังคม หรือแม้แต่ตัวของผู้ที่จะต้องบังคับใช้กฎหมายเองอย่างตำรวจ อาจกล่าวได้ว่า ‘Niqabitch’ กำลังใช้การแสดงละคร (a dramatic performance) เพื่อต่อต้านลักษณะเกินจริง (de-dramatize) ของวิวาทะเรื่องการสวมนิกอบ⁴²

ข้ออ้างหนึ่งที่รัฐบาลฝรั่งเศสใช้ในการออกกฎหมายห้ามสตรีแต่งกายด้วยชุดนิกอบหรือบุรกา นั้น คือต้องการป้องกันผู้หญิงจากการถูกบีบบังคับให้ต้องสวมใส่เสื้อผ้าที่ปกปิดอวัยวะทุกส่วนของร่างกายอย่างมิดชิด ซึ่งขัดกับวิถีนิยมในสังคมตะวันตก แสดงให้เห็นว่าการที่สตรีมุสลิมจะคลุมศีรษะเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของศาสนาและชาติพันธุ์ (Religious and Ethnic Identity) อาจไม่ใช่เรื่องสำคัญ หากแต่ประเด็นที่ถูกนำมาใช้เป็นข้อถกเถียงคือ ค่านิยมและสัญญาณของการแต่งกายในสังคมตะวันตก กล่าวคือ ‘Hot pants’ หรือกางเกงขาสั้นรัดรูป เป็นคำแสลงที่มีความหมายถึง อารมณ์ในด้านเพศ ความหมายของคำว่า ‘hot’ ในที่นี้หมายถึง ‘sexy’ หรือสิ่งกระตุ้นความสนใจและดึงดูดทางเพศ อีกทั้ง ‘Hot pants’ ยังแสดงสัญญาณของ ‘การเปิด (open)’⁴³ อันสื่อให้เห็นถึงเสรีภาพ

⁴¹ หลังจากกฎหมายฉบับใหม่นี้ถูกบังคับใช้ สตรีที่ฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวจะถูกปรับเป็นเงิน 150 ยูโร (ประมาณ 6,300 บาท) หรือถูกส่งตัวเข้าไปอบรมหลักสูตรการเป็นพลเมือง ส่วนผู้ชายที่บังคับให้ผู้หญิงสวมใส่ชุดนิกอบหรือบุรกาจะถูกปรับเป็นเงิน 30,000 ยูโร (ประมาณ 1.2 ล้านบาท) รวมทั้งถูกลงโทษจำคุกด้วย

⁴² Kane, Erin Elizabeth. *Eroticism and Vandalism: NiqaBitch and Princess Hijab on the Burqa Ban in France*, p.20. Retrieved March 5, 2013, from http://digitool.library.colostate.edu//exlibris/dt/d3_1/apache_media/L2V4bGlicml-zL2R0bC9kM18xL2FwYWNoZV9tZWRpYS8xMTkzODI=.pdf

⁴³ Ibid.

และความเท่าเทียมทางเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง เนื่องจากกางเกงขาสั้นเป็นเครื่องแต่งกายที่สวมใส่ได้ทั้งชายและหญิง แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับชุดนิกอบ อันแสดงสัญญาณของ ‘การปกปิด (covered)’⁴⁴ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคหรือความไม่เท่าเทียมทางเพศในสายตาของชาวตะวันตก เนื่องจากการที่ผู้ชายอิสลามแสดงนัยยะทางศาสนาเพียงการไว้เครา ในขณะที่ผู้หญิงจำเป็นต้องใช้ผ้าในการปกปิดร่างกายบางส่วนหรือทั้งหมด

ไม่นานหลังจากวิดีโอคลิปดังกล่าวถูกเผยแพร่ นักศึกษาทั้งสองเลือกใช้สื่อออนไลน์อย่างเว็บไซต์ ‘Rue 89’ อีกครั้งเพื่ออธิบายสาเหตุของการแสดงดังกล่าวผ่านบทความชื่อ ‘Minishort et niqab: balade de Niqabitch dans Paris’ นำสังเกตว่าเธอทั้งสองเลือกที่จะเปิดเผยตัวตนมากกว่า ‘เจ้าหญิงนิญาบ’ และยอมรับว่าหนึ่งในนักศึกษาทั้งสองนับถือศาสนาอิสลาม พวกเขาบอกว่า “เราไม่ได้ต้องการที่จะโจมตีหรือลดทอนคุณค่าแห่งภาพลักษณ์ของกลุ่มชาวมุสลิม ผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด (Muslim fundamentalists) แต่เราต้องการตั้งคำถามไปยังบรรดานักการเมืองที่ให้ความเห็นชอบกับกฎหมายฉบับใหม่ ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญตามความเห็นของพวกเรา” ข้อคิดเห็นของพวกเขาสะท้อนให้เห็นถึงอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นตามคุณค่าแห่งการปกครองระบอบสาธารณรัฐ ที่ซึ่งประชาชนมีสิทธิในการแสดงซึ่งสิทธิของตนผ่านการแต่งกายและสิทธิในการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาที่เห็นตามสมควร トラバใดที่ผู้อื่นไม่ได้บังคับให้ทำเช่นนั้น⁴⁵ อีกทั้งพวกเขายังตั้งคำถามต่อว่า “การบงการว่าเราต้องแต่งกายเช่นไร ได้กลายเป็นหน้าที่ของรัฐไปเสียแล้วหรือ?”⁴⁶

โดยสรุปแล้ว กล่าวได้ว่าทั้ง “เจ้าหญิงนิญาบ” และ “หญิงสาวสอนที่สวมชุดนิกอบ” ต่างมีแนวทางที่คล้ายคลึงกันประการหนึ่งคือ “การเล่นกับการ

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Rue 89. *Minishort et niqab: balade de « niqabitch » dans Paris*. Retrieved April 9, 2013, from <http://www.rue89.com/2010/09/30/minishort-et-niqab-balade-provoc-dans-paris-avant-la-loi-168779>

⁴⁶ Ibid.

มองเห็น/ มุมมอง” ของคนฝรั่งเศสที่ตกอยู่ในวังวนของมุมมองผ้าคลุมศีรษะในแบบที่ตนเคยเห็น ถือว่าทั้ง “เจ้าหญิงฮิญาบ” และ “หญิงสาวล่อนที่สวมชุดนิกอบ” ต่างประสบความสำเร็จอย่างมากในการทำหายความรับรู้เดิมๆ ของผู้คนทั่วไป นอกจากนี้ ทั้งสองแนวทางยังตีโจทย์ทางสังคมแตกในแง่ที่ว่า “ภาพพจน์” ยังคงเป็นสัญญาณที่ดีความได้ง่ายและดึงดูดความสนใจด้วยการดึงเอาการปกปิดใบหน้าในแบบดั้งเดิมมาใช้ร่วมกับการเปิดเผยส่วนอื่นของร่างกาย ด้วยการลงทุนเพียงไม่มากแต่ทั้งสองแนวทางสามารถดึงดูดความสนใจของคนทั่วโลกได้อย่างดี⁴⁷ แม้เพียงมองปราดเดียวผู้ชมก็สามารถเข้าใจได้ทันทีว่ามันคือการแสดงออกถึงการต่อต้านการสั่งห้ามผ้าคลุมหน้า แต่ที่น่าสนใจก็คือ ทั้งสองแนวทางต่างเลือกใช้ “พื้นที่” ซึ่งแตกต่างกันออกไป ดังในกรณีของเจ้าหญิงฮิญาบเลือกที่จะใช้พื้นที่ในสถานีรถไฟใต้ดินเป็นเวทีจัดแสดงความคิดเห็น แต่สำหรับหญิงสาวล่อนในชุดนิกอบกลับเลือกวิธีการเดินไปตามถนนซึ่งดูเหมือนว่าแนวทางของหญิงสาวล่อนในชุดนิกอบจะได้รับการยอมรับมากกว่าด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่ายกว่า⁴⁸ นอกจากนี้ แม้ว่าโดยทั่วไปการตอบโต้โดยเทคนิควิธีตัวป่วนทางวัฒนธรรมเช่นนี้จะยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามันยังไม่ได้สะท้อนเนื้อหาที่จริงจังอะไรออกมา อย่างไรก็ตามในกรณีของหญิงสาวล่อนในชุดนิกอบที่วิดีโอของพวกเธอได้รับความสนใจอย่างมาก ทำให้เสียงของพวกเธอในฐานะคนรุ่นใหม่ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้รับการรับฟังจากสาธารณะมากขึ้น โดยเฉพาะสารที่พวกเธอเปล่งออกมาว่า พวกเธอไม่เพียงต้องการตั้งคำถามกับอคติทางสายตาเท่านั้น หากแต่ในกรณีของฝรั่งเศสแล้วพวกเธอยังต้องการตั้งคำถามกับแนวคิดล้าหลังของการจัดการสังคมในฝรั่งเศสด้วยการใช้นโยบายผสมกลมกลืนด้วยดังที่พวกเธอต้องการเห็นฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ “บูรณาการสังคมโดยไม่ต้องผสมกลมกลืน” (Integration without assimilation)

⁴⁷ Moore, Annelies. NiqaBitch and PrincessHijab: Niqab activism, satire and street art, in Feminist Review. Retrieved April 10, 2013, from http://www.academia.edu/810633/_2011_NiqaBitch_and_Princess_Hijab_Niqab_activism_satire_and_street_art.

⁴⁸ Ibid.

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชาติป สุวรรณทอง. ศิลปะในการเมือง. Retrieved May 9, 2013, from <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/life-style/life-style/20130524/507942/ศิลปะในการเมือง.html>.

ชาญชัย ชัยสุขโกศล. Hate Speech และข้อมูลที่อันตราย: ทางเลือกวิธีตอบโต้ทางการเมือง” (Hate Speech & Harmful Information : Alternatives for Political Response). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2555.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. ถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง (Hate Speech): มีหรือไม่มี?. ใน กระแสทรรศน์, หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 11 มิถุนายน 2556 (ออนไลน์) http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1370952572&grpId=03 &catid=03

มูลนิธิเฮนริก เบิลล์. สื่อใหม่กับการเคลื่อนไหวทางการเมือง. เชียงใหม่: ศูนย์นิตยการพิมพ์, 2555.

ถลันธร เพ็ญเจริญ. วสันต์ สิทธิเขตต์: ศิลปะเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

สุชาติ เศรษฐมาลินี. ความรุนแรง สันติภาพ และความหลากหลายในโลกอิสลาม. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2550.

ภาษาอังกฤษ

Aburawa, Arwa. *Veiled Threat: Bitch Magazine*. Retrieved May 20, 2013, from <http://bitchmagazine.org/article/veiled-threat>.

Amnesty International Report. *Choice and Prejudice: Discrimination Against Muslim in Europe*. London: Amnesty International Ltd., 2012.

Cohen-Almagor, Raphael. *Speech, media and ethics: the limits of Free Expression*. New York: Palgrave, 2001.

- Geaves, Ron. Et al. *Islam & The West Post 9/11*. Hants: Ashgate, 2004.
- Galtung, Johan. *Conflict Transformation by Peaceful Means*. The Transcend Method New York: United Nations Disaster Management Training Program, 2000.
- Hammarberg, Thomas. *Human rights' comment "European Muslims are stigmatized by populist rhetoric"*. 2010. Retrieved February 8, 2013, from http://commissioner.cws.coe.int/tiki-view_blog_post.php?postId=99
- Joppke, Christian. *Veil: Mirror of Identity*. Cambridge: Polity Press, 2009.
- Kane, Erin Elizabeth. *Eroticism and Vandalism: NiqaBitch and Princess Hijab on the Burqa Ban in France*. Retrieved March 5, 2013, from http://digitool.library.colostate.edu///exlibris/dt/d3_1/apache_media/L2V4bGlicmlzL2R0bC9kM18xL2FwYWNoZV9t-ZWRpYS8xMTkzODI=.pdf
- Moors, Annelies. *NiqaBitch and PrincessHijab: Niqab activism, satire and street art, in Feminist review* retrieved April 10, 2013 from http://www.academia.edu/810633/_2011_NiqaBitch_and_Princess_Hijab_Niqab_activism_satire_and_street_art.
- Pew Research Center. *The future of the global Muslim population*. Retrieved March 3, 2013, from <http://www.pewforum.org/The-Future-of-the-Global-Muslim-Population.aspx>.
- Rigoni, Isabelle. *Access to Media for European Muslim, in European Islam: Challenges for Society and Public Policy*. Brussels: CEPS, 2007.

ภาษาฝรั่งเศส

- Amselle, Jean-Loup. *Vers un multiculturalisme français*, Paris: Aubier, 1996.
- Deltombe, Thomas. *L'islam imaginaire, La construction médiatique de L'islamophobia en France*. Paris: La Découverte, 2005.
- L'Express. Entretien: Michel Houellebecq. Retrieved March 30, 2013, from

กระแสเกลียดกลัวอิสลามกับการทำให้เป็นอิสลาม: จาก Hate Speech สู่ Street Art ในฝรั่งเศส

http://www.lexpress.fr/culture/livre/ michel-houelle-becq_804761.html

L'Express. *Emploi, Sécurité sociale, Santé: Le vrai coût de l'immigration*. N°semaine du 14 au 20 novembre, 2012, p. 50.

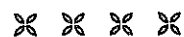
L'Express. *Entretien : Michel Houellebecq*. Retrieved March 30, 2013, from http://www.lexpress.fr/culture/livre/ michel-houelle-becq_804761.html

Le Monde, Jean-Marie Le Pen condamné pour incitation à la haine raciale. Retrieved March 23, 2013, from http://www.lemonde.fr/societe/article/2005/02/24/jean-marie-le-pen-condamne-pour-incitation-a-la-haine-raciale_399429_3224.html

Le monde. Marine Le Pen : L'Islam de France n'existe pas. Retrieved March, 23, 2013, from http://www.lemonde.fr/politique/article/2012/10/07/marine-le-pen-l-islam-de-france-n-existe-pas_1771473_823448.html

Press Europe. *L'Européen De La Semaine: L'énigme Princess Hijab*. Retrieved March 7, 2013, from www.presseurop.eu/fr/content/article/387301-l-enigme-princess-hijab.

Rue 89. *Minishort et niqab: balade de « niqabitch » dans Paris*. Retrieved April 9, 2013, from <http://www.rue89.com/2010/09/30/minishort-et-niqab-balade-provoc-dans-paris-avant-la-loi-168779>

"เมื่อนวนิยายเรื่องมาตามโบวารี พิมพ์เผยแพร่ นับเป็นการปฏิวัติใน
วงวรรณคดี รูปแบบของนวนิยายสมัยใหม่ ซึ่งมีอยู่ประปรายกระจายอยู่
ในงานเขียนอันมากมายก่ายกองของบัลซัค ได้ถูกย่นย่อและปรากฏเด่นชัด
ในสี่ร้อยหน้าของนวนิยายเรื่องนี้ กฎของศิลปะสมัยใหม่ได้จารึกลงเป็นลาย
ลักษณ์อักษร มาตามโบวารีเป็นนวนิยายที่มีความกระชับและสมบูรณ์
แบบจนกลายเป็นนวนิยายต้นแบบของวรรณคดีประเภทใหม่นี้"

ABSTRACT

The Victim: From Madame Bovary to Ee Rium

Chintana Damronglerd

The article explores and analyzes the similarities and contrasts between two heroines in two highly successful novels: Gustav Flaubert's *Madame Bovary* and Mai Muangderm's *Plae Gao* (The Old Wound). Both novels are written in Realism style. Though written in a different time period and cultural background, the parallel in settings, characters, and story progress is uncanny. The stories both started out in countryside and ended up in a city. The women have however come from different background – Bovary has a higher education and more class than Rium. Thus the radical changes in their social status effect them contrarily. Throughout the complex twisting and turning well developed plot, the readers would be ease into the idea that it was not their background as much as their beauty, the common quality they share, which victimizes them and brings them to their damnation.

เหยื่อ : จากมาตามโบวารีถึงอีเรียม

จินตนา ดำรงเลิศ*

มาตามโบวารีและเรียม คือนางเอกจากนวนิยายเรื่อง *มาตามโบวารี* (Madame Bovary) และ *แผลเก่า* บทประพันธ์ชิ้นเอกของกุสตาฟว์ โพลแบร์ และไม้มือเดิม ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่านักประพันธ์ทั้งสองเป็นผู้ชายทั้งคู่ แต่มีความสามารถยอดเยี่ยมในการสร้างสรรค์ตัวละครหญิงได้อย่างมีชีวิตชีวาก่อนให้เกิดความสะเทือนใจในความเป็น “เหยื่อ” ของตัวละครทั้งสองซึ่งต้องจบชีวิตลงด้วยการกระทำอันโหดร้าย เรื่องราวของตัวนางเอกทั้งสองมีทั้งความเหมือนและความต่างดังจะได้บรรยายต่อไปในบทความ

กุสตาฟว์ โพลแบร์ ประสบความสำเร็จอย่างงดงามจากนวนิยายเรื่อง มาตามโบวารี ซึ่งพิมพ์ออกเผยแพร่ใน ค.ศ. 1857 (พ.ศ. 2400) เมื่อเขามีอายุได้ 36 ปี หนังสือเล่มนี้ได้รับการแปลออกเป็นภาษาของประเทศต่างๆในยุโรปเกือบทุกภาษา และ ดร. วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้แปลเป็นภาษาไทยและพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกใน พ.ศ. 2487 ส่วนไม้มือเดิม นั้นได้เริ่มเขียนนวนิยายเมื่อเขามีอายุประมาณ 22 ปี (พ.ศ. 2469) และนวนิยายเรื่อง แผลเก่า เป็นผลงานที่น่าชื่อเสียงมาสู่เขามากที่สุดเรื่องหนึ่ง ไม้มือเดิมเสียชีวิตใน พ.ศ. 2484 เมื่อเขามีอายุได้ 37 ปีเท่านั้น

มาตามโบวารีและเรียม เป็นนางเอกที่ถือกำเนิดในชนบทท้องทุ่งทั้งคู่ ถึงแม้ว่านวนิยายทั้งสองเรื่องจะเขียนขึ้นในช่วงเวลาที่ห่างกันประมาณ 70 ปีขึ้นไป แต่สภาพชนบทที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในท้องเรื่องก็มีสภาพคล้ายคลึงกันอยู่ไม่น้อย ในเรื่อง มาตามโบวารี เมื่อนายแพทย์ชาร์ล โบวารี เดินทางไปเยี่ยม

* ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

คนใช้คือนายรูโอ ผู้เป็นพ่อของนางเอกที่ตำบลแบร์โตซ์ โพลแบร์บรรยายว่า

“...เวลานั้นฝนขาดสายแล้ว พระอาทิตย์ก็ใกล้จะขึ้น และบนกิ่งต้นแอปเปิ้ลอันปราศจากใบมีนกเกาะนั่งอยู่ ชูปีกน้อยๆขึ้นในสายลมเย็นแห่งแห่งเวลาเช้า หุ่นอันราบแผ่วว่างไปจนสุดสายตา และกอไม้รอบๆโรงนาที่มีอยู่เป็นระยะๆห่างๆกัน มีลักษณะเหมือนรอยสีไม้คละประปรายแก่ออยู่บนพื้นสีเทาอันไพศาล ซึ่งกลืนหายไปกับสีขมกขมัวของท้องฟ้าแทบขอบฟ้า...” (1 : 10)

ไม้เมืองเดิม เริ่มเรื่อง แผลเก่า ด้วยการบรรยายสภาพฉากท้องทุ่งบางกะปิ ว่า

“คลองปลายน้ำสุดปากข้างทางซ้ายของทุ่งบางกะปิ เป็นคลองเล็กแคบแต่น้ำไหลลึกมีน้ำเดินตลอดปี สองฝั่งราบรื่นไปด้วยเงาต้นไม้ใหญ่ ชุ่มเชิงของแถววัลย์แฉ่งอ้อแฉ่มมีอยู่บ้างท่ามกลางเมื่อพ้นไปเป็นทุ่งหญ้าเวิ้งบางแห่งเป็นนามิข้าวสุรวงเหลือง สำแดงว่าหน้าเกี่ยวกำลังจะมาถึง

ตะวันคล้อยหัวเพิ่งจะบ่าย แต่แดดจ้า ความร้อนยังอบอ้าวคุกคามอยู่เหนือท้องทุ่ง แม้จะมีลมพัดบ้างเป็นครั้งคราวก็ร้อนระอุเพราะเป็นลมหอบแดด” (2 : 5)

เมื่อเริ่มเรื่อง นางเอกทั้งสองยังอยู่ในตรุนวัยและมีความงามตามธรรมชาติ ชาร์ลส์สังเกตเห็นเอมมาซึ่งต่อมาเป็นภรรยาของเขา ดังนี้

“คอของเธอชูระหงออกมาจากคอเสื้อสีขาวที่ปกคลุมมา ผมผูกไว้ด้วยริบบิ้นดำสองสาย ซึ่งดูเป็นสายเดียวกันเพราะเรียบเหลือเกิน ริบบิ้นนี้แยกออกจากกันตรงกลางศีรษะโดยรอบแสงอันประณีตซึ่งแนบไปตามส่วนโค้งของศีรษะ ริบบิ้นสองสายนี้ปล่อยให้เห็นหูแต่เล็กน้อยไปรวมกันข้างหลังเป็นมวยโต ตรงใกล้ขมับเป็นคลื่นสลวย (...) กระพุ้งแก้มแดงเรื่อเป็นสีกุหลาบ...” (1 : 13)

ส่วนความงามของเรียนั้น ไม้เมืองเดิมมิได้บรรยายรายละเอียดไว้อย่างเช่นโพลแบร์ เพียงแต่เขียนไว้ว่า

“ตลอดคลองนี้ไม่มีใครสวยล้ำไปกว่าเจ้าเรียน ” (2 : 20)

เหยื่อ : จากมาตามโบวาร์ถึงอีเรียม

และเจ้าหนุ่มบ้านนาคนหนึ่งก็เอ่ยชมเธอจากวงเหล้าว่า

“นังเรียมมันสวยลบน้ำสาวบางกะปิหมดทั้งบางเลยที่เดียว เออ มึงสร้าง
วาสนาด้วยอะไรอะอีเรียม” (2 : 116)

ด้านการศึกษา นั้น เรียมมีการศึกษาน้อยมาก “เจ้าเรียมได้แต่อ่านออก
หากจะเขียนดูก็ตัวเต็มทน” (2 : 21-22) ส่วนเอ็ดมูรอนั้น “เป็นผู้ที่ได้รับการ
อบรมในวัดนางชีนิกายอูร์ซูลีน ตามเสียงที่พูดกันว่าได้รับการอบรมอย่างดีเพราะ
ฉะนั้นจึงเด่นรำเป็น รู้วิชาภูมิศาสตร์ วาดเขียน เย็บปัก และเล่นเปียโนได้ชัดเจน”
(1: 14) อย่างไรก็ดี สิ่งที่ทำให้ชะตาชีวิตของนางเอกทั้งคู่พลิกผันหาใช่การศึกษา
ไม่ หากแต่เป็นเพราะความสวยงามของสรีระหน้าตา เมื่อนายแพทย์ชาร์ล โบวาร์
สูญเสียภรรยาไปเนื่องจากเธอสิ้นชีวิตอย่างกะทันหัน พ่อเผ่ารูโอก็เปิดทางให้เขา
อย่างเต็มที่ โพลแบตบรรยายว่า

“ข้างฝ่ายนายรูโอก็คงไม่ชวนเคื่องว่ามีใครมาทำให้ลูกสาวพ้นออกไป
เนื่องจากลูกสาวของเขาก็ไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่มากนักในบ้าน (...) ลูกสาวคนนี้
เฉลียวฉลาดเกินกว่าที่จะมาทำอะไรเอนา ซึ่งเป็นอาชีพที่เสมือนถูกสาป ไม่มีใครเคย
เห็นผู้ที่ถืออาชีพนี้เป็นเศรษฐีเลยสักคนเดียว แทนที่จะมั่งมีขึ้นมาด้วยการทำนา
ตาเผ่าขาดทุนทุกปี” (1: 19)

จะเห็นได้ว่าสภาพชีวิตชาวนาฝรั่งเศสมิได้แตกต่างไปจากชาวนาไทยเลย
นอกจากนี้ ลูกสาวมักจะถูกจัดการแต่งงานให้โดยผู้เป็นพ่อแม่ ผู้ที่จะมาเป็นสามี
จะต้องรับภาระเลี้ยงดูหญิงสาวต่อไปเนื่องจากสตรียังมิได้ประกอบอาชีพมีรายได้
เป็นของตนเอง ในเรื่อง แผลเก่า เรียมก็ตกอยู่ในสภาพที่ไม่ดีไปกว่าเอ็ดมูเลย

“เจ้าเรียมร้องไห้ระงากๆ (...) คิดไปถึงพ่อของตัวซึ่งไม่อยู่กับผู้ใหญ่เขียน
เพราะแพ้วความเรื่องรักที่นา และจนถึงทุกวันนี้ (...) ก็ยังอาฆาตมาดร้ายกัน
อยู่เสมอ...” (2 : 17-18)

เพื่อตัดความสัมพันธ์ระหว่างลูกสาวกับขวัญคนรัก นายเรื่องจึงขายลูกสาว
ให้กับเศรษฐีนี้จากกรุงเทพฯ

“คุณเรียมคือบุตรสาวบุญธรรม ซึ่งคุณนายทองคำหญิงหม้าย ชื้อไว้จากตาเรื่องเพี้ยงร้อยบาท เมื่อแรกก็ตั้งใจจะใช้สอยการงานอย่างทาส แต่มันเป็นวาสนาของเรียมที่บังเอิญมีหน้าตาจืดจางและน้ำเสียงไปเหมือน เป็นคน ๆ เดียวกันเข้ากับโฉมของบุตรสาวคุณนายซึ่งตายไปแล้ว ทั้งอายุก็รุ่นราวคราวเดียวกัน (....) จึงทำให้คุณนายเกิดความสงสาร และต่อมาก็เพิ่มขึ้นเป็นรักใคร่ฝังใจ เพราะหน้าตาเจ้าเรียมงามเอามาก ๆ... ” (2 : 51)

ชีวิตของเรียมถูกกำหนดด้วยพ่อและแม่บุญธรรมคือคุณนายทองคำ ซึ่งได้แปลงโฉมเรียมให้เป็นสาวเมืองกรุง ในยามนี้เจ้าขวัญก็เลื่อนรางไปจากหัวใจด้วยไม้เมืองเดิมบรรยายจุดเปลี่ยนแปลงของเรียมไว้ดังนี้

“ มิใช่เรียมปรารถนาจะอยู่บางกะปิเช่นครั้งก่อน เรียมรักที่จะเป็นลูกคุณนายมากกว่าเป็นลูกตาเรื่อง คุณสมชายกับเจ้าขวัญก็ไกลกันราวฟ้ากับดิน อยู่ที่นี่เรียมแหวดล้อมไปด้วยความสุขสราญ กิเลสตัณหาชื่อเสียงและความยกยอพินอบพิเทาเหล่านี้ใครจะคิดบ้างว่าหญิงชานานจะได้พบตลอดในชาตินี้ แต่เรียมพบแล้ว เรียมกำลังดื่มและกลืนเกลือกอยู่บนโลกแผนใหม่เหล่านี้ ” (2 : 54-55)

การแต่งงานทำให้ลูกสาวชานานอย่างเอ๋มมาได้เลื่อนสถานภาพทางสังคมแบบก้าวกระโดด เธอกลายเป็นภรรยาของนายแพทย์ซึ่งผู้คนนับถือ และนายแพทย์ผู้นี้ก็หลงใหลเธอเป็นอย่างยิ่ง “เขาได้หญิงงามที่เขาบูชามาเป็นคู่ชีวิตสำหรับเขาจักรวาลสิ้นสุดอยู่แค่ชายกระโปรงในของเธอเท่านั้น” (1 : 28) แต่ทว่าสำหรับเอ๋มมา เธอกลับเริ่มคิดว่า ชีวิตแต่งงานนี้คือสิ่งที่เธอค้นหาแท้จริงหรือเปล่า

“ก่อนแต่งงาน เธอคิดว่าเธอรักเขา แต่เนื่องจากความสุขที่ควรจะเป็นผลของความรักนี้ไม่เกิดขึ้นสักที เธอจึงคิดว่า คงจะเข้าใจผิดที่ว่าเธอมีความรักเป็นแน่แท้ และเอ๋มมาพยายามที่จะค้นหาว่า ความสุข ความรัก อันแรงกล้า ความลึกลับ นั้น มีความหมายว่าอย่างไรกันแน่ในชีวิตจริง คำเหล่านี้เธอเห็นว่า เป็นคำที่เพราะเหลือเกินเวลาพบในหนังสือ” (2 : 28)

ด้วยเหตุนี้มาตามโบวารีจึงพบว่า “คำสนทนาของชาร์ลนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีรสชาติเหมือนบาทวิถีที่คนเหยียบย่ำอยู่ทุกเมื่อเชิวัน” (2 : 33) เธอเบื่อหน่าย

เหยื่อ : จากมาตามโบวาร์ถึงอีเรียม

ความสงบความราบรื่นในชีวิตคู่ จวบจนได้รับเชิญให้ไปงานเลี้ยงที่คฤหาสน์
ไวบิแอซของมาร์กีแห่งอ็องแตร์วิลล์เยสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมาก่อน
ความฝันของเธอจึงถูกปลุกให้บรรเจิดขึ้น “เมื่อได้ชုံแว่กับความมั่งคั่งโอ้อ่า
เข้าก็เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งขึ้นในหัวใจ ซึ่งไม่มีวันที่จะลบเลือนไปได้”
(2 : 46) มาตามโบวารีเริ่มซื้อข้าวของมาตกแต่งบ้าน อ่านวารสารและหนังสือที่
มีเนื้อหาเกี่ยวกับแฟชั่นใหม่สุดร้านตัดเสื้อที่มีชื่อเสียงสังคมคนชั้นสูงและแฟชั่น
ถึงปารีส ถึงแม้ชาวบ้านจะรักใคร่นับถือชาร์ล แต่เขาก็เป็นแค่หมอบ้านนอกและ
“เป็นคนที่ไม่มักใหญ่ใฝ่สูงเลย” (2 : 53) มาตามโบวารีแสดงความหมดอาลัยตาย
อยากจนสามัคคีคิดว่าเธอป่วย ในที่สุดเขาต้องตัดสินใจย้ายไปเมืองที่ย็องวีลาแบ
ซึ่งเป็นเมืองตลาดใหญ่อยู่ห่างจากกรูอง(Rouen) ยี่สิบไมล์ ที่เมืองใหม่นี้
ครอบครัวโบวารีได้รู้จักกับเกสซกรอแมและเสมียนหนุ่มชื่อเลอง มาตามโบวารี
คลอตลูกสาวและตั้งชื่อว่าแบร์ต

หนุ่มน้อยเลองทำงานเป็นเสมียนของนายความ เขาชอบอ่านบทกวี
และนวนิยายประโลมโลกแนวเดียวกับมาตามโบวารี ใฝ่ฝันอยากจะไปปารีส
และเป็นเพื่อนคุยที่ดี เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งเขาบอกตนเองว่าหลง “เสน่ห์และ
สติปัญญา” (2 : 82) ของมาตามโบวารีเข้าแล้ว แต่เอื้อมมาไม่ได้ถามตัวเองว่า
รักเลองหรือเปล่า “เธอคิดว่าความรักต้องเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดก็ก้องกัมปนาท
และแปลบปลาราวสายฟ้า เป็นลมสลัดันจากฟ้าพัดมาต้องชีวิต” (2 : 83)
และลมสลัดันนี้ก็คือรอดอล์ฟ หนุ่มผู้รู้จักมาตามโบวารีที่งานกลีกรรมใหญ่
ที่จัดขึ้นในเมือง ต่อมาเขาได้สานสัมพันธ์ต่อจนลักลอบเป็นชู้รักกับมาตามโบวารี
เธอตกเป็น “เหยื่อ” สวาทของเขาอย่างถอนตัวไม่ขึ้น โพลแบต์บรรยายว่า

“...ความรักของเธอเป็นความรักอย่างคลั่งไคล้ ก่อปรด้วยความนิยมชม
ชอบอย่างเหลือล้นในตัวเขาและความสุขทางโลกีย์ของเธอเป็นทิพย์สุขารมณ์ ซึ่ง
ทำให้เธอเผลอมา วิญญาณของเธอจึงจมดิ่งลงไปในความมึนเมา ซึ่งท่วมท้นตัวเธอ
ประหารเธอ และทำให้เธอสลายตัวไปในรสอันเฝื่อนอวบของมัน...” (2 : 157)

ส่วนเรียนนั้นได้ตกเป็นของขวัญ ตั้งแต่ก่อนเข้ากรุงเทพฯ ครั้นมาอยู่กับคุณนายทองคำได้รับการอบรมตามแบบกุลสตรีไทย เนื่องจากคุณนายทองคำยกย่องเป็นบุตรสาวบุญธรรม เมื่อคุณสมชาย ซึ่งเป็นถึงลูกเจ้าพระยาและเป็นหลานของแม่นายมาขอความรัก เรียนยังลืมเจ้าขวัญไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่เวลาผ่านไปแล้ว 3 ปี เธอจึงตอบบายเบี่ยงว่า

“...เรียนขอเวลาตริตรองสักเล็กน้อย และคุณสมควรจะเรียนแม่นายดีกว่า...” (2 : 57)

แต่เมื่อเรียนกลับมาเยี่ยมแม่และได้พบขวัญ ขวัญก็อดที่จะสังเกตความเปลี่ยนแปลงของเรียนมิได้ ไม่เมืองเดิม บรรยายว่า

“...มันลดตาลงจับแหวนเพชรที่นิ้วของเจ้าเรียน สร้อยคอซึ่งวาววามไปเพราะจี๊เพชร ข้อมือซ้ายซึ่งมันเคยงูมีนาฬิกาเรือนเล็กเป็นทอง...” (2 : 67-68)

วัตถุ เสื้อผ้า อาหาร คือสิ่งล่อใจหญิงสาวโดยทั่วไป แต่เรียนมิได้ลุ่มหลงในสิ่งเหล่านี้จนมากเกินไป ผิดกับเอ็มมา โบวารี ซึ่งลุ่มหลงในสิ่งเหล่านี้ จนประสบความหายนะ นายเลอเรอซ์ พ่อค้าผ้าเริ่มต้นด้วยการกำนัลหมวกใบสวยแก่เธอ หลังจากนั้นเขาก็สรรหาของใช้ของแต่งตัวกระจุกกระจิก ผ้าตัดเสื้อ ผ้า่าน พรหม กระเป๋า เข็มขัด ฯลฯ มาขายให้เธอด้วยระบบเงินผ่อน ต่อมาเขาสามารถทำให้ชาร์ลมาเป็นลูกหนี้เขาด้วยอีกคนหนึ่ง มาตามโบวารีสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายเงินเพื่อแต่งตัว แต่งบ้าน เรียนดนตรี จนต้องขายที่ดินและถูกศาลตัดสินให้นำทรัพย์สินมาขายทอดตลาด ถึงตอนนี้ชีวิตของเธอดูเหมือนจะสูญสิ้นทุกอย่าง โรดอล์ฟหนีเธอ เมื่อเธอคาดคั้นจะหนีไปอยู่กับเขา เลองหนุ่มน้อยผู้ตกหลุมรักเธอจำเป็นต้องตัดขาดจากเธอเพื่ออนาคตการเป็นทนายของเขา ขณะที่ชาร์ลเดินทางไปต่างเมือง เอ็มมาตัดสินใจกินยาฆ่าหนูเพื่อหนีความอับอาย

“... อ้อ! ความตายก็ไม่เห็นมีอะไรมาก!” เธอคิด “ฉันจะนอนหลับไปแล้วก็สิ้นเรื่องกัน” (1 : 257)

เหยื่อ : จากมาตามโบวาร์ถึงอีเรียม

นวนิยายเรื่อง*มาตามโบวารี* นับเป็นนวนิยายแนวสังคมนิยม จนวนารสาร L'Artiste ฉบับประจำวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1857 กวีโบลแลร์ (Baudelaire) วิเคราะห์ว่า มาตามโบวารียังคงมีลักษณะเป็นตัวละครผู้ชายทั้ง ๆ ที่โพลแบต์ ได้วาดให้เธอเป็นตัวละครที่มีพลัง มีความทะเยอทะยานและเป็นคนช่างฝัน ส่วนนักเขียนสตรีเช่น ฌอร์ฌ ซ็อง (George Sand) ได้กล่าววิพากษ์มาตามโบวารี โดยเขียนจดหมายถึงโพลแบต์เมื่อวันที่ 12 มกราคม ค.ศ. 1876 ว่า เขาน่าจะคำนึงถึงจุดประสงค์ของงานศิลปะ เธอกล่าวว่านักเขียนควรจะให้บทเรียนทางศีลธรรมต่อผู้อ่านด้วย เธอเขียนว่า

“เราต้องเขียนหนังสือเพื่อผู้ที่กระหายจะอ่านและพวกเขาสมควรจะได้อ่านสิ่งที่ดีงาม ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องมุ่งแสดงศีลธรรมที่สูงส่งที่สุดในตัวเราอย่างกระฉ่างชัดโดยไม่คลุมเครือเพื่อให้ผลงานเราเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน แต่เรากลับพบความคลุมเครือในนวนิยายเรื่องมาตามโบวารี ถ้าหากว่ามีผู้คนบางกลุ่มร้องว่า นวนิยายเรื่องนี้โอ้อวด ยังมีกลุ่มคนที่ใสสะอาดจำนวนมากกว่านั้นที่มองเห็นว่า ผู้หญิงคนนี้ซึ่งไร้จิตสำนึก ไร้ศรัทธา ได้รับบทเรียนที่หนักหน่วงรุนแรงต่อความเย่อหยิ่ง ความทะเยอทะยาน และความไร้เหตุผลของเธอ มีผู้คนสงสัยเธอเพราะศิลปะการเขียนต้องการให้เป็นเช่นนั้น แต่บทเรียนยังคงชัดเจนและน่าจะชัดเจนมากขึ้นสำหรับทุกคน ถ้าคุณประสงค์จะทำเช่นนั้น โดยแสดงความคิดเห็นที่เราพึงมีต่อนางเอก สามเณย์ของเธอและชู้รักของเธอ

“ในทัศนะของฉัน ความประสงค์ที่จะบรรยายสรรพสิ่งหรือประสบการณ์ให้ตรงตามความจริงที่เราเห็นทุกประการนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล”

อย่างไรก็ดี นวนิยายเรื่องมาตามโบวารีกลับประสบความสำเร็จอย่างกว้างขวางและกลายเป็นนวนิยายต้นแบบแนวสังคมนิยมดังที่ซอลา (Zola) ได้เขียนไว้เมื่อ ค.ศ. 1881 ในหนังสือเรื่อง นักเขียนนวนิยายแนวสังคมนิยม (Les Romanciers réalistes) ในตอนหนึ่งว่า

“เมื่อนวนิยายเรื่องมาตามโบวารี พิมพ์เผยแพร่ นับเป็นการปฏิวัติในวรรณคดี รูปแบบของนวนิยายสมัยใหม่ ซึ่งมีอยู่ประปรายกระจายอยู่ในงานเขียน

อันมากมายก่ายกองของบัลซัค ได้ถูกย่อและปรากฏเด่นชัดในสี่ร้อยหน้าของนวนิยายเรื่องนี้ กฎของศิลปะสมัยใหม่ได้จารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร มาตามโบวารีเป็นนวนิยายที่มีความกระชับและสมบูรณ์แบบจนกลายเป็นนวนิยายต้นแบบของวรรณคดีประเภทใหม่นี้”

การที่มาจากโบวารีต้องตีพิมพ์ตายในตอนจบของนวนิยายเป็นสิ่งที่อยู่ในความคาดหมายของผู้อ่านเพราะความประพจน์เชิดสือธรรม ถึงแม้ว่าเธอจะตกเป็นเหยื่อของชายผู้ปรารถนาดีที่ดวงหาความสุขจากเธอเช่นโรดอล์ฟ และตกเป็นเหยื่อของพ่อค้าหน้าเลือดเช่นเลอเรอซ์ แต่เธอก็มีส่วนร่วมด้วยในเหตุการณ์ดังกล่าว ในทางตรงกันข้าม การฆ่าตัวตายของเรียมในตอนจบของแฟลเก้ กลับสร้างความสะเทือนใจต่อผู้อ่านมากกว่า เนื่องจากเรียมเป็นผู้ด้อยโอกาสมากกว่ามาจากโบวารี ชีวิตของเรียมมีทางเลือกน้อยกว่ามาจากโบวารี หลายเท่าตัว เรียมอาจหลงใหลลุ่มหลงกับความเจริญของบางกอกไปบ้าง แต่สุดท้ายเธอก็ไม่ลืมความเก่า เมื่อเธอกลับมาพบเจ้าขวัญอีกครั้ง เธอสารภาพกับขวัญว่า

“ในพระนครนั้น ผู้หญิงงาม ๆ กว่าฉันมีหลายแสนนัก ฉันจึงรู้ว่า ผู้ชายบางกอกเขาคงไม่รักฉันจริงเท่าไร ไ้ พี่ขวัญฉันไม่ชั่ว หลายใจถึงเพียงนั้นหรอก ฉันคิดอยู่เสมอว่าฉันเสียตัวกับพี่ขวัญแล้ว เมื่อฉันอยู่นานครั้งโน้น” (2 : 95)

คำสาบานที่หนุ่มสาวเคยให้ไว้ต่อหน้าศาลเจ้าพ่อไทรว่าจะรักซื่อสัตย์ต่อกันจนวันตาย เป็นสิ่งผูกมัดพวกเขามีให้พรากจากกัน ด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดเหตุวิวาทระหว่างขวัญกับสมชาย ขวัญถูกกระสุนปืนจากการยิงของสมชายและขาดใจตายในวังน้ำ ซึ่งเคยเป็นที่พลอดรักของเขากับเรียม เรียมจึงกระโจนลงคลองตามขวัญไปแล้วใช้มีดในมือขวัญแทงคอตายตามคนรัก จบเรื่องราวของรักต้องห้ามด้วยตัวของเธอเอง

เหยื่อ : จากมาตามโบวาร์ถึงอีเรียม

หนังสืออ้างอิง

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (ผู้แปล). มาตามโบวารี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่านไทย, 2531.

_____. ชุดอมตนิยายของไม้เมืองเดิม. เล่ม 1. พระนคร:
สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2512.

Flaubert, Gustave. *Madame Bovary*. Paris : Garnier-Flammarion, 1966.

. ✕ ✕ ✕ ✕

"ความกลัวที่แท้จริงนั้นเปรียบเสมือนบางสิ่งบางอย่าง ดังเช่น
ความทรงจำที่น่าหวาดกลัวนั่นเอง"

ABSTRACT

The fantastic world in selected short stories of Guy de Maupassant

Supakanitta Iamsuro

The objective of this article is to study the elements that created the fantastic world in selected short stories of Guy de Maupassant: *La Main*, *La Chevelure*, *Le Horla*, *Sur l'eau* and *Qui sait ?* We focus on his works which are considered part of the fantasy genre.

Before further examining the texts, it seems to us interesting to take a brief history of fantastic literature to consider the influence of Maupassant. The origin of the fantastic literature is presented first. Then the spirit of late eighteenth century and the life and works of Maupassant is shown in the golden age of the nineteenth-century. At first glance, we see several aspects of elements that establish the fantastic universe of Guy de Maupassant through the works chosen : the characters, the space, the knot of the story, the lexical fields and the main themes of the story.

We are destroying the border between reality and dream in a world of madness through Maupassant's eyes. The fantastic in his stories are always rooted in a real setting. He suffers from unexpected event, an error of perception and mental state of shock. All works are confused and remain mysterious. They are totally contrary to traditional fantasy literature. The fantastic elements also help induce a sense of a terrifying universe. These are the simple elements but they create an inexplicable thrill to the reader. Maupassant tames all the fantastic elements in normality.

Indeed, studies of scientific theses on this subject conclude that Maupassant is not dead by madness. His ability to write and his literary gift are evident in his fantasy works.

Keywords : fantastic, Guy de Maupassant

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สตติก (fantastique) ในเรื่องสั้น ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)¹

สุภกนิษฐ์ เอี่ยมสุโร

ก่อนที่จะกล่าวถึงองค์ประกอบในงานเขียนเรื่องสั้นแนวฟองต์สตติก (fantastique) ของโมปาซ็อง (Maupassant) จำเป็นต้องกล่าวถึงนักเขียน และต้นกำเนิดของวรรณกรรมฟองต์สตติกพอสังเขป เพื่อเข้าใจกระบวนการความคิดของนักเขียนผู้นี้และรูปแบบของวรรณกรรมดังกล่าว.

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant, ค.ศ.1850-1893) เคยอยู่ในแวดวงของกลุ่มนักเขียนแนวธรรมชาตินิยม (Naturalisme) แต่ภายหลังเขามีความเห็นไม่ลงรอยกับการที่จะต้องตั้งหลักกฎเกณฑ์ต่างๆในการสร้างผลงาน เขาเชื่อว่านักเขียนต้องเขียนไปตามความจริงที่พบเห็น เพราะความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆของ ทำให้โมปาซ็องมีชื่อเสียงและร่ำรวยขึ้นมาหนึ่งในนวนิยายที่โด่งดัง เรื่อง *Bel - Ami* มีเนื้อหาที่เย้ยหยันชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมฝรั่งเศส ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เรื่องนี้พิมพ์ซ้ำถึง 37 ครั้งในเวลาเพียง 4 เดือน

นักเขียนแนวฟองต์สตติกเกิดขึ้นมากมายในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เช่นกัน ในระยะหลังๆ โมปาซ็อง เริ่มเจ็บป่วยทางจิต เขาเริ่มสนใจในสิ่งเหนือธรรมชาติ เขาจึงหันมาเขียนวรรณกรรมแนวฟองต์สตติกในช่วงบั้นปลายของชีวิต ผลงานของเขาได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในอังกฤษ อเมริกา รัสเซีย และประเทศอื่นๆอีกมากมาย เนื่องจากงานของเขาไม่ได้สร้างมาจากจินตนาการเพียงอย่างเดียว

¹ เป็นส่วนหนึ่งของหัวข้อวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาฝรั่งเศสศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แต่เกิดจากความกังวลวิตกภายในจิตใจของเขาเอง
แก่นเรื่อง ความวิตก (l'angoisse) ปรากฏเด่นชัดใน
เรื่องสั้นแนวฟองต์ติกของเขาอยู่เสมอ เรื่องเล่าของโม
ปาซ็องจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เขาสร้างโครงเรื่อง
แปลกๆ แต่บรรยายอย่างเรียบง่าย ชวนให้ผู้อ่าน
ติดตามและคาดเดาบทสรุปของเรื่อง ซึ่งยากที่จะคาด

เดาถูก เพราะผู้อ่านจะรับรู้เหตุการณ์ไปพร้อมกับตัว
ละครในเรื่อง งานของเขามีรูปแบบคล้ายคลึงกับวรรณกรรมฟองต์ติกใน
คริสต์ศตวรรษที่ 20 อาจกล่าวได้ว่างานเขียนของโมปาซ็องเป็นต้นแบบ
วรรณกรรมฟองต์ติกยุคใหม่ก็ว่าได้ ผลงานของเขาได้รับการยกย่องให้เป็น
แบบฉบับของเรื่องสั้นที่ดีที่สุด² แต่เนื่องจากโมปาซ็องมีอาการทางจิตในช่วงก่อน
สิ้นชีวิต จึงมีคำถามเกิดขึ้นว่า แท้ที่จริงแล้ว โมปาซ็องเป็นเพียงชายเสียสติที่เขียน
งานออกมาอย่างไร้ทิศทาง หรือ เป็นนักเขียนที่มีระเบียบแบบแผนทางความคิด
จนสามารถผลิตผลงานออกมาได้ประทับใจนักอ่านทั่วโลก

รูปแบบการประพันธ์แนวฟองต์ติกของโมปาซ็อง คือ การเน้นนำเสนอ
แก่นเรื่องที่สะท้อนชีวิต อาจจะสะท้อนสังคม หรือ สะท้อนตัวนักเขียนเอง แต่ใช้
การเล่าเรื่องด้วยเหตุการณ์เหนือจริง การนำภาพเหนือจริงมาใช้นี้อาจนำมาเพื่อ
เป็นตัวแทนความคิดอะไรบางอย่างของผู้แต่ง เรื่องเล่าของโมปาซ็อง (su-
pranatural) นำเสนอภาพเหนือธรรมชาติ เช่น ตัวละครเอกบินได้ หรือมีพลัง
กำลังมหาศาล อย่างไรก็ตามงานเขียนของเขาจะทำให้เกิดความสงสัยว่าเหตุการณ์
เหนือธรรมชาติดังกล่าว เกิดขึ้นจริงๆ หรือเป็นแค่เพียงจินตนาการ ความสงสัยนี้
สอดคล้องกับทฤษฎีของซวีแทน โทโดรอฟ (Tzvetan Todorov) ที่เกี่ยวกับเรื่อง
เล่าฟองต์ติกที่ต้องก่อให้เกิดความสงสัย และความไม่แน่ใจแก่ผู้อ่าน
(L'hésitation du lecteur est donc la première condition du fantas-

² http://en.wikipedia.org/wiki/Guy_de_Maupassant (วันที่ค้นข้อมูล : 29
มกราคม 2556).

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

tique)³

การศึกษาองค์ประกอบฟองต์สติกในงานเขียนของ กี เดอ โมปาซ็องทำให้นึกถึงกระแสวรรณกรรมแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่โมปาซ็องสร้างขึ้นเพื่อให้นักเขียนในโลกยุคใหม่ยึดมาปรับใช้และเป็นต้นแบบได้อย่างดีเยี่ยม องค์ประกอบ 5 ประการที่เลือกศึกษาในวิทยานิพนธ์ ได้แก่

- ตัวละคร
- สถานที่
- ปมเรื่อง
- แก่นเรื่อง
- กลุ่มคำศัพท์

องค์ประกอบข้างต้นมีพื้นฐานมาจากสิ่งธรรมดา ทุกสิ่งทุกอย่างที่โมปาซ็องสร้างขึ้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเหนือธรรมชาติ หรือ เป็นสิ่งใหม่ เขาสามารถจับสิ่งรอบๆตัวมาใช้ได้อย่างชาญฉลาด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไป สถานที่ที่มีอยู่จริง ปมเรื่องสะท้อนความคิด และคำศัพท์แสดงความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับแก่นเรื่องในเรื่องนั้น ทั้งหมดทั้งสิ้นไม่ได้แทรกความแปลกพิสดารแม้แต่น้อย แต่เขาก็สามารถสร้างโลกพิศวงด้วยองค์ประกอบธรรมดาๆเหล่านี้ได้อย่างยอดเยี่ยม

งานวิจัยหัวข้อ L'étude des éléments fantastiques dans les récits de Guy de Maupassant : *La Main, La Chevelure, Le Horla, Sur l'eau et Qui sait ?* ได้ศึกษาองค์ประกอบต่างๆที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างโลกฟองต์สติกของโมปาซ็อง คือ ตัวละคร สถานที่ ปมเรื่อง แก่นเรื่อง รวมทั้งกลุ่มคำศัพท์ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถสร้างบรรยากาศน่าสะพึงกลัวตามแบบวรรณกรรมฟองต์สติกที่อิงการศึกษาแนวจิตวิเคราะห์ในคริสต์ศตวรรษที่ 19

³ TODOROV (Tzvetan), *Introduction à la littérature fantastique*. Paris : Seuil, 1970. (หน้า 36)

ตัวละคร

ตัวละครเอกจากเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่อง มีลักษณะ บุคลิก และ พฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นชายที่ชอบอาศัยอยู่ตัวคนเดียว และ ไม่ชอบผู้คน ใน *La Main* หรือ มือปีศาจ ตัวละครที่ชื่อเซอร์ จอห์น โรวเวล (Sir John Rowell) หากดูภายนอก เขาเป็นชายที่รักความสันโดษ และไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับผู้คน แต่แท้จริงแล้ว การที่เขาเก็บตัวมีสาเหตุมาจากที่เขากำลัง “หนี” อะไรบางอย่าง เมื่อเหตุการณ์ดำเนินไป เขาเผยพฤติกรรมที่ดูแปลกแยกออกมาทีละเล็กละน้อย เขาเริ่มพูดคนเดียว หวาดระแวง และวิตกกังวลอย่างมาก เซอร์ จอห์น โรวเวลได้พูดถึง “มือ” ของอดีตศัตรูที่เขาได้เคยปลิดชีวิต เขาเอามือมาแขวนไว้บนฝาผนัง ซึ่งเขาเชื่อมั่นยังมีชีวิต และจ้องจะทำร้ายเขาอยู่ทุกเมื่อ

ส่วนเรื่อง *La Chevelure* ตัวละครเอกเป็นชายที่หมกมุ่นกับข้อผิดพลาดของ ลีกลับ ก่อนหน้านั้น เขาเป็นแค่ชายปกติที่รู้สึกเบื่อผู้คน ต่อมาเขาหลงรัก ข้อผิดพลาดบางอย่างประหนึ่งเป็นหญิงผู้เป็นที่รัก ดังนั้น เขาจึงเลือกที่จะแยกตัวอยู่คนเดียว เพื่อใช้เวลาเพียงลำพังกับข้อผิดพลาด พฤติกรรมของเขาเปลี่ยนไป หลังจากที่เขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ จากที่เคยเป็นชายที่มีความสุขกับชีวิต เขากลายเป็นคนที่หวาดผวาคิดมาก และแปลกแยก

ตัวละครเอกจากเรื่อง *Le Horla* มีพฤติกรรมประหลาดเช่นกัน แรกเริ่มเขาเป็นชายที่มีความสุข ใช้ชีวิตคนเดียวเรียบง่าย แต่เมื่อเขาเจอกับเหตุการณ์ที่น่าสยอง เขาเชื่อว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่มองไม่เห็นติดตามเขาอยู่ทุกฝีก้าว ทำให้เขาเกิดความกลัวและกังวลใจอย่างประหลาด สุดท้าย เขากลายเป็นชาย เสียสติ ที่ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ และฆ่าตัวตายในที่สุด

ในเรื่อง *Sur l'eau* ชาวประมงเป็นตัวละครเอก ได้แสดงอย่างชัดเจนว่าชอบอยู่คนเดียวตั้งแต่เริ่มเรื่อง เมื่อคราวที่เขาต้องเจอกับเหตุการณ์ประหลาด เขาอยู่เพียงลำพัง แต่ดูเหมือนว่าตัวละครมีสติ และควบคุมความกลัวได้มากกว่าตัวละครตัวอื่นๆ แต่เนื่องจากเขาได้ฟังฤทธิ์ของเหล่าภูติเพื่อสงบจิตใจ ทำให้สามารถตั้งคำถามได้ว่า สิ่งที่เขาเห็นอาจเป็นภาพลวงตา

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์ติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

ชายคนสุดท้ายจากเรื่อง *Qui sait ?* มีบุคลิกและพฤติกรรมใกล้เคียงกับ
ชายในเรื่อง *Le Horla* คือรักความสันโดษและเบื่อหน่ายผู้คน หลังจากประสบ
กับเหตุการณ์เหนือธรรมชาติ เครื่องเรือนเกิดมีชีวิต และพากันเคลื่อนย้ายตัวมัน
เองออกจากบ้านเขาไป เขาพยายามหาเหตุผลและพิสูจน์ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นต่อหน้า
เขา ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่เขาคิดไปเอง

ตัวละครเอกของโมปาซ็องในทุกเรื่องที่เลือกมาศึกษา มักจะรักที่จะอยู่คน
เดียว แรกเริ่ม ทุกคนมีบุคลิกและพฤติกรรมที่เป็นปกติเหมือนคนทั่วไป แต่ทุก
อย่างเปลี่ยนไปหลังจากที่พวกเขาได้เผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถหาเหตุ
ผลได้ พวกเขาจึงออกห่างผู้คน ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้น และกับตัวเองว่าสิ่งที่พวก
เขาเห็นเกิดขึ้นจริงหรือเป็นเพียงแค่ความฝัน ภาพลักษณ์ของคนที่มีบุคลิกแปลก
แยก (aliénés) มีปมส่วนลึกทางจิตใจ เป็นภาพของชายที่ปัญหาทางจิตของมนุษย์
ในสังคมคริสต์ศตวรรษที่ 19 สังคมจึงไม่มีคนบ้าอีกต่อไป แต่จะมีเพียงคนที่แปลก
แยกเท่านั้น ความรู้สึกแปลกแยกนี้เป็นเพียงอาการหรือผลกระทบทางอารมณ์ ซึ่ง
อาจจะมากหรือน้อยแล้วแต่พฤติกรรมของแต่ละคน⁴ อาการและพฤติกรรมที่โดดเด่น
ของตัวละครสรุปได้พอสังเขปดังนี้⁵

⁴ จุฬารัตน์ เบญจฤทธิ์. (2546). *การศึกษาวรรณกรรมฟองต์ติกของฝรั่งเศส*.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยศิลปากร. (หน้า 14)

⁵ RACHMÜHL (Françoise), *Le Horla compléments pédagogiques*. Paris :
Hatier, 1984. (หน้า 20)

อาการ	การแปลความหมาย ของอาการ	การรักษา	ปฏิกิริยาของ ตัวละครเอก
- เป็นไข้เล็กน้อย - รู้สึกเศร้า - ขนลุก - จับไข้กระสับกระส่าย - รู้สึกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น - ง่วงนอน - หวาดกลัว - ผันร่าย - รู้สึกถูกตาม - ท่าทางและท่าทีที่ไม่สามารถเข้าใจได้ - สับสนทางประสาทสัมผัส	- โรคทางกายและทางจิต - ป่วยไร้สาเหตุ	- ทานยา - อาบน้ำ หรือดื่มยาโปแตสเซียม - ซิงตัวเอง - เดินเล่นในป่าเพื่อให้ร่างกายเหนื่อยอ่อน - ออกเดินทางไปที่อื่น	- ประหลาดใจและกังวล - สะพรึงกลัวและสับสน - สภาพทางร่างกายและจิตใจโดนคุกคาม - กลัวการอยู่คนเดียว - วิตก - สภาพจิตใจตื้นกลัว

ส่วนใหญ่โมปาซ็องจะสร้างตัวละครที่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมดังกล่าว ตัวละครเหล่านั้น เป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนตัวตนของเขานั่นเอง ดังนั้น ตัวละครจึงมีลักษณะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของโลกความเป็นจริง แต่พฤติกรรมแปลกแยกของพวกเขาทำให้โลกธรรมดาเปลี่ยนแปลงเป็นโลกพิศวงในแบบเฉพาะตัวของโมปาซ็อง

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

สถานที่

สถานที่ในเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่องใช้สถานที่ตามจริง ส่วนสถานที่ใหม่ๆที่เกิดจากจินตนาการของเขาก็เป็นสถานที่ธรรมดาทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าหรือบ้านของตัวละครเอก โมปาซ็องพยายามสร้างโครงเรื่องจากพื้นฐานความธรรมดา แต่ใช้เหตุการณ์ประหลาดเปลี่ยนแปลงเรื่องเล่าธรรมดาเป็นเรื่องเล่าแนวฟองต์สติก

มิติสถานที่ในงานเขียนของโมปาซ็องแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สถานที่จริง แบ่งออกเป็น สถานที่ปิด และสถานที่เปิด
2. สถานที่ในจินตนาการ เป็นสถานที่ทั่วไป แต่วัตถุจะมีบทบาทที่สำคัญ

ในมิติสถานที่นี้

สถานที่ปิดที่อยู่ในเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่อง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบ้าน และห้องนอนของตัวละครเอก เช่น ใน *La Main*, *La Chevelure*, *Le Horla* และ *Qui sait ?* มีเพียงเรื่องเดียวคือ *Sur l'eau* ที่โมปาซ็องใช้สถานที่ปิดคือ บนเรือบดของชาวประมง อย่างไรก็ตาม พื้นที่ปิดในทุกๆเรื่องล้วนเป็นจุดกำเนิดของเหตุการณ์ประหลาดที่มีผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของตัวละคร ดังนั้น สถานที่ปิดส่วนใหญ่ในทุกๆเรื่องจะกลายเป็นสถานที่ที่น่าสะพรึงกลัวสำหรับตัวละครในเวลาต่อมา สถานที่ปิดมักจะเป็นสถานที่ที่ตัวละครคุ้นเคย เช่นในเรื่อง *Le Horla* ตัวละครได้บรรยายถึงบ้านที่สวยงามพร้อมบรรยากาศที่น่าอึดอัดใจ แต่หลังจากที่เขาคิดว่ามีสิ่งที่ไม่มองเห็นหลอกหลอนเขาอยู่ บ้านแสนสุขกลับกลายเป็นเสมือนสถานที่แห่งความตายของเขาเลยทีเดียว ในเรื่อง *Sur l'eau* โมปาซ็องเริ่มต้นด้วยภาพของชาวประมงที่นอนพักผ่อนหย่อนใจล่องเรือบดอยู่ในแม่น้ำที่ไหลเอื่อยๆ ในยามค่ำคืน แต่หลังจากที่เขาถูกรบกวนด้วยแรงกระแทกปริศนาได้เรือ เขาแทบอยากจะกระโดดลงน้ำเพื่อหนีพื้นที่คับแคบที่กักขังเขาอยู่ เช่นเดียวกับบ้านที่น่าอยู่ใน *Qui sait ?* ก็กลับกลายเป็นสถานที่ที่น่ากลัวทำให้ขนหัวลุก เมื่อเครื่องเรือนในบ้านกลับมีชีวิตและพากันหนีออกไปอย่างไร้ร่องรอย

มิติสถานที่ฟองต์สติกมีความสำคัญอย่างมากในเรื่องเล่าเหนือธรรมชาติ

ของโมปาซ็อง สถานที่ที่ฟ็องตัสติกมีพื้นฐานมาจากความเป็นจริง แต่ใช้กระบวนการทำให้เหมือนจริง (l'effet vraisemblable) ทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าสถานที่นั้นๆ มีอยู่จริง โดยทั่วไป สถานที่ในเรื่องเล่าฟ็องตัสติกเป็นสถานที่ห่างไกลผู้คน ริมน้ำ บ้านเก่า หรือร้านขายของโบราณ อย่างไรก็ตามสถานที่ฟ็องตัสติกก็มีโครงสร้างคล้ายสถานที่จริง คือ เป็นสถานที่ปิด หรือ สถานที่เปิด จากการศึกษา การที่สถานที่ธรรมดาๆ กลายเป็นสถานที่อันน่าสะเพ็งกลัวนั้น มาจากพลังของความรู้สึกภายในของตัวละคร เขาเกิดความกลัว ความวิตก หรือ ความโหดร้าย ตัวอย่างเช่น ส่วนหลังบ้านของตัวละครในเรื่อง Le Horla แรกเริ่มสวนแห่งนี้เป็นสถานที่ที่เขาชอบมาพักผ่อนหย่อนใจ แต่มันกลับกลายเป็นสถานที่ชวนขนหัวลุก เมื่อเขาารู้สึกถึงสิ่งที่มองไม่เห็นและเชื่อมั่นตามเขามาอยู่ในสวนนี้

สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งในมิติสถานที่ฟ็องตัสติก คือ วัตถุ และสีลัน ทั้งสองสิ่งนี้มีบทบาทสร้างโลกฟ็องตัสติก ตัวอย่างเช่นในเรื่อง La Chevelure เครื่องเรือนในบ้านมีความเกี่ยวเนื่องกับความผิดปกติทางเพศของตัวละคร เขา รู้สึกรักและผูกพันกับหญิงสาวปริศนาซึ่งเขาไม่เคยรู้จักมาก่อน เขาป่วยเป็นโรคหลงรักหมกมุ่นกับคนที่ตายไปแล้ว (Nécrophile) เครื่องเรือนที่แสดงถึงความผิดปกตินี้คือ นาฬิกาเรือนเล็ก สิ่งของสิ่งนี้เผยความปรารถนาที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจของตัวละคร โดยเขาได้บรรยายแต่ละส่วนของนาฬิกาเรือนนี้ เสมือนว่าเป็นหญิงสาวลึกลับคนหนึ่ง สิ่งของไม่มีชีวิตแต่กลับได้รับการปฏิบัติประหนึ่งมีชีวิต คือ ปอยผม ของสิ่งนี้ มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในเรื่อง ปอยผมนี้ได้ปลุกอาการประสาทหลอน 3 สัมผัส สัมผัสแรก คือกลิ่น เขากล่าวว่าได้กลิ่นน้ำหอมจากปอยผมชื่อนั้น จากนั้นเขาเกิดอาการประสาทหลอนทางการมองเห็นและการสัมผัส เขาเชื่อว่าเขาได้เห็นหญิงสาวที่เป็นเจ้าของปอยผมปริศนา และได้มีความสัมพันธ์กับเธอ ซึ่งความหลงใหลที่ไม่สามารถอธิบายได้นี้ ครอบงำประสาทการรับรู้ของชายคนนี้โดยสิ้นเชิง

หากกล่าวถึงบทบาทของสีลัน ตัวอย่างการศึกษาสีลันในเรื่อง La Main ทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสถานที่และสีต่างๆที่ซ่อนความหมายบางประการ

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์ติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

เรื่องเล่าของโมปาซ็องให้ความสำคัญกับสี 3 สี คือ สีแดง สีดำ และสีเหลือง
ทั้งสามสีเป็นสีของห้องโถงของ เซอร์ จอห์น โรเวล ซึ่งเชื่อมโยงกับมือของศัตรู
ของเขาที่แขวนไว้ข้างผนังในห้องนั้น ทั้งสองสิ่งมีสีที่เหมือนกับ สีแดงเพลิงในห้อง
คือ สีแดงของรอยเลือดบนมือขาด สีดำของผนังห้อง คือ สีผิวสีดำของมือ และ
สุดท้าย สีเหลืองของดอกไม้ คือ สีเล็บของมือ ทั้งสามสีนั้นเสมือนเป็นสิ่งเตือน
อันตรายต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวเจ้าของบ้านโดยที่เขาไม่รู้ตัว

ปมเรื่อง

ปมเรื่อง คือความขัดแย้งในใจที่ผลักดันให้ตัวละครคิดทบทวนว่าเขาควร
จะอย่างไรต่อไปดี ปมเรื่องประกอบขึ้นจากเหตุการณ์ต่างๆในเรื่องที่เกี่ยวกับ
อุปสรรคต่างๆมาขัดขวางตัวละคร ในผลงานของโมปาซ็อง ปมเรื่องเกิดขึ้นในช่วง
ที่ตัวละครเอกประสบปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ปมเรื่องเป็นเครื่องมือที่
เปลี่ยนแปลงเรื่องเล่าธรรมดาให้กลายเป็นเรื่องเล่าพิศวงได้

โมปาซ็องแยกปมเรื่องเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ บุคลิกลักษณะนิสัยแปลกๆ
ของตัวละคร ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดปมเรื่อง ทำให้ผู้อ่านตั้งคำถามในใจว่า
เหตุใดตัวละครจึงทำเช่นนั้น และในส่วนที่สองคือ เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดสภาวะ
วุ่นวายภายในใจของตัวละคร เกิดขึ้นเมื่อตัวละครโดนรบกวนทางอารมณ์และเกิด
อาการป่วยทางกายภาพ จากนั้น ตัวละครต้องเผชิญกับเหตุการณ์ประหลาด ซึ่ง
ทำให้เขาย้อนถามตัวเองอยู่เสมอว่า เกิดอะไรขึ้น และ เขาควรทำอย่างไรดี

ลักษณะนิสัยของตัวละคร

ในเรื่อง *La Main* โมปาซ็องใช้คติชาตกรรมล้างแค้นเป็นโครงเรื่อง ซึ่งเรา
จะเห็นอยู่บ่อยๆในวรรณกรรมสืบสวนสอบสวน รูปแบบปมเรื่องดังกล่าวทำให้
รู้สึกถึงบรรยากาศความอึดอัด ในการเปิดเรื่อง นักเขียนได้ให้ผู้เล่าเรื่อง นายแบ็ก
มูทิเย (M. Bermutier) เล่าความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับหน้าที่การงานของเขา
ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับการฆ่าที่เกิดจากความแค้น ส่วนตัวละครเอกอีก
ตัวหนึ่งคือ เซอร์ จอห์น โรเวล ที่ความชอบส่วนตัวของเขา เผยปมเรื่องออกมาที่

เล็กน้อย เนื่องจาก เซอร์ จอห์น โรเวล ชื่นชอบการ ล่าสัตว์ พฤติกรรมที่โหดร้ายนี้จึงสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับการฆ่าอย่างเลือดเย็นในคดีต่างๆที่นายแบ็กมูทิเยเคยประสบ และที่สำคัญ สัมพันธ์กับจุดจบที่สยดสยองของ เซอร์ จอห์น โรเวลอีกด้วย เสมือนสัตว์ที่โดนล่าแล้วถูกฆ่าตายอย่างหรรมาน

ส่วนใน *La Chevelure* บัจฉัยที่ก่อให้เกิดปมเรื่อง คือ พฤติกรรมอันผิดแปลกของตัวละครเอก ตัวละครเอก ซึ่งมีความหลงใหลในเครื่องเรือนโบราณ เข้มแข็งเพื่อฝ่าฟันถึงหญิงปริศนาที่อยู่ในห้วงเวลาของอดีต ซึ่งเขาไม่ได้รู้จักเธอเลยด้วยซ้ำ เขาเผยลักษณะท่าทีของคนป่วยทางจิตด้วยโรคเนโครฟีล ทำให้เขาต้องจมดิ่งสู่โลกพิศวงในที่สุด

ความสันโดษของตัวละครเอกในเรื่อง *Qui sait ?* เป็นปมเรื่องแรกที่ซ่อนอยู่ภายใต้ลักษณะนิสัยเรียบง่าย เขาเล่าให้ฟังถึงความเบื่อหน่ายผู้คน ความรู้สึกทนไม่ได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจเมื่อคราวที่ต้องพบปะผู้คนในสังคมเป็นเวลานาน และความรักที่จะอยู่ตามลำพัง ดังนั้น การปฏิเสธเงื่อนไขของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นทำให้เขาถูกดึงเข้าไปอยู่ในโลกเร้นลับซึ่งไม่มีใครเข้าถึงได้ การเลือกอยู่อย่างสันโดษถือว่าเป็นอันตรายต่อชีวิตของตัวละครเอก เพราะเขาอาจกลายเป็นบ้า และตัดสินใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร้สติ

เหตุการณ์รบกวนจิตใจของตัวละคร

ในเรื่อง *La Main* ปมเรื่องที่แท้จริงเผยออกในตอนสุดท้าย เซอร์ จอห์น โรเวล รู้สึกกระวนกระวายใจจากความกลัวสิ่งที่จ้องจะทำร้ายเขา โมปาซ็องเล่นเทคนิคสร้างภาพอวียวะที่แยกออกมาจากร่างกายของมนุษย์สร้างความสยดสยองให้กับผู้อ่าน อีกทั้งความขัดแย้งภายในจิตใจของ เซอร์ จอห์น โรเวล ได้ถ่ายทอดทางอ้อมผ่านเด็กรับใช้ในบ้าน กล่าวคือ เซอร์ จอห์น โรเวล กลัวมือของศัตรูที่เขาเคยฆ่า กลับมาล้างแค้น ถึงแม้ว่าเขาจะล่ามือที่ติดมานั้นจริงไว้กับผนัง แต่เซอร์ จอห์น โรเวล ยังเชื่อว่า มันกลับฟื้นคืนชีพ และพยายามจะฆ่าเขาอยู่ทุกเมื่อด้วยวิธีการบีบคอ ดังนั้น สิ่งที่เขาแสดงออกมาคือความกลัวจนบางครั้งไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เข้าข่ายเป็นบุคคลวิกลจริต ถึงแม้ว่าเขาต้องการหนี แต่สุดท้าย

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

เขาก็โดนฆ่าตาย และทั้งปมปริศนาที่ไม่สามารถหาตัวฆาตกรได้

ใน *La Chevelure* เนื้อเรื่องเริ่มผูกตัวเป็นเงื่อนเมื่อคราวที่ตัวละครได้เจอ
ตุ้มไม้โบราณ ที่ซ่อนปอยผมสีทองปริศนาของหญิงสาวลึกลับ หลังจากเหตุการณ์
ดังกล่าว พฤติกรรมของเขาเปลี่ยนไปเสมือนคนบ้า เขาปฏิบัติกับปอยผมข้อนั้น
ประหนึ่งว่ามีชีวิต ตัวละครกลายเป็นเหยื่อของความลุ่มหลงที่กัดกินสติของเขา
ทีละเล็กละน้อย ในตอนท้ายของเรื่อง เขาถูกส่งตัวไปอยู่โรงพยาบาลบ้า สถานที่
ที่อันเป็นจุดจบของร่างกายที่ไร้วิญญาณของเขา

โชคชะตาของตัวละครเอกใน 5 เรื่องที่ศึกษานั้นคล้ายเคียงกัน พวกเขาจะเริ่ม
เสียสติ พบกับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ และสุดท้ายก็ต้องตาย หรือ ถูก
ส่งเข้าโรงพยาบาลบ้า สิ่งที่ตัวละครต้องการเหมือนกัน คือ หนีจากความรู้สึกอึดอัด
กระวนกระวาย และหาเหตุผลให้กับสิ่งที่ตนเองหวาดกลัวให้ได้

กลุ่มคำศัพท์และสาระัตถะของเรื่อง

การศึกษาคำศัพท์ที่อยู่ในงานเขียนเรื่องสั้นของโมปาซ็องทำให้เราทราบ
ว่าแก่นของแต่ละเรื่องคืออะไร กลุ่มคำศัพท์ส่วนใหญ่ของโมปาซ็องมักจะเกี่ยวข้องกับ
กับความกลัว และความวิตกกังวลใจ เราสามารถสรุปกลุ่มคำศัพท์ที่มีรากมาจาก
ความกลัว โมปาซ็องมักนำมาปรับใช้ในงานเขียนของเขาดังนี้⁶

⁶ <https://sites.google.com/site/francais4eme/le-fantastique/le-champ-lexical-de-la-peur> (วันที่ค้นข้อมูล : 3 กุมภาพันธ์ 2556).

ADJECTIFS (คำคุณศัพท์) Ce qui fait peur (สิ่งที่ทำให้น่ากลัว)	ADJECTIFS (คำคุณศัพท์) La personne qui a peur (คนที่รู้สึกกลัว)	NOMS (คำนาม)	VERBES (กริยา)
กระวนกระวาย angoissant	angoissé	une angoisse	(S') angoisser
วิตกกังวล inquiétant	inquiet	une inquiétude	(S') inquiéter
น่ากลัว effrayant	effrayé	un effroi	(S') effrayer
น่ากลัว terrorisant	terrorisé	une terreur	terroriser
ซึ่งคุกคาม menaçant	menacé	une menace	menacer
น่าตื่นตกใจ horrible / horrifiant	horriqué	une horreur	horrifier
น่าสะพรึงกลัว épouvantable	épouvanté	une épouvante	épouvanter
น่ากลัว terrifiant	terrifié craintif	une crainte la peur la crainte	terrifier craindre
	รู้สึกกลัว apeuré		(S') apeurer
	รู้สึกตื่นตระหนก paniqué	une panique	paniquer
	รู้สึกสับสน affolé	un affolement	(S') affoler
		ความวิตกกังวล une appréhension	appréhender
	รู้สึกหวาดกลัว effarouché		(S') effaroucher

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

			หวาดกลัว redouter
	รู้สึกวิตกกังวล anxieux	une anxiété	
		ความตกใจ le trac	
		ความน่าสะพรึงกลัว la frayeur	
		ความกลัว les phobies	
น่ากลัว redoutable			
น่ากลัว effroyable			
สยองขวัญ terrible			

ในเรื่อง *Le Horla* แก่นของเรื่องคือ บุคลิกสองภาคของตัวละคร (le dédoublement de personnalité) โดยโมปาซ็องดัดแปลงเรื่องออกมาจากกลุ่มคำศัพท์ที่มีต้นกำเนิดมาจากความกลัว กล่าวคือ เขาเล่าถึงอาการป่วยประหลาดของตัวละคร โดยคำศัพท์ที่ใช้จะเป็นกลุ่มคำที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยทางกายภาพ เขาไม่สามารถควบคุมร่างกายให้เป็นไปตามความต้องการของเขา ซึ่งอาการเหล่านี้ เขาเชื่อว่า เป็นอาการที่เกิดจากการถูกบังคับและครอบงำเสมือนมีอีกคนหนึ่งสิงอยู่ในร่างของเขา

สภาวะทางจิตใจของตัวละครนั้นเกิดความกระวนกระวายและกลัวเป็นอย่างมาก สิ่งเหนือธรรมชาติที่เขาเรียกมันว่า *Le Horla* เปรียบเป็นทวิภาคของเขาที่รบกวนร่างกายและจิตใจ ตัวละครเหมือนกำลังต่อสู้กับพลังประหลาดในตนเอง ดังตัวอย่างบทตัดตอน

“14 ส.ค. - นี่ผมเสียสติไปหรือ! มีใครบางคนครอบงำจิตวิญญาณของผม แล้วยังออกคำสั่งควบคุมมันได้อีกด้วย! คนๆนั้นคอยบงการการกระทำ การเคลื่อนไหว รวมถึงความคิดของผมทั้งหมด ตอนนี้ผมรู้สึกไม่เป็นตัวเองเลย เหมือนตัวเองเป็นทาสที่ได้แค่เฝ้าดูและกลัวกับทุกการกระทำของตนเอง ผมอยากหนีไปจากที่นี่ แต่ผมก็ทำไม่ได้ เพราะเขาไม่ยอมให้ผมไป ผมจึงยังต้องนั่งสนับทึบด้วยความสะพึงอยู่บนเก้าอี้นวมที่คนๆนั้นบังคับให้ผมนั่ง ตอนนี้ผมขอเพียงแค่ลุกขึ้นยืนได้ หรือเพียงแค่ขยับร่างกายได้บ้าง อย่างน้อย เพื่อให้แน่ใจว่าผมก็ยังเป็นเจ้านายของตัวเองอยู่ แต่ผมดันทำไม่ได้! ตัวผมถูกยึดติดกับเก้าอี้ ส่วนแก้อีกก็ติดอยู่กับพื้น เพราะอย่างนี้จึงไม่มีพลังอำนาจใดๆจะมาย้ายตัวผมและแก้อี้ไปไหนได้”

(Maupassant, 1994 : p. 112).

คำและประโยคที่ขีดเส้นใต้มีความหมายไปในทางเดียวกันคือ ตัวละครรู้สึกสับสน หวาดกลัว และไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เขาไม่สามารถต้านทานพลังลึกลับที่ครอบงำเขาอยู่นั่นเอง จึงเห็นได้ว่าแก่นเรื่องความเป็นทวิภาคของบุคลิกซ่อนอยู่ภายใต้ความสับสนและความกลัวของตัวละคร

ส่วนกลุ่มคำศัพท์จากเรื่อง *La Chevelure* จะมีความแตกต่างจากเรื่องอื่น โมปาซังเน้นใช้คำที่แสดงอาการหมกมุ่นและลักษณะของบุคคลเสียสติ ดังเช่นรูปแบบการบรรยายลักษณะทางกายภาพของตัวละคร ดังนี้

“ชายเสียสติคนนั้น [...] สายตาของเขาจ้องเขม็ง และเหมือนโดนหลอกหลอน ร่างกายของเขาชูบผอมไร้เรียวแรง แก้มตบ ผมเกือบจะขาวทั้งศีรษะ และไม่กินเดือนมันคงจะขาวทั้งหมด เสื้อผ้าที่เขาใส่ดูหลวมโพรก มันใหญ่เกินไปสำหรับอวัยวะต่างๆที่แห้งเหลือแต่กระดูก เราารู้สึกได้ว่าชายผู้นี้ถูกทำลายกลืนกินโดยความคิด เหมือนผลไม้ที่โดนหนอนกัดกิน ความบ้าที่อยู่ในหัว เป็นความคิดที่ตื้อตึง วิดกกังวลและพยายามจะเขมือบชายบ้าคนนี้ มันค่อยๆกัดกินร่างกายของเขาทีละเล็กละน้อย

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์ติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

ที่ละน้อย มันมองไม่เห็น คลุมเครือ จับต้องไม่ได้ เป็นนามธรรม มันทำให้
ร่างกายอ่อนแอ สับสน และทำให้ชีวิตดับสูญ มันช่างแปลกประหลาด
เหลือเกินที่ชายผู้หนึ่งกำลังถูกฆ่าให้ตายโดยความคิดของเขา
เขาเจ็บปวด หวาดกลัว น่าสงสาร และโดนครอบงำ!”

(Maupassant, 1994, p. 65)

ตัวละครดูเหมือนว่าเขากำลังจะตาย สมองและร่างกายกำลังโดนกลืนกิน
ไปอย่างช้าๆ โดยความคิดอันน่ากลัวของเขา คำศัพท์ทั้งหมดนั้นแสดงภาวะ
จิตใจที่โดนทำลาย นักเขียนเปรียบเทียบกับหนอนที่กัดแทะผลไม้จากข้างในออก
มาข้างนอก โมปาซ็องใช้รูปแบบการเขียนแบบบุคลาธิษฐานที่สมมุติให้สิ่งไม่มีชีวิต
นั่นคือ ความบ้า เป็นเสมือนแวมไพร์ ที่ดูดเลือดในร่างกาย กลืนกินเนื้อหนังมังสา
และสุขชีวิตของชายผู้นั้น

ในเรื่อง Qui sait ? กลุ่มคำศัพท์ส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับความสันโดษ
เมื่อตัวละครเลือกที่จะอยู่คนเดียว เขาต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่สามารถ
อธิบายได้โดยลำพังเช่นกัน ทำให้ สารัตถะของเรื่องนี่คือความโดดเดี่ยว การที่เขา
เลือกที่จะอยู่คนเดียวทำให้เขาต้องพบชะตากรรมที่ทรามดังในเนื้อเรื่อง จากการ
ศึกษากลุ่มคำ เราได้เลือกบทตัดตอนที่แสดงให้เห็นกลุ่มคำศัพท์และประโยคที่
สัมพันธ์กับความสันโดษ ดังนี้

“ผมเป็นคนรักสันโดษ เป็นคนช่างฝัน เหมือนกับคนเก่งๆที่ชอบ
แยกตัว แต่ผมก็โอบอ้อมอารี และสมถะ [...] ผมอยู่คนเดียวมาตลอด
เพราะรู้สึกอึดอัดเวลาที่ต้องอยู่กับคนอื่น [...] ผมไม่ได้ปฏิเสธที่จะออกไป
พบปะพูดคุยกับโลกภายนอก ทานอาหารค่ำกับเพื่อนๆ แต่เมื่อไหร่
ที่ผมรู้สึกว่าพวกเขา แม้กระทั่งเป็นคนที่ใกล้ชิดกับผมมาเป็นเวลานาน
มาวุ่นวายกับผมมากๆ ผมจะรู้สึกเบื่อหน่าย หงุดหงิด อยากให้พวกเขา
ออกไปไกลๆ หรือไม่ก็ตัวผมเองเนี่ยละที่จะต้องเป็นคนปลีกตัวออกมา
อยู่คนเดียว”

(Maupassant, 1994, p. 163)

ตัวละครพูดถึงความในใจ สาเหตุที่เขาต้องการอยู่คนเดียว เขาสามารถพบปะสังสรรค์ผู้คนได้ แต่เมื่อต้องสูงส่งเป็นเวลานานๆ เขารู้สึกเบื่อหน่ายโลก เบื่อหน่ายทุกคน สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาเหนื่อยอ่อน และรำคาญตั้งนั้น เขามีความสุขมากกว่าที่จะอยู่ตัวคนเดียว

โลกของโมปาซ็อง มีองค์ประกอบที่เป็นคู่ตรงข้าม เช่น การเคลื่อนไหวและการนิ่งเฉย, การมีชีวิตและความตาย, ความเจ็บปวดและความอึกตัก, แสงสว่างและความมืดมน นอกจากนี้ ผู้เขียนใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้ารับรู้ผลกระทบทางฟิสิกส์ ดึก เช่นเดียวกับการสร้างกลุ่มคำศัพท์ที่สัมพันธ์กับความกลัว ซึ่งความกลัวนี้ได้แทรกแซงเข้าไปในประสาทการรับรู้ของตัวละครทุกด้าน

รูปแบบฟิสิกส์ดึกในงานเขียนของโมปาซ็องเป็นสิ่งสะท้อนความวิตกกังวลในจิตใจของเขามากกว่าเป็นจินตนาการส่วนตัว ความกลัวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างองค์ประกอบอื่นๆในงานเขียน แนวดังกล่าว ความกลัวเหล่านั้นมักจะเชื่อมโยงกับบาดแผลในใจของเขานั่นเอง ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ว่า

“ความกลัวที่แท้จริงนั้นเปรียบเสมือนบางสิ่งบางอย่าง ดังเช่นความทรงจำที่น่าหวาดกลัวนั่นเอง”

(Maupassant, 1884 : p. 36)

ก็ เดอ โมปาซ็องได้รับยกย่องให้เป็นบิดาแห่งเรื่องสั้น เขาใช้เทคนิคในการแสดงคำพูดทั้งทางตรงและทางอ้อม ใช้ประโยคสั้นๆแต่ชัดเจน เขาใช้ประสบการณ์ส่วนตัวผสมผสานกับจินตนาการเป็นผลให้สามารถสร้างความกลัวแก่ตัวละคร และผู้อ่านไปในเวลาเดียวกัน

โมปาซ็องไม่ได้เป็นแค่เพียงนักเขียนที่โด่งดังในประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ชื่อเสียงของเขาเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก ดังนั้น การที่เราได้นำผลงานของเขามาศึกษา ถือว่าเป็นการรื้ออัญมณีที่มีค่ามาปัดฝุ่นใหม่ให้นักอ่านปัจจุบันได้ยลโฉมความงาม และอัจฉริยภาพในการสร้างผลงานของเขาอีกครั้งหนึ่ง

องค์ประกอบวรรณกรรมฟองต์สติก (fantastique) ในเรื่องสั้น
ของ กี เดอ โมปาซ็อง (Guy de Maupassant)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จุฑารัตน์ เบญจฤทธิ์. (2546). *การศึกษาวรรณกรรมฟองต์สติกของฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ

BELLEMIN-NOËL (Jean), *Vers l'inconscient du texte*. Paris : PUF, 1979.

BIEDERMANN (Hans), *L'encyclopédie des symboles*. Paris : Librairie Générale française, 1996.

BLANCHOT (Maurice), *L'espace littéraire*. Paris : Éditions Gallimard, 1995.

CASTEX (Pierre-Georges), *Le Conte fantastique en France de Nodier à Maupassant*. Paris : José Corti, 1987.

GOLDENSTEIN (Jean-Pierre), *Pour lire le roman*. Bruxelles : Édition A. De Boeck, 1985.

MALRIEU (Joël), *Le Horla de Guy de Maupassant*. Paris : Gallimard, 1996.

MAUPASSANT (Guy de), *La Main*. Paris : Le Gaulois, 1883.

MAUPASSANT (Guy de), *La Chevelure*. Paris : revue Gil Blas, 1884.

MAUPASSANT (Guy de), *Le Horla*. Paris : revue Gil Blas, 1887.

MAUPASSANT (Guy de), *Sur l'eau*. Paris : Le Bulletin français, 1888.

MAUPASSANT (Guy de), *Qui sait ?* Paris : L'écho de Paris, 1890.

MIRAUX (Jean-Philippe), *Le personnage du roman : Genèse, continuité, rupture*. Paris : Nathan, 1997.

RACHMÜHL (Françoise), *Le Horla : compléments pédagogiques*. Paris : Hatier, 1984.

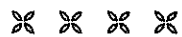
SCHASCH (Nafissa A.-F.), *Guy de Maupassant et le fantastique ténébreux*. Paris : Librairie A.-G. Nizet, 1983.

ROHNER (Bruno), *Le Petit Larousse illustré*. Paris : Larousse, 1987.

TODOROV (Tzvetan), *Introduction à la littérature fantastique*. Paris : Seuil, 1970.

website

- Guy de Maupassant http://en.wikipedia.org/wiki/Guy_de_Maupassant (วันที่ค้นข้อมูล : 29 มกราคม 2556).
- Le champ lexical de la peur <https://sites.google.com/site/francais4eme/le-fantastique/le-champ-lexical-de-la-peur> (วันที่ค้นข้อมูล : 3 กุมภาพันธ์ 2556).

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ผู้คนจากทุกมุมโลกติดต่อกันมากขึ้น
ก่อให้เกิดสถานการณ์การชนกันของภาษาในการสื่อสาร กล่าวคือ การใช้
ภาษา 2 ภาษา หรือมากกว่าในการสื่อสารครั้งเดียวกัน

ABSTRACT

Frenglish in French song

Samawadee Treekul

Generated by what we call "internationalization" or "globalization", humans speaking different languages can communicate more easily and frequently. Because of this, we see a linguistic phenomenon such as language contact which the sociolinguists call "code-switching". The situation of language contact is nowadays common and could occur between the standard language and the dialect, between two very different languages, for example between Chinese and Japanese or Japanese and German, or could occur between two very close languages like Chinese and Japanese, French and Spanish or French and English. This last example creates a linguistic phenomenon called "Frenglish".

Learning French and especially English is popular in all countries around the world because of the similarity of these two languages: historical, political, economic, military, medical, scientific, cultural and educational. It should be noted that these two languages are both Indo-European languages and share structure and lexicon which facilitate contact between people knowing these two languages. It leads to mixing between these two languages, for example in advertising, in the press, on the Internet, in the news, or even in songs.

This article considers the Frenglish concept in French songs. It concerns the analysis of a French linguistic phenomenon in contact with English. We focused on the problem of contact between French and English under the terms of neologisms, especially lexical borrowing and English words' Francization in French lyrics. We studied particularly in language contact between English and French, the following changes: gender attribution (masculine and feminine), number attribution (singular and plural), and morphosyntactic integration.

Keywords : Frenglish, French song, and Francization

การใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส

สามาวดี ตรีกุล¹

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ผู้คนจากทุกมุมโลกติดต่อกันมากขึ้น ก่อให้เกิดสถานการณ์การชนกันของภาษาในการสื่อสาร กล่าวคือ การใช้ภาษา 2 ภาษา หรือมากกว่าในการสื่อสารครั้งเดียวกัน หรือที่เรียกทางภาษาศาสตร์ว่า การสลับ และการปนภาษา ในการใช้ภาษาสองภาษาที่ตึงกันหรือมากกว่าในการสื่อสารของกลุ่มคนที่พูดภาษาต่างภาษานั้นอาจเกิดทั้งการใช้ภาษามาตรฐานและภาษาถิ่น สลับกัน ภาษาสองภาษาที่มีได้อยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน เช่น ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น หรือภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน เช่น ภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน หรือแม้กระทั่งการใช้ภาษาฝรั่งเศสปนกับภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียกว่า ภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษ หรือ *frenglish* (ภาษาอังกฤษ) และ *franglais* (ภาษาฝรั่งเศส)

ปัจจุบันผู้คนจำนวนไม่น้อยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสและสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาทั้งสองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาษาทั้งสองมีความสำคัญในวงการต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็น ในวงการ ทหาร การเมือง เศรษฐกิจ การแพทย์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา และ วัฒนธรรม นอกจากนี้ภาษาทั้งสองยังเป็นภาษาที่มาจากตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียนเช่นเดียวกัน จึงมีลักษณะรูปคำและโครงสร้างบางประการคล้ายกัน จาก เหตุผลข้างต้นทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษาทั้งสองมากขึ้น

¹ ผู้วิจัยวิทยานิพนธ์ปริญญาโทเรื่อง “การศึกษาภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษใน เพลงฝรั่งเศส” (*Étude du franglais dans les chansons françaises*) สาขาวิชาฝรั่งเศส ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การใช้ภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษที่เรียกว่า *franglais* กำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย² เช่น ในวงการโฆษณา ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ในภาพยนตร์ นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ หรือแม้กระทั่งในวงการเพลงก็นิยมปนภาษากันมากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามบริบทหรือเนื้อหาที่บทเพลงนั้น ๆ ต้องการสื่อถึง อันนำมาซึ่งปรากฏการณ์การยืมคำจากภาษาหนึ่งไปสู่การสร้างคำใหม่ในอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งย่อมมีการดัดแปลง แก้ไข เพิ่มเติมลักษณะบางประการของภาษาที่ถูกยืม เพื่อให้เข้ากับระบบของภาษาที่เป็นผู้ยืม

จากการศึกษาข้อมูลปรากฏว่า ในเพลงฝรั่งเศสตั้งแต่ ค.ศ. 2001 – 2010 มีการใช้คำวลี หรือแม้กระทั่งประโยคภาษาอังกฤษปนอยู่พอสมควร โดยอาจนำคำ ๆ นั้นมาใช้เลย หรืออาจมีการปรับไวยากรณ์ของคำภาษาอังกฤษให้เข้ากับระบบไวยากรณ์ฝรั่งเศส เช่น การเติมเพศ เติมพจน์ให้แก่คำนั้น ๆ โดยอาจใส่คำนามหน้านาม หรืออาจเติมปัจจัยเพื่อทำให้เป็นคำกริยา เช่น

... Donne-moi ton cœur baby, ton corps baby hey
Donne-moi ton bon vieux funk, ton rock baby, ta soul
baby hey ... (เพลง *Femme Like You* ของ K-Marco)

พบการปนในระดับคำนาม โดยมีการเติมเพศให้แก่คำนามภาษาอังกฤษที่ยืมมา

... Il faut que ça bounce (เพลง *Vie de star* ของ Matt Pokora)

พบการปนในระดับคำ ซึ่งเป็นการนำคำกริยาในภาษาอังกฤษมาใช้ในโครงสร้างประโยคของภาษาฝรั่งเศส และคงทำหน้าที่เดิมในรูปแบบประโยค คือ กริยา ดังตัวอย่าง

... Dégaine de garçons manqués
Elles viennent pour nous clasher
Se bougent sur le dance floor ... (เพลง *Showbiz* ของ Matt Pokora)

² นิตยา กาญจนวราธรณ. (ธันวาคม 2553). ทางออกทางภาษาของนักโฆษณา (๒). *มติชนสุดสัปดาห์*, 31 (1583), 72

จากตัวอย่างที่ยกมา พบการปนในระดับคำ ซึ่งเป็นการนำคำกริยา
ในภาษาอังกฤษมาใช้ในประโยคของภาษาฝรั่งเศส และเติมปัจจัย -er
ซึ่งเป็นรูปกริยากลุ่มที่ 1 ในภาษาฝรั่งเศส

เราอาจเห็นได้ว่า ในบทเพลงฝรั่งเศสมีคำภาษาอังกฤษปรากฏอยู่บ้าง
โดยอาจพบในระดับคำ วลี หรือประโยค ทั้ง ๆ ที่ภาษาฝรั่งเศสก็มีคำนั้น ๆ ใช้อยู่
เพื่อการสื่อสาร ผู้ประพันธ์เพลงอาจมีเจตนาดึงดูดให้ผู้ฟังหันมาสนใจเพลงฝรั่งเศส
มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปนภาษาอังกฤษที่ปรากฏในเพลง
ฝรั่งเศส เพื่อศึกษาลักษณะการปนว่าเป็นไปในลักษณะใด คำที่ใช้มักเป็นคำชนิด
ใดและมีความยากง่ายเพียงใด และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงทาง
ไวยากรณ์หรือไม่

การยืมภาษา

การยืมภาษาจากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งเป็นสิ่งที่มีความช้านาน
เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน 2 กลุ่มที่ใช้ภาษาต่างกัน โดยอาจมี
การนำคำของภาษาใดภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง มีการปรับระบบเสียง
ของภาษาหนึ่งให้เข้ากับระบบเสียงของอีกภาษาหนึ่ง หรือแม้กระทั่งการนำเอา
คำศัพท์จากภาษาหนึ่งเข้าไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบไวยากรณ์ของอีกภาษาหนึ่ง
โดยผ่านการปรับลักษณะบางประการ โดยการยืมภาษานี้ถือเป็นหนึ่งใน
กระบวนการการสร้างคำใหม่ในภาษาหนึ่ง ๆ ซึ่งได้มีคำกล่าวเกี่ยวกับการยืมภาษา
นี้ไว้ว่า การที่ภาษาต่าง ๆ ยืมคำซึ่งกันและกันนั้นเป็นการเติมเต็มระหว่างภาษา
นั่นเอง

ภาษาฝรั่งเศสเป็นอีกภาษาหนึ่งที่ได้มีการยืมคำจากภาษาอื่น ๆ ทั้งนี้อาจ
มีการปรับเปลี่ยนลักษณะบางประการบ้างเล็กน้อยเพื่อให้คำยืมนั้น ๆ เข้ากับระบบ
ของภาษาฝรั่งเศส หรืออาจไม่มีการปรับเปลี่ยนเลยก็ได้ ซึ่งภาษาหลัก ๆ ที่
ภาษาฝรั่งเศสยืมมาใช้ ได้แก่ ภาษาอิตาเลียน ภาษาสเปน ภาษาเยอรมัน และ
ภาษาอังกฤษ ซึ่งถือเป็นภาษาที่มีความสำคัญยิ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดย

สามารถแบ่งลักษณะการยืมภาษาได้ดังต่อไปนี้³

1. การยืมทั้งหมด คือการยืมคำจากภาษาหนึ่ง ๆ โดยรับเข้ามาทั้งหมดทั้งรูปคำและความหมาย เช่น basket-ball
2. การยืมบางส่วน แบ่งเป็น
 - ยืมเฉพาะรูปคำโดยไม่รับความหมายเข้ามาด้วย เช่น christmas-pudding
 - ยืมมาเฉพาะแนวคิดโดยไม่ได้นำรูปคำนั้นเข้ามาด้วย เช่น dada (ภาษาอังกฤษ คือ hobby-horse)
3. การยืมเข้ามาแล้วนำมาปรับลักษณะบางประการ ดังนี้
 - ปรับให้เข้ากับระบบเสียงโดยเปลี่ยนแปลงตัวเขียนเล็กน้อย เพื่อให้เข้ากับระบบการออกเสียงในภาษาฝรั่งเศส เช่น disgrazia ปรับเป็น disgrace อุปสรรค in- จะถูกปรับเป็น em- หรือ en- เช่น *incastrier* เป็น *encastrier* เป็นต้น
 - ปรับให้เข้ากับโครงสร้างการสร้างคำของภาษาฝรั่งเศส โดยมีการเปลี่ยนวิธีการสะกดบ้างบางส่วน เช่น ปัจจย -er จะถูกเปลี่ยนเป็น -eur ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับระบบการสร้างคำในภาษาฝรั่งเศส เช่น reporter เปลี่ยนเป็น *reporteur* หรือเนื่องจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่มีเพศและพจน์ ดังนั้นจึงอาจมีการใส่เพศใส่พจน์ให้แก่คำที่ยืมมานั้น ๆ ก็เป็นไปได้
 - ปรับในแง่ของความหมาย โดยมีการยืมเฉพาะความหมายจากคำภาษาต่างประเทศ แล้วสร้างคำใหม่ให้แก่ความหมายนั้น ๆ เช่น but ที่มีความหมายว่า goal ในภาษาอังกฤษ หรืออาจมีการยืมคำมาโดยละความหมายบางความหมายของคำนั้น ๆ ก็เป็นไปได้

³ ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์ “การศึกษาภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส” (*Étude du franglais dans les chansons françaises*) ของนางสาวสามาวดี ตรีกุล

- ปรับในแง่ของไวยากรณ์ เช่น การเติม -er ทำยกริยาที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้กริยานั้น ๆ เป็นกริยากลุ่มที่ 1 ในภาษาฝรั่งเศส เช่น stop เป็น stopper เป็นต้น

การยืมคำภาษาอังกฤษ

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาสากลหรือภาษากลาง (lingua franca) ที่ใช้ในการสื่อสาร โดยความสำคัญของภาษาอังกฤษนั้นเกิดจากการแผ่อำนาจของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นในด้านการทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เช่น ละคร เพลง ภาพยนตร์ ฯลฯ ทำให้เกิดการยืมคำภาษาอังกฤษเข้าไปใช้ในภาษาอื่น ๆ

กลุ่มคนที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสก็มีการยืมคำจากภาษาอังกฤษมาใช้ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในแวดวงการค้า การกีฬา วงการบันเทิง หรือแม้กระทั่งในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องอาหารการกิน ฯลฯ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาฝรั่งเศสได้ยืมคำจากภาษาอังกฤษมาใช้เป็นเวลานาน โดยคำที่ถูกยืมมาใช้นั้นได้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ บ้าง ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะคำยืมจากภาษาอังกฤษในภาษาฝรั่งเศสได้ ดังนี้

1. การปรับเสียง แม้ว่าลักษณะทางด้านภาษาศาสตร์ของภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสจะคล้ายกัน แต่การออกเสียงตามแบบฉบับภาษาอังกฤษก็ยังคงแปลกสำหรับชาวฝรั่งเศสอยู่ ดังนั้นเมื่อมีการนำคำภาษาอังกฤษเข้ามา ตัวเขียนซึ่งส่งผลต่อการออกเสียงคำนั้น ๆ จึงถูกปรับเพื่อให้เข้ากับการออกเสียงของคนฝรั่งเศส
2. การปรับไวยากรณ์และความหมาย การยืมภาษาจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่งนั้นไม่ได้มีการปรับเฉพาะลักษณะเสียง หากแต่ยังมีการปรับในแง่ไวยากรณ์และความหมายเพื่อให้คำยืมนั้น ๆ เข้ากับระบบของภาษาที่ยืมมาได้เป็นอย่างดี และเมื่อภาษาฝรั่งเศสยืมคำมาจากภาษาอังกฤษก็ได้มีการปรับคำนั้น ๆ ให้เข้ากับภาษาของตนเช่นกัน ดังนี้

- การปรับระบบวจีวิภาคและวากยสัมพันธ์ (morphosyntaxique) ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ไม่มีเพศ ซึ่งตรงข้ามกับภาษาฝรั่งเศสที่เรื่องเพศของคำเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีการนำคำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในภาษาฝรั่งเศสนั้นก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มเพศให้แก่คำนั้น ๆ ซึ่งเรื่องของการเพิ่มเพศนี้ยังไม่มีกฎที่แน่นอน ชาวฝรั่งเศสอาจยืมเฉพาะคำภาษาอังกฤษที่สั้นๆ ทั้งนี้เพื่อง่ายต่อการจำและการออกเสียง โดยมักจะยืมคำที่มีหนึ่งหรือสองพยางค์ เช่น cool, week-end เป็นต้น ส่วนคำที่มีสามพยางค์นั้น มักจะเป็นคำศัพท์ในแวดวงเฉพาะ นอกจากนี้ยังพบการตัดคำให้สั้นลงด้วยเช่นกัน
- การปรับในด้านของความหมาย โดยการยืมคำมาจากภาษาอังกฤษนั้น ชาวฝรั่งเศสไม่ได้ยืมมาหมดทั้งชุดความหมายของคำหนึ่ง ๆ อาจมีการตัดความหมายบางความหมายออก หรืออาจมีการเพิ่มความหมายใหม่เข้าไปก็เป็นได้

สาเหตุในการยืมภาษาเกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น การไม่สามารถถ่ายทอดความหมายของคำนั้น ๆ ได้ ความเกียจคร้านในการหาคำที่มีความหมายตรงกับคำนั้น ๆ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การยืมคำระหว่างภาษาต่าง ๆ นี้ อาจเป็นการยืมเป็นทอด ๆ เช่น ภาษาอังกฤษอาจยืมคำ ๆ หนึ่งของภาษาฝรั่งเศสมาใช้ก่อนแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นภาษาฝรั่งเศสก็ได้ยืมคำนั้น ๆ กลับมาใช้อีกในภาษาของตน โดยการยืมภาษานี้ไม่ได้หมายถึงแค่การยืมคำเพียงอย่างเดียว หากแต่หมายรวมถึงการยืมสำนวนด้วย

การสลับภาษา

โลกปัจจุบันเป็นโลกพหุภาษา สถานการณ์อันหลากหลายและการพัฒนาด้านเทคโนโลยีส่งผลให้มนุษย์ใช้ภาษาต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร แสดงความรู้สึกนึกคิด และความต้องการ เมื่อมีการใช้ภาษาหลายภาษาในการแสดงความรู้สึกและในการสื่อสารนั้น ก็ย่อมเกิดการใช้ภาษาปนกัน ซึ่งเรียกในภาษาอังกฤษและ

ภาษาฝรั่งเศสว่า code-switching และ alternance codique ตามลำดับ อันหมายถึง การใช้ภาษาสองภาษาหรือมากกว่าร่วมกันในบริบทหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการสื่อสาร ความสัมพันธ์ของคู่สนทนา เรื่องในการสนทนา การไม่สามารถแปลความหมายของคำได้ หรือแม้กระทั่งใช้ในการดึงดูดความสนใจ เช่น กรณีการใช้ภาษาปนกันในโฆษณา หรือในเพลง โดยการสลับภาษาหรือการใช้ภาษาปนกันนี้มีวิธีจำแนกหลากหลายตามแต่นักทฤษฎีต่างๆ⁴ เช่น อาจแบ่งตามสถานการณ์ในการใช้ภาษา แบ่งตามตัวผู้พูดและคู่สนทนา แบ่งตามลักษณะการปนภาษา ฯลฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาฝรั่งเศสและภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสต่างก็ถือเป็นภาษาที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากในโลก ดังเห็นได้จากการที่ภาษาทั้งสองต่างก็ถูกบรรจุให้เป็นหนึ่งในภาษาหลักที่ใช้ในองค์กรสากล เช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) เป็นต้น ในปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญในแง่ของเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อซื้อขาย ในขณะที่ภาษาฝรั่งเศสนั้น ต่างก็เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นภาษาที่ใช้ในวงการการทูตมาช้านาน นอกจากนี้ภาษาทั้งสองยังมีความใกล้เคียงกันในเรื่องของตัวสะกดและคำศัพท์ เนื่องจากภาษาทั้งสองเป็นภาษาที่มาจากตระกูลภาษาเดียวกัน นั่นคือ ภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน จึงเป็นไปได้ที่กลุ่มชนที่รู้สองภาษานี้จะมีการปฏิสนธิกันโดยใช้สองภาษาในการสื่อสาร อันนำมาสู่คำศัพท์ทางด้านภาษาศาสตร์ที่ว่า *franglais* ในภาษาฝรั่งเศส และ *frenghish* ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง การใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสร่วมกันในสถานการณ์หนึ่ง ๆ

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสร่วมกันในการสนทนา ซึ่งฝ่ายที่คัดค้านมองไม่เห็นความจำเป็นใด ๆ

⁴ ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์ “การศึกษาภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส” (*Étude du franglais dans les chansons françaises*) ของ นางสาวสรวาดี ศรีกุล

ในการนำคำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ร่วมกับภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากคำที่ต้องการใช้ในการสื่อสารนั้น ๆ ก็มีอยู่แล้วในภาษาฝรั่งเศส ยิ่งไปกว่านั้น การนำคำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ร่วมกับภาษาฝรั่งเศสนั้น กลับเป็นการลดค่าและทำลายความบริสุทธิ์ของตัวภาษาฝรั่งเศสลงไปด้วย ซึ่งเหตุนี้นำมาซึ่งการออกกฎหมายให้ใช้เฉพาะภาษาฝรั่งเศสในจดหมายราชการ กลุ่มต่อต้านยังให้ความเห็นอีกว่า การที่ชาวฝรั่งเศสนำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้นั้น เนื่องจากต้องการเสริมภาพลักษณ์ให้ตนดูโก้หรู ทันสมัย และเป็นปัญญาชนยิ่งขึ้น

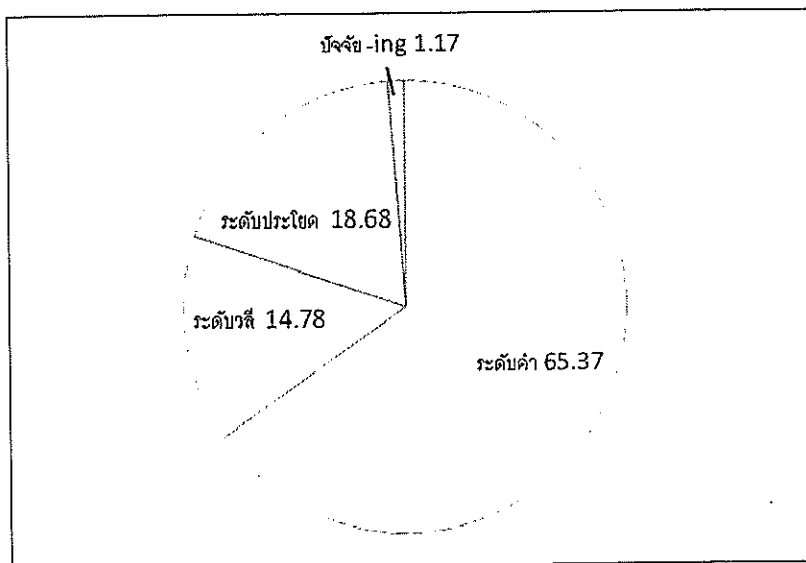
ในขณะที่กลุ่มสนับสนุนกลับมองว่าการนำคำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ร่วมกับภาษาฝรั่งเศสนั้นมิได้เป็นการลดค่าและมีได้ทำให้ภาษาฝรั่งเศสแปดเปื้อนแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม กลับเป็นการช่วยให้การสนทนาของกลุ่มสนทนาคำเดินไปได้อย่างลื่นไหลยิ่งขึ้น เสริมให้บทสนทนาของกลุ่มสนทนามีสีสัน น่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้คำภาษาอังกฤษที่ถูกนำเข้ามาใช้นั้น มักเป็นคำศัพท์เฉพาะทางที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วทุกมุมโลกอยู่แล้ว เช่น คำศัพท์ทางการแพทย์ คำศัพท์ทางด้านวิทยาศาสตร์ คำศัพท์ทางการตลาด คำศัพท์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม เราสามารถพบการปรากฏร่วมกันของภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสได้ในชุมชนพหุภาษา เช่น แคว้นควิเบก ประเทศแคนาดา เป็นต้น

ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส

จากการศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 – 2010 พบว่า ได้มีการนำภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในเพลงฝรั่งเศสทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับคำ วลี ประโยค และยังเป็นที่น่าสนใจว่า มีการนำปัจจัย -ing เข้ามาใช้ในเพลงฝรั่งเศสด้วย ดังนี้⁵

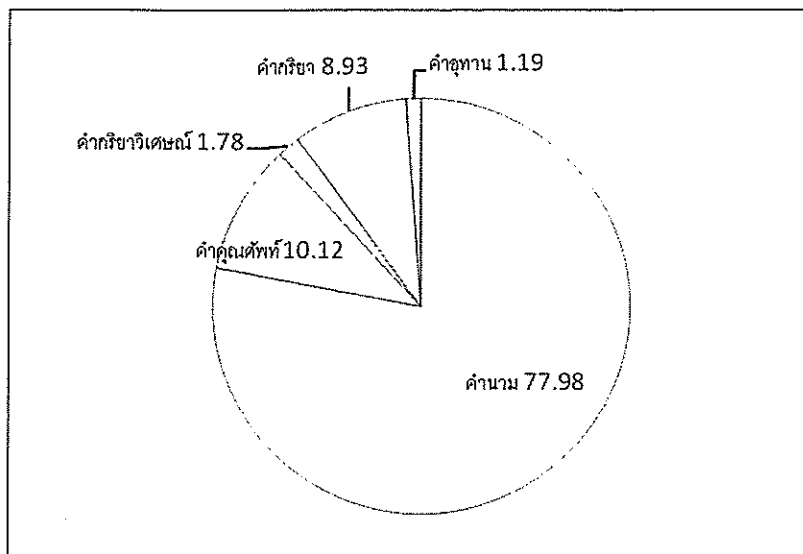
⁵ ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาภาษาลูกผสมฝรั่งเศสและอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส” (Étude du français dans les chansons françaises) ของนางสาวสามาวดี ศรีกุล

การใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส

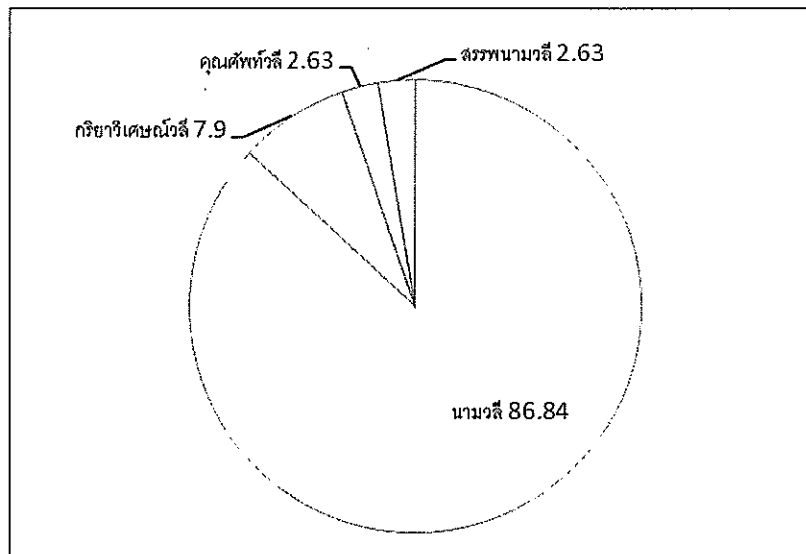

แผนภูมิวงกลมที่ 1 การปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส

จากแผนภูมิวงกลมข้างต้น พบว่ามีการนำภาษาอังกฤษมาใช้ในเพลงฝรั่งเศสทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับคำ วลี ประโยค หรือแม้กระทั่ง บั๊จจี้ -ing ที่ไม่สามารถจัดอยู่ในระบบวากยสัมพันธ์ได้ เช่น baby, cheat, dealers, flash back, hold up, kille, naughty, number one, OK, a crazy real love, My little little baby guy, pop star, Come on girl, You're my girl, right, branching, ridiculing ฯลฯ โดยมีการนำระดับคำเข้ามาใช้มากที่สุด ตามด้วย ประโยค วลี และบั๊จจี้ -ing ตามลำดับ ซึ่งตรงกับทฤษฎีที่ว่า ในการยืมคำนั้น ยิ่งหน่วยที่ถูกยืมนั้นเป็นหน่วยเล็กเท่าไร ยิ่งมีการถูกยืมนำมาใช้มากเท่านั้น ซึ่งในการปนระดับคำนั้น จะพบการปนคำนามมากที่สุด ตามมาด้วยคำกริยา คำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ และคำอุทานตามลำดับ ดังแผนภูมิวงกลมที่ 2 ข้างล่างนี้

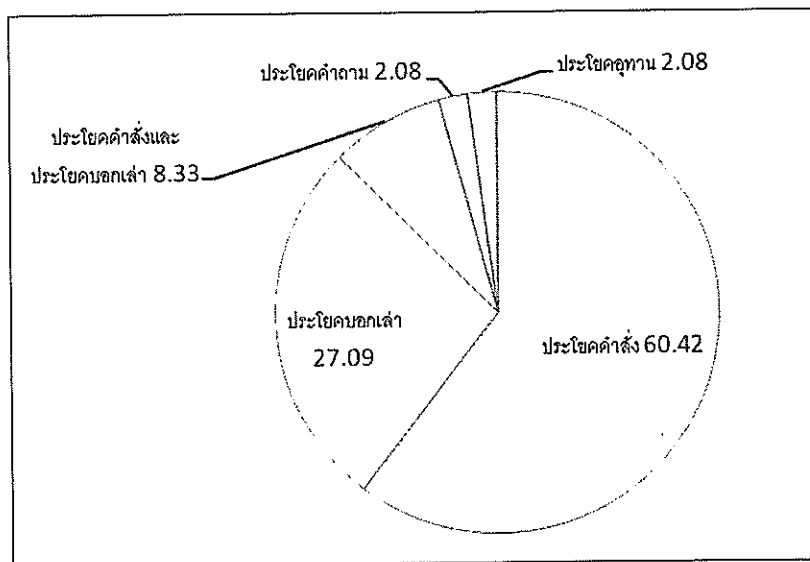

แผนภูมิวงกลมที่ 2 การปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสระดับคำ

แผนภูมิวงกลมที่ 3 การปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสระดับวลี

จากแผนภูมิวงกลมที่ 3 จะพบว่าการปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสระดับสัณฐานสอดคล้องกับการปนในระดับคำตรงที่ว่า มีการปนนามวลีมากที่สุด แต่กลับเป็นที่น่าสังเกตว่าการปนในระดับนี้ ไม่พบการปนกริยาวิเศษณ์ นอกจากจะพบการปนนามวลีแล้ว ยังพบการปนชนิดของกริยาวิเศษณ์วลีเป็นลำดับรองลงมา และตามด้วยคุณศัพท์วลีและสรรพนามวลี ซึ่งมีการนำมาใช้ปนในจำนวนเท่ากัน

แผนภูมิวงกลมที่ 4 การปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสระดับประโยค

จากแผนภูมิวงกลมที่ 4 เราจะพบว่าการปนภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศสในระดับประโยคนั้น พบการปนครบทั้ง 4 ชนิดประโยค ไม่ว่าจะเป็นประโยคบอกเล่า ประโยคคำสั่ง ประโยคคำถาม และประโยคอุทาน โดยมีการปนของประโยคประเภทคำสั่งมากที่สุด รองลงมาคือ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม และประโยคอุทานตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีพบการใช้ประโยคคำสั่ง และประโยคบอกเล่าพร้อมกันอีกด้วย ซึ่งประโยคภาษาอังกฤษที่นำมาใช้เหล่านี้แบ่งออกได้เป็นประโยคสมบูรณ์ และประโยคไม่สมบูรณ์ ตามแต่สถานการณ์ที่ต้องการสื่อในเนื้อเพลงนั้น ๆ

คำ วลี และประโยคในภาษาอังกฤษที่ถูกนำมาใช้เพลงฝรั่งเศสเหล่านี้ต่างก็ถูกดัดแปลงให้เข้ากับระบบไวยากรณ์ของภาษาฝรั่งเศส เช่น การเพิ่มเพศเพิ่มพจน์ ด้วยการใส่คำนำหน้านาม (les articles) เช่น le blues, des dealers ฯลฯ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญในระบบไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศส การเติมปัจจัย -er เพื่อให้เป็นกริยากลุ่มที่ 1 ตามระบบไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศส โดยอาจนำมากระจายตามประธาน หรือใช้ในรูปกริยาที่ยังไม่กระจาย เช่น stopper, clasher ฯลฯ อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มคำบางกลุ่มที่นำเข้ามาใช้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เช่น a crazy real love, step back ฯลฯ ซึ่งในเรื่องของการเติมเพศนั้นจะพบว่าส่วนใหญ่มักจะยึดตามเพศของคำที่มีความหมายตรงกันกับคำนั้น ๆ ในภาษาฝรั่งเศสที่มีอยู่แล้ว แต่ก็ยังพบคำบางส่วนที่มีการกำหนดเพศที่ไม่ตรงกับคำที่ปรากฏในภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ไม่สามารถหาสามารถหาสาเหตุมาอธิบายได้

นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนรูปคำอันนำไปสู่การสร้างคำใหม่ ดังนี้

- การเติม -er เช่น clasher, stopper
- การนำคำฝรั่งเศสมาเติม -ing ต่อท้าย เช่น décontracting
- การนำคำสองคำมาผสมกันแล้วเกิดคำใหม่ เช่น britty อันเกิดจากคำว่า british และ pretty
- การเปลี่ยนชนิดของคำ เช่น เปลี่ยนจากคำนามเป็นคำกริยา เช่น Welcome dans mon monde si tu party เปลี่ยนจากคำคุณศัพท์เป็นคำนาม เช่น Une British venant de Soho เป็นต้น
- การเปลี่ยนความหมายของคำ เช่น คำว่า basket ซึ่งย่อมาจากคำว่า basketball ในภาษาอังกฤษ อันหมายถึง ชนิดของกีฬา แต่ในที่นี้หมายถึง รองเท้ากีฬา
- ความแตกต่างในด้านไวยากรณ์ระหว่างคำอังกฤษและคำฝรั่งเศสที่มีความหมายเหมือนกัน ได้แก่คำว่า people และ peuple
- การนำคำแสลงมาใช้ เช่น shit, weed

- การสลับที่ตัวอักษรของคำหนึ่ง ๆ อันทำให้เกิดคำใหม่ (verlan) มาใช้ในเพลงฝรั่งเศสด้วย เช่น resqua อันเกิดจากการสลับตัวอักษรของคำว่า square หรือ resta อันเกิดจากการสลับตัวอักษรของคำว่า star
- การเปลี่ยนแปลงลักษณะการเขียน เช่น baby เขียนเป็น babe, love เขียนเป็น luv และ show business เป็น showbiz หรือ showbiz

ปัจจุบัน นอกจากจะพบการใช้ภาษาสองภาษานี้ในเพลง สื่อสิ่งพิมพ์ หรือโฆษณา ซึ่งปรากฏการใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ยังพบว่า กลุ่มวัยรุ่นก็มีกนิยมสื่อสารโดยนำภาษาทั้งสองภาษานี้มาใช้สลับกัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อันจะเห็นจะได้ใน Social Network ยอดนิยมเช่น Facebook, Twitter เช่น “Et bravo aussi à la woow team”, “Le jour de gloire, Thank you Patron”, “Ready to sleep, bonne nuit”, “Je suis fan à fond de toi”, “Hi tout le monde”, “depuis notre dernier samedi à chanter ensemble, je n’ai jamais arrêté ;) A très vite my dear captain” ฯลฯ โดยกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้มักจะนำคำ วลี หรือประโยคภาษาอังกฤษง่าย ๆ เข้ามาใช้เนื่องจากเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันในวงกว้าง

บรรณานุกรม

- BAYLON (Christian), *Sociolinguistique : société, langue et discours*, Paris, Armand Colin, 1991.
- BOGAARDS (Paul), *On ne parle pas franglais : La langue française face à l'anglais*, Paris, De Boeck Duculot, 2008.
- BONNEROT (Anne-Marie) et al., *Anglais*, Paris, Librio, 2007.
- CALVET (Louis-Jean), *La sociolinguistique*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993.
- CATACH (Nina), GOLFAND (Jeanne) et DENUX (Roger), *Orthographe et lexicographie (Littré, Robert, Larousse) : Tome 1*, Paris, Didier, 1971.
- CHARAUDEAU (Patrick), *Grammaire du sens et de l'expression*, Paris, Hachette, 1992.
- CHOLLET (Isabelle) et ROBERT (Jean-Michel), *Précis de Grammaire*, Gráficas Estella, S.A., CLE international, 2009.
- DABÈNE (Louis), *Repères sociolinguistiques pour l'enseignement des langues*, Paris, Hachette, 1999.
- DEROY (Louise), *L'emprunt linguistique*, Paris, Les Belles Lettres, 1980.
- DIKI-KIDIRI (Marcel), JOLY (Hubert) et MURCIA (Colette), *Guide de la néologie*, Paris, Conseil international de la langue française, 1981.
- DUBOIS (Jean) et LAGANE (René), *Livres de bord : Grammaire*, Paris, Larousse, 2001.
- ÉTIEMBLE (René), *Parlez-vous franglais ?*, Paris, Gallimard, 1964.
- GARDES-TAMINE (Joëlle), *La Grammaire : Tome 2, Syntaxe*, Paris, Armand Colin, 2004.

การใช้ภาษาอังกฤษในเพลงฝรั่งเศส

- GOOSSE (André), *La néologie française aujourd'hui : Observations et réflexions*, Paris, Conseil international de la langue française, 1975.
- GUIBERT (Louis), *La créativité lexicale*, Paris, Librairie Larousse, 1975.
- GUIRAUD (Pierre), *Les mots étrangers*, Paris, Presses Universitaires de France, 1971.
- GUMPERZ (John J.), *Sociolinguistique interactionnelle : une approche interprétative*, Saint-Denis, L'Harmattan, 1989.
- MAINGUENEAU (Dominique), *Syntaxe du français*, Paris, Hachette, 1999.
- MOESCHELER (Jaques) et AUCHLIN (Antoine), *Introduction à la linguistique contemporaine*, Paris, Armand Colin, 2002.
- MORTUREUX (Marie-Françoise), *La lexicologie entre langue et discours*, Paris, Armand Colin, 2001.
- PERGNIER (Maurice), *Les anglicismes*, Paris, Presses Universitaires de France, 1989.
- RIEGEL (Martin), PELLAT (Jean-Christophe) et RIOUL (René), *Grammaire méthodique du français*, Paris, Presses Universitaires de France, 1994.
- TRIMAILLE (Cyril), *Plurilinguismes et identités*, Paris, Cned, n.d..
- WALTER (Henriette), *L'aventure des mots français venus d'ailleurs*, Paris, Robert Laffont 1997.
- YAGUELLO (Marina), *Le sexe des mots*, Paris, Belfond, 1995.

จากความเห็นอันหลากหลายของคนฝรั่งเศสที่มีต่อกระแสเพลงป๊อป
เกาหลี่ที่กล่าวนำข้างต้นนั้น ทำให้เห็นความน่าสนใจและน่าติดตามว่าใน
อนาคตกระแสเพลงป๊อปเกาหลี่ในประเทศฝรั่งเศสจะเปลี่ยนแปลงไปใน
ทิศทางใด จะมีแนวโน้มเป็นกระแสนดนตรีระยะสั้น แบบปรากฏการณ์ศิลปิน
กลุ่มชายในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 หรืออาจกลายเป็นวัฒนธรรมหลัก
อย่างปรากฏการณ์ดนตรีฮิปฮอปหรือดนตรีแร็ป ที่ได้รับความนิยมจนถึง
30 ปี

ABSTRACT

K-Pop Wave in France And the opinion of the French on site Rue 89

Lenz Praipanapong

This article aims to study K-Pop Wave in France and the French people's view on this phenomenon from the article "K-Pop: When Korean pop fever won Paris" on Internet forum "Rue 89", which attracted 74 commentators with their 179 posts, by using the sociological theories "cultural practices" coined by Pierre Bourdieu and Philippe Coulangeon.

The findings reveal that 74 commentators consist of various social classes such as middle-high school students, researchers, teachers, executives, technicians, employees, and others. In addition, young men are more common than women in posting on this forum. We find that K-Pop attracts not only young women of less than 25 years in middle-high schools and universities but also men over 25 years, such as teachers, employees, researchers and businessmen. It is possible that K-Pop is a new culture of young and educated people in the middle class. On the other hand, some contributors link K-Pop with American pop, J-Pop and French pop in terms of the same fields, i.e. commercial music.

Keywords : K-Pop, Phenomenon, taste

กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส และความเห็นของคนฝรั่งเศสในเว็บไซต์ Rue 89¹

เลนส์ ไพโรพนาพงศ์

หลังจากที่กระแสเพลงป๊อปเกาหลีได้รับความนิยมอย่างมากในทวีปเอเชีย ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในจีน ญี่ปุ่น และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งทำให้ศิลปินเกาหลีได้ในยุคบุกเบิก ทั้งศิลปินเดี่ยวเช่น โบอา (BoA) และ เรน (Rain) หรือกลุ่มศิลปินชายอย่าง H.O.T, ซินฮวา (Shinhwa) และ ทงบังชินกิ (Dong Bang Shin Ki) เป็นต้น มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วทั้งทวีปเอเชีย แล้วนั้น ปัจจุบันกระแสของวัฒนธรรมชุดนี้ยังได้แผ่ขยายเข้าสู่ทวีปอเมริกาใต้และทวีปยุโรปโดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย

กระแสเพลงป๊อปเกาหลีเริ่มเข้ามาในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปีค.ศ. 2000 แต่อาจกล่าวได้ว่ายังไม่ได้รับความนิยมมากนัก เนื่องจากขณะนั้นคนฝรั่งเศสยังคงให้ความสนใจในเพลงตะวันตกและการดูญี่ปุ่นอยู่มาก ในช่วงนั้น หนังสือพิมพ์รายวันของฝรั่งเศส “Le Monde” ได้ลงบทความสองฉบับเกี่ยวกับกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในปี 2001² และ ในปี 2002 คือ บทความที่กล่าวถึงความนิยมกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในทวีปเอเชียซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสำเร็จของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เกาหลีกับบทความที่กล่าวถึงความนิยมของวัยรุ่นญี่ปุ่นในตัวนักร้องสาวเชื้อชาติเกาหลีที่ชื่อโบอา

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส” คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาฝรั่งเศสศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Pedroletti, B. (2001, November 30). *La K-pop envahit l'Asie*. Retrieved July 30, 2012, from http://www.lemonde.fr/cgi-bin/ACHATS/acheter.cgi?offre=ARCHIVES&type_item=ART_ARCH_30J&objet_id=730283&xtmc=k_pop&xtcr=60

ภาพที่ 1 : หนังสือพิมพ์รายวันของฝรั่งเศส “Le Monde” ฉบับวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2002
ลงข่าวเกี่ยวกับโบอา ศิลปินหญิงชาวเกาหลีใต้
ที่มา : <http://boa-japon.skyrock.com/2240898367-Le-MONDE.html>

เมื่อระบบสังคมออนไลน์ได้รับการพัฒนา การเกิดขึ้นของ YouTube, Facebook หรือ Twitter ในช่วงปีค.ศ. 2004-2006 ได้ทำให้กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศสเริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น มีการสร้างเว็บไซต์เพื่อให้บรรดาแฟนคลับชาวฝรั่งเศสหรือผู้ที่เข้าใจภาษาฝรั่งเศสสามารถติดตามข่าวสารเกี่ยวกับศิลปินที่พวกเขาชื่นชอบ เช่น เว็บไซต์ซุมพีฟร็องซ์ (fr.soompi.com) หรือ เว็บไซต์ฮัลลยู (hallyu.fr) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสมาคมฝรั่งเศส-เกาหลีที่มีชื่อว่า Korean Connection โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้บรรดาผู้ที่สนใจหรือชื่นชอบในวัฒนธรรมเกาหลีได้พบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ทั้งนี้เว็บไซต์ซุมพีฟร็องซ์และสมาคม Korean Connection ได้ร่วมมือกับองค์กรภาครัฐของเกาหลีใต้เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว (Ministry of Culture, Sports and Tourism), ศูนย์วัฒนธรรมเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส (Centre Culturel Coréen), องค์การการท่องเที่ยวแห่งเกาหลีในประเทศฝรั่งเศส (Korea Tourism Organization) ฯลฯ ในการส่งเสริมกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศสผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น คอนเสิร์ต การประกวดร้องเพลง เทศกาลต่างๆ เป็นต้น

การทำ Flash mob ของแฟนคลับจำนวนหลายร้อยคนหน้าประตูพิพิธภัณฑ์ Louvre เพื่อเรียกร้องขอเพิ่มวันแสดงคอนเสิร์ต “SM TOWN Live

in Paris” ในเดือนพฤษภาคม และความสำเร็จในการจัดคอนเสิร์ตในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2011 ซึ่งมีผู้เข้าชมจากทวีปยุโรปจำนวนถึงหมื่นกว่าคน ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ฝรั่งเศสหันมาสนใจในกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศสอย่างมาก ยกตัวอย่าง หนังสือพิมพ์รายวัน “Le Figaro”³ ได้พาดหัวข่าวฉบับวันที่ 9 มิถุนายนว่า “กระแสวัฒนธรรมเกาหลีบุกฮอลล์ซีนีธ (Zénith)” ซึ่งเนื้อหาเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้คนทั่วไปที่ต้องการรู้จักปรากฏการณ์ครั้งนี้โดยกล่าวถึงภาพลักษณ์ของศิลปินกลุ่มชายและหญิง วิธีการฝึกฝนศิลปินและกลยุทธ์ทางตลาดของค่ายเพลงต่างๆ และ นิตยสารรายสัปดาห์ “Le Point” ฉบับวันที่ 2 ถึง 8 สิงหาคม ค.ศ. 2011 ซึ่งพูดถึงกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในแง่มุมที่ว่าปรากฏการณ์ทางด้านดนตรีสามารถถูกใช้เป็นอาวุธทางการเมือง หรือ Soft Power ได้⁴ เป็นต้น

ภาพที่ 2 : หนังสือพิมพ์รายวัน “Le Figaro” ลงบทความเกี่ยวกับการจัด “SM TOWN Live in Paris” ซึ่งเป็นคอนเสิร์ตเพลงป๊อปเกาหลีครั้งแรกในฝรั่งเศส
ที่มา : http://www.asianpopcorn.com/default.asp?display=Popular_French_Newspaper_Le_Monde_and_Le_Figaro_Reports_on_SMTOWN-96617

³ Falletti, S. (2011, June 10). *La vague coréenne déferle sur le Zénith*. Retrieved June 23, 2011, from <http://www.lefigaro.fr/musique/2011/06/09/03006-20110609ARTFIG00465-la-vague-coreenne-deferle-sur-le-zenith.php>

⁴ Falletti, S. (2011, August). *K-pop : la vague coréenne à l'assaut du monde*. *Le Point*, 2081, 46-48.

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศฝรั่งเศสกลายเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่กระแสเพลงป๊อปเกาหลีในทวีปยุโรป มีการจัด K-Pop Star Auditions ในกรุงปารีสตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม ถึง 18 กันยายน ค.ศ. 2011 โดยช่องโทรทัศน์ SBS (Seoul Broadcasting System) ของเกาหลีใต้ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจากทั่วทวีปยุโรปกว่า 600 คน รวมถึงการจัดแสดงนิทรรศการ Korean Brand & Entertainment Expo 2011 (KBEE) ในวันที่ 1 ถึง 3 ธันวาคม ค.ศ. 2011 ซึ่งประกอบไปด้วยการนำเสนอและการจัดแสดงสินค้าวัฒนธรรมเกาหลีจาก 71 องค์กรเอกชนของเกาหลีใต้และ 200 บริษัทต่างๆจาก 16 ประเทศในทวีปยุโรป เป็นต้น และในปี 2012 มีกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับเพลงป๊อปเกาหลีเกิดขึ้นตลอดทั้งปี เช่น “K-Pop Festival : Music Bank in Paris” ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์, “Super Junior World Tour « Super Show4 » in Paris” ในวันที่ 6 เมษายน, การจัดสัมมนาหัวข้อ “กระแสวัฒนธรรมเกาหลีผ่านกระแสดิจิทัล” โดยกลุ่มศิลปินหญิงของเกาหลี “2NE1” ในเทศกาล “Cannes Lions International Festival of Creativity” ในวันที่ 18 เดือนมิถุนายน และล่าสุดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน การเดินทางมาโปรโมตเพลง “Gangnam Style” ของ “PSY” ที่จัตุรัส Trocadéro ณ กรุงปารีส ท่ามกลางประชาชนที่เข้าร่วมนับแสนคน

ภาพที่ 3: หนังสือพิมพ์รายวันของฝรั่งเศส “Le Parisien” พูดถึง “PSY” ว่า“เขาทำให้คนทั่วโลกลุกขึ้นมาเต้น”

ที่มา: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=464916626892473&set=a.372190166165120.115873.337749429609194&type=1&theater>

นอกจากปฏิกิริยาของสื่อดังที่ได้กล่าวไปนั้น สาธารณชนทั้งที่เป็นแฟนคลับ และคนทั่วไปต่างก็ให้ความสนใจต่อปรากฏการณ์เพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการตั้งกระทู้เพื่อแสดงความคิดเห็นในกระดานสนทนาของรายการโทรทัศน์ที่กล่าวถึงกระแสเพลงป๊อปเกาหลี อย่างรายการ “Envoyé spécial” ทางช่อง “France 2” ซึ่งออกอากาศเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012 รายงานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของเพลงป๊อปเกาหลี, รายการ “C à vous” ทางช่อง “France 5” ออกอากาศเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2012 พูดถึงความนิยมของกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศส หรือ รายการ “Accès Privé” ทางช่อง “M 6” ออกอากาศเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 2011 เผยแพร่ภาพพฤติกรรมของแฟนคลับชาวฝรั่งเศส เป็นต้น โดยทั่วไปความคิดเห็นในกระทู้เหล่านั้นแบ่งออกเป็นสองด้านอย่างชัดเจน คือ กลุ่มคนที่ต่อต้านจะเสนอภาพแง่ลบของประเทศเกาหลีใต้ เช่น การทำศัลยกรรม ปัญหารุนแรงในสังคม เป็นต้น ขณะที่กลุ่มผู้ที่สนใจจะพยายามปกป้องศิลปินและพยายามหาเหตุผลมาแย้งสิ่งที่กลุ่มต่อต้านได้เสนอไว้ ทั้งนี้ ผู้เขียนขอเลือกเว็บไซต์ Rue 89 และบทความชื่อ “วันที่กระแสเพลงป๊อปเกาหลีบุกปารีส⁵” ในการนำเสนอภาพและความคิดเห็นของชาวฝรั่งเศสต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เว็บไซต์ Rue 89 มีขึ้นด้วยจุดประสงค์ให้ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกสามารถเข้าร่วมอภิปรายได้อย่างอิสระในหัวข้อหรือประเด็นที่สาธารณชนกำลังให้ความสนใจทั้งทางด้านการเมือง กีฬา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม⁶ ดังนั้น การแสดงออกทางความคิดระหว่างการอภิปรายในประเด็นใดประเด็นหนึ่งจะเป็นไปอย่างเสรี มีความคิดเห็นที่หลากหลาย มีประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจศึกษา นอกเหนือจากความชอบหรือไม่ชอบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งของผู้อภิปราย

⁵ John, E., & La Phung, D. (2011, June 12). *K-Pop : le jour où la fièvre de la pop coréenne a gagné Paris*. Retrieved June 23, 2011, from <http://www.rue89.com/2011/06/12/k-pop-le-jour-ou-la-fievre-de-la-pop-coreenne-a-gagne-paris-208969?page=0#commentaires>

⁶ Rue 89. (n.d.). *Qui-sommes-nous ?* Retrieved February 17, 2012, from <http://www.rue89.com/qui-sommes-nous>

2. บทความ “วันที่กระแสเพลงป๊อปเกาหลีบุกปารีส” ถูกโพสต์ลงเว็บไซต์ในวันที่ 12 มิถุนายน ปีค.ศ. 2011 เวลา 11 นาฬิกา 12 นาที ภายในเวลาสี่ถึงห้าวัน คือ ตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน ปีค.ศ. 2011 เวลา 11 นาฬิกา 12 นาที จนถึงวันที่ 16 มิถุนายน ปีค.ศ. 2011 เวลา เพียงคืน 23 นาที⁷ มีผู้แสดงความคิดเห็นทั้งหมด 74 คน ใน 179 ความคิดเห็น ทั้งนี้ ผู้ที่ให้ความเห็นเหล่านั้นประกอบไปด้วยครูและอาจารย์ นักเรียนและนักศึกษา เจ้าของกิจการขนาดใหญ่และขนาดย่อม นักดนตรี ลูกจ้างทั่วไป รวมไปถึงผู้สูงอายุ ด้วยจำนวนของความคิดเห็นที่มีปริมาณมากรวมถึงอายุ เพศ อาชีพและฐานะทางสังคมที่หลากหลายของผู้ให้ความเห็น อาจกล่าวได้ว่าความคิดเห็นของพวกเขาเพียงพอที่จะสะท้อนให้เห็นถึงภาพความคิดของชาวฝรั่งเศสส่วนหนึ่งที่มีต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศสได้

ในการนำเสนอภาพและปฏิกิริยาของคนฝรั่งเศสต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลี ผู้เขียนได้แบ่งความคิดเห็นของทั้ง 74 คน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ และฐานะทางสังคมเป็นหลัก ออกเป็น 5 หมวดหมู่คือ มีความชื่นชอบอย่างมาก ค่อนข้างสนใจ รู้สึกเฉยๆหรือไม่ขอออกความเห็น ค่อนข้างไม่ชอบ และเกลียด ทั้งนี้ผู้เขียนจะขอแจกแจงเป็นรายหมวดหมู่ไป

ตารางที่ 1 ปฏิกิริยาต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีแบ่งตามเพศของผู้ให้ความเห็น

เพศ เพลงป๊อปเกาหลี	เพศชาย	เพศหญิง	ไม่ระบุเพศ	ทั้งหมด
ชอบมาก	5	16	1	22
สนใจ	5	3	2	10
เป็นกลาง	6	1	2	9
ไม่ชอบ	4	1	1	6
ต่อต้าน	18	3	6	27
ทั้งหมด	38	24	12	74

⁷ ผู้เขียนพบว่าหลังจากวันและเวลาดังกล่าวไม่มีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ตารางที่ 2 ปฏิกริยาต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีแบ่งตามอายุของผู้ให้ความเห็น

อายุ เพลงป๊อปเกาหลี	มากกว่า 18 ปี	ระหว่าง 18 ถึง 25 ปี	มากกว่า 25 ปี	ไม่ระบุ อายุ	ทั้งหมด
ชอบมาก	7	8	5	2	22
สนใจ	0	2	3	5	10
เป็นกลาง	0	2	7	0	9
ไม่ชอบ	0	3	1	2	6
ต่อต้าน	0	5	12	10	27
ทั้งหมด	7	20	28	19	74

ตารางที่ 3 ปฏิกริยาต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีแบ่งตามฐานะทางสังคมของผู้ให้ความเห็น

กป. ฐ	ผ.	นร.	นศ.	นจ.	ค.	ผบ.	ช.	ล.	อื่นๆ	มบ.	ทั้งหมด
ช	1	6	8	1	2	0	1	0	0	3	22
ส	4	0	1	2	0	0	2	0	0	1	10
ก	4	0	1	0	1	1	0	1	1	0	9
ม	2	0	2	0	0	0	0	1	0	1	6
ต	11	0	5	0	0	1	0	1	5	4	27
ทั้งหมด	22	6	17	3	3	2	3	3	6	9	74

ตัวย่อ : ฐ = ฐานะทางสังคม (ผ. = ผู้ที่ใช้นามแฝง, นร. = นักเรียน, นศ. = นักศึกษา, นจ. = นักวิจัย, ค. = ครูและอาจารย์, ผบ. = ผู้บริหาร, ช. = ช่าง, ล. = ลูกจ้างทั่วไป, มบ. = ไม่ระบุฐานะทางสังคม)

กป = กระแสเพลงป๊อบเกาหลี (ช = ชอบมาก, ส = สนใจ, ก = เป็นกลาง, ม = ไม่ชอบ, ต =ต่อต้าน)

ผู้ที่ชื่นชอบเพลงป๊อบเกาหลีมีจำนวนทั้งหมด 22 คน (29.7 %) ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษาหญิงซึ่งมีอายุน้อยกว่ายี่สิบห้าปีหรืออยู่ในช่วงวัยรุ่น พวกเขาให้เหตุผลว่าไม่เพียงแต่ภาพลักษณ์ของศิลปินที่ดึงดูดเท่านั้น ความไพเราะของเพลง รวมถึงความสามารถของศิลปินยังเป็นที่ประจักษ์อีกด้วย⁸ เช่น ความสามารถในการแต่งเพลงและการเล่นเครื่องดนตรี ความสามารถในการคิดทำนองและเต้นได้อย่างพร้อมเพรียงสวยงาม เป็นต้น⁹ นอกเหนือจากนักเรียนและนักศึกษาแล้วยังมีครูและอาจารย์ที่ชื่นชอบเพลงป๊อบเกาหลี ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นแนวดนตรีที่มีจังหวะสนุกสนาน ฟังแล้วรู้สึกผ่อนคลาย¹⁰ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้สังเกตว่าคนส่วนใหญ่ที่ชอบเพลงป๊อบเกาหลีมักจะชอบเพลงป๊อบญี่ปุ่นควบคู่กันโดยมองว่ามีแนวเพลงที่คล้ายคลึงกันเพราะเป็นดนตรีที่มาจากทวีปเอเชีย อีกทั้งเป็นผู้ที่ติดตามวัฒนธรรมเอเชียโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาในฝรั่งเศสก่อนหน้านี้แล้ว จึงให้ความสนใจเพลงป๊อบจากประเทศเกาหลีใต้ที่ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในประเทศฝรั่งเศสไปด้วย¹¹ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดนตรีป๊อบจากทั้งสองประเทศได้รับอิทธิพลจากดนตรีป๊อบตะวันตกช่วงปลายทศวรรษ 90

⁸ Et puis les fans ne sont pas toutes des groupées hystériques “amoureuses” de leurs idoles... Beaucoup les aiment, pas seulement pour leurs physique mais aussi pour leurs musiques et leurs véritable talents.

⁹ Et je dis bien que ce sont des artistes parce qu'ils ont, pour la plupart un véritable talent et ils sont passionnés par ce qu'ils font. La plupart jouent d'un instrument de musique, écrivent leur paroles et font leur chorégraphie eux-mêmes.

¹⁰ C'est génial... Pendant une semaine consacrée au Japon et à la Corée, mes élèves égyptiens ont adoré ces groupes survitaminés aux clips très rythmés !!!

¹¹ Moi ça ne me dérange pas que l'Asie soit de plus en plus présent en Europe sous toute ses formes je trouve cela normal, j'écoute bien du russe et du japonais et ma foi ils font de la bonne musique.

ที่เน้นรูปแบบศิลปินกลุ่มชายหญิง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันดนตรีป๊อปญี่ปุ่นและดนตรีป๊อปเกาหลีมีความแตกต่างทางด้านแนวเพลงและลักษณะของศิลปินอยู่มาก นั่นคือ เพลงป๊อปญี่ปุ่นมีทำนองและจังหวะดนตรีที่สดใส มีทำนองประกอบารร้องที่ง่ายและไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นแนวดนตรีประเภทอาร์แอนด์บีร่วมสมัย (contemporary R&B) โซล (Soul) และ บัลลาด (Ballad) ศิลปินชายเน้นรูปร่างบอบบางเหมือนตัวเอกในการ์ตูนญี่ปุ่น ส่วนศิลปินหญิงมักมีบุคลิกเหมือนนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่สดใสและน่ารัก ขณะที่เพลงป๊อปเกาหลีเน้นที่ภาพลักษณ์ของศิลปิน ศิลปินชายควรมีรูปร่างที่สมส่วนดูแข็งแรง และศิลปินหญิงต้องมีรูปร่างที่สามารถดึงดูดเพศตรงข้ามได้ง่าย ศิลปินเหล่านี้ต้องมีความสามารถในด้านอื่นๆนอกเหนือจากการร้องและการเต้นคือ การแสดงละครเวที การเล่นเครื่องดนตรี การเล่นกีฬา การออกรายการวาไรตี้โชว์ต่างๆ เป็นต้น ในส่วนของเพลง เป็นแนวดนตรีที่ผสมผสานระหว่างอิเล็กทรอนิกส์ป๊อป (Electro pop) ป๊อปร็อก (Pop-rock) ฮิปฮอป (Hip hop) อาร์แอนด์บี (R&B) ฟังก์ (Funk) และดิสโก้ (Disco) เสริมด้วยทำนองที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความพร้อมเพรียง

สำหรับผู้ที่ค่อนข้างสนใจเพลงป๊อปเกาหลี มีจำนวนทั้งหมด 10 คน (13.5 %) ส่วนใหญ่เป็นเพศชายไม่ระบุอายุและใช้นามแฝง พวกเขาเปรียบเทียบเพลงป๊อปเกาหลีกับเพลงป๊อปตะวันตก คือ มองว่าเพลงป๊อปเกาหลีนั้นพอฟังได้เพราะมีความคล้ายคลึงกับเพลงป๊อปอเมริกัน¹² หรืออย่างน้อยก็เป็นแนวดนตรีที่มาแทนเพลงป๊อปอเมริกันซึ่งเป็นแนวเพลงที่คนฝรั่งเศสบางกลุ่มไม่ชอบหรือมองว่าล้าสมัย¹³ ขณะเดียวกันได้ให้เหตุผลว่าเนื้อร้องไม่ปรากฏคำหยาบหรือกล่าวถึงยาเสพติด และการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งต่างจากเพลงป๊อปฝรั่งเศส¹⁴

¹² C'est pas terrible ;) Mais le coréen en chanson sonne mieux que je ne l'aurais pensé à mes oreilles occidentalisées..

¹³ Ça devrait au minimum nous changer de toute ces "stars" américaines qu'on bouffe à longueur de journée (cf. le dernier taratata).

¹⁴ La K Pop ce n'est pas terrible mais ça nous change des Wesh Wesh primates "je nique tout le monde" ...

ในกรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่าประเทศเกาหลีใต้ต้องการที่จะเสริมสร้างภาพลักษณ์ทางสังคมของประเทศในเชิงบวกแก่ประชาคมโลก นอกจากนี้ มีบางส่วนที่มองว่าองค์ประกอบด้านการแต่งกายของศิลปินรวมถึงแนวดนตรีและการเต้นนั้นมีความเป็นมืออาชีพ น่ายกย่องและเหมาะสม¹⁵

ในกรณีของผู้ที่แสดงความเห็นเป็นกลาง มีจำนวนทั้งหมด 9 คน (12.2 %) ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุมากกว่า 25 ปีและใช้นามแฝง และมีความรู้ทางด้านดนตรีค่อนข้างดี เห็นได้จากที่พวกเขาสามารถชี้ให้เห็นวิวัฒนาการทางด้านดนตรีและอธิบายความเกี่ยวเนื่องกันของดนตรีแจ๊ส ฟังก์ และฮิพฮอปหรือแร็ปได้อย่างชัดเจน ในส่วนของเพลงป๊อปเกาหลี พวกเขาบอกว่าดนตรีทุกประเภทมีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ควรที่จะตัดสินดนตรีประเภทใดประเภทหนึ่งด้วยมุมมองในเชิงพาณิชย์ สิ่งที่สำคัญกว่าคือคุณภาพทางดนตรีและการสร้างสรรค์ผลงาน¹⁶ และการที่ประเทศเกาหลีใต้สามารถส่งออกเพลงป๊อปเกาหลีสู่ต่างประเทศได้นั้นเป็นเพราะการวางแผนและกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี¹⁷ นอกจากนี้ บางส่วนยังมองว่าเพลงป๊อปเกาหลีเป็นรูปแบบวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งมีทั้งด้านดีและไม่ดี และการได้รู้จักปรากฏการณ์นี้เป็นดังประตูสู่การเรียนรู้แง่มุมอื่นๆของประเทศเกาหลีได้ เช่น ประวัติศาสตร์ เป็นต้น¹⁸

¹⁵ (...) il faut tout de même reconnaître le professionnalisme de ces groupes, visible à travers leurs clips. Choix des vêtements et des accessoires, son particulièrement bien mixé, la compo à peu près intéressante (ou du moins un peu original pour de la danse).

¹⁶ Le débat commercial versus non commercial me fera toujours rire. Il y a de la très bonne musique dite commerciale et des daubes sans nom dans l'underground. Etre estampillé "non commercial" n'est pas un gage de qualité, bah non ça ne marche pas comme le label rouge avec les poulets.

¹⁷ Cela étant dit, qualifier systématiquement toute musique pop de daube sous prétexte qu'elle est violement commerciale, je trouve ça assez idiot. On peut produire industriellement la pop la plus dégoulinante de clichés à coup de millions de dollars et d'étude de marchés et toujours avoir du talent. C'est pas incompatible.

¹⁸ Alors, j'ai envie, OUI, on sait que c'est commercial, on sait qu'il y a plein de côté 'sombres' dans le milieu de la Kpop (chirurgie, suicide, accident

สำหรับผู้ที่มีปฏิกิริยาต่อเพลงป๊อปเกาหลีที่ค่อนข้างไปในเชิงลบ มีจำนวนทั้งหมด 6 คน (8.1 %) ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุระหว่าง 18 ถึง 25 ปี มีทั้งนักศึกษาและผู้ที่ไม่ระบุอาชีพ กลุ่มนี้มีรสนิยมทางดนตรีในแนวร็อกและฮิพฮอป หรือแนวดนตรีที่มีเครื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญ พวกเขาจัดให้เพลงป๊อปเกาหลีและเพลงป๊อปญี่ปุ่นอยู่ในประเภทเดียวกัน คือ เป็นงานดนตรีที่ค่อนข้างน่าสนใจและได้รับการส่งเสริมในเชิงพาณิชย์ คือ เน้นการขายเพื่อทำรายได้และกำไรสูงสุด อีกทั้ง เป็นแนวดนตรีที่ประยุกต์มาจากแนวเพลงป๊อปอเมริกันสมัยปลายทศวรรษที่ 90 โดยเฉพาะในเรื่องของแนวเพลงและภาพลักษณ์ของศิลปิน เพื่อให้เหมาะสมกับรสนิยมทางดนตรีป๊อปของชาวตะวันตก จนอาจทำให้เพลงป๊อปเกาหลีกลายเป็นแนวดนตรีที่ไม่มีคุณภาพและขาดเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม¹⁹ นอกจากนี้ บางส่วนชื่นชมการทำงานของศิลปินในการฝึกซ้อมท่าเต้น แต่การดัดแปลงหรือสังเคราะห์ทำนองเพลงและเสียงร้องของศิลปินมากเกินไป ทำให้เพลงขาดความไพเราะ²⁰

ในกลุ่มสุดท้าย หรือ กลุ่มคนที่ต่อต้านเพลงป๊อปเกาหลี พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 27 คน (36.5 %) ประกอบด้วยเพศชายที่อายุมากกว่า 25 ปี หรือวัยทำงาน, กลุ่มคนที่ไม่ระบุอายุและใช้นามแฝง กลุ่มนี้มีรสนิยมทางดนตรีในแนวแจ๊ส บลู และร็อกหรือแนวดนตรีที่มีเครื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญ

a répétition...) On est pas si naïfs non plus (...) Je pense qu'à travers la KPOP, une grande majorité de personnes vont être intéressé par la culture et l'histoire de ce pays.

¹⁹ (...) c'est l'uniformisation des musiques commercialisables. Bien que les musiques de la K-Pop ou J-pop soient écoutables et appréciables modérément, il faut regretter qu'elles n'offrent pas la richesse d'une culture qui vous est étrangère. Elles reprennent les critères des majors US en les adaptant à l'histoire musicale de la variété coréenne ou japonaise ou chinoise ou Bhoutanaise...

²⁰ Bon ça ne m'enlèvera pas l'idée que c'est un peu trop "propre", trop de sons électroniques et de voix modifiées à l'ordinateur à mon goût. Mais on ne peut nier que les chorégraphies sont très travaillées apparemment et qu'il y a du boulot derrière.

พวกเขามองว่าภาพยนตร์และงานศิลปะของเกาหลีมีคุณค่ากว่าดนตรี K-Pop²¹ เนื่องจากเพลงป๊อปเกาหลีเป็นผลงานทางดนตรีที่ขาดความคิดสร้างสรรค์และความแปลกใหม่²² มีรูปแบบการผลิตเบ็ดเสร็จตามแบบฉบับเพลงป๊อปตะวันตก คือ มีผู้แต่งเพลงและผู้ออกแบบทำเดินให้แก่ศิลปิน หน้าที่ของศิลปินคือทำตามแบบแผนที่วางไว้ การแสดงสดถูกจัดฉากไว้แล้วและไม่มีความแตกต่างจากวิดีโอเพลง (Music Video) ที่เผยแพร่ออกมาก่อนหน้านี้ ขณะเดียวกัน บางส่วนยังมองว่าแฟนคลับเป็นเหยื่อของกระแสวัฒนธรรมเกาหลีซึ่งมีลักษณะของลัทธิทุนนิยมสูง นั่นคือ ค่ายเพลงต่างๆของประเทศเกาหลีได้ใช้ภาพลักษณ์และความสามารถของศิลปินเป็นเครื่องมือในการกอบโกยเงินจากแฟนคลับ²³ รวมถึงมองว่าเกาหลีได้มีความพยายามกีดกันสินค้าจากต่างประเทศในขณะที่พยายามยึดเหนี่ยววัฒนธรรมเกาหลีสู่ประเทศอื่นๆ²⁴ นอกจากนี้ พวกเขายังมองว่าประเทศเกาหลีได้พยายามสร้างความคิดให้คนต่างชาติมองประเทศของตนในเชิงบวก ทั้งที่ในความจริงนั้นกลับตรงกันข้าม พวกเขามองว่าคนเกาหลีได้นั้นโหดร้ายโดยหยิบยกประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการนิยมบริโภคเนื้อสุนัขขึ้นมากล่าวถึง²⁵ ผู้เขียนยังพบอีกว่าบางความเห็นแสดงถึงแนวคิดแบบชาตินิยม นั่นคือ การเข้ามาของกระแสเพลงต่างชาติในฝรั่งเศสอาจเปรียบได้กับการล่าอาณานิคมในเชิงวัฒนธรรม รวมถึง อาจกระตุ้นให้เกิดการเหยียดสีผิวอีกด้วย²⁶

²¹ J'adore les films de Kim Ki-Duk, mais je ne pense pas me retrouver un jour à un concert de K-pop.

²² Pas de contestation, pas d'innovation, aucune performance, aucune musicalité. L'argent fait de l'argent et la foule attire la foule... des cinq continents!

²³ Le travail de la voix, de la danse, de la mise en scène ... ce sont des outils (...) Dire qu'un style de musique est génial et le défendre bec et ongle, c'est défendre des crapules qui se font du fric sur le dos des fans.

²⁴ Un peu comme la J-Pop qui vient jusqu'ici, le top du top du commercial du pays... Je me demande si y a des fans de Lorie en Asie.

²⁵ Et bien, ma chère, je vais peut-être te faire du mal, mais oui: ON MANGE DU CHIEN EN COREE! et ce n'est pas un crime..

²⁶ Encore une culture lointaine qu'on tente de nous imposer...(...) Après

ปฏิกิริยาต่างๆของผู้ให้ความเห็นทั้ง 74 คนต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีซึ่งมีเพศ อายุ และฐานะทางสังคมเป็นตัวกำหนดนั้น ผู้เขียนขออ้างถึงทฤษฎีชนชั้นทางสังคมกับรสนิยมทางวัฒนธรรมของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) และฟิลิป กูลองฌ (Philippe Coulangéon) นักทฤษฎีสังคมศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เพื่อให้ให้เห็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดรสนิยมทางดนตรีของคนฝรั่งเศส

บูร์ดิเยอมองว่า ในพื้นที่ทางสังคม นอกจากต้นทุนทางเศรษฐกิจ (รายได้หรือทรัพย์สินสมบัติ) จะเป็นเครื่องสร้างความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างผู้ครอบครองทุนหรือชนชั้นกรรมาชีพ (ชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง) กับผู้ใช้แรงงานที่เรียกว่าชนชั้นกรรมาชีพ (ชนชั้นล่าง) ตามหลักการของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) แล้ว ต้นทุนทางวัฒนธรรม (ความรู้ รสนิยม กิริยามารยาท) ต้นทุนทางสัญลักษณ์ (ฐานะทางสังคม หรือ เกียรติยศ) และ ต้นทุนทางสังคม (เส้นสายในอาชีพการงาน) ก็ถือเป็นตัวชี้วัดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมของแต่ละชนชั้นด้วย โดยต้นทุนเหล่านี้เป็นผลมาจาก “Habitus” หรือ ระบบของความโน้มเอียงต่างๆที่กำหนดทิศทางหรือขอบเขตการกระทำของบุคคลผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น แล้วประกอบสร้างเป็นโครงสร้างการรับรู้และประเมินคุณค่า ซึ่งเอื้อให้ปัจเจกมีศักยภาพที่จะครอบครองหรือบริโภคทรัพย์สินทางวัฒนธรรม เช่น ดนตรี ศิลปะ รวมถึงความสามารถในการสร้างความชอบธรรม และเครือข่ายทางสังคมเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตัวเองได้²⁷

la culture américaine d'après-guerre (2è G.M.), qui fut la moins pire et la plus proche de notre culture occidentale, est arrivée la culture africaine quelques années après la décolonisation de tous les pays d'Afrique puis impulsée par toutes ces années de mitterrandisme et de SOS-Racisme durant toutes les années 80 et 90.

²⁷ ชนิดา เสริมไพศาลสุข. (2548). บทความ “L' économie des biens symboliques” (เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์) ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ : บทแปลและบทวิเคราะห์ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย, น.113-114.

ชนชั้นสูงเป็นกลุ่มสังคมที่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางวัฒนธรรม ต้นทุนทางสังคม และต้นทุนทางสัญลักษณ์สูง กลุ่มคนในชนชั้นนี้ประกอบด้วย อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารระดับสูง เจ้าของกิจการร้านค้าและโรงงาน อุตสาหกรรม หรืออาชีพที่ต้องใช้ทักษะความรู้ระดับสูง เช่น แพทย์ วิศวกร หนายความ สถาปนิก เป็นต้น งานอดิเรกของพวกเขาเน้นความสุนทรีย์ ความหรูหราและความละเอียดลออ ดังนั้น แนวดนตรีที่เป็นรสนิยมของคนในชนชั้นนี้ คือ ดนตรีคลาสสิก นอกจากนี้ กลุ่มคนในชนชั้นนี้มองว่ารสนิยมของพวกเขาได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นรสนิยมที่ทำให้พวกเขาแตกต่างจากชนชั้นอื่นๆ พวกเขาจึงเพิกเฉยต่อวัฒนธรรมที่คนหมู่มากให้ความนิยมหรือกระแสวัฒนธรรมต่างๆ

ในส่วนของคนชั้นกลาง บุรดิเยอได้แบ่งชนชั้นกลางออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ชนชั้นกลางระดับปฏิบัติการ (*la petite bourgeoisie d'exécution*) และ ชนชั้นกลางใหม่ ชนชั้นกลางระดับปฏิบัติการมีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูงกว่าต้นทุนทางเศรษฐกิจ ส่วนมากจะเป็นพนักงานประจำ เจ้าของกิจการขนาดกลาง ช่างครูในโรงเรียน เป็นต้น ส่วนชนชั้นกลางใหม่เป็นชนชั้นที่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจและ ต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง แต่ขาดต้นทุนทางสังคม เช่น แอร์โฮสเตส มัคคุเทศก์ นักข่าว พยาบาล เป็นต้น คนสองกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะยกระดับฐานะทางสังคมของพวกเขาส่งขึ้น โดยการเลียนแบบรสนิยมทางวัฒนธรรมของชนชั้นสูง ทำให้รสนิยมทางดนตรีของชนชั้นนี้มีความคล้ายคลึงกับชนชั้นสูง คือ ดนตรีแจ๊ส

สำหรับชนชั้นล่าง เป็นชนชั้นที่เน้นวิถีชีวิตเรียบง่ายและไม่ปรารถนาจะเป็นเหมือนชนชั้นกลาง พวกเขาไม่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางวัฒนธรรม ต้นทุนทางสังคม และต้นทุนทางสัญลักษณ์ต่ำ กลุ่มคนจากชนชั้นนี้ได้แก่ กรรมกร และเกษตรกร ด้วยงานที่ต้องใช้แรงกายเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้พวกเขาให้ความสำคัญกับการกินอาหารที่ให้พลังงานสูงและชอบกิจกรรมที่เน้นความแข็งแรง ในส่วนของรสนิยมทางวัฒนธรรม พวกเขาชอบแนวดนตรีที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลายจากการทำงานหนักอย่างดนตรีดีส์ไก้และดนตรีป๊อป เป็นต้น²⁸

²⁸ Editions 00h00. (n.d.). Fiche 95: La Distinction, Pierre Bourdieu. Re-

ขณะที่บูร์ดิเยอมองว่าฐานะทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้รสนิยมทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชั้นมีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะนั้น กุลองฌกลับมองว่ารสนิยมทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชั้นมีความหลากหลาย อีกทั้งนอกเหนือจากฐานะทางสังคมแล้ว เพศและอายุยังมีผลต่อรสนิยมทางวัฒนธรรมอีกด้วย

ตามทัศนะของกุลองฌ แม้ว่าสถาบันการศึกษาซึ่งถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งยังคงมีบทบาทในการเสริมสร้างความแตกต่างทางชนชั้น แต่ในขณะเดียวกันการเกิดขึ้นของระบบการศึกษาชั้นสูงอย่าง Grandes écoles เช่น Paris Institute of Political Studies (Institut d'études politiques de Paris หรือ Sciences Po) ในปีค.ศ. 1871 และ National School of Administration (l'École nationale d'administration หรือ ENA) ในปีค.ศ. 1945 ก็ส่งผลให้รสนิยมของแต่ละชนชั้นมีความต่างน้อยลงและมีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากสถาบันเหล่านี้มีระบบการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาด้วยการสอบเข้าแข่งขัน ทำให้สมาชิกของแต่ละชนชั้นมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับสูงอย่างค่อนข้างเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ เราจึงสามารถพบเห็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่หลากหลายมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้²⁹ รวมถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทุกชนชั้นสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆนอกเหนือจากการเรียนรู้หรือซึมซับจากสภาพแวดล้อมของครอบครัว จากผลสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2008 พบว่า กลุ่มวัยทำงานเช่น ผู้บริหารและผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง รวมถึงนักเรียนและนักศึกษามักใช้อินเทอร์เน็ตในเวลากลางและในการหาข้อมูลต่างๆ (มากกว่า 5 ชั่วโมงต่อวัน) ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้ที่เกิดในสมัย

trieved August 10, 2012, from http://00h00.giantchair.com/html/ExtraitsPDF/27454100831100_1.PDF

²⁹ Molénat, X. (2012, March/April/May). Entretien avec Philippe Coulangeon - Les nouveaux clivages culturels. *Les grands dossiers des Sciences Humaines*, 26, 36-37.

สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สองมักจะใช้เวลาว่างไปกับการดูโทรทัศน์ (มากกว่า 4 ชั่วโมงต่อวัน)³⁰ ดังนั้น โอกาสที่กลุ่มคนรุ่นใหม่จะได้รับรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ จึงมีมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ กุลองฌยังได้อ้างถึงผลการสำรวจของกระทรวงวัฒนธรรมฝรั่งเศสเกี่ยวกับการแสดงออกทางวัฒนธรรมของประชากรในประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ.1973 ถึง ปี.ศ. 2008 รวมถึงสร้างตารางสรุปผลสำรวจดังกล่าวเพื่อชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของรสนิยมทางด้านดนตรีของแต่ละชนชั้นดังนี้

ตารางที่ 4 วิวัฒนาการของรสนิยมทางดนตรีตามหมวดหมู่อาชีพ³¹

	1973	1988	2008
ดนตรีคลาสสิก			
เกษตรกร	8 %	12 %	19 %
เจ้าของกิจการร้านค้าและ โรงงานอุตสาหกรรม	18 %	25 %	20 %
ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบ วิชาชีพชั้นสูง	51 %	57 %	40 %
เจ้าของกิจการขนาดกลาง	29 %	36 %	26 %
พนักงานประจำ	22 %	26 %	18 %
กรรมกร	14 %	16 %	16 %
ทั้งหมด	19 %	26 %	22 %

³⁰ Molénat, X. (2010, March 3). *Pratiques culturelles, le choc numérique*. Retrieved July 1, 2011, from http://www.scienceshumaines.com/pratiques-culturelles-le-choc-numerique_fr_25016.html

³¹ École Normale Supérieure de Lyon et Sciences Humaines. (2010). *Les transformations des goûts musicaux*. Retrieved September 5, 2012, from http://socio.ens-lyon.fr/nousrejoindre/enslsh_sociologie_dossiers_2010_01_musique_sujet.pdf

กระแสเพลงบ็อบเกาหลีในประเทศฝรั่งเศสและความเห็นของคนฝรั่งเศสในเว็บไซต์ Rue 89

	1973	1988	2008
ดนตรีบ็อบ			
เกษตรกร	35 %	44 %	84 %
เจ้าของกิจการร้านค้าและ โรงงานอุตสาหกรรม	41 %	44 %	67 %
ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบ วิชาชีพชั้นสูง	23 %	34 %	59 %
เจ้าของกิจการขนาดกลาง	38 %	44 %	65 %
พนักงานประจำ	44 %	55 %	70 %
กรรมกร	36 %	53 %	66 %
ทั้งหมด	37 %	49 %	66 %
ดนตรีแจ๊ส			
เกษตรกร	2 %	3 %	3 %
เจ้าของกิจการร้านค้าและ โรงงานอุตสาหกรรม	3 %	15 %	21 %
ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบ วิชาชีพชั้นสูง	13 %	28 %	32 %
เจ้าของกิจการขนาดกลาง	18 %	25 %	22 %
พนักงานประจำ	7 %	13 %	14 %
กรรมกร	6 %	10 %	12 %
ทั้งหมด	7 %	15 %	17 %
ดนตรีบ็อบร็อก			
เกษตรกร	1 %	10 %	9 %
เจ้าของกิจการร้านค้าและ โรงงานอุตสาหกรรม	6 %	16 %	32 %
ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบ วิชาชีพชั้นสูง	9 %	25 %	45 %

	1973	1988	2008
เจ้าของกิจการขนาดกลาง	11 %	26 %	44 %
พนักงานประจำ	15 %	24 %	25 %
กรรมกร	10 %	25 %	29 %
ทั้งหมด	9 %	23 %	33 %

จากตาราง เราสามารถเห็นการกระจายตัวของวัฒนธรรมจากชนชั้นหนึ่งสู่อีกชนชั้นหนึ่ง และจากฐานสู่ฐานซึ่งส่งผลให้รสนิยมทางดนตรีของแต่ละชนชั้นมีความหลากหลาย โดยเจ้าของกิจการร้านค้าและโรงงานอุตสาหกรรม ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงมีแนวโน้มฟังเพลงคลาสสิกน้อยลงและเริ่มฟังเพลงแจ๊ส เพลงป๊อปและเพลงป๊อปรีดมากขึ้น เช่นเดียวกับเจ้าของกิจการขนาดกลาง การฟังเพลงแจ๊สและเพลงคลาสสิกของพวกเขามีแนวโน้มลดลง ขณะที่ความถี่ของการฟังเพลงป๊อปและเพลงป๊อปรีดมีมากขึ้น ในส่วนของพนักงานประจำ พวกเขามีแนวโน้มฟังเพลงแจ๊สในระดับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ขณะเดียวกันก็ฟังเพลงคลาสสิกน้อยลงและฟังเพลงป๊อปและเพลงป๊อปรีดมากขึ้น ในส่วนของชนชั้นล่าง แม้ว่าทั้งกรรมกรและเกษตรกรยังคงนิยมฟังเพลงป๊อปมากที่สุด แต่แนวโน้มในการฟังเพลงคลาสสิก เพลงแจ๊สและเพลงป๊อปรีดของคนกลุ่มนี้กลับแตกต่างกัน ขณะที่การฟังเพลงแจ๊สของชาวเกษตรกรอยู่ในอัตราคงที่ รวมถึงฟังเพลงคลาสสิกมากขึ้นแต่ฟังเพลงป๊อปรีดลดลงนั้น ชาวกรรมกรกลับมีอัตราการฟังเพลงคลาสสิกที่คงที่แต่ฟังเพลงแจ๊สกับเพลงป๊อปรีดมากขึ้น กรณีนี้ กุลองมองว่ามีปัจจัยเรื่องเพศมาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งโดยปกติผู้หญิงทั่วไปจะไม่ชอบฟังเพลงที่มีดนตรีร็อคเข้ามาผสมผสาน³²

อย่างไรก็ตาม กุลองมองว่าถึงแม้รสนิยมทางวัฒนธรรมของชนชั้นต่างๆ มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ความแตกต่างทางชนชั้นก็ยังคงอยู่ เพราะชนชั้นสูงมีปัจจัยทางด้านต้นทุนทางเศรษฐกิจ ต้นทุนทางวัฒนธรรม ต้นทุนทาง

³² Coulangen, P. (2004). Classes sociales, pratiques culturelles et styles de vie : le modèle de la distinction est-il (vraiment) obsolète ? *Sociologie et sociétés*, 36(1), 59-85.

สังคม และต้นทุนทางสัญลักษณ์ในการรักษารูปร่างทางสังคมของพวกเขาและขณะเดียวกันก็ใช้ต้นทุนเหล่านี้ในการเข้าถึงวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีคุณค่าน้อยกว่าเพื่อความพึงพอใจ³³

จากทฤษฎีสถิตนิยมทางวัฒนธรรมกับชนชั้นทางสังคมข้างต้น เมื่อมองกลับมาที่ปฏิกิริยาของผู้ให้ความเห็นทั้ง 74 คนตอบบทความ “วันที่กระแสเพลงป๊อปเกาหลีบุกปารีส” ในเว็บไซต์ Rue 89 ความแตกต่างของรสนิยมทางดนตรีของคนฝรั่งเศสไม่ได้มาจากความแตกต่างทางฐานะทางสังคมอย่างเดียว แต่รวมถึง ความแตกต่างของอายุและเพศด้วย โดยกลุ่มคนที่ต่อต้านส่วนใหญ่ มักเป็นเพศชายที่ชอบดนตรีร็อกและเป็นกลุ่มคนที่ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเช่น อายุ และอาชีพ กรณีนี้ ผู้เขียนพบว่าการใช้ภาษาของพวกเขาในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ บ่งบอกถึงการมีระดับการศึกษาและวุฒิภาวะสูง รวมถึงฐานะทางสังคมที่ดี ซึ่งโดยปกติกลุ่มคนเหล่านี้มักจะมีปัญหาในการใช้สื่อรูปแบบใหม่อย่างอินเทอร์เน็ตและระแวงระวังในการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวสู่สาธารณะ กลุ่มคนต่อต้านเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นกลุ่มคนรุ่นเก่าของชนชั้นสูงที่ยังคงปฏิเสธวัฒนธรรมป๊อป ขณะที่กลุ่มคนสนใจเพลงป๊อปเกาหลีอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นหญิงเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเรียนและนักศึกษา และมีบางส่วนอยู่ในชนชั้นสูงและชนชั้นกลางเช่น ผู้บริหาร อาจารย์ในมหาวิทยาลัย วิศวกร ครูในโรงเรียน และนักวิจัย เป็นต้น โดยส่วนใหญ่น่าจะเป็นกลุ่มคนที่คุ้นเคยกับการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เนื่องจากการเข้าถึงแนวเพลง K-Pop ในฝรั่งเศส นั้น โดยทั่วไปใช้ทางอินเทอร์เน็ต

โดยสรุป กระแสป๊อปเกาหลียังคงได้รับการส่งเสริมในยุโรปอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเทศฝรั่งเศสเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ทั้งในรูปแบบของการจัดคอนเสิร์ต งานเทศกาล และการจัดแสดงสินค้า เป็นต้น ความสำเร็จที่ก้าวกระโดดของปรากฏการณ์นี้ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ วิจัยและโทรทัศน์ฝรั่งเศสให้ความสนใจอย่างมาก และเป็นเหตุให้กลุ่มคนทั่วไปโดยเฉพาะผู้เล่นอินเทอร์เน็ตตั้งกระทู้

³³ Molénat, X. (2010, July). Les nouvelles harmonies du goût musical. *Sciences Humaines*, 217, 16.

สนทนาถึงประเด็นนี้อย่างกว้างขวาง ยกตัวอย่างเว็บไซต์ Rue 89 ซึ่งลงบทความนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของเพลงป๊อปเกาหลีในฝรั่งเศส รวมถึงรายงานสถานการณ์บริเวณคอนเสิร์ต “SM Town Live in Paris” ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกของเว็บไซต์แสดงความคิดเห็นต่างๆต่อเพลงป๊อปเกาหลีทั้งเชิงบวก เชิงลบและเป็นกลาง เป็นต้น โดยความเห็นต่างๆเหล่านี้เมื่อมองผ่านจากทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของชนชั้นและรสนิยมทางวัฒนธรรมของปีแยร์ บูร์ดีเยอ (Pierre Bourdieu) การเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธเพลงป๊อปเกาหลีส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจาก “habitus” หรือ สิ่งที่กำหนดความคิดและรสนิยมของเราผ่านการอบรมเลี้ยงดู การศึกษาและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ผู้ที่ต่อต้านมองว่าดนตรี K-Pop มีความคล้ายคลึงกับดนตรีป๊อปฝรั่งเศส (Hélène หรือ Alizée) ซึ่งเป็นงานดนตรีที่ไม่มีคุณภาพและไม่แสดงถึงความสุนทรีย์อย่างดนตรีคลาสสิก หรือ ดนตรีแจ๊ส ขณะที่ผู้ที่ชื่นชอบมองว่านี่คือรสนิยมทางดนตรีของพวกเขา พวกเขา มีสิทธิ์ที่จะปกป้องและเรียกร้องการยอมรับจากคนในสังคมเกี่ยวกับรสนิยมทางดนตรีที่แตกต่าง เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อเรามองจากมุมมองของนักคิดอีกท่านหนึ่งคือ ฟิลิป กูลองฌ (Philippe Coulangéon) เพศและอายุก็มีส่วนกำหนดรสนิยม วัฒนธรรมของกลุ่มคนหรือปัจเจกเช่นกัน โดยจากงานวิจัยนี้พบว่าชายวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุมักจะต่อต้านเพลงป๊อปเกาหลี ในขณะที่นักเรียนและนักศึกษาเพศหญิงมักจะสนใจเพลงป๊อปเกาหลี

คนกลุ่มแรก หรือ ชายวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ พยายามเปรียบเทียบปรากฏการณ์ทางดนตรี K-Pop กับ ดนตรีแจ๊ส ดนตรีฟังก์ และดนตรีแร็ปที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ขณะเดียวกัน พวกเขากลับมองว่าภาพยนตร์และงานศิลปะของเกาหลีน่ายกย่องกว่า ซึ่งแสดงถึงความขัดแย้งของรูปแบบวัฒนธรรมสมัยเก่าและวัฒนธรรมสมัยใหม่ นอกจากนี้ พวกเขาเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกันโดยมองว่าลักษณะดนตรีของ K-Pop มีความคล้ายคลึงกับเพลงป๊อปอเมริกันและแฝงถึงการครอบงำทางด้านวัฒนธรรมอเมริกัน พวกเขามักวิจารณ์ดนตรี K-Pop ว่าเป็นดนตรีเชิงพาณิชย์ในรูปแบบอเมริกัน และลักษณะของศิลปินได้รับอิทธิพลจากกลุ่มศิลปินชายตะวันตกใน

ปลายทศวรรษที่ 90

ในส่วนของกลุ่มที่สอง คือ นักเรียนและนักศึกษาหญิง พวกเขาพยายามปกป้องรสนิยมทางดนตรีของพวกเขาและพยายามพัฒนาเครือข่ายผู้ที่ชื่นชอบหรือสนใจเพลงป๊อปเกาหลีผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต พวกเขาเรียกร้องการยอมรับในรสนิยมทางดนตรีที่แตกต่างและในการเป็นผู้ที่ทำให้ดนตรีป๊อปเกาหลีเป็นที่รู้จักของคนฝรั่งเศส นอกจากนี้ พวกเขาเห็นต่างในเรื่องของดนตรีเชิงพาณิชย์ที่ว่าดนตรีทุกประเภทมีลักษณะเชิงพาณิชย์ และความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ของปรากฏการณ์เพลงเกาหลีนั้นแสดงถึงความเป็นมืออาชีพของศิลปินและเป็นผลจากการตอบรับของผู้ฟังโดยส่วนใหญ่

นอกจากนี้ กลุ่มคนบางกลุ่ม เช่น ผู้บริหาร วิศวกร ครูอาจารย์ และนักวิจัย ก็ยังให้ความสนใจดนตรี K-Pop ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่า ดนตรี K-Pop กลายเป็นดนตรีของกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษา โดยอาจมีสิ่งแวดล้อมรอบข้างเป็นปัจจัยที่ทำให้พวกเขาไม่รู้จักดนตรีแนวอื่นๆ เช่น ดนตรีแจ๊ส ดนตรีฮิปฮอป และ ดนตรีร็อก เป็นต้น

อินเทอร์เน็ตอาจมีส่วนเสริมให้ผู้คนชอบหรือไม่ชอบเพลงป๊อปเกาหลีอีกด้วย โดยกลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มคนสมัยใหม่มักใช้อินเทอร์เน็ตเป็นทางเลือกในการเปิดรับข่าวสารใหม่ๆ ขณะที่ผู้สูงอายุมักไม่ชำนาญการทางเทคโนโลยีและเคยชินกับการดูโทรทัศน์เพื่อรับข่าวสาร ทำให้โอกาสในการรับรู้เรื่องราวจากต่างประเทศและการเปิดรับวัฒนธรรมใหม่นี้น้อยกว่ากลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มคนสมัยใหม่ รสนิยมทางวัฒนธรรมจึงไม่ได้เป็นเรื่องของชนชั้นและฐานะทางสังคมเท่านั้น

จากความเห็นอันหลากหลายของคนฝรั่งเศสที่มีต่อกระแสเพลงป๊อปเกาหลีที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้เห็นความน่าสนใจและน่าติดตามว่าในอนาคตกระแสเพลงป๊อปเกาหลีในประเทศฝรั่งเศสจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด จะมีแนวโน้มเป็นกระแสนดนตรีระยะสั้น แบบปรากฏการณ์ศิลปินกลุ่มชายในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 หรืออาจกลายเป็นวัฒนธรรมหลักอย่างปรากฏการณ์ดนตรีฮิปฮอปหรือดนตรีแร็ป ที่ได้รับความนิยมนานถึง 30 ปี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข. (2548). บทความ “L’ economie des biens symboliques” (เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์) ของปีแยร์ บูร์ดิเยอ : บทแปลและบทวิเคราะห์ในทัศนะทางสังคมวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย.

ภาษาอังกฤษ

AsianPopcorn. (2011, June 10). *Popular French Newspaper ‘Le Monde’ and ‘Le Figaro’ Reports on SMTOWN*. Retrieved November 6, 2012, from http://www.asianpopcorn.com/default.asp?display=Popular_French_Newspaper_Le_Monde_and_Le_Figaro_Reports_on_SMTOWN-96617

ภาษาฝรั่งเศส

BoA-Japon. (2009, January 10). “Le MONDE”. Retrieved July 30, 2012, from <http://boa-japon.skyrock.com/2240898367-Le-MONDE.html>

Coulangeon, P. (2004). Classes sociales, pratiques culturelles et styles de vie : le modèle de la distinction est-il (vraiment) obsolète ? *Sociologie et sociétés*, 36(1), 59-85.

École Normale Supérieure de Lyon et Sciences Humaines. (2010). *Les transformations des goûts musicaux*. Retrieved September 5, 2012, from http://socio.ens-lyon.fr/nousrejoindre/enslsh_sociologie_dossiers_2010_01_musique_sujet.pdf

Editions 00h00. (n.d.). *Fiche 95: La Distinction, Pierre Bourdieu*. Retrieved August 10, 2012, from http://00h00.giantchair.com/html/ExtraitsPDF/27454100831100_1.PDF

- Falletti, S. (2011, June 10). *La vague coréenne déferle sur le Zénith*. Retrieved June 23, 2011, from <http://www.lefigaro.fr/musique/2011/06/09/03006-20110609ARTFIG00465-la-vague-coreenne-deferle-sur-le-zenith.php>
- Falletti, S. (2011, August). K-pop : la vague coréenne à l'assaut du monde. *Le Point*, 2081, 46-48.
- John, E., & La Phung, D. (2011, June 12). *K-Pop : le jour où la fièvre de la pop coréenne a gagné Paris*. Retrieved June 23, 2011, from <http://www.rue89.com/2011/06/12/k-pop-le-jour-ou-la-fievre-de-la-pop-coreenne-a-gagne-paris-208969?page=0#commentaires>
- Krief, R. (2012, November 7). *Photos du journal le Parisien*. Retrieved November 7, 2012, from <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=464916626892473&set=a.372190166165120.115873.337749429609194&type=1&theater>
- Molénat, X. (2010, March 3). *Pratiques culturelles, le choc numérique*. Retrieved July 1, 2011, from http://www.scienceshumaines.com/pratiques-culturelles-le-choc-numerique_fr_25016.html
- Molénat, X. (2010, July). Les nouvelles harmonies du goût musical. *Sciences Humaines*, 217, 16.
- Molénat, X. (2012, March/April/May). Entretien avec Philippe Coulangeon - Les nouveaux clivages culturels. *Les grands dossiers des Sciences Humaines*, 26, 36-37.
- Pedroletti, B. (2001, November 30). *La K-pop envahit l'Asie*. Retrieved July 30, 2012, from http://www.lemonde.fr/cgi-bin/ACHATS/acheter.cgi?offre=ARCHIVES&type_item=ART_ARCH_30J&objet_id=730283&xtmc=k_pop&xtcr=60
- Rue 89. (n.d.). *Qui-sommes-nous ?* Retrieved February 17, 2012, from <http://www.rue89.com/qui-sommes-nous>

สุสานเป็นมรดกวัฒนธรรมสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของทุกชนชาติ เป็น
พยานแห่งกาลเวลา เป็นคลังเก็บประวัติศาสตร์และความทรงจำของ
มนุษยชาติ

ABSTRACT

Parisian cemeteries : history and regulation

Chotiros Kovithvattanaphong

For almost a thousand years in Paris, common dead people were buried either in ossuaries, in catacombs, or in churchyard or graveyards. Royal family members, the noble, and Church most distinguished dignitaries were entombed inside the church, either in or on the walls, under the pavement, in a chapel, or in the crypt. The stench accumulated during such a long period became critical. It indeed affected the air and the quality of life in the capital. The health hazard eventually compelled the municipality to re-examine the cemetery system in Paris and consequently in 1785 the municipality ordered all the remains of the dead to be removed from the capital precincts.

From 1801 on no burials were allowed in the capital and so was any funeral rite; with the exception of three cemeteries *intra-muros* which were the *Cimetière Montparnasse*, the *Cimetière de Montmartre* and the *Cimetière du Père-Lachaise*. These three cemeteries had been registered as important historical sites and as such, everything inside was preserved as part of Paris history.

- The Catacombs - dating back to the Roman period - were extended in long galleries deep under Paris in order to bury all the removed remains and to accommodate new ones. Such practice continued till mid 19th century. Meanwhile new cemeteries were created on surrounding hills of the capital in the North, South, East and West. They would, from that time onward, be the main cemeteries open to all religious denominations for the citizens of Paris.

There are 20 cemeteries in Paris, 14 are *intra-muros* and 6 *extra-muros*. These are directly under the administration of the City of Paris. Among the *intra-muros* cemeteries, the *Cimetière du Père-Lachaise* is the largest with 440 000 square metres. Its architecture and history makes

it the best-known of cemeteries and one of the most visited in the world, since 19th century to this day.

A brief history of this particular cemetery is given to provide some answers to why the *Cimetière du Père-Lachaise* still is one of the most important necropolis in the world even inspite the fact that there are many other larger cemeteries created after its model in other European countries, such as Austria or Germany, as well as in the United States.

Alexandre-Théodore Brongniart, 1739-1813, was appointed by Napoleon I to design the *Cimetière du Père-Lachaise* in 1804. Combining strict regular layout of a French garden and naturalistic features of an English garden, the architect wanted to creat a place of memory, austerity and meditation but also a place of relaxation, a place of cultural or artistic appreciation and a place of peaceful stroll for the people of Paris.

His idea of a cemetery marked the turning point in the history of architecture. Cemetery henceforth would be a green space landscaped to reduce grief and to enhance courage, where Nature would, in her very best way, nurture and comfort the living through the hardship in life, through a less painful acceptance of death and eventually to accompany people, when their time comes, to their resting place.

All cemeteries would, sooner or later, face the problem of availability for future burials; general regulations was set in order to provide the appropriate funeral services, the preservation of funeral art and architecture, and the maintenance of cemeteries as important historical sites.

However, cremation is best favoured and special plots of land within cemeteries are arranged as *garden of memory* to receive cremated ashes. Now-a-days, more Parisians adopt the cremation.

ระบบสุสานของกรุงปารีส - ตัวอย่างสวนสุสานแปร์ลาแซ็ส

โชติรส โกวิทวัฒนพงศ์

สุสานเป็นมรดกวัฒนธรรมสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของทุกชนชาติ เป็นพยานแห่งกาลเวลา เป็นคลังเก็บประวัติศาสตร์และความทรงจำของมนุษยชาติ จนถึงศตวรรษที่สิบแปด กรุงปารีสมีสุสานใหญ่กลางเมืองชื่อว่า *ซิมตีแยร์ เดอซันอช็องส์* (Cimetière des Innocents) ตั้งอยู่ในเขต 1 ของปารีส เป็นสุสานที่ใช้ติดต่อกันมาเกือบสิบศตวรรษ ทำให้เขต 1 ที่เคยเป็นศูนย์การเมืองและการปกครอง ศูนย์ธุรกิจและการค้า กลายเป็นที่สังสมเชื้อโรค กลิ่นอับ กลิ่นเหม็น เกิดมลภาวะที่ไม่เอื้อต่อสุขอนามัยของประชาชน ชาวปารีสได้รวมกันประท้วงหลายครั้งเพื่อเรียกร้องคุณภาพอากาศ คุณภาพชีวิตที่ถูกสุขลักษณะกว่า ความกังวลเกี่ยวกับสุขอนามัยเป็นผลมาจากกระบวนการคิดการวินิจฉัยสรรพความรู้ที่วิวัฒน์ขึ้นในศตวรรษที่สิบแปดที่ยุโรปเรียกว่าเป็นยุคแห่งแสงสว่าง พวกเขาเริ่มตระหนักถึงความบกพร่องในวิถีการครองชีวิต และต้องการเปลี่ยนสังคมในทุกๆ ด้านรวมถึงการปฏิรูปผังเมือง ปูพื้นฐานการพัฒนาสถาปัตยกรรมของเมืองและนำอุดมการณ์ใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาสังคม ฝรั่งเศสกลายเป็นผู้นำในการปฏิรูปเกือบทุกด้าน เป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการสำหรับประเทศอื่นๆ ในยุโรป

ในที่สุดรัฐบาลได้สั่งปิดสุสาน *ซิมตีแยร์ เดอซันอช็องส์* ตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายนปี 1785 และสั่งให้ขนย้ายโครงกระดูกทั้งหมดที่ฝังที่นั่นออกจากสุสาน ทางการเริ่มจัดสรรพื้นที่โพรงลึกใต้ดินสำหรับเก็บโครงกระดูกของชาวปารีส (เรียกสุสานใต้ดินแบบนี้ว่า *กะตะกัมบส์* - les catacombes) โพรงลึกใต้ดินที่มีอยู่ใต้พื้นกรุงปารีสนั้น เดิมเคยเป็นแหล่งสกัดหินสำหรับใช้ในการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนและถนนหนทาง เริ่มจากโพรงหินใต้ดินที่ *ดัมบัสซัวร์*

(Tombe-Issoire) แล้วขุดสร้างเป็นห้องเป็นแกเลอรีเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายเป็นเมืองสุสานใต้พื้นกรุงปารีส¹

การขนย้ายโครงกระดูกจากซิมตีแยร์เดซีโนซ็องส์ไปยังสุสานใต้ดินทำติดต่อกันในระหว่างปี 1786-1788 หลังจากนั้นก็ยังใช้เป็นที่รองรับโครงกระดูกของชาวปารีสผู้เสียชีวิตในยุคต่อๆ มา หรือเก็บโครงกระดูกที่ขนย้ายออกจากสุสานอื่นๆ อย่างต่อเนื่องมาจนถึงกลางศตวรรษที่สิบเก้า อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนย้ายโครงกระดูกออกจากสุสานเก่าๆ ในปารีสนั้น ได้ยกเว้นสุสานสามแห่ง คือสุสานซิมตีแยร์ เดอ มงต์มาร์เตรอส (Cimetière de Montmartre), ซิมตีแยร์ มงต์ปาร์นาส (Cimetière Montparnasse) และ ซิมตีแยร์ ดู แปร์ลาแซส (Cimetière du Père Lachaise) ทั้งนี้เพราะสุสานทั้งสามแห่งนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นอนุสรณ์สถานที่เป็นแบบสถาปัตยกรรมสุสานที่น่าสนใจ และโดยเฉพาะเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงปารีส เพราะเคยเป็นสนามรบในเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต เช่นเมื่อมีรัฐประหารหรือเมื่อมีกองทหารต่างชาติเข้ามาจู่โจมกรุงปารีส เนื่องจากสุสานทั้งสามตั้งบนเนินสูงจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์สำหรับการตั้งรับศัตรู ทั้งศัตรูจากภายนอกประเทศหรือศัตรูจากความแตกแยกทางการเมืองการปกครองภายในเมืองหลวงเอง ในสุสานสามแห่งนั้นจึงมีอนุสาวรีย์เป็นอนุสรณ์สำหรับผู้เสียชีวิตไปในการรบแต่ละครั้ง ฝรั่งเศสให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์

¹ สุสานใต้ดินที่จัดสร้างขึ้น ได้กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของชาวเมืองและชาวยุโรป และตั้งแต่ปี 1787 เจ้านาย ขนชั้นสูงรวมทั้งกษัตริย์ ได้เข้าไปเดินชมสุสานใต้ดินด้วยความสนใจยิ่ง จนถึงปัจจุบันก็ยังมียานักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกเดินทางไปชมสุสานใต้ดินที่กรุงปารีสอย่างไม่ขาดสาย เป็นหนึ่งในสถานที่ยอดนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว เหมือนการลงไปศึกษาประวัติกรุงปารีสจากอีกมุมมองหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสำรวจสถานะความเป็นมนุษย์ ไปดูให้ตระหนักถึงจุดจบของทุกชีวิต ทั้งยังได้รู้ได้เห็นสัญลักษณ์และศิลปะที่เกี่ยวกับความตายเป็นต้น สถิติระบุว่าในปัจจุบันมีโครงกระดูกรวมอยู่ในสุสานใต้ดินเป็นจำนวนถึงหกล้านราย การเข้าชมสุสานใต้ดินของปารีสนั้นต้องไปที่ถนนในเขต 14 ตามที่อยู่นี้ Catacombes de Paris, 1 Avenue du Colonel Henri Rol-Tanguy, 75014 Paris. อยู่ใกล้สถานีรถไฟใต้ดิน Denfert-Rochereau ผู้สนใจเปิดดูข้อมูลเกี่ยวกับสุสานใต้ดินได้ที่ www.catacombes-de-paris.fr

ของเมืองหลวงและของประเทศ และต้องการอนุรักษ์ความทรงจำในอดีตให้ปรากฏแก่อนุชนรุ่นหลัง ให้เป็นทั้งสิ่งเตือนใจและบทเรียนจากเหตุการณ์ในอดีตสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต เช่นนี้จึงทำให้ไม่มีการขุดย้ายโครงกระดูกออกจากสุสานทั้งสาม และสุสานทั้งสามยังคงใช้เป็นที่พักศพของชาวปารีสต่อมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีกฎบัญญัติต่างๆคอยควบคุมการใช้สุสานอย่างละเอียด เนื่องจากพื้นที่สำหรับรองรับศพใหม่ๆเหลือน้อยลงๆ ส่วนการขุดย้ายโครงกระดูกผู้ตายสิ้นสุดลงในปลายศตวรรษที่ 19 และนโยบายการขุดย้ายโครงกระดูกออกไปจากเมืองหลวงถูกยกเลิกไป เทศบาลนครปารีสเปลี่ยนไปพัฒนาระบบบริหารจัดการสุสานและการฃาปนกิจ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ขาดแคลนสำหรับการฝังศพ

ต่อมาในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ปี 1801 ฝรั่งเศสออกกฎหมายประกาศห้ามการฝังศพภายในตัวเมืองปารีส ไม่ว่าที่ใดทั้งสิ้นแม้ภายในบริเวณวัดหรือใต้พื้นวัด (ยกเว้นในสุสานสามแห่งดังกล่าว) ให้ยกเลิกประเพณีฃาปนกิจตลอดจนการฝังหรือการเผาศพที่เคยปฏิบัติกันมาภายในตัวเมืองตลอดระยะเวลาพันกว่าปีที่ผ่านมา ให้ยกเลิกการสร้างสุสานล้อมรอบวัด และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้ ทางเทศบาลนครปารีสเริ่มจัดสรรพื้นที่สำหรับสุสานโดยเลือกพื้นที่บนเนินเขาสี่ทิศที่โอบล้อมกรุงปารีส และพื้นที่นอกกำแพงเมืองด้วย สำหรับหัวเมืองและชุมชนหรือหมู่บ้านอื่นๆ หากไม่มีเนินเขา ให้ใช้พื้นที่นอกเมืองบนเส้นทางเข้าสู่ตัวเมือง ตั้งแต่ยุคนั้นเป็นต้นมาในฝรั่งเศส สุสานเป็นจุดเริ่มต้นบอกปริมาณพลของชุมชนหรือของเมือง เพราะฉะนั้นเมื่อขุดรถออกไปต่างจังหวัด หากเห็นสุสานก็หมายความว่าถึงเมืองหนึ่งแล้ว

ในที่สุด ปารีสมีสุสานเพื่อประชาชนชาวเมืองยี่สิบแห่งที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของเทศบาล สุสานที่อยู่ภายในกำแพงเมืองมีสิบสี่แห่งในสี่มุมของปริมณฑลกรุงปารีส และสุสานที่อยู่นอกกำแพงอีกหกแห่ง² สุสานเกือบ

² สุสานภายในกำแพงเมืองปารีส (intra-muros) ทั้งหมด 14 แห่ง และ ที่อยู่นอกกำแพงเมือง (extra-muros) 6 แห่ง

สุสานภายในกำแพงเมืองคือ

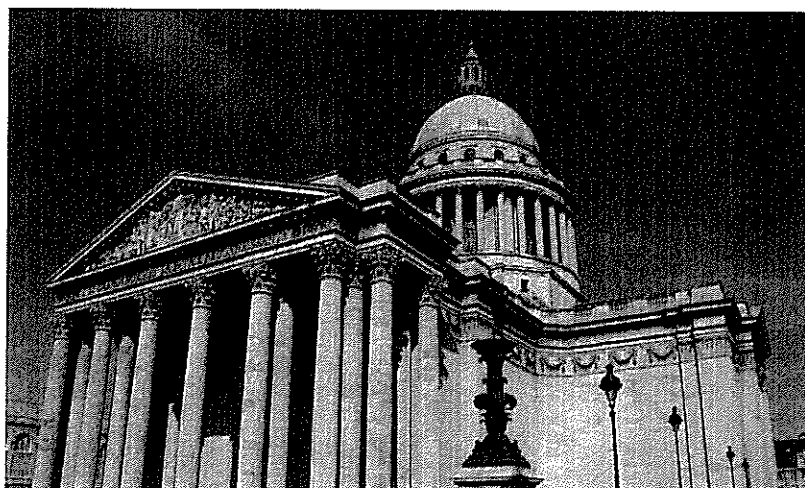
1) cimetière de Bercy ในเขต12

ทั้งหมดเปิดบริการตั้งแต่ต้นศตวรรษที่สิบเก้า อันเป็นยุคที่ปารีสพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการสาธารณสุขอย่างจริงจังที่เป็นแบบอย่างการพัฒนาประเทศในยุโรปทั้งทวีป ฝรั่งเศสเป็นบ่ออ้างอิงของทุกประเทศในยุโรปในเกือบทุกแขนง

นอกจากสุสานดังกล่าว ปารีสยังมีอนุสรณ์สถานสำคัญๆ อื่นๆ ที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์พิเศษสุดของประเทศ เช่น บ็องเต-อง (Panthéon คำนี้มาจากภาษากรีกที่แปลว่า “เทพเจ้าทุกองค์”) พระเจ้าหลุยส์ที่สิบห้าได้ให้ทรงสร้างขึ้นตามคำบนบานไว้ในปี 1744 ว่าหากพระองค์หายประชวรจากโรค จะให้สร้างอาคารที่ยิ่งใหญ่และเหมาะสมอุทิศแด่นักบุญผู้อุปถัมภ์ของกรุงปารีส (คือนักบุญสตรีแซ็งเตอะ เจินวีแอ็ฟ - sainte Geneviève มีชีวิตรอยู่ในระหว่างปี 422-502) พระองค์ทรงหายประชวรและในปี 1757 การก่อสร้างเริ่มขึ้น บ็องเต-องจึงเริ่มมาจากการเก็บ ในที่สุดการใช้อาคารนี้สอดคล้องกับความตั้งใจดั้งเดิม

-
- 2) cimetière du Montparnasse (หรือ cimetière du sud, 1824) ในเขต 14
 - 3) cimetière de Vaugirard และ 4) cimetière de Grenelle ในเขต 15
 - 5) cimetière de Passy และ 6) cimetière d'Auteuil ในเขต 16
 - 7) cimetière des Batignolles ในเขต 17
 - 8) cimetière du Calvaire 9) cimetière de Montmartre (หรือ cimetière du nord, 1825) และ
 - 10) cimetière de Saint Vincent ทั้งสามแห่งอยู่ในเขต 18
 - 11) cimetière de la Villette เขต 19
 - 12) cimetière du Père-Lachaise (หรือ cimetière de l'est) กับ 13) cimetière de Belleville และ
 - 14) cimetière de Charonne ทั้งสามแห่งอยู่ในเขต 20
- สุสานปารีสที่อยู่นอกกำแพงเมือง (extra-muros) มี 6 แห่งดังนี้
- 15) cimetière de Bagneux ในแขวง 92
 - 16) cimetière parisien de Saint-Ouen กับ 17) cimetière parisien de la Chapelle และ
 - 18) cimetière parisien de Pantin ทั้งสามแห่งอยู่ในแขวง 93
 - 19) cimetière parisien d'Ivry และ 20) cimetière parisien de de Thiais ทั้งสองแห่งอยู่ในแขวง 94

ของพระเจ้าหลุยส์ที่สิบห้า นั่นคือใช้เป็นสุสานที่พักแห่งสุดท้าย ที่เก็บโลงศพของบุคคลสำคัญๆ ที่เป็นอริยะบุคคลของฝรั่งเศส ที่ได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติในด้านต่างๆรวมทั้งในด้านจิตสำนึก เสมอเหมือนนักบุญผู้ได้ปกป้องปารีสเสมอมาในวาระวิกฤตต่างๆ เมื่อโรคระบาดรุนแรงแพร่เข้าไปถึงฝรั่งเศส ข้อความที่ปรากฏจำหลักไว้อย่างชัดเจนได้หน้าบ้านสามเหลี่ยมของด้านหน้า

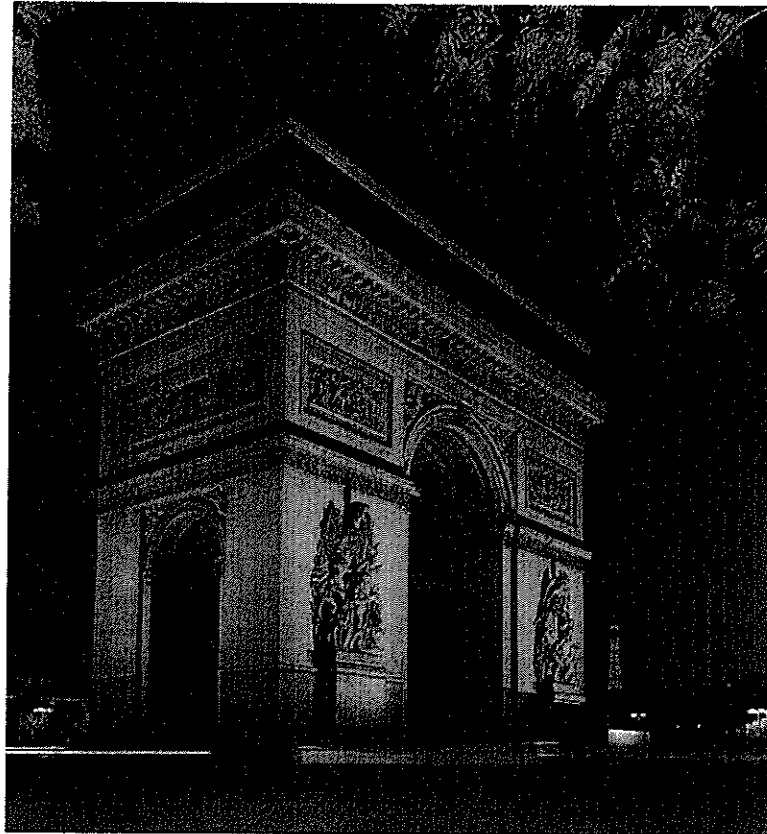
1)

ภาพอาคารป็อง-เต-อง (Panthéon คำนี้มาจากภาษากรีกที่แปลว่า “เทพเจ้าทุกองค์”) เป็นอาคารสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิกยุคแรกๆ มีแปลนบนพื้นตามลัทธิของไมกาสเซนกรีก(ที่มีแผนทั้งสี่เท่ากัน เหมือนเครื่องหมาย +) โดยมีด้านหน้าอาคารสร้างตามแบบของ ปานเต-ออน(Panteon [ปานเต-ออน] ที่กรุงโรม) บวกโดมสูง สถาปนิกผู้ออกแบบ (Jacques-Germain Soufflot [ฌัก-แฌร์แม็ง ซูฟโฟล]) ได้รวมปัจจัยด้านความเบาและความสว่างจากสถาปัตยกรรมกอธิค เข้ากับหลักการสถาปัตยกรรมคลาสสิก เนื่องจากอาคารนี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นอาคารสุสาน จึงต้องค้ำประกอบของหน้าต่างกระจกสีออก และทำหน้าต่างทึบแทน อาคารป็องเต-อง นี้ตั้งอยู่ในเขตห้ากรุงปารีส (ที่เรียกว่า Quartier Latin [กัวร์ตีเย ลาดัง]) ประติมากรรมจำหลักบนสูงบนหน้าบัน เสนอเนื้อหาของแม่ของแผ่นดินมอบพวงหรีดเป็นมงกุฎแห่งคุณงามความดีแด่คนเก่งทุกคนในแขนงต่างๆ โลงศพแรกที่ได้นำเข้าไปประดิษฐานในอาคารอันทรงเกียรตินี้เมื่อวันที่ 4 เมษายนปี 1791 คือโลงศพของ มิราโบ (Mirabeau, 1749-1791 นักเขียน นักการทูต นักหนังสือพิมพ์และนักการเมืองชาวฝรั่งเศส เขาสนับสนุนให้มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ใต้กฎหมายตามแนวการปกครองของอังกฤษ จึงเป็นผู้ปฏิวัติคนหนึ่งในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส และได้พยายามเป็นตัวกลางระหว่างราชวงศ์กับฝ่ายปฏิวัติ)

ว่า Aux grands hommes, la patrie reconnaissante ที่แปลได้ว่า “แต่คนเก่ง ชาติรู้คุณ” ในทำนองว่า ประเทศรู้คุณคนเก่งๆ (ปัญญาชนหัวกะทิ) ที่ได้สร้างและนำประเทศไปสู่ความเจริญ สู่ความเป็นหนึ่งในทุกด้าน

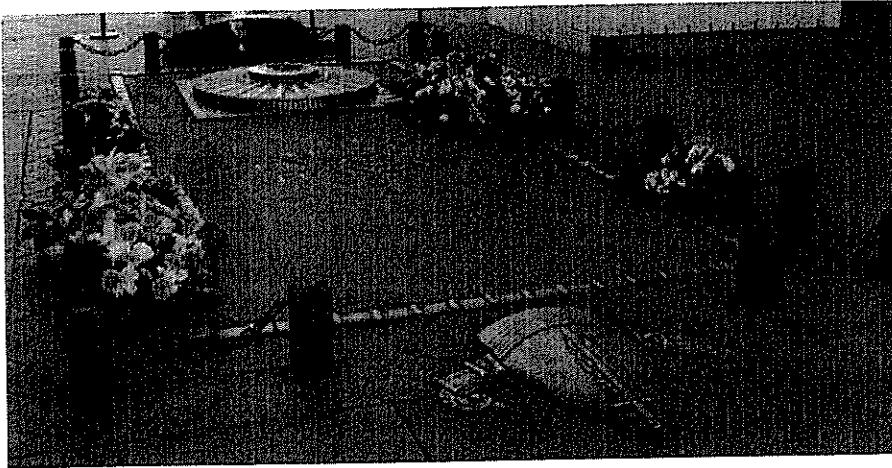
ส่วน โอเต็ล เดแซ็งวาลิดส์ (Hôtel des Invalides) ที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่สิบสี่เพื่อให้เป็นสถานรักษาของเหล่าทหารบาดเจ็บจากสงคราม เคยเป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าทหารที่เกษียณอายุ และเป็นสุสานของเหล่าทหารที่เสียชีวิต รวมทั้งเป็นที่ประดิษฐานพระอัฐิและอังคารของนโปเลียนที่หนึ่งและของนโปเลียนที่สอง และยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์การทหารที่รวบรวมข้อมูลทุกรูปแบบเกี่ยวกับศิลปะการทหารและประวัติการทหารที่ใหญ่ที่สุดในโลกแห่งหนึ่งในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ที่นั่นยังเป็นที่ซ่อน ที่หลบภัยและที่เตรียมการของกลุ่มทหารและชาวฝรั่งเศส ผู้รวมตัวกันอย่างลับๆด้วยความตั้งใจที่จะปลดแอกกรุงปารีสจากการยึดครองของฮิตเลอร์ โอเต็ลเดแซ็งวาลิดส์ เป็นสถานที่สำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์และเป็นแบบอย่างสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษที่สิบเก้า

สุสานทหารนิรนาม (la tombe du Soldat inconnu [ลา ตัมบู ดู ซอลด้า แอง์กอนนู]) เป็นหลุมศพทำด้วยหินแกรนิต ฝังอยู่ใต้ ประตูชัย (Arc de Triomphe [อาร์ก เดอ ทรีอัมฟ]) สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 1920 ซึ่งเป็นวันครบรอบการเซ็นสัญญาสงบศึกภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ถือเป็นวันหยุดราชการของประเทศฝรั่งเศส และของทุกประเทศในยุโรปด้วย วันที่ 11 พฤศจิกายนกลายเป็นวันแห่งการรำลึกถึงผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในสงคราม) ภายในหลุมศพนั้น บรรจุร่างของทหารฝรั่งเศสนิรนามผู้หนึ่ง เป็นตัวแทนของทหารทั้งหมดที่เสียชีวิตไปในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน 1923 เป็นต้นมา มีการเพิ่มองค์ประกอบเหนือหลุมศพให้สามารถจุดเปลวไฟส่องสว่างได้ ทุกเย็นเวลาสิบแปดนาฬิกาสามสิบนาที มีพิธีจุดไฟให้เปลวเพลิงลุกโพล่งขึ้นอีก ต่ออายุของแสงไฟมิให้มีวันดับ และโดยปริยายสานต่อความเคารพนับถือและความรู้คุณแก่ผู้ที่สละชีพเพื่อชาติ มีทหารนายหนึ่งเปลี่ยนเวรกันมาเฝ้ารักษาการณ์ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง (แทรกภาพ 2 และ 3)

2)

ภาพประตูล้อมแห่งกรุงปารีส (เรียกในภาษาฝรั่งเศสว่า Arc de Triomphe [อาร์ก เดอ ทรี-อ็องฟุ]) คำนี้ใช้เรียกประตูล้อมของประเทศในที่สุด) เป็นสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิก จักรพรรดินโปเลียนที่หนึ่งให้ทรงสร้างขึ้นในระหว่างปี 1806-1836 ตั้งอยู่ตรงจุดใจกลางของ ปลัส-เดอ-เลตัวล์ (Place de l'Etoile - พื้นที่แห่งดวงดาว) สุดถนนด้านทิศตะวันตกของถนนช็องส์-เซลีเซ่ส์ (avenue des Champs-Élysées [อาเวนู เด ช็องเซลีเซ่]) จากจุดตรงนั้น มีถนนใหญ่ๆ (แบบอาเวนู คือถนนกว้างมากและมีต้นไม้ปลูกสองข้างถนน) 12 เส้นตัดเป็นแนวกระจายไปทุกทิศเหมือนความสูกปลั่งของดวงดาว ส่วนประติมากรรมจำหลักนูนสูงทั้งหมด เป็นผลงานอันยอดเยี่ยมของสถาปนิกฝรั่งเศส ตามศิลปะแห่งต้นศตวรรษที่สิบเก้า ประตูล้อมนี้สร้างเป็นเกียรติแก่ทุกคนที่ได้ต่อสู้ปกป้องประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะผู้ที่ได้ไปรบในรัชสมัยของนโปเลียนที่หนึ่ง มีรายชื่อนายพลทุกคนจำหลักไว้ด้านในกำแพงของประตูล้อมและบนเพดานโค้ง และยังมีชื่อจำหลักไว้บนพื้นใต้เพดานโค้ง บนพื้นใต้ประตูล้อมโค้งเป็นที่ตั้งของหลุมศพทหารนิรนามจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เช่นนี้ ประตูล้อมจึงมิได้เป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะเท่านั้นแต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือความรักชาติ

3)

สุสานอนุสรณ์ทหารนิรนาม ที่อยู่ใต้ประตูชัยของกรุงปารีส(Arc de Triomphe [อาร์ก เดอ ทรีอัมฟ]) มีพิธีจุดไฟเวลาสิบแปดนาฬิกาสามสิบนาทีทุกวันตลอดทั้งปีและทุกปีในทุกสถานการณ์ พิธีนี้ยังไม่เคยหยุดชะงักเลย ทั้งนี้เพื่อรักษาให้เปลวไฟลุกอยู่เสมอไม่มีวันดับ การจุดไฟทุกเย็นทุกปีนั้นเป็นหน้าที่ของกองทหารผ่านศึกที่มีจำนวนประมาณ 900 คน จากสมาคมทหารผ่านศึกของฝรั่งเศสเก่าสมาคมที่รวมกันเป็นหน่วยจุดไฟ เมื่อกรุงปารีสหลุดจากการยึดครองของกองทหารเยอรมันในวันที่ 26 สิงหาคมปี 1944 เวลาบ่ายสามนาฬิกา ก่อนมีพิธีเฉลิมฉลองเสรีภาพ นายพลชาร์ลส์เดอโกล (General Charles de Gaulle) เลือกที่จะไปที่หลุมศพทหารนิรนามใต้ประตูชัยและวางพวงหรีดเหนือหลุมศพนั้น ให้ทำพวงหรีดเป็นรูปไม้กางเขนแบบลอแรน สีขาวประดับด้วยดอกไม้ ตั้งแต่นั้นมาประตูชัยกลายเป็นที่ประกอบพิธีเฉลิมฉลองระดับชาติเสมอมาและโดยเฉพาะในวันที่ 11 พฤศจิกายน (วันสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เมื่อฝ่ายพันธมิตรเป็นฝ่ายชัยชนะปี 1918 และถือเป็นวันหยุดสำคัญในยุโรป), วันที่ 8 พฤษภาคม (วันV-E Day หรือ Victory in Europe Day เป็นวันสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองในยุโรป ปี 1945 และต่อมาก็เป็นวันหยุดเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์นี้) และแน่นอนในวันชาติฝรั่งเศสวันที่ 14 กรกฎาคมของทุกปี

นอกจากนี้ยังมีวัดหลายแห่งในกรุงปารีสที่เก็บโลงศพของบุคคลสำคัญๆคนก่อนๆไว้ เช่นเดียวกับสถาบันปาสเตอร์ ก็มีวัดใต้พื้นที่ใช้เป็นที่ประดิษฐานหลุมศพของนายแพทย์หลุยส์ ปาสเตอร์ หรือที่มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ (Sorbonne) ก็มีวัดเล็กภายในที่เก็บศพของริเชอริเยอ (Richelieu, 1585-1642) รัฐบุรุษผู้มีอำนาจเต็มรองจากพระเจ้าหลุยส์ที่สิบสาม) ในกรุงปารีสยังมีสุสานอีกสามสี่แห่งที่มีได้อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลกรุงปารีส

1. กฎระเบียบว่าด้วยการใช้สุสาน

ตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา การบริหารจัดการสุสานทั้งหมดของนครปารีส ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารพื้นที่เขียวและสิ่งแวดล้อม (Direction des Espaces et de l'Environnement) ที่ประกอบด้วยกรรมการผู้ดำเนินธุรกรรมทั้งหมด 4000 คน คณะกรรมการนี้มีหน้าที่บริหารจัดการและรับผิดชอบสุสานสวนสาธารณะ สวนจัตุรัสภายในกลุ่มอาคารใหญ่ สวนดอกไม้และป่าไม้ในปริมณฑลของกรุงปารีส ตามนโยบายใหม่แห่งยุคของการอนุรักษ์พื้นที่เขียว ทำให้ต้องปรับปรุง พัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่สาธารณะให้คงเดิม และให้เป็นพื้นที่รวมของมรดกด้านพืชพรรณของชาติด้วย การอนุรักษ์สุสานให้เป็นพื้นที่เขียว พัฒนาให้เป็นภูมิทัศน์ที่หลากหลายไปด้วยพันธุ์ไม้ดอกไม้ พุ่มไม้และต้นไม้ มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของชาวเมืองปารีสมาก เพราะนอกจากการเป็นสวนแห่งความทรงจำแล้ว ยังเป็นพื้นที่สำหรับการเดินเล่น การสันทนาการ การสำรวจและการตรึงตรอง เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เทศบาลนครปารีสได้วางกฎหมายอย่างละเอียดถี่ถ้วน ระเบียบการเข้าออกสุสาน การใช้สุสาน การประกอบพิธีฌาปนกิจและการให้สัมปทานแปลงดินทำหลุมศพในสุสาน กฎเหล่านี้บังคับใช้กับสุสานทั้งยี่สิบแห่งของปารีส³

1. ใครบ้างมีสิทธิใช้สุสานของปารีส?

กฎหมายทั่วไปสำหรับพื้นที่ส่วนรวมได้เจาะจงไว้ว่า เจ้าหน้าที่สุสานในนามของรัฐบาลต้องรับศพผู้ตายโดยไม่เลือกว่าผู้ตายนับถือศาสนาอะไร ตามหลักการต่อไปนี้คือ

- 1) คนนั้นเสียชีวิตในขณะที่อาศัยอยู่ในปารีส ไม่ว่าเขามีถิ่นที่อยู่ทางการที่อื่นใด
- 2) คนนั้นมีถิ่นที่อยู่ทางการในปารีส ไม่ว่าเขาไปเสียชีวิตที่อื่นใด

³ จากเอกสารทางการของ Conseil de Paris - Conseil Municipal, Séances des 12, 13 et 14 décembre 2011. La délibération 2005 DPJEV 94. Mme Fabienne GIBOUDEAUX rapporteure. ดูรายละเอียดได้จาก www.paris.fr ดูแผนก Débats et délibérations du Conseil

3) คนนั้นเป็นเจ้าของโดยตรง หรือมีสิทธิ (จากการสืบทอดมรดก) ใช้พื้นที่หลุมศพในสุสานหนึ่งของชุมชนนั้น

(ผู้ที่มีสิทธิจากการได้สัมปทานแปลงดินหนึ่งในสุสานนั้น อาจนำศพของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกของครอบครัวไปฝังในพื้นที่นั้นได้ เพราะบุคคลนั้นมีความผูกพันเป็นพิเศษ มีความรักหรือมีบุญคุณเป็นพิเศษต่อผู้ซื้อสัมปทานแปลงดินนั้น ในกรณีดังกล่าว ผู้ซื้อควรเขียนระบุความต้องการเป็นลายลักษณ์อักษรและนำเสนอเพื่อทราบต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของสุสาน หากมิได้ทำเรื่องไว้ และเมื่อผู้ซื้อถึงแก่กรรม การนำศพบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกโดยตรงของครอบครัวเข้าไปฝังในพื้นที่ของครอบครัว ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากทายาททุกคนก่อน)

2. สัมปทานแบบต่างๆ

คนที่ขอสัมปทานที่ดินแปลงหนึ่งเพื่อให้เป็นที่ฝังศพของตนเองหรือของทุกสมาชิกในครอบครัว ต้องระบุกำหนดเวลาที่มีให้เลือกดังนี้ 1) ระหว่าง 5 ถึง 15 ปี 2) 30 ปี 3) 50 ปี และ 4) แบบถาวรไม่มีกำหนด (เคยมีการให้สัมปทานนานร้อยปี แต่ถูกยกเลิกไปแล้วในปี 1959) เมื่อเลือกกำหนดเวลาของสัมปทานแล้ว ก็นำเสนอต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาพื้นที่ขาดแคลนมักเป็นประเด็นที่นำไปสู่การงดให้สัมปทานแบบถาวร จนถึงปี 2003 สุสานภายในกำแพงเมืองปารีสให้สัมปทานถาวรเท่านั้น ส่วนสุสานนอกกำแพงเมืองเปิดให้เลือกได้สี่ระยะดังกล่าว ในปี 2003 เทศบาลนครปารีสเปลี่ยนระบบการให้สัมปทานที่ดินในสุสานปารีสทุกแห่ง (ทั้งในและนอกกำแพง) โดยเปิดให้เลือกได้สี่ระยะเวลาคือ 10 ปี 30 ปี 50 ปี และสัมปทานถาวร หากมีที่ดินว่างเมื่อขอไป มีฉะนั้นทางการก็จะจัดความต้องการซื้อไว้คอยโอกาสในอนาคตเรียงตามลำดับวันที่ยื่นขอ การซื้อและการใช้สิทธิจากสัมปทานระยะสั้นไม่เกินสิบปี เริ่มขึ้นเมื่อมีผู้ตายคอยการฌาปนกิจทันที ส่วนสัมปทานระยะตั้งแต่สามสิบปีขึ้นไปนั้น สามารถซื้อไว้ล่วงหน้าได้ แต่การใช้สิทธิบนที่ดินเริ่มขึ้นเมื่อมีผู้ตายคอยพิธีฌาปนกิจ (ที่อาจเป็นญาติหรือผู้ซื้อสัมปทานเองเป็นต้น) ที่ดินที่ทางการอนุมัติสัมปทานแต่ละแปลง

ต้องวางเปล่าทั้งรูปแบบอนุสรณ์หรือแบบสถาปัตยกรรมใดๆบนดินและลึกลงไปใต้ดินก็ต้องไม่มีร่างผู้ตาย โครงกระดูกหรืออัฐิอังคารที่ยังหลงเหลืออยู่ในดิน มีกรณีพิเศษเหมือนกันที่เทศบาลนครปารีสให้สัมปทานแปลงดินที่ยังคงมีอนุสาวรีย์ มีอาคารเก็บศพ หรือมีแผ่นหินตั้งที่เป็นพยานหลักฐานของประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น (แต่ไม่มีร่างผู้ตายฝังอยู่ใต้ดินแล้ว) เนื่องจากสุสานแปร์ลาแซ็สเป็นสุสานที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกประวัติศาสตร์ของปารีส ทางกาจักรจึงพยายามอนุรักษ์อนุสาวรีย์และอนุสรณ์สถานเหล่านั้นไว้ให้เป็นมรดกของชาติ เป็นข้อมูลสำหรับคนรุ่นหลัง แทนการทำลายทิ้งตามระเบียบการให้สัมปทานแปลงดินในสุสาน จึงเปิดโอกาสให้ชาวเมืองปารีสซื้อสัมปทานที่ดินแปลงประวัติศาสตร์บางแปลงได้ โดยมีข้อแม้บางประการ ผู้ซื้อสัมปทานต้องร่วมมือกับฝ่ายสถาปนิกของเทศบาลในการอนุรักษ์อนุสาวรีย์หรือสิ่งที่มีมาก่อนบนที่ดินแปลงนั้นให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่างของสุสานศิลป์ของปารีสต่อไป

3. อัตราค่าธรรมเนียม

อัตราค่าธรรมเนียมในการขอสัมปทานนั้นแตกต่างกันระหว่างสุสานที่ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองปารีส และสุสานที่อยู่นอกกำแพงเมืองปารีส การซื้อสิทธิใช้สุสานในเมืองปารีสแพงกว่า สัมปทานถาวรในสุสานภายในกรุงปารีสยอมแพงที่สุด คือ 13.430 ยูโรต่อพื้นที่สองตารางเมตรเป็นต้นและเสียเพิ่มอีก 13.430 ยูโรต่อทุกหนึ่งตารางเมตรเพิ่มขึ้น สัมปทานช่องเก็บอังคารในอาคารโกลิอมบารีอ้อม (Columbarium) นั้นมีระยะเวลากำหนดไม่เกิน 50 ปี ตัวอย่างกรณีสัมปทานพื้นที่ 0,15 ตารางเมตรต่อหนึ่งช่อง ในสุสานแปร์ลาแซ็ส เริ่มตั้งแต่ 1.725 ยูโรสำหรับ 50 ปี 1.105 ยูโรสำหรับ 30 ปี และ 365 ยูโรสำหรับ 10 ปี เป็นต้น ทั้งสัมปทานแปลงดินในสุสานและสัมปทานช่องเก็บอังคารในอาคารโกลิอมบารีอ้อม มีรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับอัตราค่าธรรมเนียมเป็นสัดส่วนตามขนาดของพื้นที่ ระยะเวลา และที่ตั้งของสุสาน (ดูข้อมูลจากเอกสารทางการของเทศบาลนครปารีสได้ตามรายละเอียดที่ระบุไว้แล้วในเชิงจรด 3)

นอกจากค่าธรรมเนียมในการซื้อสัมปทานแปลงดินในสุสานปารีส ยังมีค่าการเก็บค่าเช่าหรือค่าบริการอื่นๆอีกเช่น ค่าเก็บโลงศพไว้ชั่วคราวในหลุมศพ

ของเทศบาลนครในสุสานทุกแห่ง คือ 60 ยูโรในเดือนแรก หลังจากนั้นคิดค่าธรรมเนียมเพิ่มวันละ 2 ยูโร หรือค่าบริการการจัดแต่งโลงศพให้ดูเรียบร้อยเมื่อมีการขุดโลงที่ฝังไว้ชั่วคราวขึ้นมา แล้วย้ายไปฝังในอีกพื้นที่หนึ่งคือ 19 ยูโรต่อครึ่ง ส่วนค่าบริการในการบรรจุอัฐิอังคารลงในภาชนะหรือโกศ ที่รวมรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตาย วันที่ขุดศพขึ้น การขนย้าย การนำไปเก็บ ตลอดจนค่าบริการ ภัณฑ์ เหมือนกันในทุกสุสานคือ 300 ยูโร ยังมีภาษีที่เทศบาลเรียกเก็บเมื่อมีการบรรจุศพ การฝัง หรือการเก็บอังคารใส่โกศ ในสุสานทุกแห่ง คือ 32 ยูโร ไม่ว่าโลงศพหรือโกศจะมาจากที่ใดในปารีสหรือไม่ ภาษีนี้ไม่เกี่ยวกับการฝังศพทหารที่โอดแตล เด แซ็งวาลีส์ (Hôtel des Invalides) ขอให้ทางเทศบาลช่วยบริการ ไม่เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีรายได้ (เทศบาลจัดทำให้ฟรี - convois gratuits) หรือบุคคลที่มีรายได้น้อย(เทศบาลจัดทำให้ฟรี- convois sociaux) หรือการย้ายจากที่เก็บโลงหรือโกศชั่วคราว ไปยังที่ฝังศพหรือที่เก็บอังคารภายในสุสานเดียวกัน กรณีเหล่านี้ มิต้องเสียภาษี⁴

ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2012เป็นต้นมา เทศบาลนครปารีส (SFVP - Services funéraires de la Ville de Paris) จัดเสนอบริการฌาปนกิจในราคาประหยัดเป็นครั้งแรก ที่ชาวปารีสอาจเลือกใช้ได้อย่างสะดวก โดยเข้าไปศึกษาเปรียบเทียบและพิจารณา แล้วอาจตัดสินใจเลือกใช้บริการออนไลน์ได้ทันที พร้อมทั้งกำหนดวันและพิธีการรวมทั้งค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ผ่านอินเทอร์เน็ตของเทศบาลที่ www.revolution-obseques.fr เทศบาลได้เสนอเรื่องราวและการบริการที่เสียค่าธรรมเนียมพื้นฐานเป็นจำนวนเงิน 789 ยูโร รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม และ

⁴ ผู้ตายที่มีไม่มีหลุมศพเฉพาะที่ได้จากสัมปทานเช่าชื่อของสุสานใดในปารีส จะได้รับการฝังไว้ในสุสานเดอติแยส์ (Cimetière parisien de Thiais) เป็นระยะเวลา 5 ปี ในหลุมศพเตี้ยบนพื้นที่ส่วนรวมที่เป็นทรัพย์สินของเมืองปารีส เป็นบริการที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ เมื่อผู้ตายที่ยากไร้ได้รับการเผา อัฐิอังคารจะเก็บในโกศที่เจ้าหน้าที่อาจมอบให้แก่ครอบครัว หรือเก็บไว้ในอาคารเก็บอังคาร 5 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ อังคารอาจถูกนำไปโปรยในสถานที่ที่จัดไว้เพื่อการนี้ก็ได้ ในกรณีทั้งสองที่กล่าวมานั้น โครงกระดูก อัฐิและอังคารจะถูกเก็บไว้ไม่เกิน 5 ปี

ไม่ต้องเสียภาษีท้องถิ่น การบริการมีดังนี้คือ จัดหาโรงบรรจุศพที่ทำจากไม้โอ๊ค พร้อมแผ่นจารึกชื่อวันเกิดและวันตาย จัดหารถพร้อมคนขับ ย้ายโลงไปยังที่เผาศพหรือที่ฝังศพ ค่าบริการดังกล่าวไม่รวมการย้ายศพจากที่อยู่อาศัยของผู้ตาย ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเผาหรือการฝังที่ครอบครัวผู้ตายต้องจ่ายเพิ่มอีก

4. แปลงดินที่ได้สัมปทานมานั้น ใช้ฝังผู้ตายได้กี่คน? มีขนาดพื้นที่เท่าไร?

เมื่อได้สัมปทานแปลงดินสำหรับฝังศพแล้ว ผู้ขอสัมปทานต้องไปจัดการพื้นที่ภายในเวลา 3-6 เดือนขึ้นอยู่กับจำนวนปีที่ขอซื้อสัมปทานมา ทำกรอบหรือรั้วให้ชัดเจน เตรียมพื้นที่สำหรับการฝัง ขุดดินลึกลงไปสองเมตร ปูพื้นล่างของหลุมให้เรียบร้อย ทางการมีแบบเป็นตัวอย่างให้เลือก การก่อสร้างโถบนแปลงดินนั้นเป็นความรับผิดชอบของผู้ซื้อ หันที่ที่มีการฝังโลงศพในหลุม พื้นที่หลุมนั้นจะถูกปกคลุมด้วยดินจำนวนมากอย่างแน่นหนาจนถึงระดับเดียวกับพื้นสวน และปิดพื้นผิวหน้าด้วยแผ่นหินแข็งหรือแผ่นเหล็กหนาและหนักลงเหนือหลุมศพนั้น แล้วปิดอย่างแน่นหนาด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก หลุมศพปกติที่จัดให้ในสัมปทานนั้นมีพื้นที่สองตารางเมตร (ยาว 2 เมตร x กว้าง 1 เมตร) แต่ละหลุมห่างกันตรงบริเวณหัวระหว่าง 30-40 เซนติเมตรและอย่างน้อย 1 เมตร บริเวณเท้า กฎหมายยังระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหลุมศพว่า ความลึกหนึ่งเมตรแรกที่วัดลงจากผิวพื้นเป็น *หนึ่งเมตรอนามัย* (mètre sanitaire) พื้นที่ส่วนนี้ต้องไม่ใช่ฝัง จากระดับหนึ่งเมตรลงไปทุกห้าสิบเซนติเมตร ให้ฝังโลงศพได้หนึ่งโลง เช่นนี้แปลงดินหนึ่งฝังโลงศพขนาดใหญ่ได้สองโลงและโกศบรรจุอังคารได้หลายโกศ ทั้งยังอาจฝังกล่องบรรจุกระดูกอื่นๆลงไปได้ด้วยแล้วแต่ขนาดของโกศและของกล่อง

สุสานบางแห่งมีแปลงดินที่ใหญ่กว่า ความกว้างของแปลงดินขยายออกตามแนวนอน มากกว่าในแนวตั้งหรือแนวลึก จำนวนโลงที่จะนำลงฝังเป็นไปตามที่กฎหมายระบุไว้ และไม่เกี่ยวกับระยะเวลาของสัมปทานที่ได้มา บางคนอาจสร้างอาคารเหนือแปลงดิน(caveau)เหมือนบ่อน้ำแบบตันๆขนาดใหญ่ขึ้น หรือให้

เป็นแบบสถาปัตยกรรมคลาสสิกหรือแบบอื่นใดบนแปลงดินนั้น จำนวนศพที่ฝังเก็บในดินแปลงนั้น ขึ้นอยู่กับพื้นที่ภายในและใต้พื้นของอาคารแบบนั้น ไม่ว่าจะจัดการวางโลงศพหรือโกศด้วยวิธีใดและจำนวนเท่าใด ต้องไม่มีอะไรในความลึกหนึ่งเมตรอนามัย ดังกล่าวมาข้างต้น อาจจัดพื้นที่ใต้ดินเป็นช่องๆ หนึ่งช่องทุกห้าสิบเซนติเมตร แต่ละช่องให้ไว้โลงได้เพียงโลงเดียว หากอาคารฝังศพแบบนี้มีความลึก 4 เมตร เท่ากับว่า ฝังโลงศพลงไปได้ 6 โลงซ้อนๆกัน (ในความลึกสามเมตร+ความลึกหนึ่งเมตรอนามัย) หากมีพื้นที่กว้างมากกว่าลึก อาจแบ่งวางสองโลงเรียงกันในแต่ละระดับ เป็นต้น เมื่อพื้นที่ภายในเต็มหมดแล้ว เจ้าของยังอาจทำเรื่องไปที่กรมตำรวจเพื่อขอให้อนุมัติการลดจำนวนโลงศพลง เช่นด้วยการรวมกระดูกหรืออัฐิจากโลงสองสามโลงเข้าด้วยกัน หรือด้วยการรวบรวมกระดูกในโลงหนึ่งแล้วย้ายไปบรรจุลงในโลงที่มีขนาดเล็กลง หรือนำไปบรรจุลงในภาชนะรูปลักษณะอื่นที่เล็กลง เพื่อให้มีพื้นที่ว่างสำหรับฝังโลงใหม่ลงไปได้

ในพิธีฌาปนกิจ เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารรายละเอียดของ “สิ่งบรรจุศพ” ที่ต้องสอดคล้องกับกฎหมายที่เทศบาลกำหนดไว้ นั่นคือสิ่งบรรจุศพนั้นต้องปิดแน่นหนาและทำจากวัสดุที่ไม่มีวันเสื่อมสลาย (เพื่อสุxonามัยและเพื่อความสะอาดเมื่อจำเป็นต้องขุดศพขึ้นมาตรวจและฝังคืนลงไปอีกครั้งเป็นต้น) เมื่อทุกอย่างเป็นไปตามกฎข้อบังคับแล้วเท่านั้น จึงเริ่มพิธีฝังศพ หากมีอะไรที่ผิดจากกฎข้อบังคับ ก็ต้องเลื่อนพิธีออกไป ในกรณีนี้ ศพจะถูกนำไปเก็บในห้องเก็บชั่วคราวก่อน ญาติผู้ตายต้องเสียค่าธรรมเนียมในการฝากเก็บด้วย

5. การต่ออายุสัมปทาน

ตามหลักการ ผู้ซื้อสัมปทานหรือทายาทของเขาเท่านั้นที่มีสิทธิ์ขอต่ออายุสัมปทาน เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาสัมปทานที่ทำไว้ ฝ่ายบริการสุสานจะมีจดหมายบอกไปยังเจ้าของสัมปทาน แต่โดยทั่วไปผู้ซื้อมักถึงแก่กรรมไปแล้ว เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่ต้องไปสอบถามให้ชัดเจนว่าสัมปทานที่ได้สิ้นสุดลงเมื่อไรอย่างเฉพาะเจาะจง ทายาทของผู้ซื้อสัมปทานต้องนำเอกสาร

ยืนยันตัวต่อเจ้าหน้าที่สุสาน⁵ การต่ออายุสัมปทานอาจต่อตามระยะเวลาเท่าเดิมน้อยกว่าหรือมากกว่าก็ได้ ทายาทหรือครอบครัวมีเวลาสองปีเพื่อต่ออายุ และเมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ทางกรมจะประกาศตีไว้ที่เทศบาลในแต่ละเขตของกรุงปารีส

หากไม่มีผู้ใดมาต่ออายุ เพราะผู้ซื้อสัมปทานไม่มีญาติ หรือเพราะครอบครัวผู้ซื้อไม่ต้องการรับผิดชอบต่อ และหากแปลงดินนั้นไม่มีใครมาดูแลรักษา ถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมจนอาจเป็นอันตรายต่อคนหรือหักพังลงจนไปกระทบความมั่นคงของหลุมศพหรือของอาคารเก็บศพที่อยู่ข้างๆ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย จะดำเนินเรื่องเพื่อให้ผู้ซื้อสัมปทาน ทายาทหรือผู้มีสิทธิ ทำการบูรณะแปลงดินและสถาปตยกรรมบนที่ดินแปลงนั้น กระบวนการนี้ให้โอกาสดำเนินการนานถึงสี่ปี หลังจากนั้นหากยังไม่มีอะไรคืบหน้า ที่ดินแปลงนั้นจะกลับคืนเป็นสมบัติของฝ่ายบริหารสุสาน ทางกรมจะรื้อถอน หุบหรือทำลายสิ่งใดที่อยู่บนแปลงดินนั้น รวมทั้งชุดโครงกระดูกผู้ตายที่ฝังอยู่ใต้ดินออกมา ใส่กล่องและนำไปเก็บพร้อมบันทึกชื่อปีเกิดปีตายแล้วไปไว้ในอาคารเก็บกระดูกและอังคารที่ทางกรมจัดให้ หรือถูกฝังลงในดินภายในอาคารเก็บกระดูกนั้นทันที หรือนายกเทศมนตรีอาจเลือกทำพิธีเผาศพกระดูกเหล่านั้นก็ได้เช่นกัน ในทุกกรณี กระดูกอัฐิหรืออังคารผู้ตายได้รับการเก็บรักษาดูแลตามจรรยาบรรณศีลธรรมอันดี หลังจากนั้นก็จะจัดเตรียมพื้นที่แปลงนั้นให้พร้อมสำหรับขายต่อให้ผู้ที่มาขอซื้อสัมปทาน การบริหารแนวนี้นี้ทำให้มีพื้นที่ว่างเพิ่มขึ้นเพื่อฝังศพรายใหม่ๆ ในปัจจุบัน

คำตัดสินจากศาลยุติธรรมจะแจ้งว่าที่ดินในสุสานอยู่นอกระบบการค้าทุกประเภท ผู้มีสิทธิสามารถเพียงโอนแปลงดินหนึ่งให้ทายาท มีใบรับรองที่ลงตราอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือบริจาคเป็นการกุศลแก่บุคคลอื่นที่มีใช้เป็นสมาชิกของครอบครัวนั้น(มีเงื่อนไขจำกัด) หรือมอบคืนแก่ชุมชน ในกรณีนี้ผู้ซื้อหรือทายาทอาจได้เงินคืนจำนวนหนึ่ง การให้สัมปทานแปลงดินใดในสุสานแปลงดินนั้นต้องไม่มีร่างผู้ตายหรือไม่มีรูปแบบอนุสรณ์หรือสิ่งก่อสร้างใดบนแปลงดินนั้น

⁵ ณ ที่ทำการ Bureau des Concessions du Service des Cimetières, 71 rue des Rondeaux, 75020 Paris. Phone : 01 40 33 85 89

6. สิทธิและหน้าที่ของผู้ได้สัมปทานที่ดินในสุสาน

สัมปทานแปลงดินในสุสานเป็นสัญญาทางการระหว่างชุมชนกับผู้ซื้อ ซึ่งที่อนุมัติให้ผู้ซื้อเข้าใช้พื้นที่สาธารณะ สุสานเป็นพื้นที่สาธารณะ ส่วนแปลงศพที่ผู้ซื้อนำไปฝังในแปลงดินเป็นสมบัติส่วนตัว แปลงดินในสุสานเหมือนอสังหาริมทรัพย์อื่นใด เจ้าของมีสิทธิใช้ได้ตามที่เขาเห็นควร แต่ในขณะเดียวกัน เขาก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบและต้องการพิกฎกติกาของการใช้ทรัพย์สินสาธารณะ หากทำการใดที่ทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมสลายลง ก็ต้องรับโทษตามกฎหมาย

ทายาทของผู้ซื้อได้รับสิทธิการใช้สุสานเป็นมรดกสืบทอดจากผู้ซื้อ ควบคู่กับการยอมรับหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อแปลงดินนั้น โดยทั่วไป ทายาทผู้รับมรดกสัมปทานในสุสาน มักลืมหรือไม่รู้ว่ามรดกแบบนี้มีข้อบังคับและความรับผิดชอบที่เขาต้องยึดถือและปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ถือสัมปทานแปลงดินในสุสาน ที่สำคัญๆ เช่น

ภายในสามเดือนหลังจากที่ได้สัมปทานแล้ว ผู้ซื้อต้องจัดสร้างที่ฝังศพ ได้ดินบนแปลงดินของเขาและปิดด้วยแผ่นหินระบุชื่ออย่างถูกต้อง หรือบริหารจัดการและกำหนดขอบเขตของพื้นที่และสร้างอนุสาวรีย์(หรือไม่ก็ได้)เหนือพื้นที่ฝังศพ

ผู้ซื้อหรือทายาทต้องดูแลแปลงดินที่ได้สัมปทานมา คือทำความสะอาดบริเวณอย่างน้อยปีละครั้งเพื่อให้สภาพของแปลงดินนั้นสะท้อนความเป็นระเบียบและภาพลักษณ์อันงามสง่าของสุสาน และตรวจตราว่าวัสดุประดับตกแต่งเหนือหลุมศพบนแปลงดินของเขาไม่ก่ออันตรายใดๆแก่ผู้คนที่ผ่านไปมา เช่นอนุสาวรีย์ที่ทรุดลง วัสดุที่เป็นโลหะแหลมคมจนเกินไป หรือแผ่นหินที่ปูเหนือหลุมศพแตกร้าวเป็นชิ้นที่อาจทำให้คนเดินผ่านไปสะดุดหกล้ม ผู้ได้สัมปทานต้องบูรณะปรับปรุงสิ่งก่อสร้างใดที่อยู่เหนือแปลงดินนั้นให้เรียบร้อยถูกต้องเสมอ หากเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุแก่ใครหรือทำให้สิ่งก่อสร้างบนแปลงดินที่ตั้งอยู่ติดกันเสียหาย เจ้าของสัมปทานแปลงดินนั้นต้องชดเชยค่าเสียหาย ตามคำวินิจฉัยของศาลแพ่งและหรือศาลอาญา

ผู้ซื้อหรือทายาทมีหน้าที่รายงานที่อยู่ การเปลี่ยนหรือการย้ายที่อยู่อย่างต่อเนื่องแก่สำนักงานสุสาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดต่อรายงานเกี่ยวกับสภาพของแปลงดินที่เขาถือสัมปทานอยู่ว่าต้องแก้ไขซ่อมแซมอะไรไหมเพราะอะไร ฝ่ายบริหารจัดการของเทศบาลไม่มีหน้าที่ติดตามหาที่อยู่ของผู้ซื้อที่อาจย้ายหรือเปลี่ยนที่อยู่โดยมิได้แจ้งให้ทางสุสานรับรู้ และก็ไม่มีความหน้าที่ติดตามหาทายาทของผู้ซื้อหากเขาไม่ได้ไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของสุสาน

ทายาท(ทุกคน)ของผู้ซื้อสัมปทาน ต้องไปแสดงตนที่สำนักงานของสุสานพร้อมหลักฐานยืนยันการเป็นทายาท มิฉะนั้นพวกเขาจะไม่มีสิทธิ์ใช้หลุมศพ ในความเป็นจริง เป็นการยุ่งยากมากที่ทายาทจะสามารถรวบรวมใบสำคัญๆต่างๆให้ได้ทันทีเมื่อผู้ซื้อถึงแก่กรรม เพื่อพิสูจน์สิทธิ์ของเขาเหนือหลุมศพนั้น ทางกรจึงแนะนำให้ทายาทเตรียมเอกสารทั้งหลายไว้ให้พร้อมล่วงหน้าๆ ทายาทอาจติดต่อขอทราบระเบียบการและข้อมูลรายละเอียดต่างๆได้จากสำนักงานสัมปทานที่เป็นส่วนหนึ่งของงานบริการของสุสาน(ณที่ทำการเดียวกับที่ระบุไว้ในเชิงอรรถข้อ6)

7. ข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1) ใครจะนำศพไปฝังในสุสานไม่ได้ ถ้าไม่มีเอกสารจากนายแพทย์รับรองการตายของศพนั้น หลังจากที่แพทย์ได้ทำการชันสูตรศพและรับรองการตายอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์การแพทย์และที่ยืนยันการตายตามกฎหมาย และหลังจาก 24 ชั่วโมงผ่านไปแล้วเท่านั้น ญาติผู้ตายจึงดำเนินเรื่องการฝังหรือเผาศพได้ ญาติผู้ตายมีเวลาจัดการมาปนกิจภายในเวลา 6 วันหลังจากวันตาย (วันอาทิตย์และวันหยุดไม่นับเป็นส่วนหนึ่งของหกวัน) การกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้โอกาสญาติเตรียมพิธีมาปนกิจ ให้พิจารณาความต้องการของผู้ตาย(หากมี) ให้ตรวจสอบว่าผู้ตายได้ทำสัญญามาปนกิจกับบริษัทใดหรือไม่ พิจารณาการจัดการกับร่างผู้ตาย ความต้องการส่วนตัวของผู้ตาย การตัดสินใจของครอบครัวจะให้ฝังหรือเผา จะบริจาคร่างหรืออวัยวะไหม ในที่สุดครอบครัวผู้ตายเลือกใช้บริการของสมาคมหรือบริษัทที่จัดการมาปนกิจ ตกกลงกันในเรื่อง

ราคา รูปแบบของการจัดหลุมศพเป็นต้น กรมตำรวจมีรายชื่อบริษัทผู้บริการ เรื่องการฃาปนกิจที่ชาวปารีสไปตรวจสอบและติดต่อได้ เทศบาลนครปารีสได้ จัดเอกสารให้ข้อมูลอย่างละเอียดในเอกสารชื่อ Les obsèques à Paris [เล ซี อบแซ็ก อะ ปารี] พิธีฃาปนกิจที่ปารีส หรือหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆได้จากอินเทอร์เน็ตของรัฐบาลที่ www.revolution-obseques.fr

2) สุสานปารีสเป็นที่รวมและที่ทำงานของบุคลากรหลายประเภท ตลอดทั้งปี มีข้าราชการประมาณ 500 คน มีหัวหน้าฝ่ายบริหาร(conservateur [กงแซรวาเตอร์]) เป็นผู้ดูแลสุสานหนึ่งแห่ง(หรือหลายแห่ง) มีเจ้าหน้าที่เป็นบุคคล ในอาชีพต่างๆอยู่ในสังกัดประมาณ 40-90 คนแล้วแต่ขนาดและเครือข่ายของงาน ที่เขารับผิดชอบ ทำหน้าที่เป็นผู้ต้อนรับและบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการ จัดการ การให้สัมปทานแปลงดินในสุสาน รวมถึงการจัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ สุสาน มีเจ้าหน้าที่ประจำตรงทางเข้าสุสานเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งของหลุมศพ คนใดคนหนึ่ง(เป็นเอกสารที่ฝรั่งเศสใช้คำย่อว่า AAS)

มีเจ้าหน้าที่บริหารการเข้าออกของขบวนแห่ศพ การฝังศพ การขุด รื้อโลงศพ ในนามของข้าราชการชั้นสูงผู้เป็นตัวแทนรัฐบาลในแต่ละเมือง ตาม กฎหมายฝรั่งเศสเจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ผ่านการอบรมความรู้ พิธีการและพิธีกรรม ทั้งหลายทั้งปวงที่เกี่ยวกับสุสานมาแล้วตลอดระยะเวลาตั้งแต่ 18 ถึง 190 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับหน้าที่ในตำแหน่งของแต่ละคน

มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและความปลอดภัย ดูแลปกป้องสถานที่และทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆเช่น ไม้กางเขน โศก สิ่งประดับอื่นใด และต้นไม้ พืชพรรณที่อยู่ภายในสุสาน รักษาความปลอดภัยแก่คนที่เข้าไปในสุสาน คอย ตรวจตระเวนสุสานในยามค่ำคืนพร้อมทั้งสุนัขที่ได้รับการฝึกสำหรับตรวจจับ บุคคลผู้ต้องสงสัยประเภทต่างๆที่อาจแอบซ่อนอยู่ในสุสาน (ดังเคยปรากฏมาแล้ว ในประวัติศาสตร์การต่อสู้ ต่อต้านในยุคปฏิวัติและหลังการปฏิวัติ ที่มีการช่ongsุม ผู้คนภายในสุสานเพื่อหนีจากการถูกจับฆ่าทั้งเป็นต้น)

เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคหรือผู้ดูแลสวนในสุสานซึ่งมักมีจำนวนคน ไม่เพียงพอ เช่นที่สุสานแปร็ลลาแซ็ส มีคนสวนประจำ 6 คนที่ทำงานทุกวัน เป็นผู้

ดูแลตกแต่งดอกไม้ตามจุดต่างๆกว่า 100 แห่งภายในสุสาน และเก็บกวาดใบไม้แห้ง ตัดเล็มหรือดายหญ้า ซ่อมแซมม้านั่ง แผ่นป้ายประกาศ เป็นต้น คนสวนทำงานหนักมาก เช่นนี้เทศบาลจึงจัดจ้าง บริษัทภายนอกให้เข้าไปทำงานตามวาระต่างๆ เช่น ตัดกิ่งหรือต้นไม้ที่ตายแล้วทิ้ง หรือโค่นต้นไม้บางต้น เป็นต้น

สัปเหร่อเป็นผู้ทำทุกอย่างที่เกี่ยวกับการขุดหลุมศพ การฝังหรือการขุดย้ายศพออก เขามีหน้าที่เข้าร่วมงานพิธีฌาปนกิจในหมู่ญาติมิตรของผู้ตายด้วยในท่าที่สงบและสำรวม เขารับคำสั่งโดยตรงจากหัวหน้าผู้บริหารสุสานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องมีการขุดหรือหลุมศพและรื้อถอนสิ่งก่อสร้างใดที่ครอบเหนื่อหลุมศพที่ไม่มีญาติและไม่มีผู้ใดดูแลต่อเนื่องมาเป็นเวลานานเกินสี่ปี หลุมศพนั้นจะตกคืนเป็นทรัพย์สินของเทศบาล สัปเหร่อจะเตรียมพื้นที่หลุมนั้นให้พร้อมสำหรับให้สัมปทานแก่บุคคลรายอื่นต่อไป ในปัจจุบันมีบัญชีรายชื่อผู้ต้องการขอสัมปทานแปลงดินในสุสานจำนวนมากที่ยังรอคอยโอกาสอยู่

3) เทศบาลนครปารีสจัดการแสดงปาฐกถาสม่ำเสมอในแต่ละปี โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในแขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาบริการด้านความรู้ข้อมูลแก่ประชาชน รวมทั้งการจัดกลุ่มนำชมสุสานใหญ่ๆ ของกรุงปารีส ในหัวข้อเฉพาะที่ตั้งขึ้น เช่น นำเดินชมหลุมศพของนักเขียนต่างๆ ในสุสานแปร์ลาแซส เป็นต้น

4) สุสานของปารีสเปิดทุกวัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ระหว่างวันที่ 16 มีนาคม ถึงวันที่ 5 พฤศจิกายนตั้งแต่เวลา 8 นาฬิกาถึง 18 นาฬิกา และระหว่างวันที่ 6 พฤศจิกายนถึงวันที่ 15 มีนาคมตั้งแต่เวลา 8 นาฬิกาถึง 17 นาฬิกา 30 นาที ส่วนวันเสาร์ตลอดปี เปิดตั้งแต่เวลา 8นาฬิกา 30นาที วันอาทิตย์และวันหยุดตั้งแต่เวลา 9 นาฬิกา

ในกรณีฉุกเฉินเช่นกรณีภัยพิบัติจากธรรมชาติ เพื่อความปลอดภัยเทศบาลมีสิทธิ์สั่งปิดสุสาน หรือสั่งให้ผู้เข้าไปในสุสานออกจากสุสานทันทีทันใด บางครั้งนอกเหนือเวลาปิดเปิดของสุสาน หัวหน้าผู้บริหารสุสานอนุญาตให้เจ้าหน้าที่พิเศษผู้แทนจากเทศบาลเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกิจนอกเวลาทำการได้

5) ห้ามนำสัตว์ทุกชนิดเข้าไปในสุสาน ยกเว้นสุนัขที่ทำหน้าที่นำทางผู้พิการทางการเห็น และต้องมีใบรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นบุคคลพิการตามกฎหมาย

6) ภายในสุสานห้ามใช้พาหนะทุกชนิด หรือเม้านำเข้าไปจอดไว้ในสุสาน ยกเว้นกรณีเฉพาะกิจเท่านั้นและต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนล่วงหน้า

7) พื้นที่ภายในสุสานแต่ละแปลงนั้น เป็นพื้นที่ส่วนตัวของผู้ขอสัมปทานแต่ละราย พื้นที่อื่นใดนอกนั้นเป็นพื้นที่สาธารณรัฐ เป็นทรัพย์สินของเมือง จะถูกใช้เป็นที่จอดรถหรือเก็บกองวัสดุส่วนตัวอื่นใดไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากนายกเทศมนตรีเท่านั้น

8) นอกจากพิธีฌาปนกิจ ห้ามใช้สุสานเป็นที่จัดงานชุมนุมใดๆ และในทุกกรณีต้องได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการล่วงหน้าก่อน

9) ห้ามใช้สุสานเป็นที่โฆษณาธุรกิจการค้าใดๆทั้งสิ้น ในกรณีที่จะนำชมสุสานหรือจัดปฐกฐาที่รวมถึงการเข้าชมสุสาน ต้องขออนุญาตอย่างเป็นทางการ การเข้าไปใช้สุสานเป็นที่รับเงินบริจาคใดๆนั้นต้องได้รับอนุญาตจากนายกเทศมนตรี และในทุกกรณีการกระทำความผิดจะต้องไม่ก่อความสงบของสถานที่ และไม่ทำให้การสัญจรหรือระเบียบภายในสุสานสับสนวุ่นวายไม่ว่ากรณีใดไม่มีการแจกเงินให้เบี่ยงเบนใดๆทั้งสิ้นภายในสุสาน

10) นอกจากแผ่นประกาศทางการที่มีผู้ติดให้ประชาชนได้อ่านและเห็นอย่างชัดเจนแล้ว ห้ามปิดประกาศอื่นใดหรือใบปลิวโฆษณาแบบใดทั้งสิ้น ทั้งบนกำแพงภายในและภายนอกสุสาน การจัดทำแผ่นป้ายหรือเครื่องกำบังกันพื้นที่ในกรณีที่มีการขุดหรือซ่อมหลุมศพใดภายในสุสาน ต้องได้รับอนุญาตจากทางการล่วงหน้าเช่นกัน

11) นายกเทศมนตรีแห่งกรุงปารีส เป็นผู้รับผิดชอบและให้บังคับใช้กฎบัญญัติต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ กฎบัญญัตินี้อยู่ในเอกสาร Règlement général des cimetières parisiens จัดทำโดยเทศบาลนครปารีส (Marie de

Paris) ที่ Bertrand Delanoë [แบรทรีอง เดอลาโนเอ] นายกเทศมนตรีในเวลา นั้น ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2005 กฎบัญญัตินี้ได้พิมพ์เผยแพร่สู่ ประชาชนด้วยสื่อทุกชนิด รวมทั้งการตีพิมพ์ประกาศไว้ภายในสุสานแต่ละแห่งด้วย และอาจติดตามดูรายละเอียดได้จากอินเทอร์เน็ตที่ www.paris.fr

II. สุสานแปร์ลาแซ็ส ต้นแบบสวนสุสานในยุโรป

สุสานแปร์ลาแซ็ส (cimetière du Père-Lachaise) ตั้งอยู่บนเนินเขา มงต์หลุยส์ (Montlouis) ในเขต 20 ของกรุงปารีส ในศตวรรษที่ 12 เนินเขา บริเวณนี้เคยเป็นพื้นที่เพาะปลูก เจ้าอาวาสประจำกรุงปารีสให้ปลูกไร่อยู่บนเนิน เขานั้นและมีโรงบิณฑ์น้ำองุ่นเพื่อทำไวน์ด้วย ชาวบ้านเรียกกันว่าทุ่งเจ้าอาวาส ต่อมาในปี 1430 เนินเขานี้ตกไปเป็นของพ่อค้าเครื่องเทศผู้ร่ำรวยคนหนึ่ง (ชื่อ Régnauld de Wandonne[เรย์โน แดว็องดอน]) ในปี 1626 คณะบาทหลวงเยซุอิตได้ซื้อที่ดินผืนนั้น เพื่อสร้างเป็นสถานพำนักของ คณะนักบวช เดือนกรกฎาคมปีเดียวกันนั้นพระเจ้าหลุยส์ที่สิบสี่ (ตอนนั้นมี พระชนมายุเพียง 14 ปี) ได้เสด็จไปประทับและสังเกตการณ์อยู่ที่นั่น เมื่อ ชาวเมืองปารีสก่อการจลาจลขึ้นเพราะไม่พอใจระบบการเมืองและเศรษฐกิจ ของรัฐบาลที่มีพระเจ้าหลุยส์เป็นประมุข (la Fronde) การจลาจลขยายเป็นวง กว้างออกไป แต่รัฐบาลสามารถปราบกลุ่มกบฏได้ในที่สุดและทำให้พระเจ้าหลุยส์ ที่สิบสี่ต้องการรวบอำนาจการปกครองและการบริหารทั้งหมดไว้ในมือของ พระองค์เท่านั้น เพราะไม่ไว้วางใจแม้แต่สมาชิกในราชสำนักของพระองค์เอง เนื่องจากมีหลายคนที่ได้ไปเข้ากลุ่มก่อจลาจลด้วย การเสด็จไปประทับที่เนินเขา นั้น ทำให้เรียกชื่อเนินเขาว่า มงต์หลุยส์

นักบวชคนสำคัญที่อยู่ในความทรงจำของชาวเมืองปารีสเมื่อนึกถึง เนินเขามงต์หลุยส์ คือบาทหลวง ฟร็องซัว เดอ ลา แซ็ส (François de La Chaise, 1624-1709) เขาเป็นบาทหลวงประจำองค์พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ใน ตำแหน่งของผู้รับฟังคำสารภาพบาปส่วนตัวของพระองค์ (confesseur) พระเจ้าหลุยส์จึงมีส่วนกระตุ้นการสร้างและการพัฒนาสำนักนักบวชเยซุอิตที่นั่น

ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ ปี 1682 ต่อมาในปี 1763 เหล่านักบวชถูกขับไล่ออกจากที่นั่น⁶ พื้นที่ตกไปอยู่ในมือของพ่อค้าเงินกู้ชื่อกราดัง (Gratin) เขาขายต่อให้ตระกูลบารง (Baron) ยุคการปฏิวัติฝรั่งเศสทำให้บารงล้มละลายในปี 1803 จึงตัดสินใจขายที่ดินผืนนั้นแก่กรุงปารีส นโปเลียนที่หนึ่งได้ขอซื้อที่ดินนั้นในปี 1804 และให้สถาปนิก อเล็กซองดร์ เดโอดอร์ บรงญีอาร์ต์ (Alexandre-Théodore Brongniart, 1739-1813) ออกแบบแปลนเนรมิตพื้นที่ทั้งหมดให้เป็นสุสานสำหรับชาวเมืองปารีสอีกแห่งหนึ่ง ชาวเมืองในพื้นที่เรียกสุสานนั้นตามชื่อของบาทหลวง แปร์ลาแซ็ส (Cimetière du Père-Lachaise) ในขณะที่ชื่อทางการเป็น *สุสานทิศตะวันออก* (Cimetière de l'Est)

เนินเขา แปร์ลาแซ็ส ครอบคลุมพื้นที่กว้างใหญ่ ประมาณ 440,000 ตารางเมตร เป็นสุสานที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในปารีส เมื่อพิจารณาแผนผังที่ดินและการบริหารจัดการพื้นที่ การสร้างเส้นทางภายในที่ตัดเชื่อมต่อกันไปอย่างเป็นแบบแผน พื้นที่และสิ่งก่อสร้างทั้งหมดรวมกันเหมือนเมืองเล็กๆ เมืองหนึ่งอาคารใช้สอยต่างๆ การปลูกและอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ๆ สองข้างเส้นทางเดินภายในให้เป็นถนนแบบอาเวนู (avenue)⁷ การบริหารจัดการสุสานยึดหลักสามประการ

⁶ เหตุผลที่คณะนักบวชเยซูอิตถูกขับออกจากที่นั่น มีส่วนเกี่ยวข้องกับ Robert François Damiens, 1715-1757 รู้จักกันว่า เขาได้พยายามสังหารพระเจ้าหลุยส์ที่สิบห้า แม้ไม่สำเร็จก็ตาม แต่ความที่เขาเคยเป็นพนักงานในวิทยาลัยหลุยส์-เลอ-กร็องด์ (Lycée Louis le Grand) วิทยาลัยการเรียนการสอนตามคติของคณะเยซูอิตที่ปารีส ต่อมาเขาได้ลาออกเพื่อแต่งงาน และได้ไปเป็นคนรับใช้ที่ปรึกษาารัฐสภาหลายคน ได้มีส่วนรับรู้ภายในรัฐสภามีสมาชิกหลายคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออัคริย์ เขาติดอยู่ในกับดักของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายกษัตริย์และฝ่ายการเมือง จึงสรุปกันว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เขาคิดสังหารพระเจ้าหลุยส์ที่สิบห้า เขาเป็นนักโทษคนสุดท้ายที่ถูกลงโทษด้วยการถูกฉีกถูกดึงแขวนขาออกไปสู่ที่ศ เรื่องนี้ทำให้คณะนักบวชเยซูอิตถูกประณามและในที่สุดถูกขับไล่ออกจากราชอาณาจักร ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น ชาวฝรั่งเศสไม่มีจิตสำนึกเกี่ยวกับศาสนามากนัก ความจริงศรัทธาในศาสนาเริ่มเสื่อมลงตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 แล้ว ฝรั่งเศสและยุโรปเข้าสู่ยุคของเหตุผลของมานุษยนิยม และผู้คนต้องการแยกการศาสนาออกจากการเมืองอย่างสิ้นเชิง

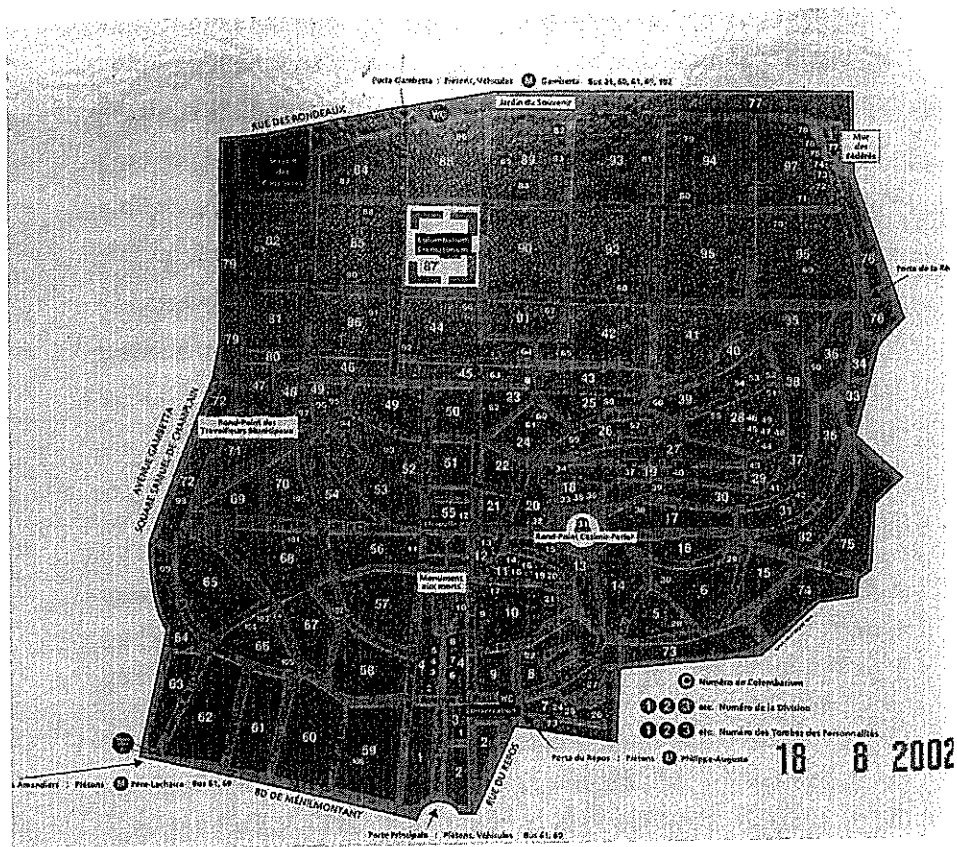
⁷ ถนนอาเวนู (avenue) หมายถึงถนนกว้างที่มีต้นไม้ใหญ่ปลูกเป็นแนวตลอดสองฝั่งถนน เช่น อาเวนู เดอชองเซลีเซ่ส์ - avenue des Champs Elysées กลางนครปารีส ที่ถือกันว่าเป็นถนนสายงามที่สุดในโลกถนนหนึ่ง

คือการจัดวางตำแหน่งหลุมศพหนึ่ง การปลูกต้นไม้พืชพรรณหนึ่งและการสืบทอดมรดกของชาติหนึ่ง (มรดกของชาติในที่นี้หมายถึง ผู้ตายโดยเฉพาะบุคคลสำคัญของประเทศผู้เป็นพยานหลักฐานของประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น เหมือนซากโบราณวัตถุที่เผยความลับต่างๆในอดีต) กระบวนการพัฒนาสุสานตามหลักสามประเด็นนี้เองที่ทำให้สุสานแปรลาแซ็ส เป็นทั้งอนุสรณ์สถานแห่งความทรงจำ เป็นปอดของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและเป็นเส้นทางวัฒนธรรมสุสานแปรลาแซ็ส ได้รวมคุณค่าทั้งสามไว้ครบบริบูรณ์มากกว่าสุสานใดในโลก เพราะปารีสเคยเป็นและยังเป็นศูนย์รวมปัญญาชน รวมจิตสำนึก รวมศาสตร์วิชามากมายหลายแขนงที่ปัญญาชนจากทุกชาติต้องไปเรียน ไปสอน ไปอยู่ ไปเสพความหลากหลายต่างๆ อย่างน้อยตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมาจนถึงทุกวันนี้ บวกกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสุสานแปรลาแซ็สในยุคต่อๆ มา ทำให้สุสานแปรลาแซ็ส เหมือนหนังสือประวัติศาสตร์กรุงปารีสเล่มหนึ่ง และยังเป็นหนังสือรวมรูปแบบสุสานศิลป์ไว้อย่างสมบูรณ์อีกด้วย

ข้อมูลจากเทศบาลนครปารีส ระบุว่าในสุสานแปรลาแซ็ส มีต้นไม้ทั้งหมด 5300 ต้น มีพันธุ์ไม้ยืนต้นที่นำเข้าไปปลูกจากถิ่นอื่นๆในฝรั่งเศส และจากต่างประเทศเช่น จีน แคนาดา เป็นต้น และมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามที่มีอายุหลายร้อยปีแล้ว เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าต้นไม้เป็นทรัพย์สินในดินที่ยั่งยืนถาวรกว่าสิ่งใด นอกจากนี้สุสานแปรลาแซ็ส ยังเป็นที่อยู่อาศัยของนก แมว กระรอก กิ้งก่า เป็นต้น รวมทั้งมีรังผึ้งใหญ่ๆด้วย ทั้งหมดนี้ยืนยันคุณภาพของอากาศและบรรยากาศภายในสุสานเป็นอย่างดี ดึงดูดชุมชนชาวเมืองปารีสเหมือนมีป่าอยู่ในละแวกที่พักอาศัย สอดคล้องกับอุดมการณ์การพัฒนาเมืองที่ดีที่สุด ปารีสเมื่อราวยี่สิบปีก่อนมีมลภาวะสูงอันเป็นผลจากความหนาแน่นของประชากรและความแออัดของเครือข่ายคมนาคม รัฐบาลฝรั่งเศสได้พยายามฟื้นฟูคุณภาพของอากาศและคุณภาพของชีวิตของชาวปารีสอย่างจริงจัง ที่รวมถึงการสร้างสวน การปลูกต้นไม้ การปลูกสวนบนหลังคาอาคารต่างๆ การปลูกสวนติดกำแพงในแนวตั้ง รวมถึงการปรับเปลี่ยนระบบการดูแลสุสาน ซึ่งให้ผลเป็นที่น่าพอใจมากขึ้นๆ ข้อเท็จจริงนี้ทำให้สุสานแปรลาแซ็สกับสุสานปารีสอื่นๆเป็นพื้นที่เขียว

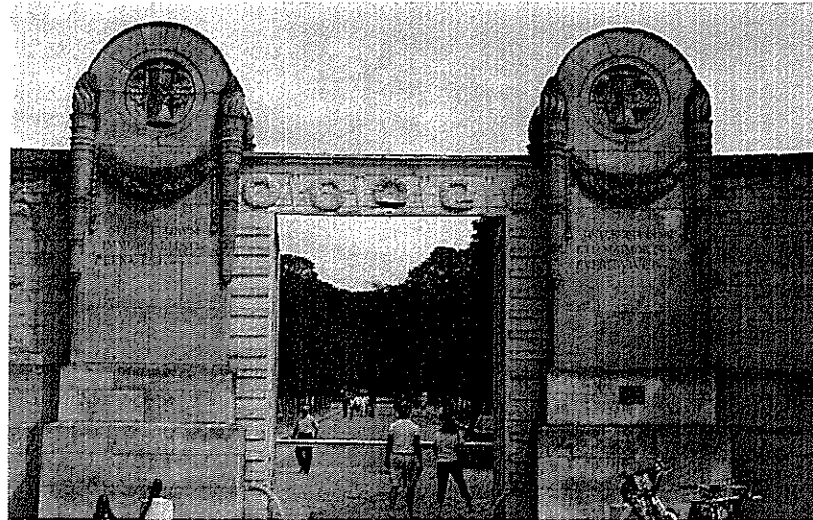
ระบบสุสานของกรุงปารีส - ตัวอย่างสวนสุสานแปร์ลาแซ็ส

เป็นปอดของเมือง พื้นที่ทั้งหมดของสุสานปารีสรวมกันเท่ากับ 400 เฮกตาร์หรือ 4 ตารางกิโลเมตร นับว่าสำคัญต่อชาวปารีสมาก ระบบการควบคุมดูแลสุสานที่พัฒนาขึ้นตามวิถีชีวิตมาตั้งแต่ปี 1998 ถึงปี 2011 ได้ลดการใช้ผลิตภัณฑ์เคมีในสุสานทั้งหมดลงไปได้ถึงร้อยละ 87 เทศบาลนครปารีสจึงยืนยันว่า สุสานปารีสเป็นสุสานที่เอื้ออำนวยต่อการมีสุขอนามัยที่ดีของชาวเมือง

4)

แผนผังแสดงพื้นที่ของสุสานแปร์ลาแซ็ส แสดงการตัดเส้นทางเดินภายใน เหมือนผังเมืองๆหนึ่ง

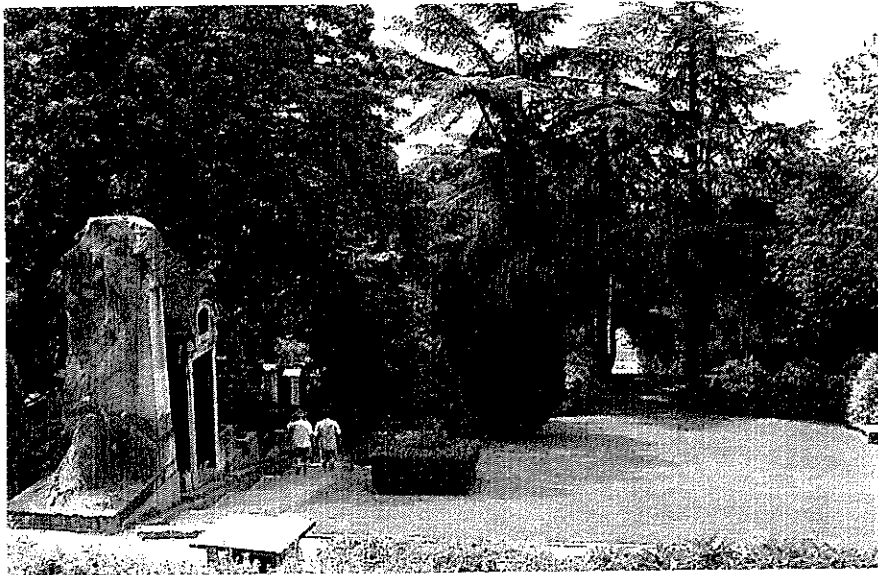
5)

ภาพประตูใหญ่ทางเข้าสู่สุสานแปร์ลาแซ็ส สร้างขึ้นในปี 1825 ผลงานของสถาปนิกชื่อ เอเตียน-อ็องโกลิต ก็อดด (Etienne-Hippolyte Godde, 1781-1869)

6)

ภาพตัวอย่างเส้นทางถนนภายในสุสานแปร์ลาแซ็ส

7)

ภาพตัวอย่างเส้นทางเดินในสุสานแปร์ลาแซ็ส

สถาปนิกได้นำเอกลักษณ์บางอย่างของสวนฝรั่งเศสที่มีระเบียบเคร่งครัด มาผสมผสานกับหลักการการเนรมิตสวนอังกฤษเพื่อสร้างสุสานให้เป็นทั้งสวนและสถานแห่งความทรงจำ เขาคิดว่าสุสานมิใช่เพื่อคนตายเท่านั้น แต่เพื่อชาวเมืองที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วย สุสานควรเป็นที่สำหรับผู้เฝ้าหาความสงบ สำหรับการรำลึกถึงผู้ตาย สำหรับการภาวนาไตร่ตรอง สำหรับการเข้าไปเดินเล่นผ่อนคลาย การเป็นเนินเขาที่มีพื้นที่ต่างระดับกัน ก็มีส่วนช่วยลดความเศร้าสลดใจของผู้เข้าไปมากด้วยเช่นกัน ทั้งหมดนี้ประกอบกันเป็นอุดมการณ์ของสถาปนิก ในการแปรความเศร้าโศกให้เป็นการยอมรับความจริงของชีวิตและอยู่กับความจริงนั้นอย่างไม่หวั่นไหว ในบริบทสังคมของปลายศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 นับว่าเขาเป็นผู้มองการณ์ไกลเกินยุคสมัยของเขา สุสานแปร์ลาแซ็สกลายเป็นแบบภูมิสถาปัตยกรรมแนวหน้าที่ยังไม่มีเคยมีที่ใดทำมาก่อนในโลกตะวันตก และเป็นต้นแบบของการรังสรรค์สวนสุสานขนาดใหญ่ต่อมาในยุโรปและใน

อเมริกา⁸ แม้ทุกวันนี้ สุสานแปร์ลาแซ็สยังเป็นพื้นที่เขียวที่สวยงามแห่งหนึ่งของนครหลวง

เมื่อเดินผ่านประตูใหญ่ที่ตั้งอยู่บนถนนเมนิลมงต็อง (Boulevard de Ménilmontant [บูลวาร์ เดอ เมนิลมงต็อง] อยู่ติดขอบล่างของภาพ 4) แล้วเดินตรงไปบนถนนสายหลักภายในสุสาน จะเห็นอาคารประดับด้วยกลุ่มประติมากรรมที่กำกับชื่อไว้ว่า Monument aux morts [โมนูม็อง โอ มอร์] หมายถึงอนุสาวรีย์แก่ผู้ตาย เป็นผลงานของปอล-อัลแบร์ บาร์โธโลเม (Paul-Albert Bartholomé, 1848-1928 สถาปนิกผู้มีผลงานปรากฏในสุสานของปารีสหลายแห่ง) มีคำกำกับจารึกลงบนทับหลังเหนือประตูเปิดที่เห็นในภาพ ว่า Aux Morts ([โอ มอร์] แต่ผู้จากไป) ประติมากรรมหินอ่อนกลุ่มนี้นอกจากจะกระตุ้นความรู้สึกแล้วยังทำหน้าที่เหมือนหน้าบ้านของอาคารส่วนที่อยู่ด้านหลังที่เป็นอาคารเก็บโครงกระดูกหรืออัฐิ(ไร้ญาติ)ของสุสานแปร์ลาแซ็ส ประติมากรรมกลุ่มนี้สร้างแล้วเสร็จในปี 1899 บนอนุสาวรีย์นี้เห็นรูปแบบประตูที่เปิดโล่ง เห็นหลังของชายหญิงคู่หนึ่งนั้น ลึกเข้าไปเป็นที่เก็บกระดูก กลุ่มรูปปั้นเปลือยสองข้างบนกำแพง มีทั้งชายและหญิง ให้ความหมายของคนตายผู้กำลังจะเดินเข้าประตูไปสู่อีกภพหนึ่ง ทั้งหมดเปลือยหรือมีผ้าห่อศพคลุมไว้หลวมๆ เพื่อบอกว่าออกจากโลงศพหรือเพิ่งตาย ความเปลือยคือสภาพที่แท้จริงของคนเมื่อเกิดและเมื่อตายไปแล้ว เพราะไม่ว่าอะไรก็ตามรวมทั้งเสื้อผ้าก็เอาติดตัวไปไม่ได้ ในตอนล่างของกลุ่มประติมากรรมนี้ มีกลุ่มประติมากรรมอีกกลุ่มหนึ่ง ชายหญิงคู่หนึ่งและเด็กนอนบนพื้นเหมือนนอนเหนือหลุมศพ เหนือขึ้นไปเป็นรูปปั้นหญิงสาวร่างเปลือย

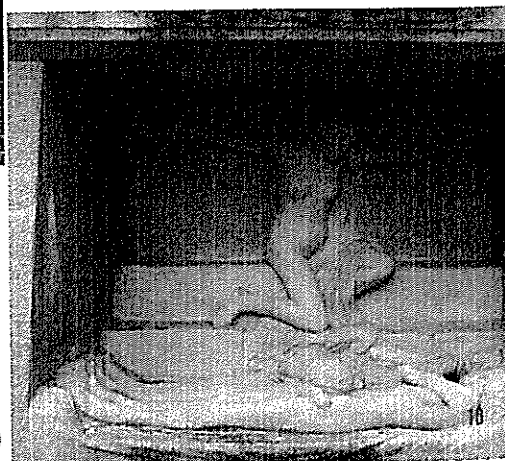
⁸ ข้อมูลเปรียบเทียบสวนสุสานขนาดใหญ่ในยุโรปที่พัฒนาขึ้นตามแบบของสุสานแปร์ลาแซ็สที่ปารีส (ที่เปิดใช้ในปี 1804 มีพื้นที่ 0.44 ตารางกิโลเมตรหรือ 440,000 ตารางเมตร มีศพฝังไว้แล้วมากกว่าหนึ่งล้านคน) สุสานZentralfriedhof ที่กรุงเวียนนา เปิดใช้ในปี 1874 มีพื้นที่ 2.5 ตารางกิโลเมตร มีศพฝังอยู่แล้วสามล้านศพ และสุสาน Friedhof Ohlsdorf ที่เมือง Hamburg เปิดใช้ในปี 1877 มีพื้นที่ 4 ตารางกิโลเมตร มีศพฝังที่นั่นแล้วหนึ่งล้านห้าแสนราย จะเห็นว่าสุสานใหญ่ๆที่สร้างในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 นั้น มีพื้นที่ใหญ่กว่ามาก และพื้นที่ก็มีการบริหารจัดการที่ดีกว่า ทั้งสองแห่งที่ยกตัวอย่างมานี้ ตั้งอยู่ชานเมือง ในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติเขียว เป็นสวนสุสานที่แท้จริง

ระบบสุสานของกรุงปารีส - ตัวอย่างสวนสุสานแปร์ลาแซ็ส

มีผ้าห่อศพพันหลวมๆบนตัว นั่งย่อตัวลง มือกางออกสองข้าง ให้ความหมายว่า วิญญาณหนึ่ง(หญิงสาวนั้น) มาต้อนรับดวงวิญญาณของครอบครัวพ่อแม่ลูกที่เพิ่งเสียชีวิต ในทำนองปลอบใจว่าโลกของความตายที่คนคิดว่ามีดมนอนธการนั้น ยังมีแสงสว่าง อย่าได้กลัวไปเลย ตามข้อความที่จารึกลงบนกำแพงข้างหลัง รูปปั้นหญิงสาวว่า Sur ceux qui habitent le pays de l'ombre de la mort une lumière resplendit. (แสงหนึ่งส่องประกายแจ่มจรัส แก่ผู้ที่อยู่ในแดนมืดของความตาย) แสงสว่างในบริบทนี้ หากมองจากคติคริสต์ศาสนา อาจหมายถึง ความหวังของชาวคริสต์ที่จะสามารถเดินทางผ่านความมืดไปสู่แสงสว่างในอาณาจักรของพระเจ้า แต่เมื่อพิจารณาประติมากรรมโดยรวมแล้วไม่มีองค์ประกอบใดที่อาจโยงไปถึงคริสต์ศาสนาได้ทันทีและชัดเจน

8)

9)

8) - 9) ภาพอนุสาวรีย์แด่ผู้จากไป ที่ตั้งโดดเด่นภายในสุสานแปร์ลาแซ็ส ผลงานของ ปอล-อัลแบร์ บาร์โธโลเม (Paul-Albert Bartholomé, 1848-1928 สถาปนิกผู้มีผลงานปรากฏในสุสานของปารีส หลายแห่ง)

สุสานแปร์ลาแซ็ส เปิดใช้เป็นครั้งแรกในวันที่ 21 เดือนพฤษภาคม ปี 1804 ศพแรกที่ถูกลำเลียงเข้าไปฝังในสุสานคือ ศพของเด็กหญิงอายุห้าขวบชื่อ *อาเดลาอิด ปัยลียาร์ด เดอ วิลเนอฟ* (Adélaïde Pailliard de Villeneuve เป็นลูกสาวของคนเฝ้าประตูของ *โฟบูร์ก แซ็งต็องตวน* - Faubourg St Antoine) นับเป็นก้าวสำคัญในวิวัฒนาการสังคมฝรั่งเศสที่เป็นไปตามนโยบายของ *นโปเลียน โบนาปาร์ต* (Napoléon Bonaparte, 1769-1821) ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลของฝรั่งเศสในตอนนั้น เขาประกาศว่า “ชาวเมืองทุกคนเมื่อตายแล้ว ญาติมีสิทธินำศพเข้าไปฝังในสุสานแปร์ลาแซ็ส อย่างเสมอภาคกัน ไม่ว่าผู้นั้นมีเชื้อชาติผิวพันธุ์ใดหรือนับถือศาสนาใด” คำประกาศดังกล่าวเท่ากับยืนยันเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาของชาวฝรั่งเศสทุกคน ว่าการเมืองของประเทศแยกออกจากการศาสนาอย่างสิ้นเชิง เพราะฉะนั้น สุสานทุกแห่งของชาติเปิดสำหรับประชากรชาวฝรั่งเศสทุกคนอย่างเสมอภาคกัน

เมื่อเริ่มเปิดให้ใช้สุสานนี้ (1804) ชาวเมืองต่างเห็นว่าสุสานนี้ห่างไกลจากตัวเมืองเกินไป จึงไม่มีใครรอบครวของผู้ตายไปใช้สุสาน ชาวคริสต์ผู้เคร่งครัดรู้สึกไม่สบายใจที่จะนำศพญาติมิตรไปฝังในพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่วัด เช่นนี้ทำให้ฝ่ายบริหารจัดการสุสานต้องปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ด้วยการย้ายอัฐิของบุคคลสำคัญๆ เข้าไปฝังไว้ในสุสานแปร์ลาแซ็ส ดังนั้นในปี 1817 ทางการได้จัดขบวนแห่อย่างใหญ่โตควบคู่กับพิธีย้ายอัฐิอังคารของ *ฌ็อง เดอลาฟงแตน* (Jean de la Fontaine, 1621-1695 นักประพันธ์ กวีและนักเล่านิทานชาวฝรั่งเศส) และของ *ฌ็อง บาติสต์ โมลีแยร์* (Jean-Baptiste Molière, 1622-1673 นักแต่งบทละครและนักแสดง เทียบได้ว่าเป็นเชกสเปียร์ของฝรั่งเศส) ศิลปารด้านวรรณกรรมทั้งสองท่านไปฝังในสุสานแปร์ลาแซ็ส ไม่นานต่อมาในปีเดียวกันนั้น ก็มีพิธีแห่ยิ่งใหญ่แบบเดียวกันอีกเมื่อย้ายอัฐิอังคารของ *เปียร์อาเบลาร์ด* (Pierre Abélard) กับ *เฮโลอีส* (Héloïse)⁹ การย้ายครั้งนี้ได้ย้ายทั้งชิ้นส่วนหินของหลุมศพเดิมมาจาก

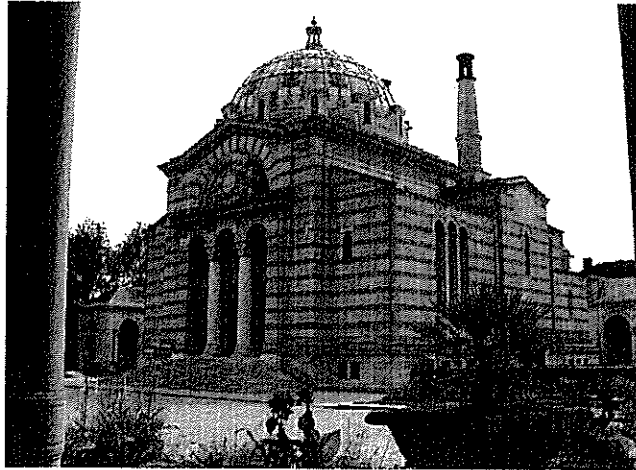
⁹ เปียร์อาเบลาร์ด (Pierre Abélard) เดินทางมาเรียนมหาวิทยาลัยที่ปารีส และต่อมาเป็นผู้สอนทั้งมหาวิทยาลัยกับตรรกวิทยา ระหว่างนี้เขาหลงรักหลานสาวชื่อ *เฮโลอีส* (Héloïse) ของนักบวชฟูลแบร์ (Fulbert) เพราะเขาพักอยู่ที่บ้านของนักบวช นักบวชชู้เข้าไกรธมากและ

โนฌ็อง-ซูร์-แซน (Nogent-sur-Seine) ไปที่สุสานแปร์ลาแซ็ส ด้วย

นโยบายใหม่นี้ได้ผลดี ชาวเมืองเริ่มสนใจอยากมีหลุมศพของพวกเขาเอง ในหมู่คนดังคนเด่นของสังคม ไม่ช้าไม่นาน เกิดค่านิยมในหมู่ชาวปารีสโดยเฉพาะชนชั้นผู้ดี คนเก่ง คนดังและคนรวยต่างพากันมาจับจองซื้อที่เพื่อเป็นหลุมฝังศพของตน ของตระกูล จนกลายเป็นการแข่งขันกันเินทางอ้อมว่า หลุมศพใดสวยกว่า งามกว่า น่าทึ่งกว่า ฯลฯ ศิลปะจึงตามไปปรับใช้เพื่อสร้างความงามให้กับความตาย สถิติระบุไว้ว่า ในปี 1804 มีหลุมศพเพียง 13 แห่ง, ปี 1805 มี 44 แห่ง, ปี 1806 มี 49 แห่ง, ปี 1807 มี 62 แห่งและปี 1812 มี 833 แห่ง หลังจากนั้นและโดยเฉพาะในปี 1824, 1829, 1832, 1842 และ 1850 จำนวนหลุมศพเพิ่มขึ้นห้าเท่าตัว ทางกรมสุสานได้ให้สัมปทานถาวรแก่ชาวเมืองจำนวนหมื่นกว่ารายที่ขอซื้อสิทธิพื้นที่สำหรับฝังศพของครอบครัวหรือของตระกูล

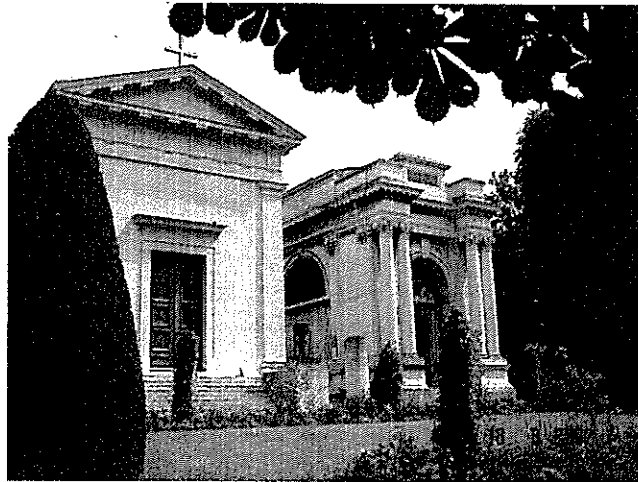
ตั้งแต่ต้นอาเบลาร์ด ตั้งแต่นั้นอาเบลาร์ดเร่รอนจากอารามหนึ่งไปยังอีกอารามหนึ่ง แต่ก็ยังคงสอนอยู่บ้าง ในขณะที่เอโลอิส เข้าบวชเป็นชีในคอนแวนต์ที่อาร์ฌ็องเตอส์ (Argenteuil) และต่อมาได้ไปเป็นแม่อธิการของคอนแวนต์ที่ปาราเกลต์ (Paraclet) ใกล้เมืองโนฌ็อง-ซูร์-แซน (Nogent-sur-Seine) ระหว่างนี้ทั้งสองมีจดหมายติดต่อกัน จดหมายของทั้งสองบอกให้รู้ถึงความคลุ้มคลั่งของความรู้สึกในใจของทั้งสอง อ่านแล้วสะท้อนความรู้สึกอย่างยิ่ง เมื่อเอโลอิสถึงแก่กรรม ร่างของคนทั้งสองในที่สุดได้มาอยู่ด้วยกัน ในระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส มีการขุดหาอัฐิของทั้งสอง และตกไปอยู่ในมือของ อเล็กซ็องดร์ เลอนัวร์ (Alexandre Lenoir, 1761-1839) ผู้เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานนักบวชเปติ-โฆกูสแต็งส์ (Petits-Augustins) ปัจจุบันคือสถาบันวิจิตรศิลป์ -Ecole des Beaux-Arts) เลอนัวร์รวบรวมอัฐิของทั้งสองและย้ายไปฝังที่สุสานแปร์ลาแซ็สที่ปารีสในปี 1817 ก่อนหน้านั้นเลอนัวร์คนเดียวก็นักได้ให้ขุดย้ายอัฐิของโมลีแยร์ (Molière) และของลาฟงแตน (La Fontaine) เพื่อนำไปฝังไว้ที่สุสานแปร์ลาแซ็ส แล้ว ความเอาใจใส่ในการเก็บอัฐิองค์การของบุคคลต่างๆดังกล่าว เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ชาวตะวันตกมิได้รังเกียจกระดูกคนตาย กลับพยายามเก็บรักษาไว้ เป็นการแสดงความเคารพต่อบุคคลที่จากไป โดยเฉพาะบุคคลต่างๆที่กล่าวถึงมาข้างต้น ที่เป็นคนเก่ง เป็นหัวหน้าของประเทศในยุคนั้น ความชื่นชมในสติปัญญาของบุคคลทั้งหลาย อยู่นอกเหนือความพลัดพลั้งหรือความแตกต่างในวิถีการดำเนินชีวิตของพวกเขา ปัญญาชนชาวตะวันตกแยกแยะ “ความเป็นเหนือมนุษย์” ออกจากความเป็นมนุษย์ที่โดยธรรมชาติย่อมอ่อนแอ มีอารมณ์รักใคร่ มีความรู้สึก มีโลก รัก โกรธ หลงเป็นต้น

ในปี 1823 มีการสร้างวัดเพื่อประกอบพิธีฌาปนกิจขึ้นบนพื้นที่ที่เคยเป็นที่ตั้งของสำนักบาทหลวงเยซุอิต โดยสถาปนิกชื่อ เอเตียน-อิปโพลิต ก็อดด์ (Etienne-Hippolyte Godde, 1781-1869) ในปี 1825 เขาก็ได้ออกแบบสร้างประตูใหญ่ทางเข้า สุสานแปร์ลาแซ็ส ด้วย

10)

วัดและอาคารเฝ้าศพด้านหลังในสุสานแปร์ลาแซ็ส

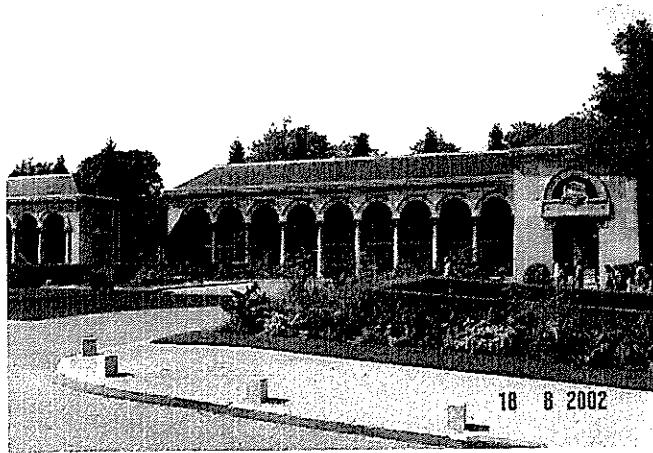

11)

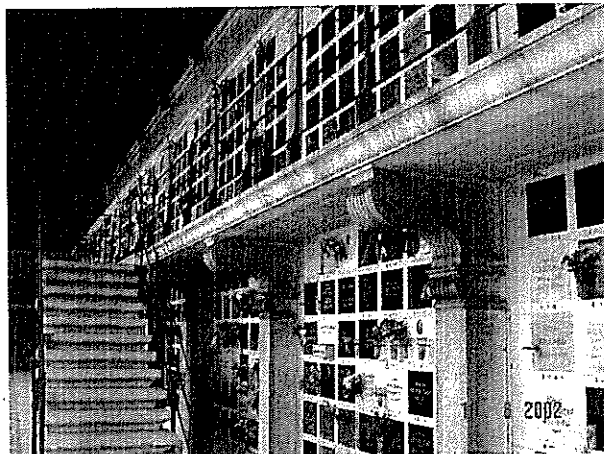
อาคารวัดภายในสุสานแปร์ลาแซ็ส

ระบบสุสานของกรุงปารีส - ตัวอย่างสวนสุสานแปร์ลาแซ็ส

ในปี 1894 มีการสร้างอาคารโกโลมบาร์รีย้อม (Columbarium) ตามแบบสถาปัตยกรรมนีโอไบแซนไทน์ของ จ็อง กามิลล์ ฟอรั่มมีเจ (Jean Camille Formigé, 1845-1926) เป็นอาคารเก็บอังคารที่จัดเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็กๆ (เหมือนคอนโดมิเนียมผู้ตาย)

12)

13)

ภาพ 12 - 13 แสดงรูปร่างลักษณะอาคารเก็บอังคารที่ทำสูงสองชั้นภายในสุสานแปร์ลาแซ็ส ที่นั่นเรียกว่า อาคารโกโลมบาร์รีย้อม (Columbarium) แผ่นหินสี่เหลี่ยมสีดำๆหรือสีขาวบ้าง จารึกชื่อและวันเดือนปีเกิดกับปีตายของผู้ตายแต่ละคน และอาจมีข้อความอื่นสั้นๆเพิ่มเข้าไป มีกรวยเล็กๆติดบนแผ่นหินแต่ละแผ่นเพื่อให้เป็นที่ปักดอกไม้ช่อเล็กๆ

ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ปี 1986 เป็นต้นมา ทางกรังยังได้จัดพื้นที่สนามขึ้นแปลงหนึ่งมีพุ่มไม้ล้อมรอบที่ขนานไปกับกำแพงด้านทิศเหนือ (rue des Rondeaux [รู เด รงโด] ใกล้ทางเข้าประตู Porte Gambetta [ป็อรเดอะ ก็อง เบ็ตตะ]) ให้ชื่อว่า สวนแห่งความทรงจำ (Jardin du souvenir [ฌาร์แต็ง ดู ซู เวอนีร์]) พื้นที่สนามนี้ให้เป็นที่พักฝังศพของผู้ตายหลังการเผาศพแล้วและญาติมิได้ปรารถนาจะเก็บอัฐิไว้ พื้นที่สำหรับโปรยอัฐินี้ จัดและกำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกในสุสานแปร์ลาแซ็ส และสอดคล้องกับนโยบายใหม่ของทางการ ที่สนับสนุนให้ญาติผู้ตายเลือกการเผาศพแทนการฝังศพ เช่นนี้ตั้งแต่ปี 1992 สุสานปารีสที่ตีแยส์ (Thiais) และที่ป็องแต็ง (Pantin) ก็ได้จัดมุมสวนสำหรับโปรยอัฐิโดยเฉพาะ (เรียกพื้นที่แบบนี้ว่า jardin cinéraire [ฌาร์แต็ง ซีนเแรร์]) และตั้งแต่ปี 1996 สุสานที่ตีแยส์ได้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งในแบบสวนภูมิทัศน์ที่น่ายกย่อง ให้เป็นที่ตั้งของโกศบรรจุอัฐิขนาดใหญ่ (urns) หลังจากพิธีเผาศพ ในปัจจุบันครอบครัวฝรั่งเศสเลือกพิธีเผาศพมากขึ้น

ปัจจุบันมีศพฝังในสุสานแปร์ลาแซ็ส มากกว่าหนึ่งล้านราย จำนวนนี้ยังมีได้รวมจำนวนผู้ตายที่เผาไป และเก็บอัฐิบางส่วนไปไว้เป็นช่องๆ ในอาคารโกส็อมบารีอ็อม (จะไม่เก็บอัฐิไว้เลยก็ได้เช่นกัน) ตลอดสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมา หลุมศพในสุสานแปร์ลาแซ็ส เป็นของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศ ตั้งแต่ประธานาธิบดี นายพล รัฐมนตรี กวี จิตรกร นักเขียน นักวิทยาศาสตร์ นักแสดง นักดนตรี สามัญชนก็มีมากเช่นกันแต่ไม่มีผู้สนใจนัก เพราะผู้ที่เข้าไปชมสุสานแปร์ลาแซ็ส ไปเพื่อชมสุสานของคนเด่นคนดังเป็นสำคัญ เป็นความอยากรู้อยากเห็นที่อาจรวมความเคารพต่อบุคคลนั้นหรือความผูกพันทางจิตวิญญาณต่ออุดมการณ์ที่บุคคลนั้นได้โด่งดังไป คำจารึกต่างๆบนแผ่นหินเหนือหลุมศพ หากติดตามอ่าน จะเห็นว่าบางเป็นคำพูดธรรมดาๆ บางเป็นบทกวี บางเป็นความหวัง บางเป็นความต้องการเป็นต้น คำพูดเหล่านี้บางโด่งดัง บางปลอบใจผู้อ่านหรือผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น Mourir c'est quitter l'ombre pour entrer dans la lumière. (การตายคือการจากเงามืดเพื่อเข้าสู่แสงสว่าง) หรือคำพูดของ จูลส์ มิเชอเลต์ (Jules Michelet, 1798-1874 นักเขียนและนักประวัติศาสตร์)

ที่จารึกไว้บนแผ่นหินเหนือหลุมศพของเขาว่า *Que Dieu reçoive mon âme reconnaissante de tant de bien de tant d'années laborieuses de tant d'amitiés.* (ขอให้พระเจ้าเป็นผู้รับวิญญาณข้าพเจ้าไป วิญญาณที่รู้สำนึก บุญคุณอันมากมายของพระองค์ วิญญาณที่ได้ใช้ชีวิตขยันหมั่นเพียรมานานปี วิญญาณที่ได้มีมิตรสนิทเพื่อนสหายมากมาย) หรือข้อคิดปรัชญาที่จารึกไว้บนทับหลังและฐานหินเหนือหลุมศพของ *ออล็อง การ์เด็ค* (Allan Kardec นักปราชญ์ผู้วางรากฐานการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณ) เช่นบนแผ่นหินทับหลังว่า : *Naître mourir renaître encore Et progresser sans cesse. Telle est la loi.* (เกิด ตาย เกิดใหม่อีก ก้าวไปข้างหน้าไม่รู้หยุด นี่คือกฎ) และบนฐานหินที่ตั้งรูปปั้นครึ่งตัวของผู้ตายว่า *Fondateur de la philosophie spirite* (ผู้วางรากฐานจิตปรัชญา) *Tout effort a une cause* (ความพยายามทุกชนิดเกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง) *Tout effet intelligent a une cause intelligente* (ผลลัพธ์ที่วิเศษ เกิดจากเหตุอันชาญฉลาด) *La puissance de la cause est en raison de la grandeur de l'effet.* (พลังของเหตุมากเพียงใดก็ยิ่งทำให้เกิดผลที่มีพลังมากเพียงนั้น)¹⁰ หรือโคลงของ อัลเฟรด เดอ มูเซ (Alfred de Musset, 1810-1857 กวีและนักแต่งบทละคร) ผู้ได้ขอให้ปลูกต้นหลิวไว้ข้างสุสาน และมีการนำโคลงบทนี้จารึกลงบนแผ่นหินเหนือหลุมศพว่า *Mes amis quand je mourrai Plantez un saule au cimetière J'aime son feuillage éploré La pâleur m'en est douce et chère Et son ombre sera légère A la terre où je dormirai* (เพื่อนเอ๋ย ถ้าผมตายลง ขอให้ปลูกต้นหลิวไว้ข้างหลุมศพ ผมชอบใบยาวเรียวลู่ลม สีเขียวจางๆช่างอ่อนโยน ให้ร่มไม้ระริกกระรืนไหว บนดินที่ผมจะนอน)

นอกจากข้อความจารึกต่างๆ ประติมากรรมประดับเหนือหลุมศพ ก็มีหลากหลายแบบ ทั้งรูปปั้นนอน หรือรูปปั้นยืนตั้ง หรือประติมากรรมจำหลักนูน

¹⁰ หลุมศพนี้ตามสถิติของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสุสานแปร์ลาแซ็ส บันทึกไว้ เป็นหลุมศพที่มีผู้นำกระถางดอกไม้ไปถวายอยู่เสมอ จึงเป็นหลุมศพที่มีดอกไม้ประดับมากที่สุด ในสุสานแปร์ลาแซ็ส และดูเหมือนว่า มีผู้ไปบนบาน “ขออะไร” จากท่านด้วย และก็ได้รับตามที่บนไว้

แบบต่างๆ ประติมากรรมที่เด่นที่สุดรูปหนึ่งในสุสานแปร์ลาแซ็ส ที่เป็นที่รู้จักกันมากที่สุดคือ รูปประติมากรรม “ความเงียบ” ดังในภาพ 14 ข้างล่างนี้

14)

ประติมากรรมประดับเหนือหลุมศพภาพนี้มีชื่อเจาะจงว่า Le Silence (ความเงียบ) เป็นประติมากรรมที่ดึงดูดความสนใจผู้คนที่ผ่านมาในสุสานแปร์ลาแซ็ส ความเงียบ ในความหมายของ การไม่พูดมาก ในค่านิยมตะวันตกถือเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง ชาวตะวันตกถูกฝึกให้พูดให้แสดงความคิดเห็น ตั้งแต่เด็ก ไม่ว่าอะไรต้องขอพูดแสดงความคิดเห็น (ความคิดเห็นที่แสดงออกมาถูกหรือไม่ นั้นเป็นคนละประเด็นกัน) เช่นนี้ทำให้การนิ่งฟังโดยไม่พูดกลายเป็นคุณสมบัติ เป็นสิ่งที่สวนกระแสความเคยชินในหมู่ชาวตะวันตก อีกประการหนึ่ง คนช่างพูด ฟังคนอื่นน้อยลง สิ่งเกิดลึกลับซับซ้อนน้อยลงด้วย ภาพความเงียบนี้ อาจให้ข้อคิดว่า ในโลกของความตาย โลกที่ไม่มี “กาย” มีแต่ดวงวิญญาณ จึงน่าจะเป็นโลกของความเงียบ เข้าใจกันโดยไม่ต้องพูด ต่างฝ่ายต่างมองทะลุความคิดของกันและกัน

ในสุสานแปร์ลาแซ็ส ยังมีอนุสาวรีย์ที่เป็นอนุสรณ์สถานอีกจำนวนมาก เช่นอนุสาวรีย์ที่อุทิศแด่ทหารผู้เสียชีวิตไปในการต่อสู้ป้องกันการรุกรานของรัสเซีย ในปี 1814 หรืออนุสรณ์สถาน มูร์เดเฟเดอเรส์ (Mur des Fédérés) ตั้งอยู่ที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของสุสาน อุทิศแก่ผู้เสียชีวิตไปในรัฐประหารปี 1871

(ที่ประวัติศาสตร์กรุงปารีสจารึกชื่อไว้ว่า ลากอมมูนเดอปารีส - la Commune de Paris, 1871)¹¹ รวมทั้งมีอนุสรณ์สถานสำหรับผู้เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง, อนุสาวรีย์เพื่อรำลึกถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวที่ เฮาอวิตส์-บิร์เกอเนา Auschwitz-Birkenau , อนุสาวรีย์ที่อุทิศแด่ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการปฏิวัติฝรั่งเศส, อนุสาวรีย์เพื่อรำลึกถึงทหารจากชาติต่างๆที่มาเสียชีวิตในฝรั่งเศส เช่น ทหารจากเบลเยียม หรือทหารอาร์เมเนียนในกองทัพฝรั่งเศส เป็นต้น

สุสานแปร์ลาแซ็ส ได้เป็นฉากหลังของพิธีฌาปนกิจของบุคคลสำคัญๆ มากกว่าผู้ใด ในสมัยของจักรพรรดินโปเลียนที่หนึ่ง และนโปเลียนที่สาม และของกษัตริย์ฝรั่งเศสอีกสามสมัยระหว่างปี 1872-1914 ฝรั่งเศสกำลังเรียนรู้และสร้างประเทศตามระบอบสาธารณรัฐให้ถาวรมั่นคง หลังจากที่มีระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาตลอด 19 ศตวรรษ หลังจากความผกผันทางการเมือง **สุสานแปร์ลาแซ็ส** กลายเป็นสุสานของชนชั้นกลางมากกว่าชนชั้นใด เมื่อชนชั้นกลางร่ำรวยมากขึ้น จึงมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง

¹¹ อนุสรณ์สถานนี้มีความสำคัญมากในเชิงการเมือง เพราะผนึกความทรงจำของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เพื่อให้มีรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง มากกว่ามาจากการแต่งตั้งภายในรัฐสภา ชาวปารีสได้ร่วมกันต่อต้านอย่างกล้าหาญ รัฐบาลยุคนั้นต้องย้ายไปตั้งที่แวร์ซายส์ และในที่สุดใช้กำลังทหารเข้ามาล้อมปารีส ปิดเส้นทางลำเลียงอาหารเพื่อบีบชาวปารีสให้จำนน และใช้กำลังเข้าจู่โจม ได้สังหารกลุ่มผู้ก่อรัฐประหารผู้เข้าไปหลบซ่อนและรวมตัวกันภายในสุสานแปร์ลาแซ็ส เกิดการต่อสู้กันอย่างดุเดือดโดยมีหลุมศพเป็นที่กำบัง กำลังทหารที่ฝ่ายรัฐบาลนำมาใช้เผ่าตัวเข้าไปในสุสานแปร์ลาแซ็ส ในคืนวันที่ 27 พฤษภาคมปี 1871 และได้ฆ่าชาวปารีสฝ่ายรัฐประหารในคืนนั้น วันรุ่งขึ้นพบผู้รอดตายอีก 147 คน ก็ยังถูกต้อนไปยิงทิ้งอย่างโหดเหี้ยมที่กำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสุสาน ตรงกำแพงนั้นเองที่ต่อมารัฐบาลให้ขุดหลุมขนาดใหญ่ฝังคนตายทั้งหมดไว้ด้วยกันได้กำแพงรู้จักกันในนามว่า กำแพงของพวกก่อการรัฐประหาร (Mur des Insurgés) ต่อมาตั้งชื่อใหม่ว่า มูร์เดเฟเดอเร้ (Mur des Fédérés ในความหมายของกำแพงของกลุ่มรัฐประหารปี 1871) ในยุคหลังๆ นักการเมืองส่วนมากมักกวาดเวียนไปที่อนุสาวรีย์นั้นเพื่อแสดงคารวะต่อผู้เสียชีวิต และแสดงจุดยืนให้ประจักษ์ว่า การประท้วงต่อต้านรัฐบาลนั้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของประชากรชาวยุโรป ที่รัฐบาลต้องพยายามหาทางไกล่เกลี่ยด้วยสันติวิธี อนุสาวรีย์แห่งนั้นจึงยังคงเป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังและศรัทธาต่ออุดมการณ์สาธารณรัฐของชาวเมืองและต่ออนาคตของประเทศ

และความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ ชนชั้นกลางอีกเช่นกันที่นำประเทศเข้าสู่ยุคของความงามแบบหรรษาที่เรียกกันว่า ลาเบลเลป็อก (la Belle époque) ที่แสดงออกอย่างชัดเจนในสถาปัตยกรรมของวิหารซาเคร์เกอร์ (Basilique du Sacré-Coeur สร้างขึ้นระหว่างปี 1876-1910) และนำการพัฒนาทุกรูปแบบในสังคมทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม วิทยาการและวิถีการดำเนินชีวิต คำประกาศของนโปเลียนโบนาปาร์ตที่ว่าชาวปารีสทุกคนมีสิทธิใช้สุสานแปร์ลาแซ็ส อย่างเสมอภาคกัน ความเสมอภาคที่กล่าวถึงนั้นในความเป็นจริง เป็นเพียงอุดมการณ์เสมือนความฝันหนึ่ง สามัญชนหรือชนชั้นกรรมกรยังคงต้องดิ้นรนเพื่อใช้สิทธิเสรีภาพนั้น

จนถึงทุกวันนี้ สุสานแปร์ลาแซ็ส¹² เป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักเดินทางจากทุกมุมโลก เนื่องจากเป็นที่รวมหลุมศพของบุคคลสำคัญของยุโรปตลอดสองศตวรรษที่ผ่านมา บนเส้นทางภายในสุสาน มีหลุมศพคนดังคนเด่นให้เห็นอยู่แทบทุกย่างก้าว (สุสานแปร์ลาแซ็ส มิได้กำหนดพื้นที่แบ่งประเภทผู้ตายให้อยู่รวมกลุ่มกัน ดังที่ทำการในสวนสุสานในประเทศอื่นๆ ที่สร้างขึ้นทีหลังตามแบบสวนสุสานแปร์ลาแซ็ส) จึงทำให้การเข้าไปในสุสานเหมือนการเดินทางจาริกแสวงหาจุดยืนบนเส้นทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักประวัติศาสตร์หรือปัญญาชนชาวปารีส ชื่อแต่ละชื่อนำเขาหวนกลับไปรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ถึงค่านิยมในสังคมแต่ละยุคที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สุสานแปร์ลาแซ็ส จึงเป็นหนังสือประวัติศาสตร์กรุงปารีสแบบหนึ่ง ทั้งรวมประวัติศาสตร์การเมือง การดนตรี การละคร ศิลปะวิทยาการ นักปราชญ์ นักเขียน กวีและนักแสดง เป็นต้น ผู้สนใจจึงอาจติดตามไปชมหลุมศพของ

¹² สุสานแปร์ลาแซ็ส ตั้งอยู่บนถนนบูลวาร์ด เดอ เมนิลมงต์อง (Boulevard de Ménilmontant) ใช้รถไฟใต้ดินสายที่ 2 ลงที่สถานี ฟิลิป โอกุสต์ (Philippe Auguste) ซึ่งอยู่ใกล้ประตูใหญ่ทางเข้าสุสาน ถ้าใช้รถไฟใต้ดินสายที่ 3 ไปลงที่สถานีแปร์ลาแซ็ส (Père Lachaise) ชื่อเดียวกับสุสาน แล้วเดินต่ออีกประมาณ 500 เมตรจึงถึงทางเข้าสุสานด้านข้างนักท่องเที่ยวต่างชาติหลายคนมักเลือกไปลงที่สถานี ก็องเบ็ตตะ (Gambetta) บนเส้นทางรถไฟใต้ดินสายที่ 3 เพราะเมื่อเข้าไปในสุสาน จะถึงหลุมศพของ ออสการ์ ไวลด์ (Oscar Wilde นักเขียนชาวอังกฤษ) จากที่นั่นก็เดินชมหลุมศพอื่นๆ ได้สะดวก

นักดนตรีเอกของโลกหลายคนที่นี่ เช่น *โชแปง* (Frédéric Chopin, 1810-1849 นักเปียโนและนักประพันธ์ดนตรีจากโปแลนด์), *รอสซีนี* (Gioacchino Rossini, 1792-1868 นักประพันธ์ดนตรีโดยเฉพาะดนตรีสำหรับการแสดงและร้องอุปรากรชาวอิตาลี), *เบลลีนี* (Vincenzo Bellini, 1801-1835 นักประพันธ์ดนตรีและอุปรากรชาวอิตาลี), *บิเซต์* (Georges Bizet, 1838-1875 นักประพันธ์ดนตรีอุปรากรชาวฝรั่งเศส) หรือ *มาเรีย กัลลัส* (Maria Callas, 1923-1977 นักร้องอุปรากรเสียงโซปราโน ชาวอเมริกัน-กรีก), *ซาราท் แบร์นฮาร์ดต์* (Sarah Bernhardt, 1844-1923 นักแสดงชาวฝรั่งเศส ผู้เล่นทั้งละครและภาพยนตร์) *เดอลาครัวส์* (Delacroix, 1798-1863 จิตรกรชาวฝรั่งเศส) เป็นต้น รวมทั้ง *บรงนีอาร์ต์* สถาปนิกผู้ออกแบบแปลนสร้างสุสานแปร์ลาแซ็ส (Alexandre Brongniart, 1739-1813) ยังมีหลุมศพคนเด่นคนดังทั้งชาวฝรั่งเศสและชาวต่างชาติในสุสานแปร์ลาแซ็ส อีกจำนวนมาก ผู้สนใจอาจติดตามหารายละเอียดเกี่ยวกับหลุมศพของแต่ละคนได้ผ่านอินเทอร์เน็ตที่วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ในหัวเรื่อง Père Lachaise เป็นต้น หรือเมื่อไปถึงสุสาน ก็อาจซื้อเอกสารแผ่นพับที่อธิบายและระบุที่ตั้งของหลุมศพแต่ละรายอย่างละเอียด เป็นเอกสารข้อมูลอย่างเป็นทางการที่เทศบาลนครปารีสเป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสุสานให้ตอบรับและสอดคล้องกับสภาพการณ์ใหม่ๆที่ตามมา อุดมการณ์ของสังคมแต่ละยุคก็มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนโฉมหน้าของสุสานด้วย เช่น การยกเลิก รื้อและล้างหลุมศพ รวมทั้งฝังศพจำนวนมากไว้ด้วยกันในหลุมเดียว การยกเลิกการแบ่งเขตเฉพาะสำหรับสุสานชาวยิว เพื่อให้เป็นไปตามกฏบัญญัติของสุสานฝรั่งเศสที่ระบุอย่างชัดเจนว่า สุสานฝรั่งเศสเปิดสำหรับชนทุกชาติทุกศาสนา ไม่มีพรมแดนขีดคั่นระหว่างผู้ตายไม่ว่ามาจากศาสนาใดและหรือมีชาติกำเนิดดั้งเดิมจากประเทศใดหากอยู่ภายในข้อกำหนดของสุสานฝรั่งเศส¹³

¹³ ผู้สนใจรายละเอียดอาจติดตามอ่านข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ตทางการของเทศบาลกรุงปารีส ที่ www.paris.fr เช่นในเอกสารชื่อ Charte d'Accueil des Usagers และเอกสารชื่อ Règlement des cimetières parisiens

ในปัจจุบัน เทศบาลสนับสนุนให้เผาศพมากกว่าการฝังศพ ได้สร้างอาคารเก็บรักษาโกศทั้งหมด 80 แห่งในสุสานสามแห่งในปารีส¹⁴ เพื่อแก้ปัญหาขาดพื้นที่สำหรับฝังศพ ปัญหานี้เกิดขึ้นในทุกมุมโลก เพราะแต่ละชุมชนต้องคิดจัดพื้นที่และสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย ต้องการให้ *สุสานเป็นทางผ่านจากความเปราะบางของชีวิตสู่ความไม่มีที่สิ้นสุด* เช่นนี้แต่ละชุมชนต้องเลือกวิธีที่สอดคล้องกับศรัทธาและความเชื่อในลัทธิศาสนาของพวกเขา ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกเกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ของแผ่นดินของพวกเขา เราเห็นอัจฉริยะในการออกแบบสุสานศิลป์ที่หลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละทวีป แต่สิ่งหนึ่งที่คงที่และเหมือนกันคือความพยายามอนุรักษ์บรรยากาศที่สงบและสง่างามในสุสานไว้ให้มากที่สุด ดังนั้นความเป็นระเบียบและการมีเอกภาพจึงเป็นเอกลักษณ์เด่นของแต่ละสุสาน สภาพของสุสานในชุมชนหนึ่ง ดูเหมือนจะสะท้อนวิถีการครองชีวิตของคนในชุมชนนั้น โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้รวมนานาประเทศเข้าด้วยกัน แต่ยังมีอาจรวมสุสานทั้งหลายในโลกเข้าในกระบวนเดียวกันได้เพราะประเพณีเก่าที่ยังแน่นแฟ้นอยู่มากในบางภูมิภาคของโลก ดังนั้น การกำหนดให้ทุกคนในโลกเลือกการเผาศพแทนการฝังศพ ยังอาจต้องใช้เวลานาน

สถิติของเทศบาลนครปารีสระบุว่า ในปี 2010 ระหว่างเทศกาลตัสแซ็งต์ (les fêtes de la Toussaint วันที่ 1 พฤศจิกายนของทุกปี) มีคนเข้าไปเยี่ยมชมสุสานแปร์ลาแซ็ส ทั้งหมด 128,000 คนในช่วงห้าวันหยุดที่ตรงกับวันสุดสัปดาห์ด้วย และในช่วงระหว่างวันที่ 22 ตุลาคมถึงวันที่ 6 พฤศจิกายนมีผู้ไปสุสานแปร์ลาแซ็สทั้งหมด 430 000 คน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ยังมีคนจำนวนมากที่อยากไปสุสานในช่วงเทศกาลดังกล่าว อาจเพื่อรำลึกถึงผู้จากไปซึ่งรวมถึงการนำดอกไม้ไปวาง

¹⁴ สุสานสามแห่ง คือสุสาน ซิมตีแยร์ เดอ มงต์มาร์เตรอะ (Cimetière de Montmartre), ซิมตีแยร์ มงต์ปาร์นาส (Cimetière Montparnasse) และ ซิมตีแยร์ ดู แปร์ลาแซ็ส (Cimetière du Père Lachaise) ทั้งนี้เพราะสุสานทั้งสามแห่งนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นอนุสรณ์สถานที่เป็นแบบสถาปัตยกรรมสุสานที่น่าสนใจ และโดยเฉพาะเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงปารีส เพราะเคยเป็นสนามรบในเหตุการณ์ต่างๆในอดีต สุสานทั้งสามจึงยังคงใช้เป็นที่ฝังศพของชาวปารีสต่อมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมีกฎบัญญัติต่างๆคอยควบคุมการใช้สุสานอย่างละเอียด เนื่องจากพื้นที่สำหรับรองรับศพใหม่ๆเหลือน้อยลงมาก

บนหลุมศพและทำความสะอาดเล็กๆ น้อยๆ รอบบริเวณหลุมศพของครอบครัว เหมือนที่ชาวจีนทำกันในวันเซ็งเม้ง สถิติยังระบุว่า กระถางต้นดอกเบญจมาศ ขายดีเป็นพิเศษในช่วงเวลานี้ ทางเทศบาลนครปารีสจัดกระถางดอกเบญจมาศไปประดับอนุสาวรีย์ทหารและบนหลุมศพของทหารผ่านศึก (ใช้กระถางดอกเบญจมาศทั้งหมด 12,000 กระถาง) รวมทั้งหลุมศพนิรนามที่ไร้ญาติหรือขาดทุนทรัพย์ ก็ได้รับความสนใจไม่น้อยกว่ากัน เพราะทางการใช้กระถางดอกไม้ประดับทั้งหมด 3,000 กระถาง) สุสานบางแห่งยังจัดบริการรถเล็กเล่นภายในเพื่อความสะดวกสำหรับผู้ที่มีปัญหาการเดินเช่นผู้สูงวัย เป็นต้น ข้อมูลนี้แนะนำให้คิดว่า ชาวฝรั่งเศสยังมั่นใจไปสุสานและโดยเฉพาะเมื่อเป็นวันครบรอบวันตายของญาติใกล้ชิด

สุสานแปรลาแซ็สได้เป็นต้นแบบในการสร้างสวนสุสานขนาดใหญ่ ในยุโรปเช่นที่เมืองฮัมบูร์ก (Hamburg สุสานฟรีดโฮฟ-Friedhof) ในเยอรมนี ที่กรุงเวียนนา (สุสานกลาง-Zentralfriedhof) ในออสเตรีย เป็นต้น วิธีการสร้างสวนสุสานเป็นแบบอย่างที่สังคมไทยน่าจะเอาเป็นตัวอย่างได้ แปลงสุสานหรือป่าช้าแบบไทยๆ ที่รวมแต่ภาพน่ากลัว ภาพโศกสลดแบบต่างๆ อีกทั้งเรื่องเล่าเขย่าขวัญอีกนับไม่ถ้วน ให้เป็นความสงบ ความร่มรื่น ให้สุสานเป็นสถานที่พักผ่อนของจิตใจแทน

สุสานเหมือนเขาวงกตที่แฝงความลึกลับซับซ้อน เป็นที่เก็บคำถามต่างๆ ที่คนเราอยากรู้เกี่ยวกับสภาพหลังความตาย เกี่ยวกับคนตาย เกี่ยวกับการตายที่ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนเสมอมา ท่ามกลางความโกลาหลของเมืองใหญ่ๆ ชาวตะวันตกที่ไปเดินเล่นในสุสานยังมีโอกาสได้ชมดอกไม้ใบไม้ที่เปลี่ยนสีไปในแต่ละฤดู เตือนให้นึกถึงวัยต่างๆ ของคน คงมีไม่กี่คนที่จะไม่ยินดียืนรำยหรือไม่หวั่นไหวไปกับความงามของพรรณไม้ดอกในสวน สุสานยังอาจเป็นที่ฝึกทักษะและความชำนาญของहुคนได้เป็นอย่างดีด้วย เพราะสุสานมอบความเงียบสงัด ปราศจากมลภาวะทางเสียง มีแต่เสียงธรรมชาติของสัตว์ นก หรือเสียงลมพัดผ่านใบไม้ในลักษณะต่างๆ และในที่สุดสุสานก็อาจเป็นที่ที่เราหยุดฟังเสียงภายในของเราเอง ในมุมมองทำนองนี้ สุสานจึงเป็นสถานที่เร้าอารมณ์สุนทรีย์

ปลูกอารมณ์กวีและเปิดรับความอ่อนไหวสำหรับชาวตะวันตก

สุสานควรเป็นแบบหนึ่งของการพัฒนาชุมชนทั้งด้านคุณภาพและศักดิ์ศรีของผู้ตายและผู้อยู่ ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาคุณธรรมในสังคม ถึงเวลาแล้วที่เราควรแปลงความคิดแง่ลบ แปรเปลี่ยนความโศกเศร้าให้กลายเป็นความทรงจำในสิ่งดีๆ ของผู้จากไป เปลี่ยนความกลัวตายให้เป็นกำลังใจในการใช้ชีวิต เปลี่ยนการต่อสู้กับความตายให้เป็นความสงบด้วยปัญญาที่แจ่มกระจ่าง ที่ยอมรับความตายเป็นเพื่อนร่วมทางไปจนถึงทางเดินของแต่ละคน เมื่อทุกคนหันไปโอบกอดเพื่อนร่วมทางผู้นั้นและรวมตัวกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวอย่างกันเองและอบอุ่นใจ

